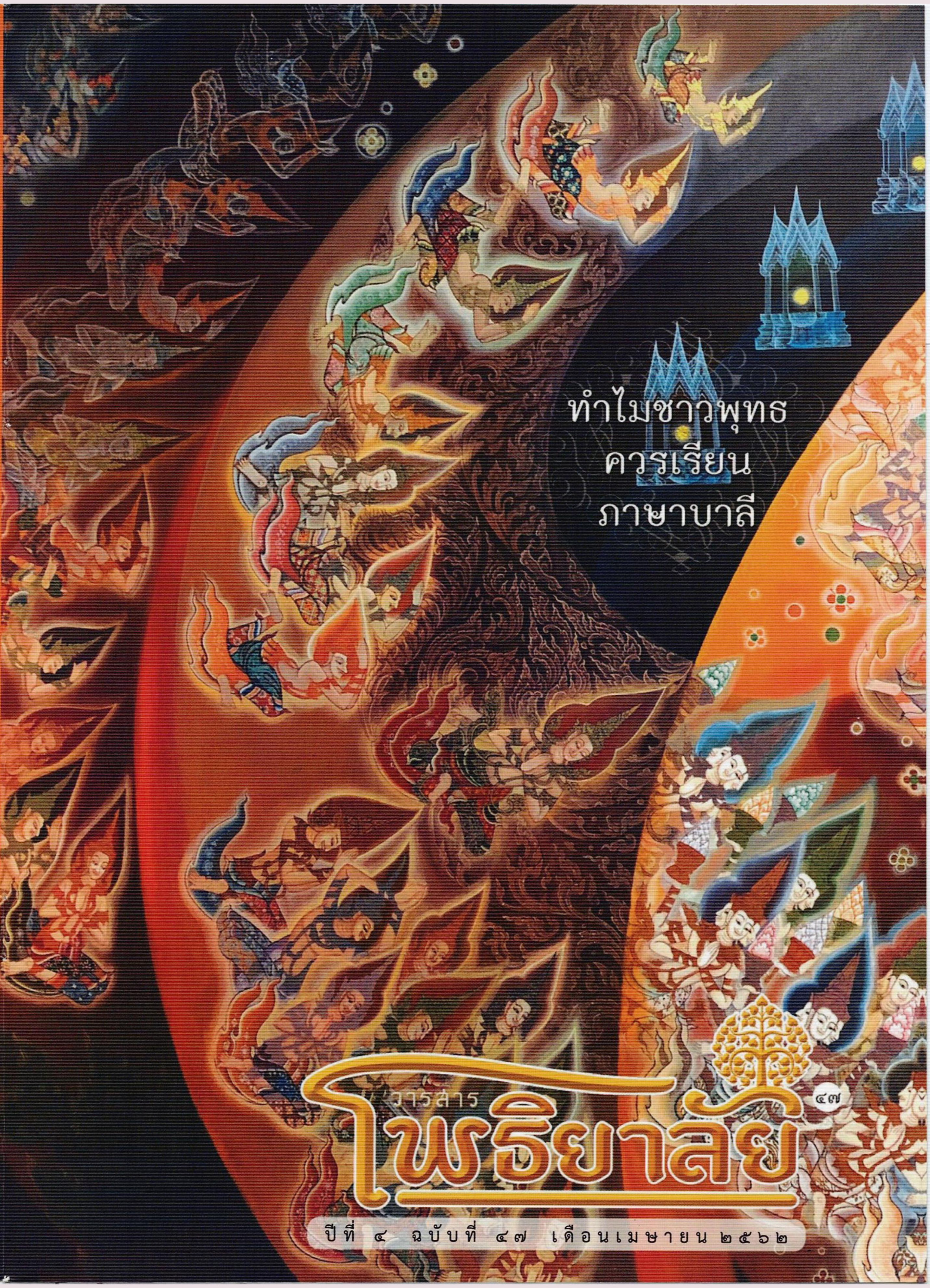
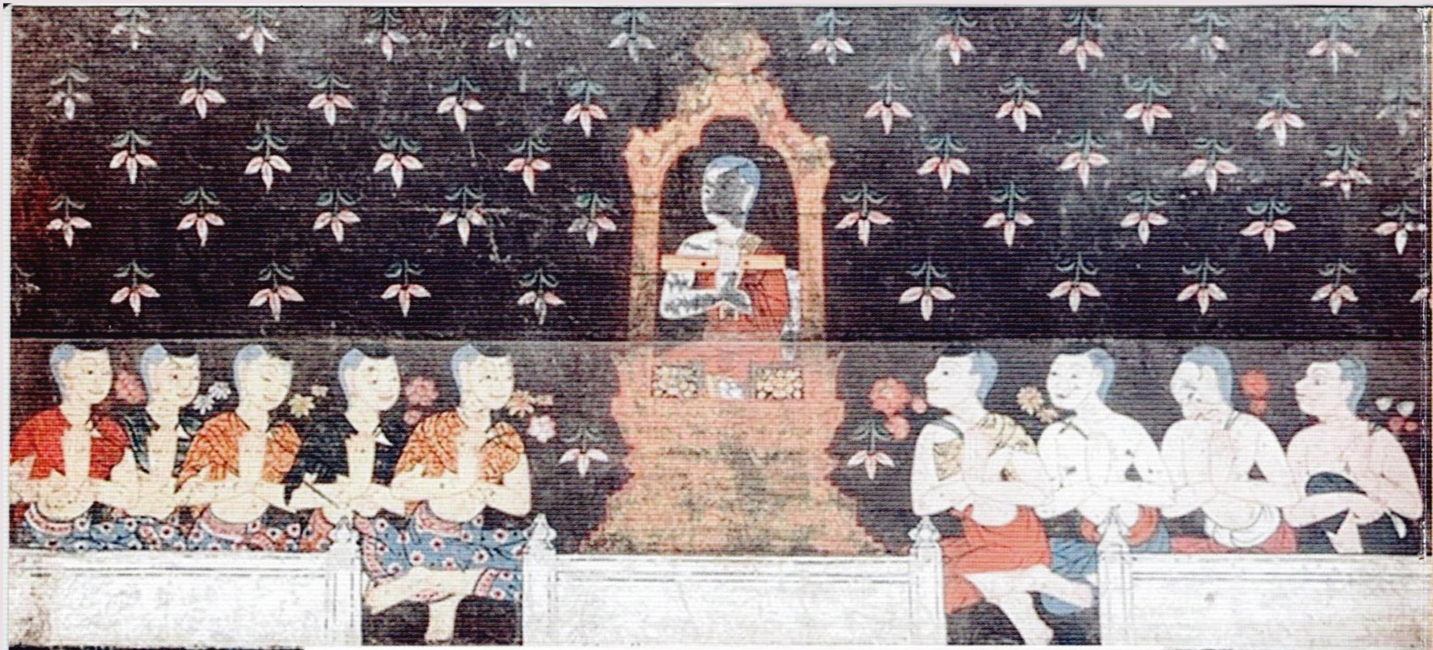
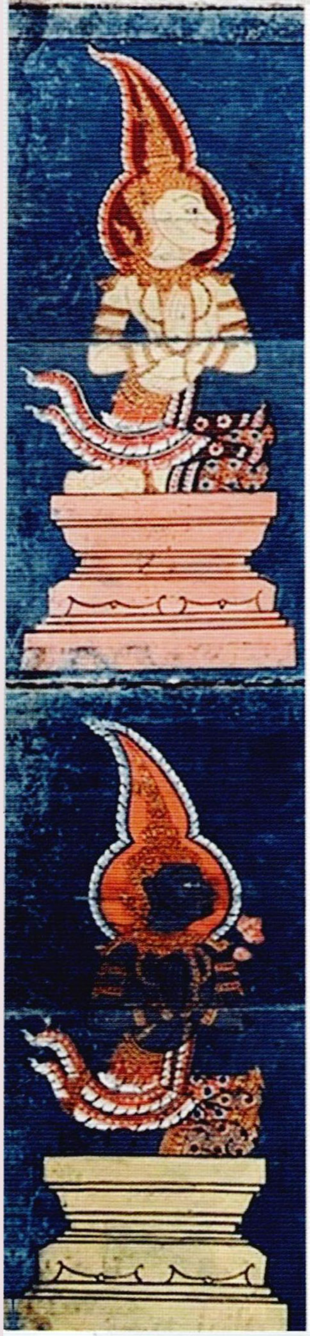

ทำไมชาวพุทธ ควรเรียน ภาษาบาลี

วารสาร
โพธิยาลัย
๔๗
ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๔๗ เดือนเมษายน ๒๕๖๒

สวรรค์ภาษา คือบาฬี

ดาวดึงส์ ซึ่งแปลว่า สามสิบสาม* จำนวนตาม พยัญชนะ อักขระภาษา
เท่าสหาย แห่งพระอินทร์ ปิ่นเทวา พร้อมกันมา แต่โบราณ ช่วยงานกัน

เอราวัณ* คือสระ อะ อิ อุ แหล่งน้ำพุ เล่าเรื่อง เมืองสวรรค์
อรรถลุ่มลึก มาศึกษา บาฬีกัน นันทวัน เปิดแล้ว เชิญแก้วชมฯ

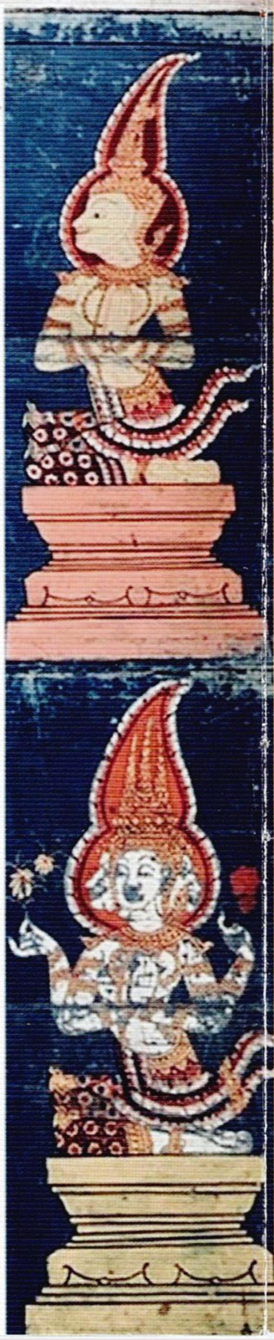
ปปัญจา

*** พยัญชนะบาฬี มีทั้งหมด ๓๓ ตัว**

คือ ก ข ค ฆ ง	เรียกว่า ก วรรค
จ ฉ ช ฌ ญ	เรียกว่า จ วรรค
ฏ ฐ ฑ ฒ ณ	เรียกว่า ฏ วรรค
ต ถ ท ธ น	เรียกว่า ต วรรค
ป ผ พ ภ ม	เรียกว่า ป วรรค
ย ร ล ว ส ห ฬ ํ	เรียกว่า เศษวรรค

*** สระบาฬี มาจากเสียงสระพื้นฐาน 3 ตัว**
เอ มาจาก อะ+อิ, อุ แผลงเป็น ร ได้, อา มาจาก อาทิ แปลว่าเป็นต้น, วณฺณ แปลว่า สระ (เอ+ร+อา+วณฺณ = เอราวัณ จึงแปลได้ว่า สระที่มี อะ อิ อุ เป็นต้น)

เมื่อพยัญชนะทั้ง ๓๓ ได้มาร่วมงานกับสระ ๓ ตัวนี้แล้ว ก็เกิดเรื่องราวขึ้นมามากมาย รอเวลาให้พวกเราเข้าไปค้นหาความหมาย ในสวนอักษรแห่งสวรรค์ภาษา ที่เรียกว่า บาฬี

เปิดเล่ม

วารสาร โพธิยาลัย
ฉบับที่ ๔๗ เดือนพฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๒

วารสารโพธิยาลัย ฉบับที่ ๔๗ ประจำเดือนเมษายน พ.ศ.๒๕๖๒ เป็นฉบับ "ทำไมชาวพุทธควรเรียนภาษาบาลี"

เนื่องจากวารสารได้นำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับพระไตรปิฎกและภาษาบาลีมาแล้วหลายตอน หลายฉบับ จนกระทั่งมีเสียงสะท้อนกลับมาว่า มีความสนใจจะเรียนภาษาบาลีขึ้นมาบ้างแล้ว แต่ความเข้าใจเกี่ยวกับภาษาบาลีมีน้อยมาก น่าจะได้มีการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภาษาบาลี ให้เป็นที่กระจ่างแจ้งว่า ทำไมชาวพุทธควรเรียนภาษาบาลี

ยังมีชาวพุทธอีกเป็นจำนวนมาก ที่ไม่เข้าใจว่าภาษาบาลีสำคัญอย่างไร แม้จะเป็นภาษาที่ตายแล้ว มิได้มีการใช้พูด เขียน เรียน ในโลกปัจจุบัน เป็นภาษาที่อยู่ในคัมภีร์ ตั้งแต่ยุคพุทธกาล ซึ่งก็สืบสานผ่านมา ๒๕๐๐ กว่าปีแล้ว

แต่จะมีใครสงสัยหรือไม่ว่า ทำไมพระพุทธเจ้าจึงทรงสอนเป็นภาษาบาลี และมีพระบัญชาให้ใช้ภาษาบาลีเก็บรักษาคำสอนของพระองค์ไว้ในพระธรรมวินัยในพระไตรปิฎก มีปัจฉิมโอวาทแก่พุทธบริษัทว่า พระธรรมวินัย จักเป็นศาสดาของพวกเธอ เมื่อเราล่วงลับไปแล้ว

เมื่อมีพุทธดำรัสเช่นนี้ การศึกษาพระธรรมวินัยหรือพระไตรปิฎก จึงเป็นเรื่องจำเป็นสำหรับชาวพุทธทุกคน เพราะพระพุทธองค์ทรงมีพระพุธโธวาทเช่นนั้น

ด้วยเหตุนี้ จึงปฏิเสธไม่ได้ว่า การศึกษาพระไตรปิฎก หรือ พระธรรมวินัยเป็นเรื่องจำเป็น เป็นเรื่องสำคัญที่สุดสำหรับพุทธบริษัท และการจะเข้าถึงพระไตรปิฎกได้ดีที่สุด ก็ต้องศึกษาภาษาบาลีให้แตกฉาน จนกระทั่งสามารถอ่านพระไตรปิฎกภาษาบาลีได้อย่างถูกต้องแม่นยำ

วารสารโพธิยาลัยฉบับนี้ ได้รวบรวมบทความที่เกี่ยวข้องด้วยเรื่องความสำคัญของภาษาบาลีในแง่มุมต่างๆ จากนักปราชญ์ทางภาษาบาลีหลายท่าน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง บทความเรื่อง **"จะเข้าถึงพระไตรปิฎกได้ ต้องเรียนรู้ภาษาบาลีไว้บ้าง"** ของ สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ที่ชี้ให้เห็นว่า การใช้ภาษาบาลีในการอ่านพระไตรปิฎก มีความจำเป็นและสำคัญอย่างไร ซึ่งมีความชัดเจน แจ่มแจ้ง ตรงประเด็น จนไม่อาจโต้แย้งได้เลย

นอกจากนี้ ยังได้รวบรวมบทความในหัวข้อเดียวกันนี้ แต่บรรยายโดยพระอาจารย์ท่านอื่น เช่น พระอาจารย์มหาประนอม ธมฺมาลงฺกาโร ธัมมาจริยะ ผู้ซึ่งมีความรู้ในภาษาบาลีอย่างลึกซึ้ง บทความของท่านเจ้าคุณพระราชปริยัติธาดา (สมโภชน์ กิจฺจสาโร) วัดหาดใหญ่สิตาราม ผู้มีผลงานดีเด่นในเรื่องการอบรมพระเณรให้มีฉันทะในการเรียนภาษาบาลีและพระไตรปิฎก จนมีผู้สอบผ่านในสนามต่างๆ ทั้งบาลีใหญ่และบาลีสนามหลวง สร้างชื่อเสียงให้แก่วัดหาดใหญ่สิตารามเป็นอย่างยิ่ง

ฉบับที่แล้ว เราได้เริ่มตีพิมพ์บทความเกี่ยวกับภาษาบาลีเป็นตอนแรก เขียนโดยนักปราชญ์เอก ศิษย์เก่าวัดท่ามะโอ ๓ ท่าน คือ พระอาจารย์มหาสมปอง มุทิโต พระอาจารย์มหาไพโรจน์ ญาณกุสโล และอาจารย์จำรูญ ธรรมดา อาจารย์ทุกท่าน ล้วนมีประสบการณ์ในการสอนภาษาบาลีมานานปี เราจึงเรียนเชิญท่านมาเขียนบทความสอนภาษาบาลีอย่างง่าย ค่อยเป็นค่อยไป เพื่อให้ผู้อ่านได้เนื้อหาสาระที่อ่านเข้าใจง่ายและไม่เครียดจนเกินไป

ท่านทั้งสามมีประวัติความเป็นมาอย่างไร เราได้ตีพิมพ์ไว้ในท้ายบทความตอนแรก เปิดดูได้จากฉบับที่ ๔๖

เนื่องจากฉบับนี้มีบทความที่ดีและน่าสนใจเป็นจำนวนมาก จึงมีจำนวนหน้าเพิ่มขึ้นเป็นพิเศษมากถึง ๘๐ หน้า เพราะไม่สามารถตัดทอนเรื่องหนึ่งเรื่องใดออก เนื่องจากจะเป็นเรื่องน่าเสียดายเป็นอย่างมากทีเดียว

เรื่องที่จะชวนอ่านกันเป็นพิเศษอีกเรื่องหนึ่ง คือ **"ประสบการณ์งานธรรมและปัญญาบำบัด ของพระศากยวงศ์วิสุทธิ์"** (อนิลมาน ธมฺมสากิโย) วัดบวรนิเวศวิหาร

โดยเรียบเรียงจากธรรมบรรยายของท่านในรายการ "ธรรมตามอำเภอใจ" ที่วัดญาณเวศกวัน วันอาทิตย์ที่ ๓๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๒ โดยท่านได้เล่าถึงประสบการณ์การทำงานของท่าน ที่เกี่ยวข้องกับผู้คนในระดับต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้ต้องขังในเรือนจำ ที่ท่านใช้เวลาศึกษาวิจัยอยู่หลายปี และหาวิธีแก้ไขปัญหาซึ่งท่านเรียกว่า **"ปัญญาบำบัด"** เรื่องราวจะเป็นอย่างไร ขอเชิญติดตามอ่านได้ในฉบับนี้ ซึ่งยังไม่จบทั้งหมด เพราะมีเนื้อหายาวมาก ต้องมีตอนต่อในฉบับหน้า เป็นเนื้อหาที่น่าสนใจและมีแง่มุมที่ไม่เคยได้ยินที่อื่น

วารสารโพธิยาลัยยังคงก้าวต่อไปอย่างมั่นใจว่า เราได้พยายามสรรค์สร้างเนื้อหาที่งดงาม ให้แสงสว่างทางปัญญาแก่พุทธศาสนิกชนทั้งปวง ด้วยความศรัทธาที่มีต่อพระพุทธศาสนา และเชื่อมั่นว่า นี่คือสิ่งดีที่สุดที่เราจะสามารถมอบแก่ประเทศชาติสืบไป

คณะผู้จัดทำ

วารสารโพธิยาลัย จัดพิมพ์มาด้วยปัจจัยบริจาคของท่านผู้มีจิตศรัทธา แจกเป็นธรรมทานและบริจาคไปตามห้องสมุดต่างๆ เพื่อให้เกิดประโยชน์ทางปัญญาอย่างกว้างขวางแก่ท่านผู้ใฝ่ธรรมต่อไป ขออนุโมทนาทุกท่าน

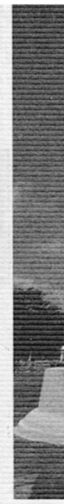
วัดจากแดง ชมรมกัลยาณธรรม

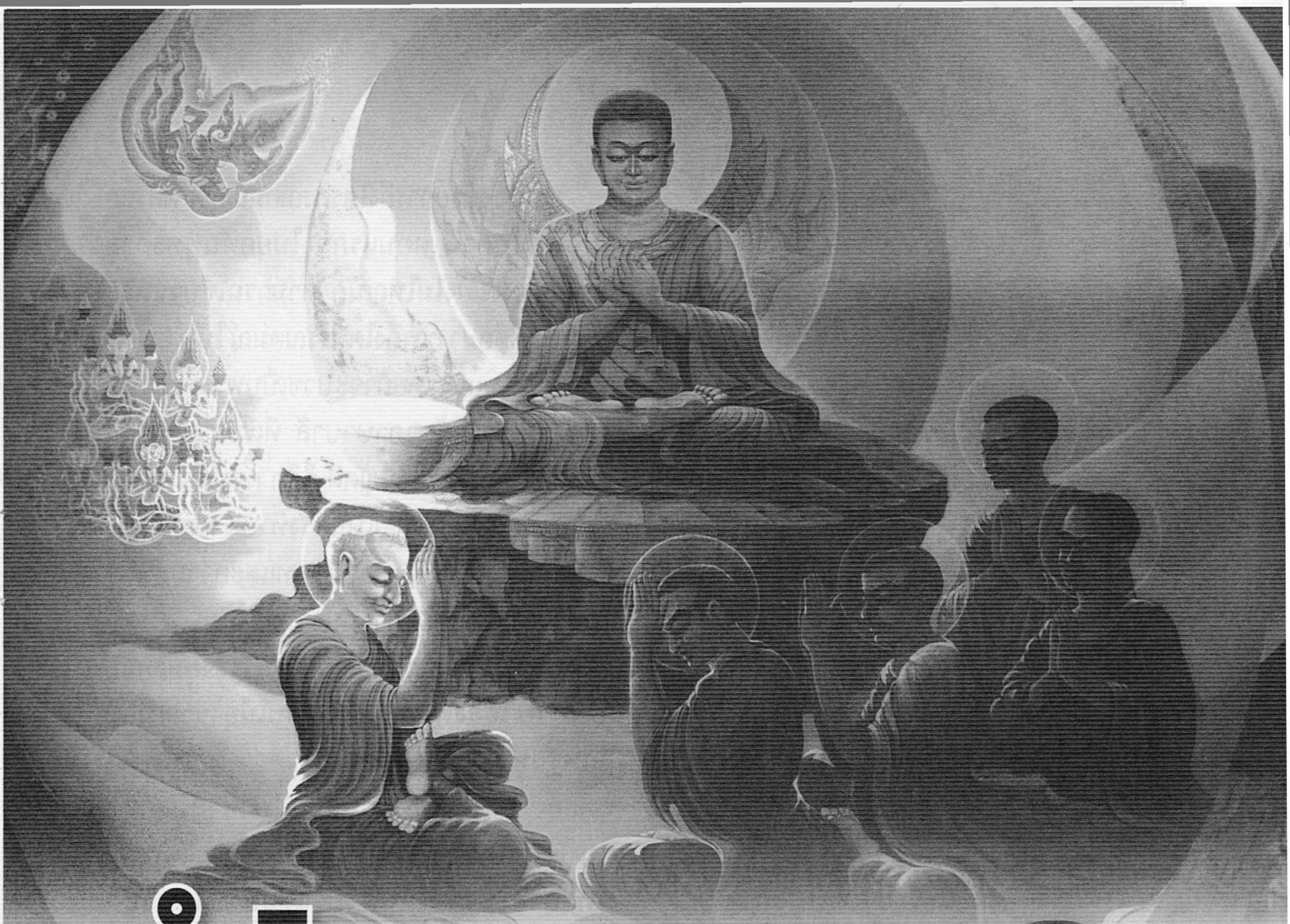
ประธานผู้ก่อตั้ง
พระครูธรรมธรสุมนต์ นนฺทิโก
อัคคมหาบัณฑิต
บรรณาธิการอำนวยการ
พระมหาประนอม ธมฺมาลงฺกาโร
บรรณาธิการบริหาร
พนิดา อังจันทรเพ็ญ
panitaang@gmail.com
รองบรรณาธิการ
ทพญ. อัจฉรา กลิ่นสุวรรณ์
Acharak7153@gmail.com
ผู้ช่วยบรรณาธิการ
พันธุ์รพี นพรัมภา
Punrapee@gmail.com
ประสานงาน
พระครูประคุณสรกิจ
(พระมหาการุณย์ กุสลนนฺโท)
pk.krun21@gmail.com
กองบรรณาธิการ
คณะสงฆ์วัดจากแดง
สำนักงาน : วัดจากแดง
๑๖ หมู่ ๖ ถ.เพชรหึงษ์ ซ.เพชรหึงษ์ ๑๐
ต.ทรงคนอง อ.พระประแดง
จ.สมุทรปราการ ๑๐๑๓๐
โทรศัพท์. ๐๒-๔๖๔-๑๑๒๒
พิมพ์ครั้งที่ ๑ : พฤษภาคม ๒๕๖๒
จำนวน ๕,๐๐๐ เล่ม
ปก : อ. ชูศักดิ์ วิษณุคำรณ
ที่ยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย
ออกแบบปก
ศิลปิน บัญชา หนังสือ
เครดิตภาพ
วัดจากแดงและสถาบันโพธิยาลัย
ธีรปัญโญ, เขมา เขมะ, วิเทศทัยย์
วัดแม่ฮ่องสอนวนาราม
Kottapan Suksan Kaewsanga
และขอขอบคุณเจ้าของภาพ
จากทาง Internet ทุกท่าน
ศิลปกรรม
สหมิตรกรุ๊ปทีม
อุปถัมภ์อุปกรณ์คอมพิวเตอร์
โดยคุณพัชรพิมล ยังประภากร
ประธานกรรมการ 'สุวิมล'
จัดพิมพ์โดย
สหมิตรพริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง
โทร. ๐๒ ๙๐๓ ๘๒๕๗-๙

สารบัญ

Pdf
File Book
เพื่อเผยแพร่
Online

ทำไมชาวพุทธ จึงควรศึกษาภาษาบาลี

วิสัชนาธรรม

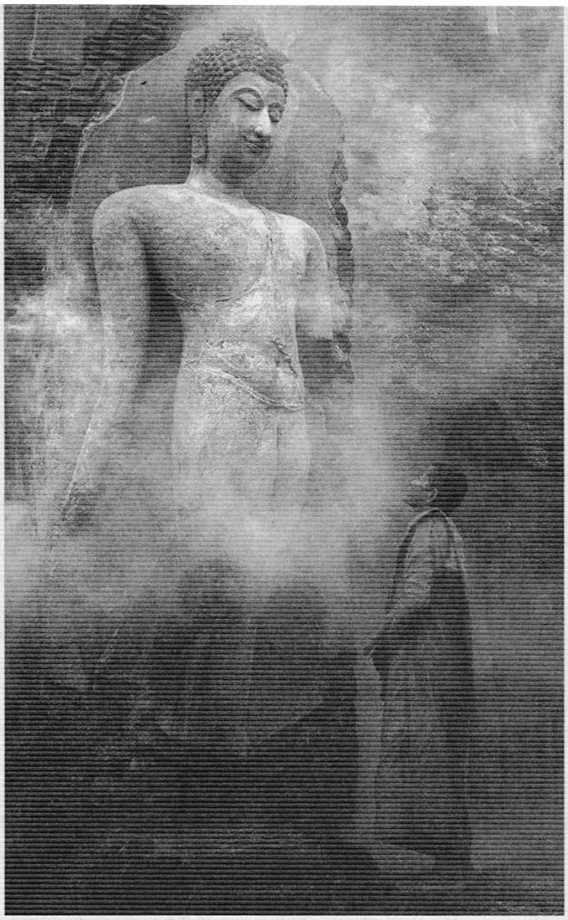
พระมหาประนอม ธมฺมาลงฺกาโร

ภาษาบาลีมีความสำคัญอย่างไร
ทำไมพระพุทธองค์จึงทรงเลือกภาษาบาลีเผยแผ่ธรรมะ

ภาษาบาลีมีความสำคัญในหลายแง่มุม

ประการแรกคือ ภาษาบาลีเป็นภาษากลางที่คนสมัยพุทธกาลใช้สื่อสารกันได้อย่างกว้างขวางที่สุด ท่ามกลางความหลากหลายของภาษาหลักและภาษาถิ่น รวมกว่า ๒๐๐ ภาษา และในสังคมที่มีการแบ่งชั้นวรรณะเคร่งครัด ภาษาบาลีกลับเข้าได้ถึงคนทุกระดับ ทุกชั้นวรรณะ โดยไม่มีข้อจำกัดการใช้ไว้เฉพาะชนชั้นสูง เฉพาะกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง

ประการที่สองคือ ภาษาบาลีสามารถสื่อได้ทั้งนัยทางบัญญัติ ทางปรมัตถ์ และกึ่งบัญญัติกึ่งปรมัตถ์ โดยทางบัญญัตินั้นหมายความว่า ใช้เป็นภาษาทางโลกที่ชาวบ้านสื่อสารกัน เช่น ใช้คำว่าปฐวี ในนัยที่สื่อว่าหมายถึงแผ่นดิน หากจะสื่อนัยทางปรมัตถ์ ก็ใช้คำว่าปฐวีเพื่อสื่อถึงสภาพที่อ่อนและแข็ง และนัยกึ่งบัญญัติกึ่งปรมัตถ์ ก็คือใช้ปฐวี เพื่อแปลว่า ผม ขน เล็บ ฟัน หนัง เอ็น กระดูก นอกจากภาษาบาลีจะเป็นภาษาที่สื่อได้ทั้งความ

ภาษาบาลี เป็นภาษาของพระพุทธเจ้า

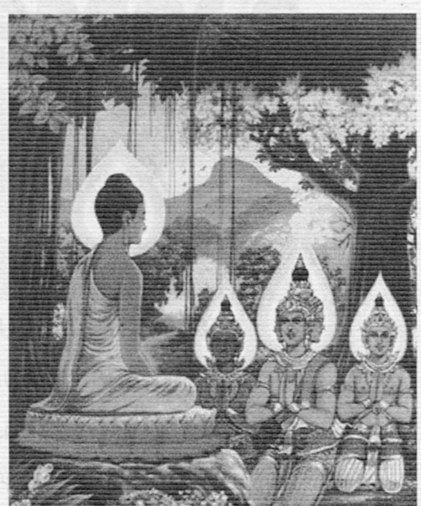
หมายทางบัญญัติและทางปรมัตถ์แล้ว ในคำศัพท์ภาษาบาลียังสามารถถอดรหัสของภาษาหาองค์ธรรม เพื่อให้เห็นปรมัตถธรรมได้ทุกคำ จึงเป็นภาษาที่เหมาะสมที่สุดที่จะใช้ในการเผยแผ่พุทธศาสนา ซึ่งพระพุทธองค์ได้ทรงเลือกใช้

ประการที่สาม ภาษาบาลีมีความสำคัญต่อสังฆกรรมของชาวพุทธ ซึ่งต้องใช้ภาษาบาลีในการทำสังฆกรรมจึงจะสำเร็จบริบูรณ์ได้ เช่น ในพิธีการบวช ไม่ว่าจะบรรพชาเป็นสามเณรหรืออุปสมบทเป็นพระภิกษุ ก็ต้องใช้ภาษาบาลีตั้งแต่ต้นจนจบ ตั้งแต่คำขอบรรพชาอุปสมบท คำสมาทานสิกขาบท คำขอนิสัย คำตอบ คำถามของพระกรรมวาจาจารย์ โดยคำขอบวชเป็นสามเณร ซึ่งให้กล่าว ไตรสรณคมน์ ตั้งแต่นะโม ๓ จบ จนถึง พุทธัง สะระณัง คัจฉามิ ธัมมัง สะระณัง คัจฉามิ สังฆัง สะระณัง คัจฉามิ ต้องกล่าวเป็นภาษาบาลีอย่างชัดถ้อยชัดคำ

การบวชด้วยการถึงไตรสรณคมน์ หรือ ติสรณคมนูปสัมปทานี้ ตอนแรกๆ ในยุคต้นพุทธกาล เมื่อคณะสงฆ์ยังไม่ใหญ่นัก สามารถใช้บวชพระได้ด้วย แต่ต่อมา การถึงไตรสรณคมณ์ให้ใช้เฉพาะการบวชสามเณร โดยถ้าจะบวชเป็นพระด้วย ก็ให้สวดกรรมวาจาด้วยภาษาบาลี ที่เรียกว่า ญัตติจตุตถกัมมอุปสัมปทา ญัตติ ก็คือ การแจ้งให้สงฆ์ทราบ เมื่อสวดญัตติจบเป็นครั้งที่ ๔ จากสามเณรก็จะเป็นพระภิกษุ นี่ก็คือบทบาทและความสำคัญอีกประการหนึ่งของภาษาบาลี

ประการที่สี่ ภาษาบาลีเป็นภาษาของพุทธพจน์ เป็นภาษาของพุทธศาสนา สืบเนื่องจากเมื่อมีภิกษุรูปหนึ่งมาทูลพระพุทธองค์ว่า ขอให้พระพุทธองค์ยกพระพุทธพจน์ขึ้นสู่ภาษาสันสกฤต ซึ่งเป็นภาษาพระเวทเป็นภาษาชั้นสูง แต่พระพุทธองค์ไม่ทรงเห็นด้วย และยังปรับอาบัติ โดยถ้าพระภิกษุรูปใดยกพุทธพจน์ขึ้นสู่ภาษาสันสกฤต เป็นภาษาชั้นสูง ให้ปรับอาบัติทุกกฏแก่ภิกษุรูปนั้น พระพุทธองค์ทรงกำหนดให้พุทธพจน์อยู่ในภาษาบาลี เนื่องจากภาษาบาลีสื่อสารได้ทุกระดับ นับตั้งแต่ชั้นพรหมลงมา กล่าวคือ

ในชั้นพรหมนั้น ท้าวสหัมบดีพรหมได้มาสื่อสารกับพระพุทธเจ้าด้วยภาษาบาลี ตั้งแต่ตอนที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสรู้ใหม่ๆ พระพุทธองค์ยังไม่แสดงธรรม ท้าวมหาพรหม

ท้าวสหัมบดีพรหมมาทูลอาราธนาพระพุทธเจ้าด้วยภาษาบาลี

ได้มากราบทูลอาราธนาให้พระพุทธองค์ทรงแสดงธรรมด้วยภาษาบาลีว่า "พรหฺมา จ โลกาธิปตี สหมฺปติ กตญฺชลี อนธิวรํ อยาจถ สนฺตีธ สตฺตาปฺปรชกฺขชาติกา เทเสตุ ธมฺมํ อนุกมฺปิมํ ปชํ" (ท้าวสหัมบดีพรหมประณมกรกราบอาราธนาพระพุทธเจ้าผู้ทรงคุณอันประเสริฐว่า สัตว์ในโลกนี้ที่มีกิเลสบางเบาพอที่จะฟังธรรมเข้าใจนั้นมีอยู่ ขอพระองค์ได้โปรดแสดงธรรมช่วยเหลือชาวโลกเทอญ) เรื่องนี้มาจากพรหมสังยุตต์ (พระสุตตันตปิฎก เล่ม ๗ สังยุตตนิกายสคาถวรรค - พรหมสังยุต - ปฐมวรรค - ๑. อายาจนสูตร) ซึ่งท้าวมหาพรหมได้ใช้ภาษาบาลีมาทูลให้พระองค์ทรงแสดงธรรม และเมื่อพระพุทธองค์ทรงรับแสดงธรรมแล้ว ในการแสดงธรรมครั้งแรกก็ทรงใช้ภาษาบาลีในการแสดงธัมมจักกัปปวัตตนสูตร ไม่ได้ใช้ภาษาอื่น นี่คือความสำคัญของภาษาบาลีที่ได้ถูกเลือกเป็นภาษาในการแสดงธรรมเป็นครั้งแรกและในทุกครั้งต่อมา

ในระดับเทวดา ซึ่งรองจากชั้นพรหม ก็มีเทวดามากราบทูลถามปัญหากับพระพุทธเจ้าบ่อยครั้ง ดังปรากฏอยู่มากมายหลายเรื่องในพระไตรปิฎก ทั้งในสัจจสังยุตต์ ในเทวตาสังยุตต์ และอื่นๆ อาทิ ครั้งหนึ่ง เทวดาได้มากราบทูลถามว่าอะไรเป็นมงคล โดยใช้ภาษาบาลีมาสื่อสารกับพระพุทธองค์ว่า "พะหู เทวา มะนุสสา จะ มังคะลานิ อะจินตะยุง อากังขะมานา โสตถานัง พรูหิ มังคะละ มุตตะมัง" (มนุษย์และเทวดาเป็นอันมากปรารถนาความสวัสดี ความมีมงคลแก่ตน) แต่มนุษย์เหล่านั้นไม่รู้ว่าอะไรเป็นมงคล ขอพระองค์จงตรัสมงคลอันประเสริฐแก่มนุษย์และเทวดาทั้งหลายเหล่านั้น ผู้หวังความสุขความเจริญแก่ตนเถิด คือเทวดาก็ใช้ภาษาบาลีในการมากราบทูลอาราธนาพระพุทธ-องค์เช่นกัน และหลังจากนั้น พระพุทธองค์ก็ตรัสมงคล ๓๘ ประการ ด้วยภาษาบาลี ว่า "อะเสวะนา จะ พาลานัง....." (การไม่คบคนพาลทั้งหลาย) เป็นต้น เรื่องราวในมงคลสูตร ก็แสดงให้เห็นถึงการสื่อสารระหว่างเทวดากับพระพุทธองค์ด้วยภาษาบาลี

ภาษาบาลีมีใช้ในพรหมภูมิ เทวภูมิ

นอกจากมงคลสูตรแล้ว ในมหาสมัยสูตร ซึ่งเทวดาจากหมื่นจักรวาลมาเฝ้าพระพุทธองค์และรายงานตนเองด้วยภาษาบาลี แล้วพระองค์ก็ตรัสตอบด้วยภาษาบาลี และจากนั้นก็แสดงมหาสมัยสูตร พร้อมทั้งสูตรที่ต่อเนื่องจากมหาสมัยสูตร อีก ๖ สูตร* โดยใช้ภาษาบาลีเช่นกัน

*ในมหาสมัยสูตรนั้น ประกอบด้วยพระสูตรย่อยๆ ๖ พระสูตร แยกตามจริตของผู้ฟัง คือ
๑) สัมมาปริพพาชนียสูตร - ราคจริต ๒) ปุราเภทสูตร - พุทธิจริต ๓) กลหวิวาทสูตร - โทสจริต
๔) จูฬพยูหสูตร - วิตกจริต ๕) มหาพยูหสูตร - โมหจริต ๖) ตุวัฏฏกสูตร - สัทธาจริต

ในมนุสสภูมิ ภาษาบาลี มีความสำคัญในการบวช

ในระดับมนุษย์ ความสำคัญของภาษาบาลี คือ มีการใช้ภาษาบาลีกันอย่างกว้างขวาง เพราะภาษาบาลีสามารถใช้สื่อได้กับคนทุกเรื่องทุกระดับ ซึ่งหมายความว่าเป็นการใช้ภาษาบาลีทั้งในระดับในการดำรงชีวิตประจำวันตามปกติ และในวาระโอกาสสำคัญด้วย เช่น ในขั้นตอนการบวชเป็นพระ จะมีคำถามอันตรายิกธรรม (ธรรมที่ทำอันตรายต่อการบวช) ซึ่งถามเป็นภาษาบาลี เช่น ถามว่า มะนุสโสสิ (คุณเป็นมนุษย์จริงๆ ใช่ไหม) ปุริโสสิ (คุณเป็นผู้ชายจริงๆ ใช่ไหม) ปะริปุณณะวีสะติวัสโสสิ (คุณมีอายุครบ ๒๐ ปี ใช่ไหม) อะนุญญาโตสิ มาตาปิตูหิ (มารดาบิดาอนุญาตหรือยัง) ปะริปุณณันเต ปัตตะจีวะรัง (มีบาตรจีวรครบหรือยัง)

ซึ่งทุกข้อก็จะต้องตอบเป็นภาษาบาลีว่า อามะ ภันเต (ใช่ครับ) รวมทั้งในขั้นตอนต่อๆ ไป เช่น เมื่อบวชเข้ามาแล้ว พระอุปัชฌาย์ต้องบอกนิสัย บอกที่พึ่ง คือหลักปฏิบัติ ทาน ศีล สมาธิ ปัญญา ธรรมเนียมมารยาทในการดำรงชีวิตของความเป็นพระ ก็ต้องบอกกันด้วยภาษาบาลี ตลอดจนการบอกอนุศาสน์ ๔ คือคำสั่งสอนชี้แจงให้พระภิกษุที่บวชใหม่ทราบข้อที่ภิกษุควรประพฤติปฏิบัติ ๔ ข้อ (ชีวิตพระต้องอาศัยผ้าบังสุกุล ต้องอาศัยอาหารบิณฑบาต อาศัยเสนาสนะ อาศัยยารักษาโรค) และบอกอกรณีย์ ๔ ข้อ ที่พระภิกษุต้องไม่ประพฤติปฏิบัติ หรือปาราชิก (เสพเมถุน ลักของผู้อื่น ฆ่าสัตว์ และพูดอวดคุณพิเศษที่ไม่มีในตน) การบอกอกรณีย์นี้ ก็ต้องบอกเป็นภาษาบาลีเช่นกัน ซึ่งตรงนี้ก็จะเห็นได้ว่า ในวาระอันสำคัญยิ่ง เช่น ตอนบวชนี้ ก็จะใช้ภาษาบาลีเป็นหลักเพื่อการสื่อสารที่ชัดเจน

ในวาระไม่ปกติ เช่น เมื่อเกิดเจ็บป่วย ก็ใช้ภาษาบาลีช่วยบำบัดได้ เช่น สวดโพชฌงค์เป็นภาษาบาลี เช่น เมื่อพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเห็นพระโมคคัลลานะและพระมหากัสสปะอาพาธหนัก พระองค์ทรงใช้ภาษาบาลี สวดโพชฌงค์ ๗ ประการให้ฟัง พระมหาโมคคัลลานะ และ พระมหากัสสปะก็หายอาพาธ ครั้นเมื่อพระพุทธองค์ประชวร ก็ให้พระจุนทะเถระสวดโพชฌงค์ ๗ ถวายด้วยความเคารพ แล้วพระองค์ก็หายประชวร หรือเมื่อพระคิริมานนท์ป่วย พระพุทธองค์ก็ตรัสสัญญา ๑๐ ประการ ให้พระอานนท์จดจำไปสวด ให้พระคิริมานนท์ฟัง และท่านก็หายป่วยเช่นกัน

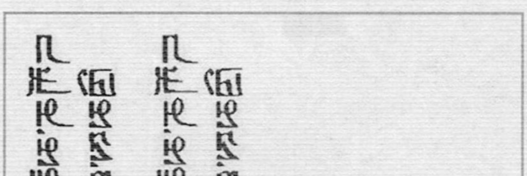
ตัวอย่างอีกกรณีหนึ่งคือ เมื่อธรรมิกอุบาสกผู้ใจบุญใจกุศลแห่งกรุงสาวัตถี กำลังใกล้จะจากโลกนี้ไป ได้นิมนต์ให้พระมาสวดมหาสติปัฏฐานสูตรซึ่งเป็นภาษาบาลีให้ฟัง ขณะสวดยังไม่จบ เทวดาก็เอาราชรถ ๖ คันจากสวรรค์ ๖ ชั้นมารอรับ ให้ธรรมิกอุบาสกเลือกขึ้น ดังนั้น การสวดพระปริตรเป็นภาษาบาลีอาจจะทำให้หายป่วยได้ หรือแม้ถึงแก่กรรมไปแล้ว ก็ยังมีการสวดอภิธรรม ๗ คัมภีร์เป็นภาษาบาลีให้ในงานศพด้วย

แม้เมื่อเกิดวิกฤตการณ์ ภาษาบาลีก็ถูกนำมาใช้เพื่อบำบัดปัดเป่าได้ เช่น เมื่อเมืองเวสาลีเกิดภัย

๓ ประการ คือ ทุพภิกขภัย (ข้าวยากหมากแพง) โรคันตรภัย (โรคระบาด) และ อมนุสสภัย (อมนุษย์เบียดเบียน) พระพุทธองค์ก็ตรัสรัตนสูตรเป็นภาษาบาลี แล้วให้พระอานนท์ไปสวดต่อด้วยภาษาบาลี ภัยพิบัติทั้ง ๓ ประการ ก็ระงับดับหายไปได้

ในเมื่อภาษาบาลีเป็นภาษาที่พระพุทธเจ้าเลือกใช้ในพุทธพจน์ และเป็นภาษาที่รักษาไว้ซึ่งพระพุทธวจนะ ตามข้างต้น ภาษาบาลีจึงเป็นภาษาของพุทธศาสนาอย่างแท้จริง เป็นภาษาที่สื่อพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้ามาให้เราได้อย่างวิเศษ เพราะเมื่อเจาะคำแปลลึกลงไป คือเมื่อถอดรหัสธรรม เราจะหาองค์ธรรมได้ทุกตัวอักษร นี่คือความลึกซึ้งอย่างยิ่งของภาษาบาลี

ฉะนั้นต่อคำถามที่ว่าภาษาบาลีมีความสำคัญไหม ก็ยืนยันได้ว่า มีความสำคัญมากในพระพุทธศาสนา ในหลายๆ ด้าน ดังกล่าวข้างต้น แต่ในปัจจุบัน ชาวพุทธไม่เข้าใจภาษาบาลี ได้ปฏิเสธหรือไม่ยินดีที่จะฟังธรรมที่มีภาษาบาลีเจือปน อันเป็นสิ่งที่กำลังเกิดขึ้นอย่างกว้างขวางในสังคมพุทธของเรา และเป็นเรื่องที่น่ากังวลมาก

ภาษาสันสกฤต เป็นภาษาของกลุ่มชนชั้นสูง

ความแตกต่างของภาษาบาลีกับภาษาอื่นในยุคเดียวกัน เช่น ภาษาสันสกฤตและภาษาปรากฤต

ภาษาสันสกฤตอันมีไวยากรณ์ละเอียดมาก เป็นภาษาที่บันทึกวรรณคดี และสำหรับพวกพราหมณ์ใช้ในการเก็บรักษาพระเวท ซึ่งคนชั้นสูงเท่านั้นที่จะได้เรียนรู้ ชาวบ้านทั่วไปไม่มีโอกาสได้เรียน ไม่มีโอกาสได้รู้ จึงไม่ใช่ภาษาที่คนสื่อสารกันได้ทั่วไป

ส่วนภาษาปรากฤต เป็นกลุ่มภาษาถิ่นที่ใช้ทั่วๆ ไป แต่ไม่ใช่ภาษาหนึ่งภาษาใดโดยเฉพาะ โดยเป็นทั้งภาษาพูดของบางกลุ่ม เช่นภาษาอปรภ-รัมศะของคนวรรณะต่ำ และภาษาเขียน เช่น ในพระสูตรของศาสนาไชนะ (เชน) และจารึกอโศก ซึ่งใช้ตัวอักษรพราหมี จึงมีโอกาสผิดเพี้ยนเปลี่ยนแปรได้ง่าย

จึงเห็นได้ว่า ขณะที่ภาษาสันสกฤตและภาษาปรากฤตมีข้อจำกัดบางอย่างในการใช้ เช่น เป็นของเฉพาะ ชนชั้นวรรณะ หรือเฉพาะเขต และเฉพาะกิจ แต่ภาษาบาลีสามารถใช้สื่อสารกันได้อย่างกว้างขวาง ทั้งในแคว้นมคธ แคว้นโกศล และอีกหลายแคว้น คือทั้ง ๗ แคว้นของอินเดียในยุคนั้นล้วนสื่อสารกันด้วยภาษาบาลีได้ ทั้งที่อินเดียมีภาษาถิ่นมากกว่า ๒๐๐ กว่าภาษา ภาษาแถวมหา-ราษฎระ ก็ใช้ภาษาหนึ่ง ภาษาแถวทางตอนใต้ก็ใช้อีกภาษาหนึ่ง ภาษาทางตอนเหนือก็ใช้อีกภาษาหนึ่ง แต่ภาษาบาลีเป็นภาษากลางท่ามกลางความหลากหลายของภาษาในยุคนั้น ที่คนส่วนใหญ่เข้าถึงได้ใช้สื่อสารกันได้โดยไม่มีข้อจำกัดว่าจะใช้กันเฉพาะชนชั้นสูง หรือเฉพาะกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง

บาลีเป็นภาษาต้นกัลป์

นอกจากเป็นภาษากลาง ให้คนส่วนใหญ่สื่อสารกันได้แล้ว ภาษาบาลียังได้ชื่อว่าเป็น **"ภาษาต้นกัลป์"** อีกด้วย คือ หลังจากมนุษย์โลกก่อตัวแล้ว

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ-ทัศนะในการเรียนภาษาบาลี
ที่มา : https://www.mahapali.com/

มนุษย์ก็ใช้บาลีกันตั้งแต่แรกเริ่ม เหตุที่ใช้เป็นภาษาแรก ก็เพราะเมื่ออยู่บนพรหมโลกก็ใช้ภาษาบาลี ครั้นเมื่อลงมาโลกมนุษย์ จะใช้ภาษาอะไรมาสื่อสารกัน ก็ควรต้องใช้ภาษาบาลีนี้เอง

พวกที่ใช้ภาษาต้นกัลป์ก็อย่างเช่น มนุษย์ทาร์ซานที่ไม่เคยออกมาสู่โลกภายนอก เขาจะใช้ภาษาอะไรในการสื่อสาร ก็ใช้ภาษาบาลี หรือเด็กที่ไม่เคยได้ยินคำพูดของคนอื่น เขาใช้ภาษาอะไรในการสื่อสาร ก็ใช้ภาษาบาลี มนุษย์ต้นกัลป์ก็ดี พรหมก็ดี พระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็ดี คนที่ไม่เคยได้ยินคำพูดของคนอื่นก็ดี ก็ใช้ภาษาบาลีซึ่งสามารถสื่อสารกันตามธรรมชาติ ไม่ซับซ้อนดังภาษาที่นักปราชญ์ทางไวยากรณ์ผูกขึ้นมาใช้ จึงเป็นภาษาสื่อสารที่สื่อได้ทั้งความรู้สึก สื่อได้ทั้งภาษาชาวบ้านทั่วๆ ไปในทุกระดับ

ยุคหลัง ภาษาต้นกัลป์เปลี่ยนจากภาษาบาลีเป็นภาษาอื่น จากหลายสาเหตุ คือ (๑) คำศัพท์เดียวแปลได้หลายความหมายตามความเชื่อ เช่น คำโต้แย้งกันระหว่างเวรัญชพราหมณ์กับพระพุทธเจ้า คำว่า นิพฺโภค อาจแปลว่า ไม่มีโภคสมบัติหรือไม่มีการบริโภคด้วยตัณหาก็ได้ (๒) คัมภีร์ปกรณ์อ้างอิง (๓) ลิงค์ - เพศของศัพท์ (๔) โอจิตตยะ - ความเหมาะสม (๕) กาลเวลา (๖) เทสะ - สถานที่ สิ่งเหล่านี้ส่งผลให้ภาษาต้นกัลป์ผันเปลี่ยนแปรไป เป็นภาษาละตินและอื่นๆ แต่แม้ภาษาสื่อสารของมนุษย์ที่มีการแปรเปลี่ยนไปอยู่เสมอ ทั้งคำศัพท์ สำเนียง และการเขียน แต่ภาษาเหล่านี้จะมีรากศัพท์ให้สืบย้อนกลับไปได้ ดังนั้น เมื่อดูศัพท์ภาษาบาลีให้ลึกลงไปถึงรากจะพบความเหมือนกันของรากศัพท์ของคำนั้นๆ ในภาษาละตินและภาษาเก่าอื่นๆ

ตัวอย่างเช่นคำว่า "อาเจียน" ซึ่งคำศัพท์ในภาษาอังกฤษคือ "vomit" มาจากรากศัพท์ภาษาอินโด - ยูโรเปียน ดั้งเดิมคือ "weme" และรากศัพท์ดังกล่าวในภาษาละตินคือ "vomere" ขณะที่รากศัพท์ของคำนี้ในภาษาบาลี คือ "วมุ"

ภาษาบาลีเป็นภาษาที่ใช้ทั่วไปในภพภูมิต่างๆ

และคำศัพท์บาลีคือ “วมติ - วมฺมิต” ภาษาที่มีรากศัพท์ก็คือพวกต้นกัลป์นั่นเอง

เมื่อการออกเสียงภาษาบาลีต้องรักษาฐานกรณ์คือจุดกำเนิดเสียง และอวัยวะที่ใช้ออกเสียงให้ถูกต้อง หากเสียงสวดมนต์ผิดเพี้ยนไม่ชัดเจน ผลสัมฤทธิ์ของการสวดมนต์ย่อมจะแตกต่างกัน

ในการใช้ภาษาสื่อสาร บางครั้งอาจผิดไวยากรณ์ แต่ถ้ายังสื่อสารกันรู้เรื่อง ก็ใช้ได้ ภาษาพูดแบบธรรมดา แม้ผิดไวยากรณ์ไปบ้าง ก็ยังใช้ได้ แต่หากต้องการให้ภาษานั้นมีพลังเป็นพิเศษ พูดแล้วกินใจคน พูดแล้วซึ้งไปถึงใจ พูดแล้วซาบซึ้งน้ำตาไหล ก็ต้องทำให้ภาษาเกิดอรรถรสขึ้นมา อรรถรสนั้นมี ๙ อย่าง คือ ๑. สิงคารรส (รสแห่งความรัก) ๒. กรุณารส (รสสงสาร) ๓. วีรรส (รสอาจหาญ) ๔. อัพภุตรส (รสความน่าอัศจรรย์) ๕. หัสสรส (รสสนุกสนานหรรษา) ๖. ภยานกรส (รสแห่งความกลัว) ๗. สันตรส (ความสงบสุข) ๘. พีภัจฉรส (รสความน่ารังเกียจ) ๙. รุททรส (รสแห่งความโกรธเคือง)

เพื่อจะทำให้ภาษามีอรรถรสดังว่า การจะเข้าให้ถึงความรู้สึก เข้าถึงอรรถรสของภาษาได้ดี และมีพลัง การใช้ภาษาของเรา จะต้องให้ครบองค์ ๓ ประกอบด้วย

ข้อที่ ๑. อักขระต้องได้ เช่น ในการสวดมนต์ต้องออกเสียงอักขระ (คืออักษรภาษาบาลีที่ประกอบด้วยพยัญชนะและสระรวม ๔๑ ตัว) ให้ถูกต้อง เพราะอักขระนั้น มาจากฐานเสียงหรือที่ตั้งของเสียง ๖ ตำแหน่ง (คอ เพดาน ปุ่มเหงือก ฟัน ริมฝีปาก จมูก) ที่ให้เสียงออกมาต่างกัน เช่น ก ข ค ฆ ง เมื่อได้เสียงอักขระถูกต้องแล้ว ก็มาใส่โทนเสียง ซึ่งมี ๑๐ โทน เรียกว่า พยัญชนะพุทธิ ๑๐ และเมื่อได้โทนเสียงแล้วก็ใส่ทำนอง ซึ่งในการสวดภาษาบาลีจะมี ๓๒ ทำนอง เมื่อได้ฐาน คือ

ตารางสรุปการออกเสียงพยัญชนะและสระ

ฐาน	อโฆสะ		โฆสะ				
	พยัญชนะวรรค					อวรรค	สระ
	สิถิล	ธนิต	สิถิล	ธนิต	อนุนาสิก		
❶ คอ	ก	ข	ค	ฆ	ง	ห	อ อา
❷ เพดาน	จ	ฉ	ช	ฌ	ญ	ย	อิ อี
❸ ปุ่มเหงือก	ฏ	ฐ	ฑ	ฒ	ณ	ร ฬ	
❹ ฟัน	ต	ถ	ท	ธ	น	ล ส* (อโฆสะ)	
❺ ริมฝีปาก	ป	ผ	พ	ภ	ม		อุ อู
❹+❺ ฟัน + ริมฝีปาก						ว	
❻ จมูก						อํ	

การออกเสียงภาษาบาลีตามฐานกรณ์

ที่มา : https://palicoach.com/005-ฐานกรณ์

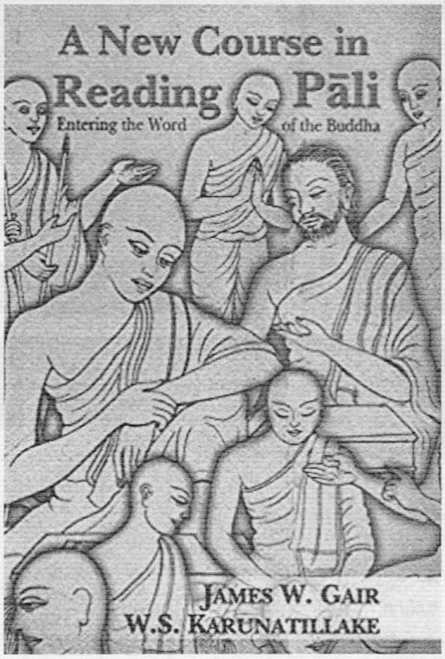
ได้อักขระ ได้โทน ได้ทำนอง ครบทั้ง ๓ อย่างแล้ว จะทำให้การสวดมีพลังและได้ผล (ฟังการออกเสียงอักขระ และทำนองได้จากคลิป “เรียนภาษาบาลีดีอย่างไร - *พระมหาประนอม ธมฺมาลงฺกาโร*” ในยูทูปและในเว็บเพจของมหาบาลีวิชชาลัย)

ข้อที่ ๒. ต้องแปลได้ ในขณะที่สวดถูกอักขระแล้ว ต้องแปลได้ตามตัวอักษร แต่แปลได้ตามตัวอักษรเท่านั้นยังไม่พอ ต้องหาต่อไปด้วยว่า ในคำแปลนั้น รหัสของภาษา รหัสธรรมหรือองค์ธรรมนั้นอยู่ตรงไหน เช่น

❁ “เย ธมฺมา” คำแปลคือ “ธรรมทั้งหลายเหล่าใด”

❁ รหัสธรรมของ เย ธมฺมา คืออะไร ? รหัสธรรม คือ องค์ธรรม ได้แก่ ทุกขสัจจะ

❁ ทุกขสัจจะ คืออะไร ? ทุกขสัจจะ ถ้าในพระสูตรมี ๑๑ อย่าง เช่น ชาติทุกข์ ชราทุกข์ มรณะทุกข์ เป็นต้น แต่ถ้าตามนัยแห่งพระอภิธรรม

ทุกข์ได้แก่โลกียจิต ๘๑ เจตสิก ๕๑ (เว้นโลภเจตสิก ๑) รูป ๒๘ รวมเป็นธรรม ๑๖๐ นี่คือรหัสธรรม หรือองค์ธรรมของคำว่า "เย ธมฺมา" นั่นคือ เมื่อแปลได้แล้ว ต้องถอดรหัสธรรมออกมาได้ด้วย ข้อนี้ก็คือ การเข้าใจความหมายของ ทุกขสัจจะ หรือเมื่อเราสวดบทกรณียเมตตสูตร "กะระณี-ยะมัตถะกุสะเลนะ ยันตัง สันตัง ปะทัง อะภิสะเมจจะ สักโก อุชู จะ สุหุชู จะ..." คำแปลคือ "บุคคลผู้ฉลาดในประโยชน์... กิจที่พึงทำเพื่อบรรลุสันตบท ..." คำแปลเป็นอย่างนั้น แต่ในการถอดรหัสธรรม ต้องรู้ว่า "คนที่ฉลาดในประโยชน์เพื่อบรรลุสันตบท ... ฉลาดในกิจที่เป็นประโยชน์" นั้นคือใคร ก็คือคนที่บำเพ็ญ ศีล สมาธิ ปัญญา เพราะว่า "มัตถะกุสะเลนะ" จะฉลาดในประโยชน์ต้องการจะบรรลุสันตบทได้นั้น ต้องรู้ไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ซึ่งนี่แหละคือองค์ธรรม ส่วนคนที่แผ่เมตตาให้เห็นผลได้ก็ต้องมีคุณสมบัติต่างๆ เช่น สักโก (เป็นผู้อาจหาญ) อุชู (เป็นผู้ตรง) สุหุชู (เป็นผู้มีใจซื่อตรง) กับคุณสมบัติอื่นๆ อีกรวม ๑๕ อย่าง แล้วเมื่อแผ่เมตตาก็ได้ถึงทาน แต่คุณสมบัติ ๑๕ อย่างนั้น บอกไว้เป็นภาษาพระสูตร ก็ต้องถอดรหัสออกมาอีกว่า องค์ธรรม อภิธรรม คือรหัสธรรม ในสิ่งที่บอกมานั้นคืออะไร

ข้อที่ ๓. ต้องมีเมตตา เมื่อสวดให้ถูกอักขระได้แล้วตามข้อ ๑ และแปลให้เข้าใจความหมายได้แล้วตามข้อ ๒ ก็ยังต้องมีคุณสมบัติข้อที่ ๓ ด้วย คือ มีเมตตา โดยในขณะที่สวดไป ใจจะต้องบริสุทธิ์ ไม่มุ่งหวังลาภสักการะใดๆ ทั้งสิ้น

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า ภาษาบาลีสามารถที่จะเป็นได้ทั้ง ๑. ภาษาสื่อสารทั่วไป ๒. เป็นภาษาที่สื่อพระธรรมที่เมื่อเจาะลึกลงไป คือถอดรหัสธรรม ก็จะหาองค์ธรรมได้จากทุกตัวอักษร นี่คือความลึกซึ้งของภาษาบาลี จึงจำเป็นที่จะต้องสวดให้ถูกอักขระ แปลให้ได้ ให้เข้าใจความหมาย และต้องมีเมตตา

เมื่อมีคุณสมบัติครบองค์ ๓ นี้แล้ว จะสวดแล้วเห็นผลหรือไม่ ? จะเห็นผลได้ จากเดิมที่เรามักสวดมนต์เพื่อเอาบุญ สวดมนต์เอาบุญคือได้บุญ แต่ตอนนี้เราจะสามารถสวดมนต์ให้เห็นผล เช่น สวดอย่างไรให้คนป่วยมีอาการดีขึ้น สวดอย่างไรให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล สวดอย่างไรให้การสวดกรรมวาจาสัมฤทธิ์ผล คือการบวชเป็นพระสำเร็จ ไปจนกระทั่งเรื่องอื่นๆ เช่น เมื่อมีผู้คิดว่าถูกรบกวนจากสิ่งลี้ลับ แต่การจะสามารถสวดมนต์แบบมีคุณสมบัติครบองค์ ๓ เช่นนี้ได้ ก็จะต้องมีการฝึกฝนให้สวดได้ถูก และการฝึกฝนนั้นจะต้องทำอย่างไร ? ก็ต้องเรียนภาษาบาลี ซึ่งเมื่อเรียนแล้วก็จะได้รู้ฐาน มีฐาน ๖ มีกรณ์ มีปยตนะ จากนั้นก็เป็นพยัญชนะพุทธิ ๑๐ ประการ และหลังจากนั้นก็รู้ทำนองตามฉันทลักษณ์ ตามฉันท์ ๑๐๘ นั่นเอง

การรู้ภาษาบาลีอย่างแตกฉาน สวดอักขระบาลีอย่างถูกต้อง ชัดเจนนั้น จะมีพลัง มีผล ต่อผู้ที่ได้ยินได้ฟังเป็นอันมาก

ประการแรกคือ การสวดมนต์จะมีพลังมาก คือพอสวดจบ บรรดาญาติโยมหรือผู้สูงอายุที่ได้ฟังเสียงสวด ที่เคยได้ยินเสียงภาษาบาลี แต่ยังไม่เคยได้ยินทำนองของการสวดภาษาบาลี ก็จะบอกว่าเสียงสวดแบบนี้ไพเราะมาก ไม่เคยได้ยินมาก่อน ก็จะเกิดปีติ เกิดโสมนัส ส่วนเด็กๆ ที่ไม่รู้ภาษาบาลีก็จะบอกว่า พระอาจารย์ร้องเพลงเก่งจัง ถ้าคนที่เจ็บป่วยอยู่ได้ฟังเสียงสวด ใจก็จะสดชื่นขึ้น หลายคนก็หายป่วย แม้สัตว์ก็รับพลังได้ เคยสวดโพชฌงค์ให้สุนัขที่ป่วยอยู่ ยังสวดไม่จบ สุนัขก็ดีขึ้นมาทันที เพราะฉะนั้น จะเห็นได้ว่า ใช้เสียงภาษาบาลีที่ถูกต้องชัดเจน จะมีพลังที่สามารถช่วยคนและแม้สัตว์ที่เจ็บป่วย ช่วยให้ใจสดชื่น เกิดปีติโสมนัสได้

พระอาจารย์มหาประนอมเยี่ยมผู้ป่วย
และมีเมตตาสวดพระพุทธมนต์ให้ผู้ป่วยฟัง

นอกจากพลังจากสื่อสารแบบใช้เสียงแล้ว ถ้าได้แปลภาษาบาลีเพื่อสื่อสารให้ถึงองค์ธรรม ก็ยิ่งเกิดประโยชน์มากขึ้นไปอีก เมื่อแปลให้คนอื่นฟังและถอดรหัสหาองค์ธรรมให้ได้ ก็ยิ่งเกิดความอัศจรรย์ โอ้ ทำไมธรรมะของพระพุทธเจ้าลึกซึ้งขนาดนี้

การสื่อสารด้วยเสียงและการสื่อสารด้วยการแปลหาองค์ธรรมได้ สองประการนี้ จะสื่อให้คนเห็นได้ว่า ธรรมะของพระพุทธเจ้านี้ลึกซึ้งจริงๆ และจะเป็นแรงบันดาลใจให้คนอื่นอยากเรียนบาลี ถ้าได้ยินเสียงสวด ได้ยินเสียงแปล ได้ยินอธิบาย ก็อยากจะมาเรียนสวดมนต์ อยากจะมาเรียนบาลี ซึ่งดูเหมือนง่าย เพราะอาตมาสื่อสารได้คล่อง คล่องก็คือง่ายนั่นเอง นี่ก็คือเป็นแรงบันดาลใจ และทำให้หลายคนได้เรียนบาลี

ชาวพุทธควรเรียนบาลี เพื่อศึกษาพุทธศาสนาให้ลึกซึ้งขึ้น

นอกจากจะเป็นภาษาแห่งพุทธศาสนาแล้ว ภาษาบาลียังเป็นภาษาเทพด้วย โดยเทพเทวดาที่สื่อสารกันเป็นภาษาบาลีบนสวรรค์นั้น พูดกันด้วยความเร็วสูงกว่าที่มนุษย์พูดกันมาก โดยขณะที่มนุษย์พูดได้ ๑ คำ เทวดาพูดไปได้ ๑๒๘ คำ แล้ว เทวดานั้นหูทิพย์ เสียงเล็ก เสียงเร็ว เสียงดัง เสียงก้อง ฟังมนุษย์พูดคงเหมือนเราฟังเทปสมัยก่อนที่เสียงมันยืด อืดอาด เทวดาก็ฟังไม่ได้ดั่งใจ เมื่อครั้งที่พระพุทธเจ้าไปเทศน์บนสวรรค์ในพรรษาที่ ๗ เพื่อแสดงอภิธรรมในช่วงพรรษา ๓ เดือนนั้น พระพุทธองค์จึงแสดงธรรมบนสวรรค์ด้วยระบบความเร็วสูง คือตรัสได้ ๑๒๘ คำ ในเวลาเท่ากับที่ตรัสกับมนุษย์ ๑ คำบนโลก แต่เทวดาฟังทัน สบายๆ ซึ่งถ้าไม่ตรัสให้เร็วขนาดนั้น คัมภีร์มหาปัฏฐานคงไม่สามารถเทศน์ให้จบโดยพิสดารภายใน ๓ เดือนได้แน่

พระสงฆ์บวชแล้ว ควรตั้งใจศึกษาเล่าเรียนภาษาบาลี

ส่วนพวกเราในฐานะที่เราเป็นชาวพุทธ หากต้องการศึกษาพุทธศาสนาให้ลึกซึ้งขึ้น ก็ควรจะศึกษาภาษาบาลีให้ได้ในระดับที่พอจะสื่อสารได้ อ่านบาลีพอรู้เรื่อง พอแปลได้ ไม่ต้องถึงกับเก่ง เมื่อไปเรียนธรรมะก็จะไปได้เร็วมาก มีตัวอย่างโยมที่พุกาม ที่เมื่อเรียนบาลีจบแล้ว ก็ไปท่องอภิธัมมัตถสังคหะทั้ง ๙ ปริจเฉท และท่องจบได้ภายใน ๕ วัน ซึ่งถ้าไม่รู้ภาษาบาลี ท่องไปมันก็ท่องได้ยาก ถึงท่องได้ก็ไม่เข้าใจ ไม่รู้เรื่อง แต่ถ้าเข้าใจภาษาบาลีพอที่จะสื่อสารได้ ก็ไปต่อได้เร็ว เหมือนเราอ่านหนังสือการ์ตูน ถ้าพอจะเข้าใจภาษาที่อ่านแล้ว อ่านแค่ ๒ รอบ เราก็จำได้

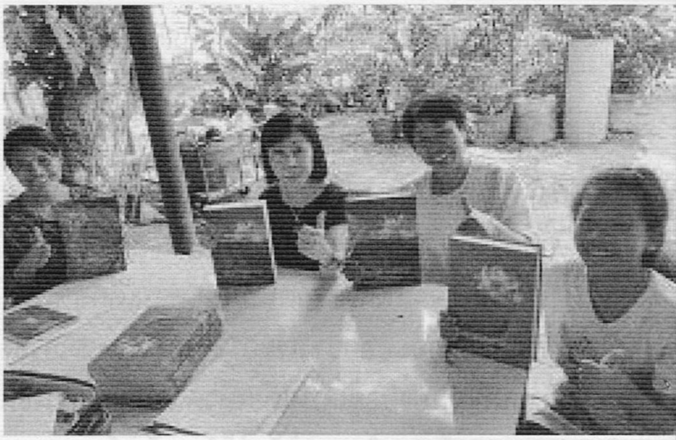
ภาษาบาลีก็เหมือนภาษาอื่นๆ ถ้ามีโอกาสได้เรียนรู้ เช่น รู้ภาษาอังกฤษหรือภาษาจีน เราก็ใช้ทำธุรกิจได้ แต่ภาษาเหล่านั้นใช้ได้ทางเดียวคือสื่อสารเพื่อทำธุรกิจ แต่ภาษาบาลีนั้น ถ้าเราเรียนรู้ได้ในชาตินี้แล้ว ก็จะติดไปถึงพระนิพพาน ชาติสุดท้ายก็จะได้นิรุตติปฏิสัมภิทาญาณ (ปัญญาแตกฉานในนิรุตติคือภาษา รู้ศัพท์ ถ้อยคำบัญญัติและภาษาต่างๆ) ด้วย

การเรียนที่ใช้ระบบ "Easy Learning" ทำให้เรียนภาษาบาลีได้ผลเร็ว ...

"Easy Learning" คือ การเรียนแบบง่ายๆ และขยับขึ้นไปตามลำดับคือ

(๑) ให้ขยันฟังก่อน โดยฟังไปทีละคำๆ จนคุ้นชิน แล้วนำคำเหล่านั้นมาเรียงกันเป็นประโยค

(๒) ต่อไป แปลคำที่เราคุ้นชินบ่อยๆ เช่น พุทธังสะระณัง คัจฉามิ แปลว่าอย่างไร นะโม ตัสสะ แปลว่าอย่างไร อิติปิโส แปลว่าอย่างไร ฝึกฝนเอาจากประโยคง่ายๆ ที่ใช้อยู่ในชีวิต มีคำศัพท์อะไรบ้าง แปลว่าอะไร คือให้ได้ยินคำศัพท์ ได้ยินคำแปลบ่อยๆ ไปจนเริ่มคุ้นกับคำศัพท์และคำแปลได้มากขึ้นเรื่อยๆ

"บาลี made easy" โครงการดีๆ ของวัดจากแดง

(๓) เมื่อได้คำศัพท์พอควรแล้ว มาเรียนรู้โครงสร้างไวยากรณ์ เริ่มจากแบบย่อๆ ก่อน ต่อไปพอได้คำศัพท์มากขึ้น ก็เรียนไวยากรณ์ละเอียดขึ้น ไวยากรณ์นั้น จริงๆ เรียนแค่ ๒ อย่าง คือ นาม กับกิริยา นาม มีการสร้างคำศัพท์อย่างไร กิริยา มีการสร้างคำศัพท์อย่างไร เอาแค่นี้พอ การเข้าใจนามก็คือ ๑. ได้คำศัพท์มา ๒. จะทำคำศัพท์นี้ให้เป็นนามได้อย่างไร ๓. ทำคำศัพท์นี้ให้เป็นคำกิริยาได้อย่างไร

(๔) เมื่อรู้คำศัพท์ รู้นาม รู้กิริยา พอประมาณแล้ว นำไปใช้งานเลย แปลเลย ใช้สื่อสารกันเลย ให้ฝึกฝนการสื่อสารมากๆ

(๕) เมื่อได้ศัพท์ ได้นาม ได้กิริยา ได้ไวยากรณ์แล้ว พอคล่องแล้ว ก็ขยับไปเรียนไวยากรณ์ที่ละเอียดขึ้น ยากขึ้น เช่น สนธิ - การก - อาขยาต - ตัทธิต - สมาส - กิตก์

จะเห็นว่า การเรียนไปตามลำดับนั้น ต้องให้เริ่มจากที่ง่ายๆ ก่อน เน้นให้เข้าใจ และเอาไปใช้ให้ได้ เมื่อสื่อสารพอเป็นแล้ว ได้แล้ว จึงเรียนไวยากรณ์แบบเพิ่มความยากขึ้นเรื่อยๆ ถ้าทำไปตามลำดับอย่างนี้ ก็จะสามารถเอามาใช้ได้จริง จะเห็นผลดี แต่ปัจจุบัน เราเรียนไวยากรณ์กันเต็มเหยียดเลย หนักไหม ? หนัก ยากไหม ? ยาก

สำหรับหลักสูตรที่มีอยู่แล้วที่วัดจากแดงในปัจจุบัน มีทั้งแบบดั้งเดิมที่ญาติโยมเรียนกันตามปกติ คือบาลีน้อยและบาลีใหญ่ มีการแปลธรรมบท แปลพระไตรปิฎก และตอนนี้เพิ่งเปิดหลักสูตรใหม่อีกคอร์สหนึ่ง เป็นคอร์สสั้นๆ ไม่เกิน ๓ เดือน คือ **"บาลีเรียนง่าย หรือ Pali Made Easy"** เป็นสื่อการเรียนในรูปแบบเรียนง่ายๆ ไปตามลำดับดังกล่าว ทางวัดจากแดงได้เอาแนวคิดนี้มาจากหลักสูตรของอมรปุระ (วัดมหาคันธาโย่ง) และมีแปลมาจากภาษาต่างประเทศบ้าง นำเทคนิคจากที่ต่างๆ มาใช้บ้าง ดูตัวอย่างว่าเขาทำอย่างไรให้มันง่ายขึ้น และนำสิ่งเหล่านี้มาสร้างเป็นแบบเรียนง่ายๆ

หลักสูตร **"Pali Made Easy"** ได้มอบให้ท่านปีเตอร์ช่วยสอน โดยเน้นว่า ทำอย่างไรให้เข้าใจง่ายๆ คือยังไม่ต้องเน้นท่อง ยังไม่ต้องเน้นไวยากรณ์ เน้นแต่ว่าคำศัพท์นี้มีที่มาแบบไหน มีที่ใช้อย่างไร เมื่อเรียนจบหลักสูตรนี้แล้ว ก็ให้เข้าไปเรียนเรื่องการใช้ภาษา พอได้หลักการใช้ภาษาแล้วจึงจะให้ไปเรียนไวยากรณ์ คือจะไม่เอาไวยากรณ์เป็นตัวนำ แค่เอาการใช้งานสื่อสารและการแปลก่อน ขณะนี้ (ปลายเดือนกรกฎาคม ๒๕๖๒) เปิดสอนไปแล้วประมาณ ๔ สัปดาห์ และกำลังเตรียมเปิดรุ่นที่ ๒ ต่อไป แต่ยังไม่ได้ประชาสัมพันธ์ สำหรับหลักสูตร **"Pali Made Easy"** นี้ ถ้าที่วัดจากแดงใช้แล้วประสบความสำเร็จ ก็อาจจะขยายต่อไป และเป็นแนวทางให้สำนักอื่นเขาเอาเป็นแบบอย่างได้

เมื่อจบหลักสูตร "Pali Made Easy" แล้ว คือผู้เรียนสามารถพูดสื่อสารภาษาบาลีได้แล้ว ลำดับต่อไป ก็ไปเรียนไวยากรณ์ เรียนไวยากรณ์เล็กจบแล้ว ก็เรียนไวยากรณ์ใหญ่ และเมื่อมาถึงลำดับนี้ก็จะได้เข้าสู่ระดับพระไตรปิฎก โดยวัดจากแดงจะจัด**การเรียนพระไตรปิฎก**เป็น ๔ กลุ่ม คือ (๑) พระไตรปิฎกสำหรับเยาวชน (๒) พระไตรปิฎกสำหรับพระเณร (๓) พระไตรปิฎกสำหรับญาติโยม และ (๔) กลุ่มสุดท้าย จะเป็นพระไตรปิฎกนานาชาติ คือเป็นภาษาอังกฤษ **ในภาพรวมก็จะขยับขึ้นไปตามลำดับ** แต่ตอนนี้เตรียมปูพื้นฐานก่อน

ในอนาคตอันใกล้นี้ วัดจากแดงกำลังจะทำอีกโครงการหนึ่ง คือ โครงการพระไตรปิฎกศึกษาที่จะทำในระดับที่เข้าสู่ระบบการศึกษาจริงๆ เรียกว่า **"ธัมมสคูล (Dhamma School)"** เป็นการเรียนในแบบที่จะนำธรรมะเข้าสู่ชีวิตจิตใจของเยาวชนให้ได้จริงๆ

สำหรับแนวทางการเรียนการสอนที่ทางวัดจากแดงใช้ก็คือ **"หลัก ๓ ชิน" ฟังให้ชินหู ดูให้ชินตา ภาวนาให้ชินใจ** การเรียนภาษาบาลีนั้นก็เหมือนการเรียนภาษาอังกฤษ ก็คือเริ่มที่ listen คือให้ฟังก่อน ฟังมากๆ ฟังทั้งคำศัพท์บาลีมากๆ ฟังคำแปลมากๆ ฟังเสียงสวดมากๆ ฟังจนชินหู พอชินหูแล้ว ก็มาดูบ่อยๆ ให้ชินตา ดูว่า คำแปลคืออะไร พอเข้าใจแล้วก็ภาวนา เอาคำเดิมนั้นมาภาวนาบ่อยๆ จนมันชินใจ ฟังก็ให้ชินหู ดูให้ชินตา ทำได้สำเร็จแล้วขั้นตอนต่อไป คืออ่านให้ติดตา ดูให้ติดตา ภาวนาให้ติดใจ และอ่านให้

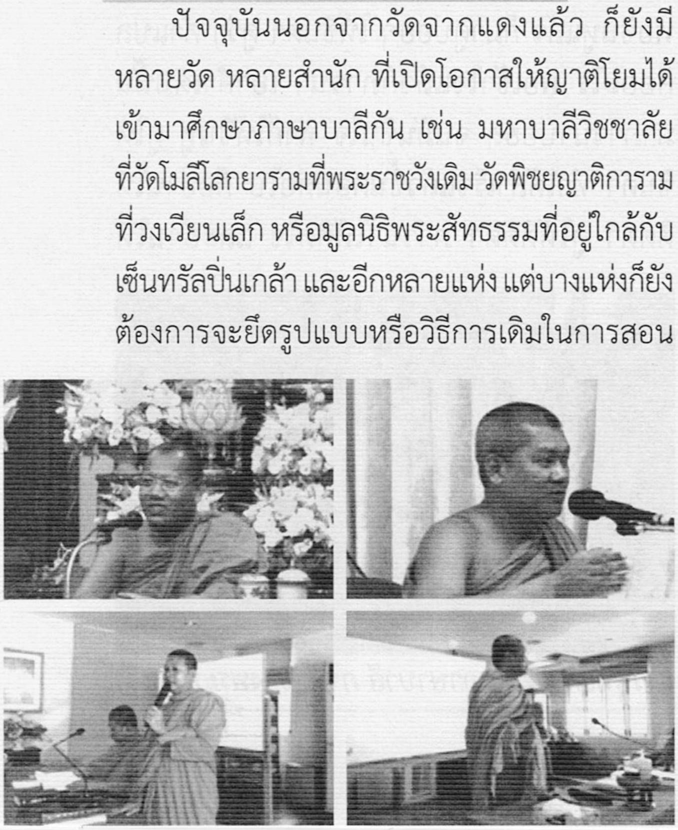
ชาวพุทธควรเรียนภาษาบาลี ภาษาของพระพุทธเจ้า

ติดปาก คือทำให้เป็นอุปนิสสยปัจจัย คือจะฝังแน่นจนติดปาก ว่าปากเปล่าได้คล่อง

ในส่วนของสื่อการเรียนก็สำคัญ อย่างการเรียนภาษาอังกฤษก็จะมีภาพ มีคำศัพท์ มีเสียง สำหรับภาษาบาลีนั้นยังไม่มี แต่ตอนนี้กำลังสร้างภาพ-ศัพท์-เสียง เป็นภาษาบาลี กันอยู่ ให้ได้เห็นภาพ มีศัพท์ภาษาบาลี และมีเสียงออกมาให้ฟังด้วย สื่อการเรียนการสอนภาษาบาลีด้วยภาษาภาพ ภาษาหนังสือ ภาษาเสียง ถ้ามีภาษาเหล่านี้ครบ เห็นคำศัพท์ภาษาบาลีคำนี้ แล้วได้ยินเสียงด้วย ได้เห็นภาพประกอบด้วย ได้เห็นการใช้ด้วย มันก็จะง่ายขึ้น แต่ขณะที่เรายังทำไม่ครบ ก็เลยรู้สึกเหมือนยากนิดหน่อย ที่สำคัญอีกอย่างคือ ควรมีการบันทึกสื่อการเรียนเอาไว้เพื่อให้ดูกันได้หลายๆ รอบ ถ้าได้ดูซ้ำๆ ก็จะเข้าใจเร็วขึ้น แต่ช่วงเปิดเรียนแรกๆ เช่น ในหลักสูตร "บาลี Made Easy" ยังไม่มีผู้บันทึกสื่อ ขณะที่ผู้เรียนมีเวลาน้อย จึงยังเป็นปัญหาอยู่บ้างเล็กน้อย

สำนักเรียนบาลี มีหลายแห่งให้เลือก

ปัจจุบันนอกจากวัดจากแดงแล้ว ก็ยังมีหลายวัด หลายสำนัก ที่เปิดโอกาสให้ญาติโยมได้เข้ามาศึกษาภาษาบาลีกัน เช่น มหาบาลีวิชชาลัยที่วัดโมลีโลกยารามที่พระราชวังเดิม วัดพิชยญาติการามที่วงเวียนเล็ก หรือมูลนิธิพระสัทธรรมที่อยู่ใกล้กับเซ็นทรัลปิ่นเกล้า และอีกหลายแห่ง แต่บางแห่งก็ยังต้องการจะยึดรูปแบบหรือวิธีการเดิมในการสอน

คือให้เรียนไวยากรณ์ก่อน ซึ่งถ้าไปเน้นไวยากรณ์เป็นสิ่งแรก หลายคนก็อาจจะเรียนไม่ไหว ดังนั้นถ้าทำให้เรียนได้ง่ายๆ ก็จะเป็นการดีที่สุด

เรื่องที่ขอฝากไว้ให้ญาติโยม

เรื่องแรกคือ เรื่องการสวดมนต์ ซึ่งปัจจุบันมักสวดกันแค่เอาบุญ เลยไม่ลึกซึ้ง ไม่ซาบซึ้ง จึงอยากจะให้ญาติโยมสามารถสวดมนต์แบบรู้เรื่องและเข้าใจอย่างลึกซึ้ง แล้วได้ผลจากการสวดมนต์อย่างเต็มที่ ดังนั้น สิ่งแรกที่จะต้องทำคือ ต้องสามารถแปลภาษาบาลีที่โยมสวดให้เข้าใจ เมื่อสวดเข้าใจแล้ว มนต์ทุกบทสวดจะมีผล มีพลัง วันใดสวดได้แปลได้ เข้าใจอย่างลึกซึ้ง วันนั้นความซาบซึ้งก็จะเกิดขึ้น และการสวดมนต์ก็จะเห็นผล

เรื่องที่สองคือ หวังว่าญาติโยมจะให้ความสนใจและให้เวลากับการศึกษาภาษาบาลี เพราะเป็นภาษาที่รักษาคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เราได้เห็นกันแล้วว่า ภาษาไทยนั้น เมื่อเวลาผ่านไป ๑๐๐ ปี ภาษาไทยก็จะเปลี่ยนไป มีสิ่งที่ตายไป มีสิ่งที่เกิดใหม่ ไม่อาจคงอยู่อย่างเดิมได้ แต่ภาษาบาลี เป็นอมตภาษา เป็นภาษาที่ไม่ตาย คืออยู่ยงคงกระพันมา จน ๒,๐๐๐ ปีผ่านไปก็ยังคงใช้ศัพท์คำเดิมๆ กันอยู่ แม้มีคำศัพท์ใหม่เกิดขึ้น แต่คำศัพท์เก่านั้นก็ยังคงมีอยู่ และยังใช้อยู่โดยความหมายไม่เปลี่ยนแปลง นั่นคือลักษณะที่เป็นอมตะภาษาของภาษาบาลี ที่ทำให้สามารถรักษาคำสอนของพระพุทธเจ้าไว้ได้ แต่ถ้าชาวพุทธไม่รู้ภาษาบาลีดีพอ ก็ย่อมเป็นการยากที่พระพุทธศาสนาจะธำรงอยู่ด้วยดีและสืบต่อไปได้ เพราะฉะนั้น จึงขอเชิญชวนชาวพุทธทุกท่านได้ให้ความสำคัญ และให้เวลากับการศึกษาภาษาบาลี เพื่อให้สามารถเข้าใจสิ่งที่พระพุทธเจ้าสอน เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ตน และเป็นพุทธศาสนทายาทที่ดี ที่สามารถช่วยรักษาสืบทอดพระพุทธศาสนาต่อไป

จะเข้าถึงพระไตรปิฎกได้ ต้องเรียนรู้ภาษาบาลีไว้บ้าง

ปัญญาปริทัศน์

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต)

การเรียนภาษาบาลีนี่สำคัญ เพราะว่าถ้าเราจะค้นคว้าศึกษาพระพุทธศาสนาอย่างจริงจัง ก็ต้องมีพื้นความรู้ภาษาบาลีบ้าง แม้จะไม่ต้องมาก ไม่ต้องถึงไวยากรณ์จริงจัง ไม่ต้องถึงแปลคัมภีร์ แค่เรียนให้รู้ลักษณะถ้อยคำ รู้รูปศัพท์ ก็เป็นประโยชน์

ยกตัวอย่างง่ายๆ คำไทยมากมายมาจากภาษาบาลี ดังที่รู้กันอยู่ แต่เมื่อมาเป็นคำไทยแล้ว รูปศัพท์ก็เปลี่ยนแปลงไปให้เข้ากับลิ้นของคนไทย บางคำก็มีหลักเป็นมาตรฐานไปเลย อย่างเช่นคำว่า "ไทย" ใน **ไทยธรรม** มีสระไอ ตามด้วยตัวพยัญชนะ แล้วมีตัว ย ต่อท้าย นี่คือคำไทย ซึ่งได้หลักลงตัวว่า "ไ - ย" มาจากคำบาลี "เ - ยฺย"

ธรรมาธิปไตย ไม่ใช่แค่ในอธิปไตย ๓

ทีนี้ พอเห็น **ธรรมาธิปไตย** ก็อ้อ - ไตยนี่ ไอ มีตัว ย ตามหลัง เราก็รู้เลยว่า คำนี้ในรูปคำบาลีต้องเป็น "เอ" ตามด้วยพยัญชนะ "ต" ต่อด้วย "ยฺ" (เ - ยฺย) เพราะฉะนั้น **ธรรมาธิปไตย** นี้ คำบาลีก็ต้องเป็น **"ธมฺมาธิปเตยฺย"** ถ้าเราไม่ได้เรียนบาลีมาบ้าง ไม่มีพื้นความรู้ภาษาบาลีเลย เราก็ค้นไม่ถูก

บางท่านไปคิดเอาว่า "เรามีพระไตรปิฎกแปลเป็นภาษาไทยแล้ว ก็ค้นคว้าศึกษาพระพุทธศาสนาได้ถึงคัมภีร์ต้นเดิมเลยทีเดียว" อย่างนี้ไม่ถูกต้อง เป็นการเข้าใจผิด **พระไตรปิฎกแปลภาษาไทยนั้นใช้ค้นคว้าแทนของจริงไม่ได้ ของจริงก็คือพระไตรปิฎกบาลี ซึ่งเป็นต้นเดิม เป็นตัวแท้ตัวจริง**

พระไตรปิฎกแปลภาษาไทยนั้น ก็มีประโยชน์มาก แต่ต้องรู้จักใช้ คือ**ใช้เป็นที่ปรึกษา เป็นเครื่องมือที่ช่วยเกื้อหนุนในการค้นพระไตรปิฎกบาลี**นั่นแหละ และช่วยในการศึกษาพระพุทธศาสนา

ทั่วๆ ไป แต่จะถึงกับไว้วางใจหรือเชื่อถือจริงไม่ได้ เพราะยังมีข้อบกพร่องหลายอย่าง เช่น แปลหายหกตกหล่นไปบ้าง เพี้ยนไปบ้าง ไม่สม่ำเสมอ เช่น บาลีข้อความเดียวกันแท้ๆ มาในต่างเล่ม แต่ฉบับภาษาไทยแปลต่างกัน ไม่นับที่แปลผิดจังๆ ซึ่งมีไม่น้อย

เอาแค่รูปศัพท์ที่พูดเมื่อกี้ ศัพท์ธรรมสำคัญๆ หลายคำ เราถือตามรูปคำในภาษาไทย แล้วไปค้นหาในพระไตรปิฎกแปลภาษาไทย ก็หาไม่เจอบ้าง ไม่ครบบ้าง เช่น ในเวลาไม่นานนี้ ได้ยินว่ามีทั้งคฤหัสถ์ ทั้งพระไปพูดว่า ธรรมาธิปไตย มีแค่ในชุดอธิปไตย ๓ คือ อัตตาธิปไตย โลกาธิปไตย ธรรมาธิปไตย มาในพระไตรปิฎก ๔ ครั้ง ในที่ ๒ แห่ง พอได้ฟังอย่างนี้ เราก็รู้ว่า นี่คือค้นจากพระไตรปิฎกฉบับภาษาไทยมา จึงไม่รู้ว่า "ธรรมาธิปไตย" มาในพระไตรปิฎกถึง ๒๐ ครั้ง

ทำไมคนค้นพระไตรปิฎกภาษาไทย จึงเจอธรรมาธิปไตยแค่ ๒ แห่ง ๔ ครั้ง ข้อนี้เป็นเพราะท่านใช้วิธีแปลไม่สม่ำเสมอ และไม่ได้วางหลักไว้ให้ชัด ที่หนึ่ง แปลรักษาศัพท์ไว้หรือทับศัพท์ อีกที่หนึ่ง แปลออกเป็นภาษาไทยไปเลย มองไม่เห็นรูปศัพท์เดิม อย่างในกรณีนี้ เห็นได้ชัดว่าธรรมาธิปไตยในที่นั้น (ในสังคีติสูตร, ทีฆนิกาย ปาฏิกวรรค, เล่ม ๑๑ และในอังคุตตรนิกาย ติกนิบาต, เล่ม ๒๐) ธรรมาธิปไตยนั้น มาพร้อมกับอัตตาธิปไตย และโลกาธิปไตย ท่านผู้แปลก็เลยจำเป็นต้องรักษารูปศัพท์ไว้ เพื่อจะได้เทียบกับอัตตาธิปไตย และโลกาธิปไตย แต่ที่นี้พอ ธรรมาธิปไตยมาเดี่ยวโดด ไม่มีเหตุบังคับให้รักษาศัพท์ไว้เทียบกับอะไรๆ ท่านก็แปลออกเป็นภาษาไทยหายหมดไปเลย (เช่นแปลว่า "มีธรรมเป็นใหญ่") พอแปลเป็นคำไทยทั้งหมดแล้ว คนค้นหา "ธรรมาธิปไตย" ก็ไม่เจอ ก็เลยนึกว่าธรรมาธิปไตยก็มาในชุดอธิปไตย ๓ คือ อัตตาธิปไตย โลกาธิปไตย และธรรมาธิปไตย หมดแค่นั้น

พระไตรปิฎกภาษาบาลี

แต่ที่นี้ ถ้ารู้ภาษาบาลีอยู่บ้าง อย่างที่ว่าเมื่อกี้ แค่รู้รูปศัพท์ หรือรู้ลักษณะถ้อยคำ พอเจอ "**ธรรมาธิปไตย**" ก็บอกได้เลยว่า อ๋อ คำเดิมในภาษาบาลีเป็น "**ธมฺมาธิปเตยฺย**" ก็เอาคำนี้ไปค้นหาในพระไตรปิฎกบาลี ก็พบว่าปรากฏ ๒๐ ครั้ง ในรูป "**ธมฺมาธิปเตยฺยํ**" ๔ ครั้ง "**ธมฺมาธิปเตยฺโย**" ๑๖ ครั้ง คราวนี้ก็ได้ครบ แล้วก็จะพบคำอธิบายและความข้างเคียง ที่ทำให้รู้เข้าใจอะไรๆ ชัดขึ้นอีกมาก

ธรรมาธิปไตยในชุดอธิปไตย ๓ คือ อัตตาธิปไตย โลกาธิปไตย และธรรมาธิปไตย นั้น พระพุทธเจ้าตรัสสอนไว้สำหรับพระที่ยังมีกิเลส (และบรรดาโลกียมหาชน) ซึ่งเป็นปุถุชนหรือผู้ที่ยังต้องศึกษา ในการที่จะละอกุศลและเจริญกุศล จะได้ใช้เป็นหลักอ้างอิง หรือเป็นข้อปรารภให้เกิดมีกำลังในการที่จะละกิเลสเป็นต้นนั้น

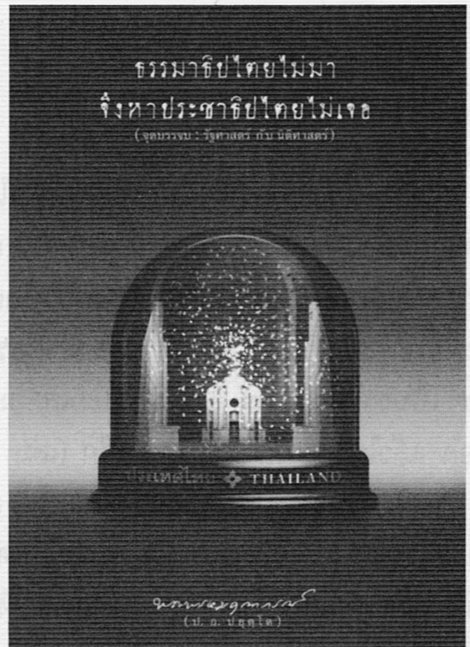
ส่วนธรรมาธิปไตย ที่มาโดดเดี่ยว ๑๖ ครั้งนั้น เป็นหลักสำคัญ โดยเป็นคุณสมบัติของพระพุทธเจ้าในฐานะทรงเป็นผู้นำยิ่งใหญ่ ที่ตรัสถึงพระองค์เองว่า ทรงปกป้องคุ้มครองพุทธบริษัท เทียบกับพระเจ้าจักรวรรดิธรรมราชา ที่ทรงปกป้องคุ้มครองปวงประชาชนมาหลายแห่ง ที่เด่นจำเพาะก็คือเป็นเรื่องของจักรวรรดิธรรมราชา

ในหลักจักรวรรดิวัตร ๑๒ ประการ ในจักกวัตติ-*สูตร (ทีฆนิกาย ปาฏิกวรรค/ปาถิกวัคค์, เล่ม ๑๑)*

ในเรื่องของพระพุทธเจ้า และจักรวรรดิธรรม-ราชานี้ ไม่มีเรื่องอัตตาธิปไตย ไม่มีโลกาธิปไตย เข้ามาปรากฏด้วย เป็นเรื่องของธรรมาธิปไตยโดยเฉพาะ

ที่จริง ในพระไตรปิฎกภาษาไทยนั้น ถ้าแปลออกไปเป็นภาษาไทยล้วนๆ ก็ควรจะใส่วงเล็บบอกคำศัพท์ไว้ด้วยว่า **(ธรรมาธิปไตย)** หรือจะทำเชิงอรรถไว้ หรือทำหมายเหตุ หรืออะไรสักอย่าง เพราะถ้าแปลเป็นไทยล้วนๆ บางทีก็เพี้ยนไปบ้าง คำบาลีเดียวกัน แต่ต่างที่กัน แปลตรงกันบ้าง ไม่ตรงกันบ้าง แล้วแต่ว่าใครแปลตรงไหน บางทีองค์เดียวกันนั่นแหละ แต่ต่างที่ ก็แปลไม่ตรงกัน ต่างองค์ก็ยิ่งห่างกันไป เช่นแปลว่า ผู้มีธรรมเป็นใหญ่บ้าง ผู้ถือธรรมเป็นใหญ่บ้าง ต่างกันแค่นี้ก็ไม่นักหนา แต่บางทีต่างกันไกล แล้วก็อย่างที่พูดเมื่อกี้ บางที บาลีข้อความเดียวกัน แต่ไปปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎกต่างเล่ม อ้าว...แปลไม่เหมือนกันเสียนี่ ข้อความบาลีตรงกันทุกถ้อยคำ แต่คำแปลไทยไม่เหมือนกัน เพราะคนละองค์แปล และบางองค์แปลก็อาจเผลอไผล ไม่ได้ครบความตามของเดิม เพราะไม่ได้วางระบบวิธีการแปลไว้เป็นแบบแผนแน่นหนา ให้ชัดลงไปว่า เจออย่างนี้ ให้ทำอย่างนี้ ยิ่งไปเจอบางศัพท์ที่ยาก แล้วแปลผิดไป ถึงจะเห็นใจ ให้อภัยกัน แต่คนอ่าน คนค้นไม่รู้ถือตามไป ก็เสียหาย และบางแห่งไม่ได้แปลผิดเล็กๆ น้อยๆ แต่แปลผิดชนิดเสียความ แทบตรงข้ามกับของเดิมก็มี

นี่คือที่แปลไว้นั้นยังมีที่ผิดพลาด เรียกได้ว่ามาก จึงได้เคยพูด เคยเขียนกำชับไว้ตามโอกาสว่า **อย่าใช้พระไตรปิฎกแปลภาษาไทยเป็นหลักเป็นเกณฑ์ ใช้ได้แค่เป็นเครื่องมือช่วยศึกษาเท่านั้น**

ความจริงนี่ คณะสงฆ์คงจะลืมไป ท่านมีเรื่องราวอะไรๆ ให้ต้องยุ่งจิปาถะ ก็เลยไม่ค่อยได้เอาใจใส่ในเรื่องคัมภีร์ที่เป็นหลักของพระศาสนา **ที่จริงอันนี้แหละ เป็นเรื่องสำคัญที่สุด ควรจะมาต่องานแปลพระไตรปิฎกไม่ใช่เดี๋ยวก็ทำชุดใหม่ๆ ชุดใหม่ก็ลอกชุดเก่า แล้วก็ผิดตามกันไป** ถ้าจะให้ดี ก็เอาชุดเดิมนั่นแหละมาตั้งคณะชำระตรวจทานกันให้จริงจัง ทำแล้วทำอีกก็ได้ ว่ากันให้เต็มที่ ปรับปรุงเอาไม่เฉพาะ ความถูกต้อง แต่คำนึงแม้กระทั่งสำนวนภาษาและอะไรๆ ที่จะให้คนไทยสมัยนี้เข้าถึงด้วย ให้เขาอ่านรู้เรื่อง และให้ได้ทั้ง**ทราบซึ้งและซาบซึ้ง** ก็จะดี อันนี้เป็นตัวพระศาสนาแท้ๆ ดีกว่าไปยุ่งกับเรื่องอะไรต่ออะไร ก็เลยเอามาว่าเสียด้วย

รวมความก็คือ ศัพท์ "ธรรมาธิปไตย" หายไปเกินครึ่ง และหายตรงที่สำคัญเสียด้วย พระไตรปิฎกภาษาไทยที่ใช้กันอยู่ ก็มีหลายฉบับ คำ "ธรรมาธิปไตย" นี้หายไปด้วยกัน หายไปเท่าๆ กัน ก็คงจะคัดตามกันไป คือฉบับที่ทำทีหลัง ก็คัดฉบับก่อน มีฉบับหนึ่งที่ทำดูจะเอาจริงเอาจังเป็นงานเป็นการ เป็นวิชาการหน่อย เช่น มีหมายเหตุทำเชิงอรรถไว้ค่อนข้างมาก แต่มาถึงตรงนี้ ก็คงคัดจากฉบับที่เก่ากว่า ก็เลยหา "ธรรมาธิปไตย" ที่เป็นตัวหลักเป็นตัวถ้อยคำแท้ๆ นี่ไม่เจอไปตามๆ กัน

ย้ำอีกทีว่า ธรรมาธิปไตยที่เป็นหลักใหญ่สำคัญยิ่งนั้น คือที่มาในจักกวัตติสูตร อยู่ใน **จักรวรรดิวัตร ๑๒ (อริยํ จกฺกวตฺติวตฺตํ)** เป็นแกนของหลักการปกครอง เริ่มด้วย **จักรวรรดิธรรมราชา เป็นธรรมาธิปไตย** ไม่มีเรื่องละกิเลสอะไรๆ หรอก แล้วในพระไตรปิฎกเล่มอื่นอีก (เล่ม ๒๐, ๒๒, ๓๑) พระพุทธเจ้าก็ตรัสว่า **ตถาคโต** อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ **ธมฺมิโก ธมฺมราชา...ธมฺมาธิปเตยฺโย ธมฺมิกํ รกฺขาวรณคุตฺตึ** สํวิทหติ... ตถาคต อรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงเป็นธรรมาธิปไตย ทรงจัด **ธัมมิการักขาวรณคุตติ/ธรรมิการักขาวรณคุปติ์** จัดการอารักขา คุ้มครอง ปกป้อง ดูแลให้แก่ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา แล้วก็ตรัสแสดงรายละเอียดบรรยายไป และแห่งหนึ่งพระสารีบุตรก็อธิบายว่า พระพุทธเจ้าทรงเป็นธรรมาธิปไตย ทรงยังพระธรรมจักรให้เป็นไป

นี่แหละ เมื่อไม่รู้ไม่เข้าใจภาษาบาลี ไม่อาศัยพระไตรปิฎกบาลี ก็เลยค้นไม่ถูก หาไม่เจอ หรือพบกะพร่องกะแพร่ง ทำให้ไปพูดว่า ธัมมาธิปไตย/ธรรมาธิปไตย มีแค่นั้นแหละ คือมีแค่ในหลักชุดอธิปไตย ๓ ถ้าไม่บอกกัน ก็จะพลอยทำให้เข้าใจหลักธรรมที่สำคัญมาก ผิดพลาดตามกันไปด้วย และหลักธรรมาธิปไตยก็ถูกลดความสำคัญไปหมด ก็เลยกลายเป็นโทษของพระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ที่ทำให้คนเขว

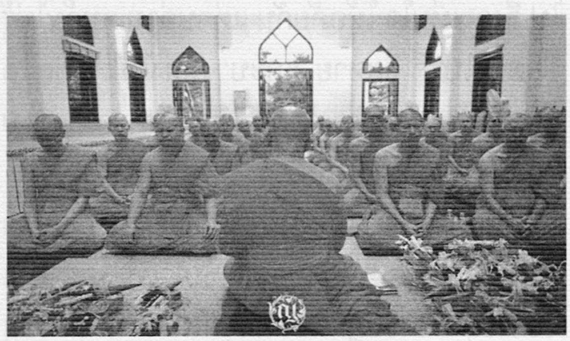
พระเราคงต้องช่วยกันบอกญาติโยมให้รู้เข้าใจในเรื่องการศึกษาธรรม ว่าจะใช้คัมภีร์อะไรต่ออะไร อย่างไร ตั้งแต่ว่าไม่เอาพระไตรปิฎกภาษาไทยมาเป็นหลักตัดสินวินิจฉัยที่จริง การอ้างอิงก็ทำได้ แต่ต้องบอกให้ชัดว่า ที่ข้าพเจ้าอ้างนี้คือพระไตรปิฎก ฉบับภาษาไทย ผู้อ่านจะได้วางท่าทีได้ถูกต้อง

เอาละ ก็อนุโมทนาท่านที่เรียนภาษาบาลี เป็นเรื่องที่จะต้องพยายามช่วยกัน แล้วก็เอาจริงเอาจังว่าไปตามหลักฐาน ด้วยข้อมูลที่ถูกต้องจริงแท้

สีจีวรพระ บาลียิ่งหนักกว่าธรรมาธิปไตย *แค่เจอสีนิล ก็เริ่มนัวเนีย*

ในช่วงเวลาสักปีมานี้ มีเหตุการณ์ที่ทำให้พระคิดพิจารณากันเรื่องสีจีวร ว่าจะห่มจีวรเปลี่ยนสีไหม ตอนที่ได้ยินข่าวนั้น ก็เป็นเรื่องที่ยังไม่ลงตัว จึงได้บอกกันไว้ในวัดนี้ว่า *หนึ่ง* ให้เรื่องเป็นไปโดยความพร้อมเพรียงสามัคคี *สอง* เมื่อส่วนรวมทั้งหมดยังไม่พรักพร้อม ก็ทำเป็นขั้นตอน ไม่ต้องรีบร้อน แต่ค่อยเป็นค่อยไป ให้มีความชัดเจน โดยเราเองไม่ทำตัวให้เป็นจุดกระทบ และได้บอกด้วยว่า ถ้าไปเจอกับพระเถระผู้ใหญ่ ก็ให้เรียนกับท่านว่า ที่วัดนี้ ท่านไม่ต้องเป็นห่วง พวกเราต้องการความสามัคคี ถ้าจะเอาอย่างไร เมื่อไร ก็เอาได้ เรารอฟังคณะสงฆ์ พูดได้เลย ให้สบายใจ อย่ามามีความไม่สบายใจกับเรา และภายในวัดเองก็ได้พูดตกลงกันไว้แล้วว่า ถ้าจะเปลี่ยนจะเอาอย่างไรที่ไม่เสียวินัย และให้เป็นความพร้อมเพรียงสามัคคีของส่วนรวม ทั้งวัดนี้พร้อมไว้แล้ว

ทีนี้ก็มีเรื่องแทรกเสริมว่า ประเด็นอย่างหนึ่งที่หลายท่านยกขึ้นมาพูดในการที่จะให้เปลี่ยนสีจีวร ก็คือ จีวรที่ห่มกันอยู่นี้ ถูกเรียกว่า สีเหลืองบ้าง สีทองบ้าง บางทีก็ว่าสีแสด ซึ่งก็จะเป็นสีที่ผิดวินัย

พระสงฆ์วัดญาณเวศกวัน

พระมหายานจากวัดโกวมิงซานที่สิงคโปร์
มาร่วมปฏิบัติกับพระเถรวาทที่ธัมมคีรี แม่ฮ่องสอน

เรื่องสีจีวรซึ่งที่นี่พระห่มกันอยู่นี้ มักเรียกกันไปแบบหลวมๆ ตามคำสะดวกของชาวบ้าน อย่างที่ชอบพูดกันคลุมๆ ไปว่าผ้าเหลือง บางทีก็เรียกไปตามคำของร้านหรือตลาดขายจีวร ซึ่งก็ไม่แน่นอน อย่างที่สมัยหนึ่งร้านขายจีวร เรียกว่าสีแสด พระและโยมก็เรียกกันว่าสีแสดตามไปด้วย ต่อมาสีนั้นแหละ ร้านตลาดเรียกว่าสีทอง พระและโยมก็พลอยเรียกตามกันไป อย่างนี้ก็ถือเป็นยุติไม่ได้

ที่นี้ก็มาพูดคุยกันให้ได้หลักได้ฐาน **สีจีวรที่ต้องห้ามตามพระวินัย คือสีอะไรบ้าง** ? มีบอกไว้ในพระไตรปิฎกเล่ม ๔ (วินย.๔/๑๖๙/๒๓๔) สีต้องห้ามตามพระพุทธบัญญัติ คือ

เริ่มด้วย สพฺพนีลก...ต่อไปนี้มี "สพฺพ" นำหน้าทุกคำ **๑. นีลก ๒. ปีตก ๓. โลหิตก ๔. มญฺเชฏฺฐ ๕. กณฺห ๖. มหารงฺครตฺต ๗. มหานามรตฺต**

นี่คือเจ็ดสีจีวรที่ต้องห้าม ที่นี้ก็มาดูว่าสีต้องห้ามนี้คือสีอะไรบ้าง และนี่ก็คือประโยชน์ในการเรียนภาษาบาลีด้วย เรื่องนี้ ถ้าใช้พระไตรปิฎกแปลภาษาไทย ก็รอดไปไม่ตลอด เพราะยังมีแปลผิดบ้าง แปลขัดกันเองบ้าง ถ้าใครจะตัดสินว่าจีวรสีอะไรแน่ที่ต้องห้าม ก็ไปดูพระไตรปิฎกแปลภาษาไทยเพื่ออาศัยเป็นที่ปรึกษาได้บ้าง แต่อย่าไปถือเป็นเกณฑ์วินิจฉัย มันเป็นเรื่องที่น่าเห็นใจท่านผู้แปล ในการเรียกชื่อสีต่างๆ ซึ่งก็ยาก และทำให้ต้องค้นคว้ามากกว่านั้น แต่ที่นี้ถ้าเป็นคนที่ไม่รู้ภาษาบาลี ก็หมดทางค้น ก็ตัน ก็เลยจบแค่นั้น ท่านแปลกันไว้ว่าอะไร จะถูกจะผิด จะคลุมๆ

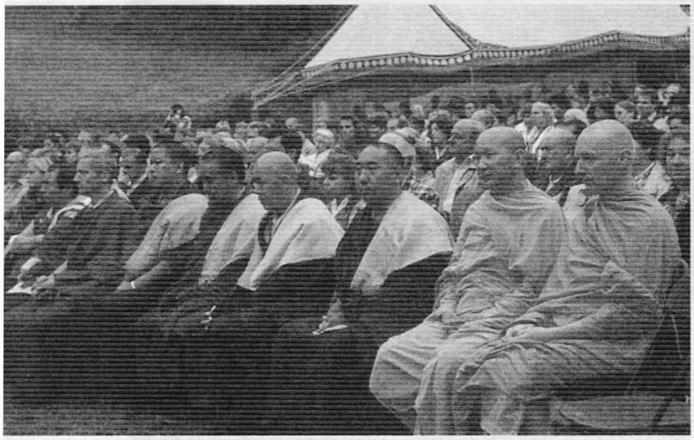

จีวรพระสีต่างๆ เรียงซ้อนกัน

มัวๆ อย่างไร ก็ต้องว่าไปตามนั้น นั่นก็คือตันหมดทางไป ยุติไม่ได้

ที่นี้ก็มาดูคำแปลที่ว่ากันมา เริ่มด้วยสีแรก **สพฺพนีลก** แปลว่าอะไร พอเจอ นีล, นีลกะ ว่าสีนิลที่นึกว่าง่ายๆ ก็ไม่ง่ายอย่างที่นึก ลองดูพระไตรปิฎกภาษาไทยสักชุดหนึ่ง เอาชุดของทางการก่อน ตรงนี้ท่านแปลว่า จีวร**สีครามล้วน** คราวนี้มีที่เทียบ คือพอดีว่าพระพุทธเจ้าทรงห้ามภิกษุสวมรองเท้าสีต่างๆ ตรงอย่างเดียวกับสีจีวรที่ทรงห้ามนั้น (วินย.๒/๖/๑๓) พอไปถึงเรื่องรองเท้าพระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับที่ว่านั้นแหละแปล **สพฺพนีลก** ว่า**สีเขียวล้วน** นี่คือไม่ตรงกันแล้ว

ยังไม่จบ นีล นี้แปลกันบ่อยว่าสีดำใช่ไหม มาถึงตรงนี้ บางคนอาจจะนึกว่าท่านคงจะแปลว่าสีดำล้วน ท่านอาจจะคิดแปลอย่างนั้นก็ได้ แต่พอดีว่าในชุด ๗ สีต้องห้ามนั้น ต่อไปสีที่ ๕ เป็นสพฺพ**กณฺห** สำหรับข้อนี้ กณฺห นั้น ชัดว่าเป็นสีดำ

จีวรสีต่างๆ ในหมู่สงฆ์นิกายต่างๆ

อ้าว แล้วทีนี้ พอไปเจอ กณฺห - ดำ อยู่ข้างหลัง ก็แปลนีล ว่าดำ ไม่ได้ ถ้าไม่มี **กณฺห** อยู่ด้วย ท่านอาจจะแปลนีลเป็นดำไปแล้วก็ได้ แต่เมื่อไม่แปลว่าดำ ท่านก็แปลนีลนั้น ที่หนึ่งว่าคราม อีกที่หนึ่งว่าเขียว อย่างที่ยกมาให้ดูแล้วข้างต้น "นีล" ยังไม่จบ สีนิลที่แปลกันบ่อยว่าดำนั้น บางทีก็เป็นสีน้ำเงินแก่ ซึ่งใกล้กับดำ ทีนี้เรื่องยังซับซ้อนหนักเข้าไปอีก คือได้ยินมานานแล้ว คนเก่าๆ มักเรียกสีน้ำเงินแก่ว่าสีเขียว พอคนเก่าๆ เหล่านั้นว่าเขียว ก็คือที่คนอื่นอีกมากมายว่าสีน้ำเงินแก่ ซึ่งเป็นพวกเดียวกับสีคราม นี่ก็เป็นความนัวเนียขึ้นมาอย่างหนึ่ง มันกลายเป็นเรื่องที่ทำให้การศึกษาเกิดความสับสนไปด้วย

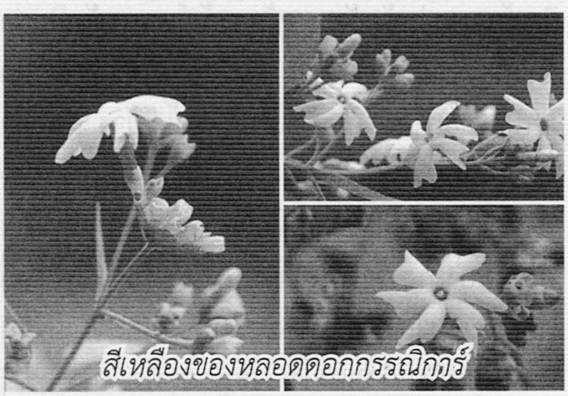
เอาเป็นว่า ที่จริง สีนิลคือสีน้ำเงินแก่ หรือสีน้ำเงินใกล้ๆ ดำ แต่สำหรับพวกที่เรียกสีน้ำเงินแก่ว่าเขียว ก็แปลนิลนี้เป็นเขียวคล้ำก็ได้ ถือเป็นการแปลแบบคนโบราณก็แล้วกัน ถ้าคนสมัยใหม่จะนึกเป็นเขียวอีกแบบหนึ่ง ก็ให้ปรับความเข้าใจให้ลงกัน ว่ามันคนละเขียว (ขอให้นึกถึงคำว่า "ตาเขียว") เอาละนะ เรื่องสี นีล, นีลกะ ก็ผ่านไป

ดอกกรรณิการ์ สีแสด หรือว่าเหลือง

สีจีวรต้องห้ามที่ ๒ (สีรองเท้าก็ด้วยเช่นกัน) คือ สพฺพ**ปีตก** ซึ่งท่านแปลว่า สีเหลืองล้วน ทีนี้ก็มาดู ปีตกะ, ปีต ซึ่งมีตัวอย่างคำที่คุ้นกันดี คือ **ปีตกสิณ** ซึ่งแปลว่า กสิณสีเหลือง คือฝึกสมาธิโดยใช้ดวงกสิณเป็นสีเหลือง พอมาเจอ "ปีต" ที่นี่ ก็บอกว่าชัดแล้ว ง่ายละ ท่านก็เลยแปลว่า จีวรสีเหลืองล้วน แต่เรื่องไม่จบแค่นี้ มีแง่ความหมายที่น่าสนใจ สำหรับคนที่ใฝ่รู้ ถือได้ว่าเป็นเกร็ดความรู้

ปีตก ที่ว่าชัดแล้วคือแปลว่าเหลืองนั้น พอไปดูอรรถกถา ท่านอธิบายว่า **กณิการปุปฺผวณฺณา** แปลว่า สีดอกกรรณิการ์ เอาละสิ ที่สายใจธรรมก็มีต้นกรรณิการ์ ท่านเห็นไหม ดอกกรรณิการ์ เล็กนิดเดียว ขนาดดอกมะลิ ทีนี้ก็ไปดูคำว่ากรรณิการ์ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน บอกความหมายว่า เป็นต้นไม้ขนาดเล็ก มีดอกหอม กลีบขาว แล้วก็หลอดดอก บางทีเราเรียกว่าก้านดอก สีแสด เอาละสิ กลายเป็นว่า ถ้าถือตามพจนานุกรมนั้น ปีตกที่พระไตรปิฎกภาษาไทยแปลมาว่าเป็นสีเหลืองนี่ กลายเป็นสีแสด ก็ขัดกัน แล้วไม่ใช่แค่นั้น ถ้าเอาปีตกะ ที่ว่าสีดอกกรรณิการ์นี้ เป็นสีแสด ก็จะไปซ้ำกับสีต้องห้ามที่ ๖ ข้างหน้า คือ มหารงฺครตฺต ซึ่งพระไตรปิฎกภาษาไทยแปลว่าสีแสด ถ้าซ้ำกัน อันหนึ่งก็ต้องผิด

นี่แหละ เรื่องก็จึงเยอะ ยังอีกยาว เราจะเอาอย่างไหน เลยจบไม่ได้ ที่นี้ก็จำไว้ก่อนว่า ตามอรรถกถา สีดอกกรรณิการ์ เป็นสีปีตกะ

สีเหลืองของหลอดดอกกรรณิการ์

เมื่อกี้ พจนานุกรมว่า ต้นกรรณิการ์มีหลอดดอกสีแสด เราก็ต้องรู้จักสีก่อน พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานบอกว่า **สีแสด คือสีเหลืองปนแดง** ทีนี้ก็มีสีที่ใกล้เคียง คือสีส้ม พจนานุกรมนั้นก็บอกว่า **สีส้ม คือสีเหลืองเจือแดง** ทีนี้ก็ดูต่อไป

ก่อนจะไปต่อ ก็ขอตั้งแง่ระแวงไว้อย่างหนึ่งว่า ต้นกรรณิการ์ ที่พจนานุกรมว่า มีหลอดดอกสีแสดนั้น เป็นต้นไม้ของไทย ทีนี้เราก็เชื่อว่าชื่อต้นกรรณิการ์ของไทยนี่ เราเอามาจากชื่อต้นไม้ของอินเดีย ที่ตรงกัน เป็นต้นไม้อย่างเดียวกัน แต่ลองระแวงซิว่า มันอาจจะไม่ใช่ต้นไม้อย่างเดียวกันก็ได้ เราคนไทยอาจจะเอาชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่งของอินเดีย มาตั้งใส่ให้แก่ต้นไม้อีกชนิดหนึ่งของไทยที่ไม่ใช่อย่างเดียวกัน (อาจจะโดยเข้าใจผิดว่า เป็นต้นไม้อย่างเดียวกัน แต่ที่จริงไม่ใช่)

กรรณิการ์อินเดียอาจจะมีดอกสีเหลือง ท่านจึงเอามาใช้อธิบายสี "ปีตก" "ปีต" ที่เรารู้กันจนชินว่าเป็นสีเหลือง ถ้า ปีตกะ เป็นสีเหลืองแน่แท้ สีดอกกรรณิการ์ที่ท่านเอามาอธิบายปีตกะ ก็ต้องเป็นดอกสีเหลือง ซึ่งไม่ใช่สีดอกกรรณิการ์ของไทย ดังนั้น ต้นกรรณิการ์ของอินเดียก็ต้องไม่ใช่อย่างเดียวกับต้นกรรณิการ์ของไทย แต่เป็นต้นไม้ต่างชนิดกัน

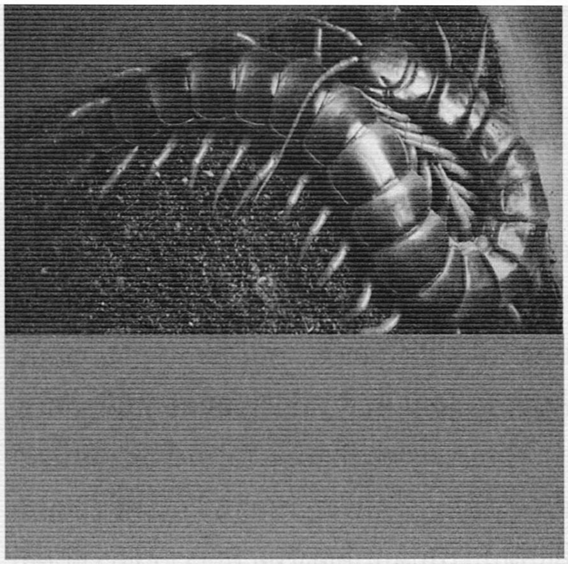
พอตั้งแง่ระแวงอย่างนี้แล้ว ก็ค้นหาหลักฐานมาดูกัน แล้วก็ได้ความว่า มีข้อความในคัมภีร์ร่วม ๑๐ แห่งที่บอกชัดว่าสีดอกกรรณิการ์ของบาลีนั้นเป็นสีเหลือง อย่างที่คัมภีร์มหานิทเทส พระไตรปิฎก เล่ม ๒๙ *(ขุ.ม.๒๙/๗๒๗/๔๒๙)* อธิบายลักษณะพระเนตรของพระพุทธเจ้าว่า พระมังสจักษุของพระองค์มี ๕ สี คือ นีล - สีนิล (พระไตรปิฎกภาษาไทยแปลว่าสีเขียว) ปีตกะ - เหลือง โลหิตกะ - แดง กัณหะ - ดำ และ โอทาตะ - ขาว โดยเฉพาะปีตกะ คือสีเหลืองนั้น ท่านขยายความออกไปอีกว่า "ปีตกํ...สุวณฺณวณฺณํ...กณฺณิการปุปฺผ - สมานํ" คือสีเหลือง สีอย่างทองคำ เสมอด้วย ดอกกรรณิการ์ คิดว่าแค่นี้พอแล้ว คำอธิบายอีกมากแห่งก็ทำนองนี้ คือบอกว่าดอกกรรณิการ์ (อย่างเดิม ที่เป็นของชมพูทวีป) เป็นสีเหลือง นี่คือกรรณิการ์อินเดีย เป็นต้นไม้ต่างชนิดกับกรรณิการ์ไทย

ยังมีคำบอกที่ชัดยิ่งกว่านี้อีก กรรณิการ์ไทยนั้นพจนานุกรมบอกไว้ชัดว่าเป็นต้นไม้ขนาดเล็ก แต่กรรณิการ์อินเดียต้องมีขนาดใหญ่มาก จึงเป็นต้นโพธิ์คือเป็นร่มไม้ที่ประทับนั่งตรัสรู้ของพระพุทธเจ้าพระองค์หนึ่งในอดีต พระนามว่าพระสิทธัตถะ *(บอกไว้มากหลายแห่ง เช่น พุทธ.อ. ๔๓๑)*

กรรณิการ์นี้ ในภาษาบาลี เขียน กณิการ บ้าง กณฺณิการ บ้าง ในอรรถกถาอปทานอธิบายว่าจะเป็น กณิการ ก็ดี กณฺณิการ ก็ดี ก็อันเดียวกัน เพียงแต่ว่า กณฺณิการ นั่นแหละ โดยวิธีทางไวยากรณ์ ไปลด ณฺ เสียหนึ่งตัว ก็เหลือเป็น กณิการ แต่ในอรรถกถาชาดก ฉบับอักษรพม่า บอกว่า กณิการ มีดอกใหญ่ ส่วน กณฺณิการ มีดอกเล็ก ฉบับอักษรไทย พูดถึงต้นไม้ต่างชนิดกันว่า กณิการ มีดอกใหญ่ ส่วน กณฺณวิรา มีดอกเล็ก

ในตำนานพระอินทร์ เมื่อคณะของมฆมาณพสร้างศาลาใหญ่ นางสุธรรมาจ้างช่างให้เอาไม้ต้นกรรณิกา (กณฺณิการุกฺข) มาทำช่อฟ้า นี่แสดงว่าต้องเป็นต้นไม้ใหญ่ แต่ต้นกรรณิกาในกรณีนี้ไม่มี "ร์" จึงคงเป็นต้นไม้อย่างอื่นต่างชนิด หรืออาจจะหมายถึงต้นไม้ที่ใช้ไม้มาทำช่อฟ้า

เกร็ดเล็กๆ น้อยๆ ยังอีกมาก และหลักฐานที่มาก็มากมาย ในที่นี้บอกไว้พอให้มีหลักฐาน จึงขอยกเว้นรายละเอียด เดี๋ยวจะกลายเป็นหนังสือวิชาการอะไรไป ตกลงว่ากันแค่นี้พอละ เป็นอัน

สีของหลังตะขาบเปรียบเทียบกับสีส้ม

ชัดแล้วว่า กรรณิการ์อินเดียมีดอกเหลือง และเป็นต้นไม้ใหญ่ ต่างชนิดกับกรรณิการ์ไทย ที่เอาชื่อของเขามาใช้ แต่ไม่เหมือนกัน ของไทยนี้ ทั้งต้นก็เล็ก ดอกก็เล็ก แล้วก็สีแสดที่หลอดดอก ไม่เป็นสีเหลืองอย่างของเขา

ดูสีหลังตะขาบ เอามาทาบกับสีส้ม

ต่อไป สีจีวรต้องห้ามอย่างที่ ๓ สพฺพ**โลหิตก** โลหิตก คือสีเลือด ก็คือสีแดง ชัดอยู่แล้ว ก็ผ่านไป

สีต้องห้ามที่ ๔ ว่า สพฺพ**มญฺเชฏฺฐ** สีบานเย็น แล้วก็ ๕ สพฺพ**กณฺห** ชัดว่าสีดำ ก็ผ่านตลอด

จากนั้นก็ถึง ๖ สพฺพ**มหารงฺครตฺต** ข้อนี้แหละสำคัญ คือข้อที่พระไตรปิฎกภาษาไทยแปลว่า สีแสด แต่สีแสดนี้มีปมของความไม่ชัดเยอะ อย่างที่เล่าข้างต้นว่า สีจีวรอย่างที่พระวัดนี้ห่มกันอยู่นี้ร้านค้าก็เคยเรียกเป็นสีแสด แต่สีเดียวกันนี่แหละต่อมาร้านขายจีวรสมัยนี้เรียกเป็นสีทอง ซึ่งไม่ตรงทั้งนั้น แล้วก็ไม่ควรลืมด้วยว่า พจนานุกรมบอกว่าสีแสดคือสีเหลืองปนแดง ใกล้กับสีส้ม ที่เป็นสีเหลืองเจือแดง **มหารงฺครตฺต** ที่พระไตรปิฎกภาษาไทยแปลว่าสีแสดนี้ แปลตามตัวว่า สีแดงมหารงค์ (รตฺต แปลว่าสีแดง) แดงมหารงค์ คือแดงอย่างไร อรรถกถาอธิบายให้ว่า สตปทีปิฏฺฐิวณฺณา คือสีหลังตะขาบ ขอถามว่า หลังตะขาบสีอะไร (มีเสียงพระบอกว่า "สีน้ำตาลเหมือนเม็ดมะขามครับ") อ้าว ทีนี้ พระไตรปิฎกภาษาไทยแปลว่า สีแสด อันไหนใช่ ตอนนี้หมดปัญหากับปีตกสีเหลือง ที่อรรถกถาอธิบายว่าเป็นสีดอกกรรณิการ์ที่ไทยว่าสีแสด แต่ยุติไปแล้วว่าสีเหลือง มาถึงข้อนี้พระไตรปิฎกภาษาไทยแปลว่า สีแสด แต่อรรถกถาอธิบายว่า สีหลังตะขาบ แล้วเหมือนกันไหม สีแสดกับสีหลังตะขาบ หรือแดงหลังตะขาบ ไม่เหมือนกันเสียอีกแล้ว ขอผ่านไปก่อน แล้วค่อยย้อนมาใหม่

ทีนี้ต่อไปข้อสุดท้าย ที่ ๗ สพฺพ**มหานามรตฺต** มี "รตฺต" ก็แดงอีก คราวนี้ แดงมหานามเป็นอย่างไร พระไตรปิฎกไทยแปลว่าสีชมพู แล้วไปดูอรรถกถา ท่านว่า สมฺภินฺนวณฺณา สีปนกัน สีคละ แล้วก็อธิบายต่อไป กลายเป็นมีมติด้วยว่า **ปณฺฑุปลาสวณฺณา** สีใบไม้แก่ สีใบไม้ใกล้ร่วง (เสียงพระเสริม "สีใบไม้จะร่วง เป็นสีเหลืองซีดครับ") อ้าว สีเหลืองซีด ทีนี้ อรรถกถากุรุนที ซึ่งเป็นอรรถกถาที่เกิดในลังกา อธิบายว่าเป็น ปทุมปุปฺผวณฺณา สีดอกปทุม สีดอกบัวหลวง คงจะอันนี้แหละที่ทำให้ท่านแปลว่าสีชมพู ก็ไม่รู้ว่าสีไหนใกล้ชิดมากแค่ไหน เรื่องสีนี่ เราต้องเห็นใจ ถ้าไม่ใช่ตัวแม่สี ถ้าเป็นสีผสม แล้วก็มี shade เป็นระดับสีต่างๆ อ่อนแก่กว่ากันลดหลั่นทีละน้อย เป็นเรื่องที่พูดจาใช้คำเรียกเจาะตรงลงไปได้ยาก ยิ่งท่านที่จะมาอธิบายให้คนอื่นเข้าใจ ก็ยิ่งพูดจาพรรณนาได้ยาก

ยิ่งกว่านั้น คือเรื่องสายตา กับแสงสี เป็นเรื่องซับซ้อนมากขึ้นไปอีก สีเดียวกัน ต่างคนเห็นไม่เท่ากัน ไม่เหมือนกัน แม้แต่คนเดียวกัน กาลเวลาผ่านไป สายตาก็เห็นต่างไปได้ ดูง่ายๆ คนสมัยก่อนยังไม่มีการผ่าตัดต้อกระจก คนเป็นต้อกระจก คนก็แก่ลงๆ ต้อก็แก่ขึ้นๆ สายตาก็ยิ่งมองเห็นสีผิดเพี้ยน พระเก่าก่อนตั้งแต่ท่านที่ทำอรรถกถานี่ ก็

แก่ๆ กันแล้ว สมัยนั้นก็ไม่ได้ผ่าต้อกระจก พอเป็นต้อกระจกมากๆ นี่ จะมองเห็นสีเพี้ยนไป สีที่เคยมองเห็นว่าเป็นอย่างนี้ ต่อมาก็เห็นเปลี่ยนไปเป็นอย่างอื่น แล้วบางทีของนั้นมีสองสี แต่สายตาแยกไม่ออก มองเห็นเป็นสีเดียว คนสมัยนี้ พอไปผ่าตัดเสร็จมา จึงรู้ตัวว่าการมองเห็นสีเปลี่ยนไปเป็นคนละเรื่องเลย นี่ก็เป็นข้อควรคำนึงอย่างหนึ่ง แต่เป็นอันว่าเราพิจารณาตามคำที่ท่านบรรยายไว้

ทีนี้เรามาดูเอาในแง่ไทยก่อน แยกเรื่องบาลีเรื่องไทย เพราะไทยที่บอกว่าสีแสด อะไรก็สีแสด สีแสดบอกแล้วว่าสีเหลืองปนแดง แล้วก็สีส้มคือสีเหลืองเจือแดง ทีนี้ผมก็ศึกษาในเรื่องสีส้ม สีแสด สีจีวรที่ห่มอยู่นี้ เรียกว่าสีส้ม ส่วนสีแสด ก็อย่างสีจราจร เคยเห็นไหม สีกรวยจราจร ป้ายเครื่องหมายที่เขายกมาวางไว้ เห็นไหม (เสียงพระเสริม “จะมีสีแดงมากหน่อย”) นั่นแหละสีแสด เข้าใจไหม แล้วมันเหมือนไหม นั่นแหละสีแสด แดงกว่าใช่ไหม นี่แหละเข้าใจกันไว้

สมัยหลายสิบปีก่อนโน้น ร้านจำหน่ายผ้าไตรใหญ่ๆ ที่มีชื่อเสียงมากก็มี **ฮั่วฮะฮวด ปัพพัชชากีนาคาร** แต่สมัยนี้ได้ทราบว่าเยอะแยะเต็มไปหมด ทีนี้ร้านใหญ่สมัยก่อนนั้นแห่งหนึ่ง อยู่นานมามีอย่างน้อยระยะหนึ่ง มีผ้าชนิดใหม่ ย้อมสีชนิดใหม่มาพอจัดเข้าไตร ในไตรหนึ่งๆ เห็นเลยว่า จีวรกับสังฆาฏิ เป็นสีหนึ่ง แต่สบงอีกสีหนึ่ง สบงนั้นสีต่างไปมาก น้อมไปทางเป็นสีแสด ไม่เข้ากันเลย ผมเคยได้รับ ก็ไม่ใช้สบงสีนั้น ใช้แต่จีวรและสังฆาฏิเท่านั้น เอาเป็นว่า ดูง่ายๆ สีแสดก็อย่างสีจราจร สีเครื่องหมายที่เขาทำป้าย และอุปกรณ์ต่างๆ

สีส้มของกรวยจราจร

เป็นอันว่า คำแปลในพระไตรปิฎกภาษาไทยนี่ เอาเป็นตัวตัดสินไม่ได้ แต่ควรฟังไว้ สำหรับเอาไปค้นต่อ เมื่อเข้าไปค้นให้ถึงตัวบาลี ก็จะเห็นว่าแม้แต่ ในชั้นอรรถกถาก็ยังขัดแย้งกันอยู่บ้าง

ในเรื่องสีจีวรนี้ ข้อที่เป็นจุดเพ่งสำคัญ คือข้อที่ ๖ มหารงฺครตฺต ที่พระไตรปิฎกภาษาไทยแปลว่าสีแสดนั้น ก็ต้องเห็นใจว่าท่านก็คงพยายามเทียบสีเท่าที่จะเห็นไปได้ และก็คงว่าต่อตามกันมาบ้าง ตามศัพท์เองก็แปลว่าสีแดงมหารงค์ แล้วสีแดงมหารงค์นั้นเป็นอย่างไร ไปดูอรรถกถาก็บอกว่าสีหลังตะขาบ นี่คือให้ดูของจริงได้ ก็ดูสิว่าสีหลังตะขาบเป็นสีอะไรกันแน่ ก็ไม่ต้องไปตัดสินอะไรง่ายๆ และในแบบนี้แหละ คนที่เรียนบาลีจึงได้เปรียบ คนที่ไม่เรียนบาลี ก็ติดค้างอยู่ รู้ไปไม่ถึงจะเชื่อตามพระไตรปิฎกภาษาไทยแค่ชั้นเดียว ก็ไม่พอ ส่วนพวกที่รู้บาลี ไปค้นได้กว้างขวาง และลึกลงไป นอกจากรู้เรื่องแล้ว ก็จะได้เข้าใจหลักด้วย เวลามีเรื่องอะไรขึ้นมา เราก็ทำความรู้ความเข้าใจกันให้ชัด

สำหรับพระไตรปิฎกแปลภาษาไทยนั้น ก็อย่างที่ว่าแล้ว ไม่ถึงกับใช้ไม่ได้ แต่ไม่ควรเอาเป็น

มาตรฐานในการตัดสิน เอาแค่เป็นที่ปรึกษาในระดับหนึ่ง ก็เป็นเครื่องช่วยในการศึกษาได้

มีอะไรใครสงสัยอะไรอีกไหม (เสียงพระถาม *"แล้วพระเนตรของพระโพธิสัตว์ที่ว่า 'อภินีลเนตฺโต' นี่แปลยังไงจึงจะเหมาะครับ"*) ก็นี่แหละพระเนตรดำขลับ (เสียงพระเสริม *"ไม่ใช่เจือน้ำเงินหรือครับ"*) ก็ดำแบบที่เรียกว่าสีนิล คือดำแบบสีน้ำเงินแก่มาก แต่ที่พูดมาจะเห็นว่า เมื่อนิลมาในภาษาไทย แล้วแปลว่าดำบ้าง น้ำเงินบ้าง เขียวบ้าง เพื่อไม่ให้สับสนปนเป ก็แปลคงศัพท์ "นิล" ไว้ แล้วทีนี้ "อภินีลเนตฺโต" ก็จะแปลว่ามีพระเนตรสีนิลเข้ม อย่างที่ฎีกาอธิบาย "อภินีลเนตฺโต" นี้ว่า "อธิกนีลเนตฺโต"

อย่างที่ได้บอกข้างต้นแล้วว่า ในมหานิทเทส พระไตรปิฎกเล่ม ๒๙ ท่านว่า พระเนตรของพระพุทธเจ้ามี ๕ สี คือ **นีล** - สีนิล (พระไตรปิฎกภาษาไทยแปลว่าสีเขียว) **ปีตกะ** - เหลือง **โลหิตกะ** - แดง **กัณหะ** - ดำ และ **โอทาตะ** - ขาว ทีนี้พอมีคำบรรยายมหาปุริสลักษณะว่า "อภินีลเนตฺโต" คือมีพระเนตรสีนิลเข้มอย่างนี้ พระอรรถกถาจารย์คงเกรงว่า ผู้อ่านผู้ฟังจะเข้าใจไปว่าดวงพระเนตรทั้งหมดเป็นสีนิลอย่างเดียว ก็จะกลายเป็นว่าอีก ๔ สีนั้นหายไป ท่านก็เลยรีบปฏิเสธไว้ก่อนเลยว่าไม่ใช่ว่าพระเนตรเป็นสีนิลหมดทั้งสิ้นนะ (น สกลนีลเนตฺโตว) สีทั้ง ๕ ก็อยู่ในตำแหน่งของแต่ละสีนั้นๆ แหละ แต่เน้นว่าในตำแหน่งของสีนิลนั้นเป็นสีนิลอย่างแจ่มแจ๋วยิ่งนักทีเดียว (อย่างที่ฎีกาขยายความว่า "อธิกนีลเนตฺโต" ดังว่าแล้ว)

การที่แปล "นีล" ในที่นี้ทับศัพท์ว่าสีนิลนี้จะเหมาะอีกอย่างหนึ่งด้วยในแง่ที่ว่า ในสีพระเนตรที่ว่า มี ๕ สีนั้น สีหนึ่งก็คือ กณฺห (กาฬ ก็ได้) ซึ่งแปลว่าดำ ถ้าแปลนีล ว่าดำ ก็ซ้ำซ้อนสับสนกันอีก หรือจะแปลว่าสีน้ำเงินเข้ม ก็คงฟังได้ แต่ให้เป็นคำที่เน้นอย่างที่ฎีกาว่า "อธิกนีลเนตฺโต" แต่ไม่ควรแปลว่าเจือสีน้ำเงิน เพราะไม่มีการเจือกัน แต่ท่านเน้นว่า ในตำแหน่งที่เป็นสีน้ำเงินนั้น เป็นสีน้ำเงินที่เข้มอย่างยิ่งทีเดียว

ทีนี้ ที่เขาเรียกคนดำบางถิ่นบางประเทศว่าผิวสีนิล ก็ไม่ใช่ถึงกับต้องเป็นอย่างเดียวกันหมด อาจจะแยกเป็นนิลอ่อนนิลแก่ รวมแล้วก็คือว่า ถ้ามาโดดๆ บางทีเราก็เรียกว่าดำไปเลย

แต่อย่างที่ได้พูดไว้ข้างต้นแล้วว่า คนโบราณนิยมแปลนิล ว่าเขียว แต่เขียวของโบราณก็ไม่ใช่เขียวอย่างที่เราเข้าใจ มันกลายเป็นเขียวหมายถึงสีน้ำเงินแก่ไป ฉะนั้น ก็เป็นเรื่องของวิวัฒนาการทางภาษาที่เราจะต้องเข้าใจด้วย

(เสียงพระถาม *"แล้วทำไมพระพุทธเจ้าถึงห้ามเจ็ดสีนี้ละครับ"*) อาจจะเป็นเพราะความหรูหรา พระพุทธเจ้าทรงระวังไม่ให้พระหรูหรา ไม่ให้พระมีความเป็นอยู่ กิน ใช้ ของอย่างชาวบ้าน ไม่เฉพาะจีวร รองเท้าก็ด้วย รองเท้าก็ห้ามเจ็ดสีชุดนี้ เห็นได้จากต้นบัญญัติในเรื่องนี้เองว่า พระฉัพพัคคีย์ห่มจีวรสีเหล่านี้ แล้วชาวบ้านติเตียนโพนทะนาว่า ทำเหมือนชาวบ้านที่บริโภคกาม พระองค์จึงทรงบัญญัติห้าม ดังที่ในพุทธบัญญัตินั้นทรงห้ามพระภิกษุสวมเสื้อ สวมหมวก ใช้ผ้าโพกหัวด้วย (วินย.๕/๑๖๙/๒๓๔ - อ้างข้างต้นแล้ว)

ทำนองเดียวกับที่ทรงห้ามพระภิกษุเปลือยกาย นุ่งผ้าคากรอง ผ้าเปลือกไม้ ผ้าทำด้วยผมคน นุ่งหนังเสือ เป็นต้น อย่างเดียรถีย์ (วินย.๑/๕๓/๖๓) เพื่อไม่ให้พระในพระพุทธศาสนาถูกมองสับสนปนเปกับนักบวชนอกพระศาสนา ซึ่งมีวิถีชีวิตและพฤติกรรมที่ไม่สมควรแก่พระสมณศากยบุตร นุ่งห่มอย่างชาวบ้าน ปรับอาบัติแค่ทุกกฏ แต่นุ่งห่มอย่างเดียรถีย์ เป็นความผิดแรงกว่า ถึงถุลลัจจัย

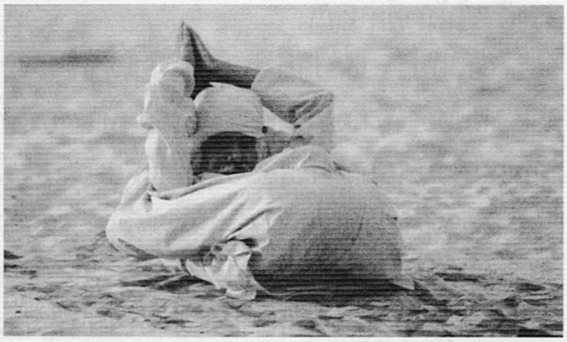

สีเหลืองแบบชุดของนักบวชฮินดู (สาธุ)

ทีนี้ ลองไปดูสาธุเป็นตัวอย่างที่จะเทียบ รู้จักสาธุไหม สาธุก็คือนักบวชฮินดู นักบวชฮินดูนี่เขาจะใช้สีผ้าคล้ายของเรา แต่ไม่เหมือนแท้ ของเขาแดงกว่า คงนั่นล่ะสีแสด ทีนี้นักบวชฮินดูอย่างสาธุที่ใหญ่ๆ เป็นสวามี เขาไปเผยแผ่ในอเมริกา ตั้งต้นยุคที่หริกฤษณะดังขึ้นมา คือต่อจากยุคฮิปปี้แล้ว ก็มาถึงยุคหริกฤษณะ ตอนนั้นพวกโยคี พวกสวามีเข้าไปกันใหญ่

พวกอเมริกันหนุ่มสาวเวลานั้น จำนวนมากมายหลงนักบวชฮินดูพวกนี้มาก อย่างใน *Encyclopedia Americana* ของอเมริกาสมัยนั้น ลงรูปโยคีอินเดียนั่งเทศน์อยู่ในอเมริกา มีหนุ่มอเมริกันมากอดที่นั่งอยู่ข้างหน้า เหมือนกับว่าศรัทธาหรือจงรักภักดีเสียเหลือเกิน โยคีไปสอนอย่างที่ฝรั่งเรียกว่าศาสนาตะวันออก แล้วพวกหนุ่มสาวอเมริกัน มาขออยู่ด้วยเป็นลูกศิษย์ เข้าสำนักแล้วก็เปลี่ยนมาใช้เสื้อผ้าแบบของแขก แล้วก็ใช้สีแบบนักบวชฮินดู เป็นสีอย่างที่ว่า ซึ่งมาคล้ายของเรา แต่ไม่เหมือน ถ้าเป็นคนที่ชิน ก็เห็นต่างกันชัด แต่ฝรั่งแยกไม่ค่อยออก วันหนึ่ง ผมนั่งอยู่ในรถที่เมืองวอชิงตันดีซี ไปกันสามองค์ มีหลวงพ่อสมเด็จวัดสระเกศเป็นหัวหน้า สีจีวรของเรานี้แม้นั่งอยู่ในรถ ไม่ได้ออกไปเดินให้เห็น แต่เด็กเดินอยู่ริมถนน ก็เห็นแล้วก็ร้องตะโกนมาว่า "หริกฤษณะ!" นี่คือเขาเห็นเราสีนี้ คล้ายพวกหริกฤษณะ จึงนึกว่าเป็นพวกนั้น นี่ก็เป็นตัวอย่างเรื่องที่ได้เกิดขึ้น

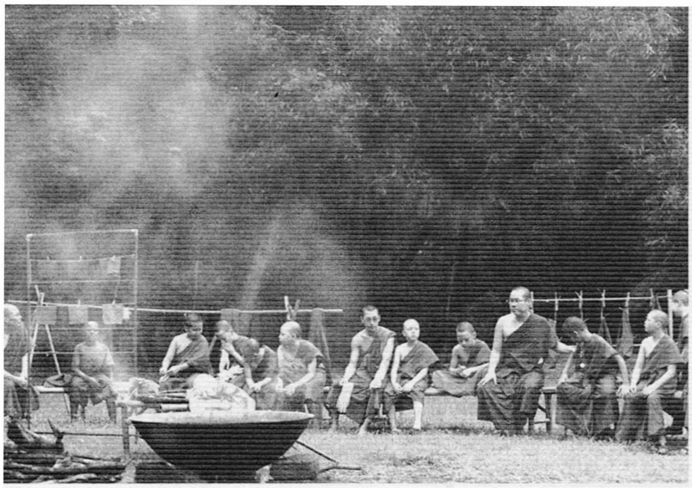
อ้าว อะไรอีก ก็คงไม่มีอะไรแล้ว นึกถึงจีวรของเรานี้ สมัยก่อนโน้น ฝรั่งเข้ามาเห็น เขาไม่รู้จะเรียกว่าสีอะไร ในระยะแรกๆ เขาเรียกว่า สีโอเคอร์ รู้จักไหม ochre เพี้ยนมาจาก ocher สีโอเคอร์ ก็คือ สีดิน อาจจะเป็นสีดินแดง ดินเหลือง หรือสีดินอะไรสักอย่างหนึ่ง ซึ่งดูคล้ายสีจีวร ฝรั่งไม่รู้จะเรียกอะไร ก็เทียบเอา ต่อมาก็ไม่รู้จะเรียกว่าอะไร ฝรั่งก็เลยเรียกเอาง่ายๆ ว่า yellow robe นี่ก็เป็นเรื่องความเป็นไปของชีวิต ของสังคม เป็นด้านหนึ่งของประวัติศาสตร์ ซึ่งมีเรื่องมากมาย ที่จะให้เรารู้เข้าใจเท่าทันไว้

อาภรณ์สีเหลืองของโยคีหริกฤษณะ

(เสียงพระถาม *"หลวงพ่อสมเด็จครับแล้วสมัยก่อนที่พระต้องย้อมผ้าด้วยสีกระป๋องนี่ แล้วสีมันเป็นสีแบบนี้ไหมครับ"*) เหลืองกว่านี้ คือสมัยก่อนโน้น พระใช้ขมิ้นย้อมจีวร แล้วสีมันก็ตกเหลืองตัว ขมิ้นนี่เหลือง ผ้าจีวรก็ขาว สีตกโดนฝนปนน้ำไหลลงมา พาให้ตัวพระเหลืองไปหมด เพราะฉะนั้น เวลาฝนตก พระไม่กล้าไปไหน เพราะว่าสีจีวรกลายมาอยู่ที่ตัว

ทีนี้ มีสีกระป๋องมา ในระยะแรก ก็เป็นสีตกอีก รอจนกระทั่งมีสีกระป๋องที่ย้อมไม่ตกเข้ามา ก็โฆษณากันใหญ่ ว่าสีนี้ย้อมไม่ตก

พระภิกษุสอนหมู่สามเณรน้อยย้อมจีวรจากแก่นขนุน

แต่ก่อนนั้น ถึงวันพระทีหนึ่ง พระต้องต้มน้ำย้อมผ้ากันเป็นธรรมดา แต่เดี๋ยวนี้สบายมาก พระไม่ต้องต้มน้ำย้อมผ้าแล้ว คนยุคนี้สะดวกทุกอย่าง

เอาละ เรื่องราวมีเยอะแยะ ถ้าเรียนรู้ภาษาบาลีพอใช้งานได้บ้างแล้ว ก็ไปค้นพระไตรปิฎกบาลี ไปอ่านอรรถกถาบ้าง ฎีกาบ้าง หรืออะไรก็แล้วแต่ เราก็จะได้มาศึกษากัน

เป็นอันว่า เรื่องสีนี่ ไม่ต้องรีบ ให้รู้เข้าใจว่าเรื่องเป็นอย่างนี้ ก็จับให้ชัดตรงที่ว่า สีมหารงฺครตฺต ที่พระไตรปิฎกภาษาไทยแปลว่าสีแสดนั้น ก็รู้ไว้ แต่จะเอาจริงก็ที่คำบอกความหมายของอรรถกถาที่ว่า สีมหารงฺครตฺต หรือสีแดงมหารงค์นั้น คือ **สตปทีปิฏฺฐิวณฺณา** แปลว่าสีหลังตะขาบ ก็ดูของจริงให้ชัดได้ว่าคือสีอะไร เป็นอย่างไร เป็นสีแสดอย่างที่พระไตรปิฎกภาษาไทยแปลไว้ไหม (เสียงพระเสริม “ตะขาบบางตัวมันก็ออกแดงนะครับ”) ไม่รู้แหละ ก็สีหลังตะขาบนั้นแหละ คือสีมหารงฺครตฺต ที่ท่านห้าม

ตะขาบนี่ชื่อบาลีว่า สตปที ก็พอดีว่า **สตปที** แปลว่า มีร้อยเท้า ทำให้น่าสังเกตว่าไปตรงกับชื่อภาษาอังกฤษของตะขาบนั้นว่า centipede centi แปลว่า ๑๐๐ pede ตรงกับ ปท ที่แปลว่า เท้า ดังนั้น ตะขาบของฝรั่งก็แปลว่า สัตว์ที่มีร้อยเท้า ตรงกับภาษาบาลีเป๊ะเลย เพราะอะไร เพราะคำว่า centipede นี้เป็นคำละติน/Latin คือของโรมันและโรมันสมัยโน้นก็ติดต่อกันกับอินเดีย และภาษาละตินก็พวกเดียวกัน อยู่ในเครือ Indo-European เป็นพวกเดียวกัน centi = สต = ๑๐๐, pede = ปท = เท้า คือร้อยเท้า ตรงกัน นี่คือเราจะเห็นความเชื่อมโยงทางภาษาว่าไปถึงกัน ภาษามีเยอะที่ศัพท์มาจากรากเดียวกัน ของบาลีกับของพวกฝรั่งที่ใช้ภาษาละติน และพวกฝรั่งนั้น สำหรับศัพท์วิชาการก็ใช้ละตินทั่วไปหมด ก็เลยมาใกล้กับภาษาบาลีของเรา

สีกระป๋องที่ใช้ย้อมจีวรในปัจจุบัน

รวมแล้วก็ให้เป็นเรื่องของการศึกษา ให้เรารู้เข้าใจว่าเรื่องเป็นอย่างนี้ ไม่มีอะไรมาก ถ้าเราจะเปลี่ยนสีจีวรกันจริง ก็ควรบอกญาติโยมล่วงหน้าด้วย ถือว่าเป็นเรื่องของความพร้อมเพรียง

ความพร้อมเพรียงนี่ไม่ใช่ร่วมทำอย่างเดียว แต่ร่วมรู้ก็อยู่ในความพร้อมเพรียง ญาติโยมไม่ได้ร่วมทำ ไม่ได้ห่มจีวรด้วย แต่ร่วมรู้ด้วย จึงไม่ใช่เรื่องที่จะทำเอาง่ายๆ ในเวลาที่ตกลงกัน เราก็ตกลงโดยพร้อมเพรียงกัน และเราก็ทำใบบอกเรื่องราว บอกเหตุผล เล่าลำดับเหตุการณ์ว่า เรื่องเป็นมาอย่างนี้ เหตุผลเป็นอย่างนี้ จึงได้ตกลงกันอย่างนี้ แล้วให้ญาติโยมรับทราบ รู้กัน ให้สบายใจด้วยกันทั้งหมด ไม่ใช่อยู่ๆ เปลี่ยนไปแล้ว โยมมาก็แปลกประหลาดไม่สนิท ต้องให้ญาติโยมสบายใจด้วย คือรู้กันหมด รู้กัน แล้วก็ไปด้วยกัน และก็พร้อมกันไป

ในการประชุม UNESCO PANEL SESSION

ประสบการณ์ธรรม

ภัทรนันท์ พัฒิยะ*

ประสบการณ์งานธรรม และปัญญาบำบัด ของ พระศากยวงศ์วิสุทธิ์

ตอนที่ ๑ ปัญญาบำบัดและพุทธศาสนาในโลกตะวันตก

ในกิจกรรมฟังธรรมจากครูบาอาจารย์ "ธรรมะตามอำเภอใจ" ของวัดญาณเวศกวัน เมื่อวันที่ ๓๑ มีนาคม ๒๕๖๒ ณ อุโบสถวัดญาณเวศกวัน ต.บางกระทึก อ.สามพราน จ.นครปฐม พระศากยวงศ์วิสุทธิ์หรือที่รู้จักกันดีว่าท่านอนิลมาน ธมฺมสากิโย ได้แสดงธรรมกถา โดยเล่าถึงนานาประสบการณ์ของท่านในการนำสารธรรมของพุทธศาสนาไปช่วยแก้ไขปัญหาในชีวิตและสังคมของผู้คนในปัจจุบัน ซึ่งท่านได้ไปเผยแผ่ธรรมะในหลากหลายเวที ตั้งแต่ในสถาบันการศึกษาทั้งในและต่างประเทศ ในทัณฑสถานชายและหญิง ตลอดจนในเวทีต่างๆ ขององค์การสหประชาชาติ สาระสำคัญของธรรมกถา มีดังนี้

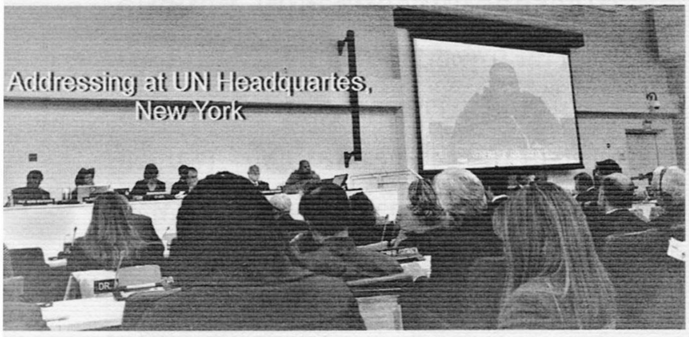
ต้นธารของแนวคิดในการแก้ไขปัญหาทุกเรื่องคือพระธรรมของพระพุทธเจ้าที่บันทึกไว้ในพระไตรปิฎก ซึ่งเราสามารถรักษาความถูกต้องไว้ได้มากว่า ๒,๖๐๐ ปี โดยภาษาบาลีเป็นหลัก

ในภารกิจอันหลากหลายนั้น ท่านอนิลสามารถนำหลักพุทธศาสนามาสอนให้ผู้มีปัญหาและผู้สนใจนำไปประยุกต์ใช้อย่างได้ผลดียิ่ง ไม่ว่าจะในส่วนของพุทธศาสน์แท้ๆ เช่น ในมหาวิทยาลัยต่างๆ ที่มีภาควิชาพุทธศาสน์ ท่านได้ไปสอนในเรื่องหลักพุทธล้วนๆ เช่น การอ่านพระคัมภีร์ต่างๆ การวิเคราะห์สังคมในเชิงของมานุษยวิทยา พุทธศาสนาในเชิงของวัฒนธรรม ฯลฯ

---

*เรียบเรียงจากธรรมบรรยายของพระศากยวงศ์วิสุทธิ์ (อนิลมาน ธมฺมสากิโย) ในรายการ "ธรรมตามอำเภอใจ" ณ อุโบสถวัดญาณเวศกวัน อ.สามพราน จ.นครปฐม วันที่ ๓๑ มีนาคม ๒๕๖๒

ซึ่งในส่วนนี้เรียกได้ว่าเป็นเรื่องการตีความพุทธศาสนาแบบตั้งแต่ต้นจนจบ A-Z จากอภิธรรมถึงเซ็น นอกจากนั้น ยังมีงานในส่วนที่เป็นเรื่องเฉพาะทางของศาสตร์และวงการต่างๆ และในระดับต่างๆ ทั้งในสถาบันอุดมศึกษาไปจนถึงเวทีสหประชาชาติ เช่น ในด้านนิติศาสตร์ ในด้านเศรษฐกิจ ซึ่งมีการหารือกันถึงกระบวนทัศน์เศรษฐกิจใหม่ว่า ควรจะเป็นไปอย่างไร หรือศาสตร์แห่งการพัฒนา ทั้งในแง่การพัฒนาทางเศรษฐกิจ ทางสังคมและทรัพยากรมนุษย์ รวมทั้งในกรอบเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของสหประชาชาติ (Sustainable Development Goals–SDGs) ซึ่งในปัจจุบันองค์การสหประชาชาติกำลังผลักดันให้ทุกประเทศตั้งเป้าหมายของการพัฒนาประเทศของตนตามกรอบเป้าหมายนี้ ตลอดจนเรื่องการสร้างความสุขแก่ประชาชนตามแนวคิดเศรษฐศาสตร์แห่งความสุข (Economy of Happiness) ซึ่งท่านเจ้าคุณฯ ประสบความสำเร็จในประเด็นเหล่านี้ได้เป็นอย่างดี แม้ว่าท่านจะไม่มีพื้นฐานของศาสตร์เฉพาะทางเหล่านั้นมากนัก เพราะสิ่งที่ท่านนำไปสอนหรือนำเสนอนั้น ส่วนใหญ่ก็คือการรู้จักดำรงชีวิตอย่างเป็นปกติสุขหรือ **“หลักธรรม”** ของพุทธศาสนานั่นเอง

พระศากยวงศ์วิสุทธิ์ กล่าวแสดงวิสัยทัศน์เมื่อ ๒ เมษายน ๒๕๕๕ ที่ สำนักงานใหญ่องค์การสหประชาชาติ นครนิวยอร์ค ในการประชุมเรื่องสุขภาวะและความสุข ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของ The UN Happiness Project

จากผลสำเร็จของงานอันหลากหลายและกว้างขวางนั้น ท่านเจ้าคุณฯ จึงได้เน้นย้ำให้ได้เห็นกันว่าต้นธารของแนวคิดในการแก้ไขปัญหาทุกเรื่อง ทุกด้านนั้น ล้วนมาจากคำสอนของพระพุทธเจ้า ที่บันทึกไว้ในพระไตรปิฎกเป็นภาษาบาลี โดยนำสารัตถะต่างๆ มาแสดงไว้ในรูปแบบที่หลากหลาย ที่จะเอื้อให้เกิดความเข้าใจได้อย่างเหมาะสมลึกซึ้ง จึงมีทั้งที่เป็นความเรียงหรือร้อยแก้ว เป็นโศลกหรือร้อยกรอง เป็นปุจฉา-วิสัชนาและโต้วาทีพระไตรปิฎก จึงเป็นเสมือนแม่แบบของวรรณกรรมโลกอันทรงคุณค่ายิ่ง แต่พระไตรปิฎกต้องเผชิญกับภัยของความผิดเพี้ยนและความเลือนหายแห่งพระสัทธรรม (สัทธรรมปฏิรูป) อันย่อมเกิดขึ้นได้เป็นธรรมดาของการก้าวล่วงกาลเวลามานานกว่า ๒,๖๐๐ ปี แต่ก็ยังสามารถรอดพ้นภัยนั้นมาได้ ยังสามารถรักษาความถูกต้องของพระธรรมเอาไว้ได้ตลอดมาจนทุกวันนี้ ซึ่งการรักษาความถูกต้องของพระไตรปิฎกมาได้นี้ ก็โดยภาษาบาลีเป็นหลัก เราจึงควรตระหนักในคุณค่าที่สูงส่งอย่างยิ่งของภาษาบาลีในแง่นี้ให้มาก

นอกจากนั้น ท่านเจ้าคุณฯ ยังกังวลว่าสถานการณ์พุทธศาสนาในปัจจุบันนั้นน่าเป็นห่วงมาก เพราะการถ่ายทอดคำสั่งสอนพระธรรมของพระพุทธเจ้าโดยผู้สอนที่ยังไม่สามารถเข้าใจได้ลึกเท่าที่ควร ทำให้ผู้สอนมักจะ **“อตฺตโนมติ”** (ลงความเห็นเอง) โดยไม่ได้ยึดหลักที่ถูกต้องจริงอยู่ ความเข้าใจและการตีความพระไตรปิฎกของแต่ละคนย่อมสามารถเปลี่ยนแปลงไปได้เรื่อยๆ ตามระดับความรู้ความเข้าใจของผู้อ่านที่เพิ่มขึ้น ดังที่สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช ซึ่งทรงเชี่ยวชาญพระไตรปิฎก จนมีฉายาว่าพระไตรปิฎกเคลื่อนที่ ท่านทรงเล่าให้ท่านเจ้าคุณฯ

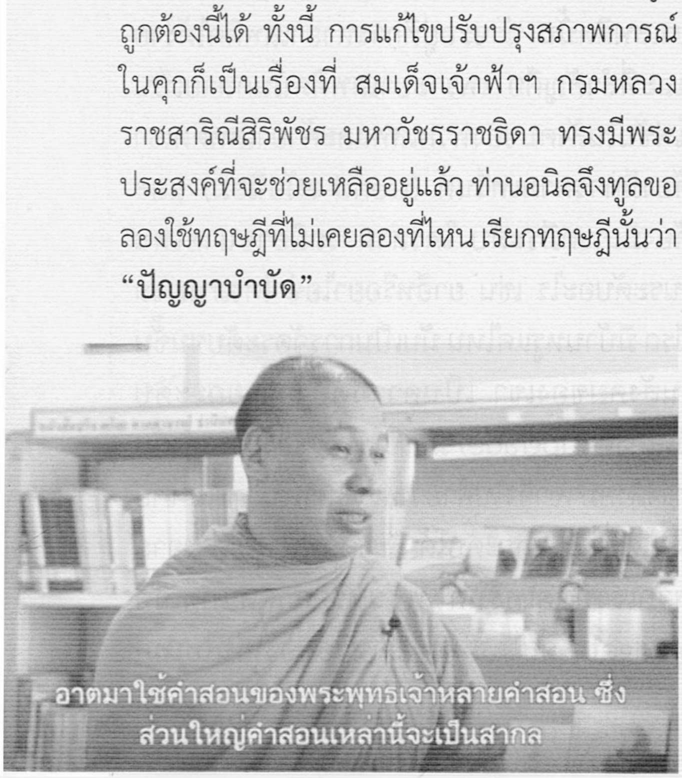
ฟังว่า แม้ว่าพระองค์ได้อ่านพระไตรปิฎกอยู่บ่อยๆ ตลอดเวลามากว่า ๔๐ ปีแล้ว แต่ถ้าได้อ่านหน้าเดิมใหม่อีกเมื่อใด ประโยคเดิมนั้นจะแสดงนัยที่แตกต่างไปได้อีกทำให้มีความรู้ใหม่เกิดขึ้นได้อีก ซึ่งไม่มีผลเสียอันใดในกรณีที่เป็นผู้รู้ภาษาบาลีในระดับที่ดีพอ เพราะเท่ากับทำให้ได้เจริญปัญญายิ่งๆ ขึ้น และเป็นการยืนยันได้ว่า พระไตรปิฎกเป็นแหล่งความรู้ที่เราใช้ศึกษาได้อย่างไม่สิ้นสุด แต่หากไม่รู้บาลีดีพอจะทำให้มีการแปลใหม่ๆ ไปตามบริบทแห่งยุคสมัยซึ่งผิดเพี้ยนได้ จึงยังจะต้องมีการชำระพระไตรปิฎกกันต่อไปอย่างไม่มีที่สิ้นสุด โดยยังจะต้องใช้ภาษาบาลีเป็นหลักกันต่อไป จึงควรจะมีผู้รู้ภาษาบาลีกันให้มากขึ้น

นำพระธรรมสู่ทัณฑสถานด้วยแนวคิดเชิงพุทธ "ปัญญาบำบัด"

ในทัณฑสถานชายและหญิงของไทย มีสถิติที่แสดงให้เห็นว่า ผู้ต้องขังบ้านเรานั้นมีแต่เพิ่มขึ้น จนในปัจจุบันมีผู้ต้องขังทั้งหมดราว ๔๐๐,๐๐๐ คน มากกว่าประชากรพระภิกษุสงฆ์ที่ยังมีไม่ถึง ๓๐๐,๐๐๐ รูป ทำให้ไทยกลายเป็นประเทศที่มีผู้ต้องขังมากเป็นอันดับ ๖ ของโลกในแง่จำนวน และเป็นอันดับ ๑ ของโลกในแง่ร้อยละต่อจำนวนประชากร จำนวนผู้ต้องขังมีแต่จะเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ จนถึงขั้นล้นคุก สถิติที่สำคัญคือ มีผู้ต้องขังคดียาเสพติดถึงเกือบร้อยละ ๙๐ ที่เหลือร้อยละ ๑๐ เป็นคดีเพศ คดีฆ่า คดีคดโกงและลักทรัพย์ ๓ ประเภทเท่านั้น ที่สำคัญคือ ผู้ที่พ้นโทษไปแล้วก็จะกลับเข้ามาใหม่อีกในราวร้อยละ ๓๐ ทั้งที่รู้ดีว่า ต้องใช้ชีวิตในคุกอย่างทุกข์ทรมานปานตกนรกทั้งเป็น เช่น ต้องนอนเรียงเบียดกันชนิดต้องเอาขาเสียบกันไว้เอียงตัวไม่ได้ ขยับไม่ได้ มีโถส้วมแบบเปิดโล่งในเรือนนอนที่แออัดนั้น ซึ่งหากใครจำเป็นไปใช้ก็จะเสียที่นอน และมักถูกซ้อมเพราะส่งกลิ่นรบกวน ฯลฯ

ท่านเจ้าคุณฯ ซึ่งได้เข้าไปสอนธรรมะในคุกมากว่า ๘ ปีแล้ว เพื่อสนองพระดำริของสมเด็จเจ้าฟ้าฯ กรมหลวงราชสาริณีสิริพัชร มหาวัชรราชธิดา จึงได้มองว่า ปัญหาที่แท้จริงของผู้ต้องขังนั้นไม่ใช่สภาวะยากจนที่ทำให้ต้องทำผิด ในทางตรงกันข้าม ผู้ต้องขังส่วนใหญ่มีที่ดินสินทรัพย์มีอาชีพ และไม่ได้เสพติดยาจนงอมแงม เพราะเมื่อมาติดคุก ก็ไม่มีอาการลงแดง ไม่เดือดร้อนอะไร แต่ปัจจัยที่ทำให้ไปก่ออาชญากรรมคดียาเสพติดนั้น น่าจะอยู่ที่การหายาเสพติดได้ง่าย และที่สำคัญคือ เพราะยาเสพติดนั้นกลายเป็นแฟชั่นในสังคมของพวกเสพและค้ายาเสพติดเขาต้องมีการตามเทร็นด์ (trend-สมัยนิยม) และต้องมีเกรดมีระดับ ใครสามารถมียาขนาดไหนในระดับอะไร เช่น ยาอีหรือยาไอซ์ ใครสามารถมีรถ มีบ้านหรูแค่ไหน มันเป็นการจัดระดับชนชั้นในสังคมของเขา เป็นความต้องการยกระดับอัพเกรด (upgrade) มันเป็นเรื่องของการแข่งขันทางสังคม เขาจึงไปค้ายาเพราะหาเงินได้ง่าย จ่ายเงินได้ที่ง่าย ยกระดับได้ มันรู้สึกฟู่ฟ่า ไม่ต่างจากพวกเราที่ติดเทร็นด์แฟชั่นหรือว่าติดแกดเจ็ต (gadgets กลไกขนาดเล็กหรือของเล่นไฮเทค

ล้ำยุค) ต่างๆ เท่าไร สำหรับเหตุผลที่ต้องกลับไปก็เพราะอาชีพที่กรมราชทัณฑ์ฝึกฝนให้ มักไม่ใช่คำตอบให้หาเงินเลี้ยงชีพได้เพียงพอ แม้ว่าจะมีความสามารถสูง เช่น ซ่อมเครื่องแอร์ได้เก่งมาก แต่จะมีบริษัทไหนกล้ารับเขาทำงาน หรือถ้าเขาจะไปตั้งร้านเอง จะมีลูกค้าคนไหนที่ถ้ารู้ประวัติแล้วยังให้เขามาซ่อมแอร์ที่บ้าน นอกจากนั้น การติดคุกหลายสิบปี เมื่อออกมาแล้วก็ไม่ทันโลก ทันวิธีการค้าขายปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เมื่อเริ่มทำการค้าใดๆ ก็มักโดนแกล้งโดนโกงจนอยู่ไม่ได้ แม้จะพยายามทำทุกวิถีทางแล้ว เมื่อเจอสภาพสังคมข้างนอกไม่ให้โอกาส ก็จะต้องกลับไปเข้าคุกอีก ท่านอนิลจึงมองว่า กระบวนการแก้ไขปัญหาที่ถูกนั้น ต้องอยู่ที่ความเข้าใจ ที่ต้องเกิดจากความตระหนักรู้ด้วยตนเองอย่างถ่องแท้ ไม่ใช่จากการบอกเล่าของคนอื่น เช่นในกรณีของผู้สูบบุหรี่ ซึ่งจะเห็นได้ว่า แม้หน้าซองบุหรี่พิมพ์ภาพน่าเกลียดน่ากลัวแค่ไหน ก็ไม่สามารถชักจูงให้คนเลิกสูบบุหรี่ได้ ดังนั้น แนวคิดเชิงพุทธจึงน่าจะช่วยแก้ไขปัญหาในแบบสร้างความตระหนักรู้ที่ถูกต้องนี้ได้ ทั้งนี้ การแก้ไขปรับปรุงสภาพการณ์ในคุกก็เป็นเรื่องที่ สมเด็จเจ้าฟ้าฯ กรมหลวงราชสาริณีสิริพัชร มหาวัชรราชธิดา ทรงมีพระประสงค์ที่จะช่วยเหลืออยู่แล้ว ท่านอนิลจึงทูลขอลองใช้ทฤษฎีที่ไม่เคยลองที่ไหน เรียกทฤษฎีนั้นว่า **"ปัญญาบำบัด"**

อาตมาใช้คำสอนของพระพุทธเจ้าหลายคำสอน ซึ่งส่วนใหญ่คำสอนเหล่านี้จะเป็นสากล

การใช้พุทธมรรคมาช่วยแก้ไขปัญหานั้น โลกตะวันตกมีการทำมาก่อนแล้ว เริ่มจาก จอน คาบัตซิน (Jon Kabat-Zinn) ซึ่งเป็นนักจิตวิทยาการปรึกษาที่เคยศึกษาพระพุทธศาสนา คิดวิธีการบำบัดแบบ Mindfulness-based Stress Therapy คือใช้หลักการเจริญสติเพื่อบำบัดความเครียด ซึ่งไม่เหมือนกับของพระพุทธศาสนาโดยตรงนัก เพราะของเขาใช้วิธี IAA (Intention, Attention, Attitude) คือ เมื่อทำอะไรก็ต้องมีเจตน์จำนง (Intention) เมื่อมีเจตน์จำนงแล้วก็มีความจงใจตั้งใจ (Attention) และจากนั้นก็คือมีท่าทีหรือเจตคติ (Attitude) ก็คือ ให้สักแต่ว่ารู้เฉยๆ ไม่ต้องไปทำอะไร ซึ่งปรากฏว่า การทดลองขจัดความเครียดด้วยวิธีนี้ให้ผลถึงร้อยละ ๘๐ ต่อมาจึงได้พัฒนาต่อเป็น Mindfulness ซึ่งเป็นวิปัสสนาในแบบหนึ่ง เพื่อใช้ทางโลกิยะ เป็นการคัสตอมไมส์ (customize-ทำให้เหมาะเฉพาะคนตามต้องการ) ซึ่งต่างไปจากพุทธศาสนาที่มักใช้ในทางศาสนาของชาวตะวันออกใช้กัน เพราะตามหลักพระพุทธศาสนา ต้องพัฒนาทั้งสติ คือความระลึกได้ และสัมปชัญญะ คือความรู้ตัว ฝ่ายตะวันตกเอาแค่สัมปชัญญะ (ความรู้ตัว) เท่านั้น โดยเมื่อรู้แล้วก็ให้ถอยออกมาดูอยู่ห่างๆ เท่านั้น แต่ปรากฏว่าวิธีนี้ได้ผลในการขจัดความเครียดได้เต็มที่ ๑๐๐ เปอร์เซ็นต์ จนกำลังเป็นที่นิยมกันอย่างแพร่หลายมากในปัจจุบัน

จากนั้น ฝรั่งก็พัฒนาออกไปเป็นอีกแบบหนึ่งที่เรียกว่า Cognitive Behavior Therapy (การบำบัดพฤติกรรมด้วยการตระหนักรู้) โดยมุ่งไปที่พฤติกรรมศาสตร์ (Behavior Science) มุ่งการบำบัดด้านพฤติกรรมที่ผิด เช่น ในการแก้ไขการติดบุหรี่ ก็ไปแก้ที่ปัญหาการติดบุหรี่ โดยอาจจะให้การศึกษาว่า บุหรี่ทำให้เป็นมะเร็ง จะเป็นนั่นเป็นนี่

หรือใช้การหักดิบ หรือใช้วิธีอื่นๆ ที่ให้เลิกบุหรี่ได้ เมื่อแก้พฤติกรรมนั้นได้ก็จบ แต่วิธีนี้ก็แก้ได้เฉพาะปัญหาที่ถูกแก้นั้นเท่านั้น ซึ่งมีผลที่อาจจะทำให้เลิกบุหรี่ได้แต่กลับไปติดเหล้าติดยาแทนก็ได้

แต่ถ้าเราไปดูวิธีของพระพุทธเจ้าเช่นในเรื่ององคุลิมาล ซึ่งเป็นปัญหาที่ใหญ่มหาศาล แต่ท่านพูดแค่ประโยคสั้นๆ นิดเดียว *"ตถาคตหยุดแล้ว เธอสิยังไม่หยุด"* ปัญหาก็จบได้เลย แต่เราจะหาวลีสั้นๆ แบบนั้นได้อย่างไร หาคำที่เมื่อพูดออกไปแล้วทำให้คนค้ายา คนที่เป็นนักฆ่า ได้สว่างปุ๊บ ได้ยูเรก้าปั๊บ (eureka-ฉันพบแล้ว) และจะไม่กลับไปที่เดิมอีก คำตอบคือ ก็ต้องให้เกิดความเข้าใจอย่างถูกต้อง ท่านอนิลจึงไม่ต้องการแค่ Cognitive Behavior Therapy (การบำบัดพฤติกรรมด้วยการตระหนักรู้) เท่านั้น แต่มาปรับเปลี่ยนให้เป็น Cognitive Transformation Therapy การบำบัดปรับเปลี่ยนตัวตนผ่านการตระหนักรู้ หรือเรียกว่า **"ปัญญาบำบัด"** คือไปบำบัดที่รากเหง้าของปัญหาคือ **"จิต"**

ปรับจูนให้เขาสามารถตระหนักรู้วิธีที่จะมีชีวิตที่มีคุณภาพได้ โดยเข้าไปช่วยสอนช่วยแนะนำให้ผู้มีปัญหาคิดได้เองว่า ความคิดความรู้เดิมของเขาผิด ใช้การไม่ได้ตรงไหนอย่างไร แล้วที่ถูกต้องใช้การได้นั้นเป็นอย่างไร โดยหลักสำคัญในกระบวนการปรับเปลี่ยนคือ ต้องให้เขาคิดได้ด้วยตัวเอง ผู้สอนเพียงแต่สอนวิธีคิด แต่ไม่ครอบงำว่าต้องคิดอย่างนั้นอย่างนี้ เพียงแต่ช่วยแนะช่วยตะล่อมให้รู้จักคิดเป็น วิเคราะห์ตัวเองเป็น และเมื่อเกิดความรู้ใหม่ขึ้นเองแล้ว หรืออีกนัยหนึ่งคือ เมื่อได้ **"ตระหนักรู้"** ซึ่งเท่ากับได้ **"ถึงธรรม"** แล้ว ก็จะสามารถนำเอา **"ความรู้"** นั้นมาปรับเปลี่ยน (transform) ความคิดและพฤติกรรมของตนได้เอง ปัญญาบำบัดจึงเป็นการไปแก้ไขปัญหาที่รากที่ต้นตอ ของพฤติกรรมที่ผิดๆ ซึ่งเมื่อแก้ได้ก็จะมีผลอย่างกว้างขวางและยั่งยืน ซึ่งในกระบวนการนี้ ต้องทำการ un-learn คือลบความรู้เดิมๆ ออกไปบ้าง และสอนวิธีแสวงหาความรู้ที่ถูกต้องด้วยตนเอง

"ปัญญาบำบัด Cognitive Transformation Therapy" คืออะไร คือการบำบัด (therapy) ให้สามารถแก้ไขปรับเปลี่ยน (transformation) ในส่วนของความรู้ความเข้าใจ (cognitive) นั่นก็คือเราไม่ได้เข้าไปบอกว่าเขาถูกผิดอย่างไร แต่ไป

"ปัญญาบำบัดจึงสามารถทำให้เกิด การเปลี่ยนแปลง (transform) ได้จริง" คำว่าปัญญาที่แปลว่าความรู้นี้ มาจากคำว่า "ป" ที่แปลว่าทั่ว และคำว่า "ญา" ที่แปลว่ารู้ "ปัญญา" จึงเป็นการรู้แบบรู้รอบ รู้ทั่ว ไม่ใช่แค่รู้มิติเดียว เช่นเฉพาะ

พฤติกรรมหนึ่งโดดๆ แต่รู้แล้วก็สามารถทำอะไรที่ถูกที่ควรต่อไปได้เองในทุกเรื่องทุกบริบท รู้แบบสามารถจะเอาไปประยุกต์ใช้ในทุกวิถีของชีวิต ไม่ว่าจะเป็นด้านธุรกิจ ความรัก หรือวิถีชีวิตอื่นๆ พูดง่ายๆ คือ เสมือนเมื่อเราได้รู้แล้วว่าในกล่องใบนี้มีอุจจาระสุนัข ก็ไม่ต้องติดป้ายเตือนตัวเองอีกว่านี่คือกล่องอุจจาระสุนัข ห้ามเหยียบ และไม่ต้องท่องเอาไว้ว่า นี่อุจจาระสุนัขนะ เขาห้ามเหยียบนะ เพราะเมื่อเห็นสิ่งสกปรกปุ๊บ ก็หนีห่างด้วยตัวของเราเองแล้ว

"ปัญญาบำบัดช่วยแก้ปัญหาได้แบบไร้พรมแดน" แก้ปัญหาให้คนได้ทั่วไป เพราะสามารถก้าวข้ามขีดจำกัดทางเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา ภูมิความรู้ ฯลฯ ได้ ดังนั้น ไม่ว่าจะเป็นใคร มีภูมิหลังอย่างไร กำลังอยู่ในสถานการณ์แบบใด แต่ถ้าเขารู้จัก twist around (บิดปรับ) ความรู้ความเข้าใจของเขาให้ถูกต้องได้ แล้วรู้จักใช้ความรู้ใหม่นั้นให้เป็นกุศล ให้เป็นความดีขึ้นมา เขาก็จะมีชีวิตที่มีคุณภาพได้ด้วยตัวของเขาเอง

"วิธีการเข้าสู่ปัญญาบำบัด" เริ่มจากการตรวจสอบ เช็คความรู้เดิมของผู้รับการบำบัดเสียก่อน ว่ามีความรู้ที่ผิดอย่างไร แล้วจึงทำการ **"จิตตมนต์"** คือให้การปรึกษาเชิงจิตวิทยา (counseling) ช่วยปรับเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจของผู้รับการบำบัดให้ถูกต้อง แต่โดยที่ counselingยังไม่มีคำแปลเป็นภาษาไทยที่ถูกต้องโดยตรง ท่านเจ้าคุณฯ จึงสร้างคำใหม่ขึ้นมาใช้ว่า **"จิตตมนต์"** โดย

- **"จิตตะ"** แปลว่า การเรียนรู้ ความรู้ ความเข้าใจ ความคิด แปลได้หลายความหมาย แต่ในพื้นฐานก็คือต้องมี **"รู้"**

- **"มนต์"** ซึ่งไม่ใช่หมายถึงความศักดิ์สิทธิ์ท่องมนต์สวดมนต์ในภาษาไทย แต่เป็นความหมายในภาษาบาลีคือ มนต์-มันตะ (mantra) แปลว่า counseling (การปรึกษา-ให้แนววิธีการแก้ไข) ทำนองเดียวกับคำว่า **"มนตรี"** ในภาษาสันสกฤต คือ มันตระ-มนตรี ก็คือผู้ที่ให้ counseling อย่างในคำว่า รัฐมนตรี ก็คือผู้ที่ให้ counseling กับรัฐ นายกรัฐมนตรีก็คือหัวหน้าของผู้ที่ให้ counseling กับรัฐ เป็นต้น หรือแม้คำว่า สวดมนต์ ก็มีความหมายว่า สวด คือ พูดออกเสียง มนต์ ก็คือเรื่องแนะแนวการดำเนินชีวิตของตน

"ปัญญาบำบัดที่ใช้วิธีจิตตมนต์" ก็คือกระบวนการช่วยตะล่อม ช่วยแนะ ช่วยให้คำปรึกษา เพื่อให้ผู้รับการบำบัดรู้จักไปแก้ ไปบิดไปปรับความเข้าใจของตนได้ด้วยตนเอง เพราะจุดสำคัญของปัญญาบำบัด คือหาทางให้การปรึกษาหาวิธีไปช่วยให้เขาแก้ความรู้หรือความเข้าใจของเขาด้วยตัวเอง ไม่ใช่เราไปเพิ่มใส่ข้อมูลให้เขาใหม่ มิฉะนั้นเขาก็จะยังต้องมาเชื่อคนอื่นอยู่ร่ำไป เดี๋ยวก็บอกว่าก็พระศากยวงศ์วิสุทธิ์ว่าอย่างนั้น เดี๋ยวก็บอกว่า เจ้าประคุณสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์เขียนว่าอย่างนี้ ถ้ายังมาอ้างบุคคลอยู่ตลอดเวลาก็ไม่อาจเกิดการรู้เองขึ้นมาได้ หน้าที่ของผู้ให้การบำบัด ก็เพียงช่วยชี้แนะให้ผู้รับการบำบัดค่อยๆ รู้ขึ้นมาด้วยตัวของเขาเอง ค่อยๆ ตะล่อมไปตะล่อมมา เพื่อช่วยให้เขาตัดต่อดัดแปลงความรู้เดิมของเขาเอง ตะล่อมให้เขาสงสัยในความรู้ของเขาเอง จนเขาตั้งคำถาม จนเขาตื่นรู้ อ้าว..นี่ผม

หัวหงอกขนาดนี้แล้ว ผมเพิ่งรู้เหรอ ? อ้าว...ผมไม่เคยเรียนมาอย่างนี้เลย...ต้องให้เขาได้ยูเรก้าด้วยตัวของเขาเอง

"นำปัญญาบำบัดไปใช้จริง" ท่านเจ้าคุณฯ เริ่มทดลองใช้ปัญญาบำบัดในคุกที่ระยองกับผู้ต้องขังชาย ๒๐ คน และผู้ต้องขังหญิง ๒๐ คน โดยแยกกลุ่มกันทำ ผู้ต้องขังมีระดับการศึกษาแตกต่างกัน แต่ผลออกมาเหมือนกัน ผลการทดลองยังออกมาดีถึงขนาดที่ผู้ต้องขังหญิงคนหนึ่งกล้าที่จะประกาศสิ่งที่เป็นเรื่อง sensitive (อ่อนไหว) มากที่สุดต่อหน้าทุกคนได้ว่าตัวเธอเป็นโสเภณี เคยทำงานโสเภณี กล้าประกาศ ก็คือเขายอมรับ เธอไม่ต้องมาปิดบังความจริงของเธอ ยอมรับในสิ่งที่เธอเป็น เมื่อดำเนินกระบวนการสอนไปนานเข้า แต่ละคนก็จะพูดปัญหาของเธอออกมาเอง เต็มใจที่จะพูดถึงสิ่งที่เขาได้ทำลงไป และยังอธิบายได้เองว่าทำไมเขาถึงได้ไปก่ออาชญากรรมนั้นๆ เป็นการพูดออกมาเองโดยท่านเจ้าคุณฯ ไม่ได้สอนให้พูดอย่างนั้น เพียงแต่สอนวิธีการคิด เน้นที่วิธีการหาต้นตอของปัญหา จนเขาสามารถที่จะวิเคราะห์ตัวเองออกมาได้ หาวิธีแก้ของตัวเองได้ และวิธีแก้ของแต่ละคนก็จะไม่เหมือนกัน เพราะว่าองค์ความรู้ วิถีชีวิต ภูมิหลังของแต่ละคนไม่เหมือนกัน ผลสำเร็จที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งคือ ผู้ต้องขังมีความมุ่งมั่นและมั่นใจว่าเมื่อพ้นโทษแล้วเขาจะไม่กลับเข้าไปในคุกอีกอย่างเด็ดขาด

ท่านเจ้าคุณฯ ได้สอนผู้ต้องขังด้วยปัญญาบำบัดในคุกมาได้ ๒ - ๓ รุ่นแล้ว และประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี โดยทั้งตัวผู้ต้องขังเอง พัสดี และเจ้าหน้าที่อื่นๆ ก็เห็นพ้องว่า ผู้ต้องขังทุกคนเปลี่ยนจากหน้ามือเป็นหลังมือ ทำให้ผู้ต้องขังอื่นๆ ที่ยังไม่ได้เข้าคอร์สก็ต้องการเปลี่ยนด้วย **"ปัญญาบำบัด"** จึงมีการขยายผลกันต่อไป ผู้รับการบำบัดรุ่นแรกกลายเป็นอาจารย์สอนต่อได้อย่างดี ดังนั้น จากผู้รับการบำบัดชาย ๒๐ คนแรก ก็มีการดำเนินการต่อกันเองได้ จนสามารถขยายผลเป็น ๒,๐๐๐ คน แล้ว ในส่วนของผู้ต้องขังหญิงก็เช่นกัน แถมยังสร้างหลักสูตรของเขาเองขึ้นมาต่อยอดอีกด้วย และได้พัฒนาเป็นหลักสูตรพื้นฐานให้ผู้ต้องขังหญิงทุกคนในเรือนจำระยองต้องเข้าคอร์ส หลักสูตรนี้ ซึ่งปรากฏว่า ลูกศิษย์ของลูกศิษย์อีกต่อหนึ่ง ก็ยังสามารถถ่ายทอดความรู้ได้อย่างถูกต้องแม่นยำ

"ปัญญาบำบัดเป็นสากล 'โก-อินเตอร์' ได้" เมื่อได้รับความสำเร็จถึงขั้นดังกล่าวแล้ว สมเด็จเจ้าฟ้าฯ กรมหลวงราชสาริณีสิริพัชร มหาวัชรราชธิดา ได้มีพระประสงค์จะให้นำไปเสนอในกรอบสหประชาชาติ ท่านเจ้าคุณฯ จึงเห็นว่า เพื่อให้ทฤษฎีนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ก็ควรได้ทดลองต่อกับผู้ต้องขังต่างชาติด้วย และได้ทำการทดลองกับกลุ่มผู้ต้องขังหญิงของทัณฑสถานหญิงกลางที่มีอยู่ราว ๔๐๐ คน ซึ่งในครั้งแรกได้กำหนดรับไว้เพียง ๒๐ คน แต่ทางทัณฑสถานหญิงกลางได้รับผู้ต้องขังเพื่อหาผู้สมัครใจเรียนจำนวน ๑๐๐ คน ปรากฏว่าหลังจากที่ผู้ต้องขังได้เรียนกับท่านเจ้าคุณฯ ในวันแรกของการคัดเลือก ไม่มีผู้ต้องขังคนใด ยอมสละสิทธิ์เลย จึงต้องสอนทั้ง ๑๐๐ คน โดยร้อยละ ๙๐ ในจำนวนนั้นนับถือศาสนาคริสต์กับอิสลามซึ่งต่าง

ทุกวันศุกร์ ผู้ต้องขังหญิงต่างชาติ 100 คน จาก 30 ประเทศรวมตัวกันที่ห้องประชุมของทัณฑสถานหญิงกลาง

ยึดมั่นกับพระเจ้าของตนอย่างเหนียวแน่น จึงเป็นเรื่องที่ท้าทายมาก ดังนั้น ในการสอนคนต่างศาสนา ท่านเจ้าคุณฯ จะไม่พูดถึงพุทธศาสนา จะนำเสนอในแง่ที่ไม่มี tone (ลักษณะ-ส่อแวว) ของศาสนาเลย เพียงแต่นำคำสอนของพุทธศาสนาที่มีลักษณะเป็นสากล คือ อกาลิโก ไปใช้ ซึ่งเป็นคำสอนที่แท้จริงของพุทธศาสนาที่ไม่มีเงื่อนไขในแง่ของกาลเวลาและวัฒนธรรมแต่อย่างใด และได้เรียกการทดลองทฤษฎีหรือแนวคิดนี้เสียใหม่ว่า **โปรแกรมการบริหารจิต** (Mind Management) โดยไม่ได้ใช้คำว่าปัญญาบำบัด แต่กระบวนการนั้นก็คือปัญญาบำบัดนั่นเอง

ความท้าทายอีกประการหนึ่งก็คือ ปริมาณผู้เข้ารับการทดลองเปลี่ยนจาก ๒๐ คน ที่ยังสามารถสื่อสารปฏิสัมพันธ์ได้ใกล้ชิดและสนุก แต่เพิ่มมาเป็น ๑๐๐ คน เป็นปริมาณที่จัดได้ว่าเป็นมวลชน เป็น mass ซึ่งมารวมกันเป็น mass convergence (การหลอมรวมมวลชน) ความพยายามเปลี่ยนแปลงความคิดของพวกเขาก็ต้องเป็น mass transformation (การเปลี่ยนแปลงที่เป็นกลุ่มก้อน) จึงต้องปรับเปลี่ยนวิธีการสอนเสียใหม่ เพื่อให้สามารถเปลี่ยนแปลงความคิดของ ๑๐๐ คน ที่เป็นต่างชาติต่างศาสนาได้ และผลก็ออกมาดีเกินคาด คือแก้ไขได้ทั้งหมดเต็ม ๑๐๐ เปอร์เซ็นต์ โดยดูจากการ feedback (คำติชม-การตอบรับ) และมีผลสำเร็จที่เป็นรูปธรรมมากที่สุดก็คือ ฝ่ายพยาบาลของทัณฑสถานบอกว่า ผู้ต้องขังหญิงต่างชาติที่เข้าไปเป็นลูกศิษย์ของท่านเจ้าคุณฯ ที่เมื่อก่อนต้องไปขอยาแก้เครียดกันทุกคนนั้น ตอนนี้ไม่มีใครต้องกินยาแก้เครียดอีกแล้ว

เมื่อนักข่าว BBC ไปขอสัมภาษณ์ ท่านเจ้าคุณฯ ได้บอกไปว่า หลังจากได้สอนไปแล้ว ก็ไม่ทราบว่ามีอะไรเกิดขึ้นบ้าง นักข่าวจึงไปแยกสัมภาษณ์ผู้ต้องขัง และเรื่องราวที่ผู้ต้องขังเล่า ก็ทำให้ท่านเจ้าคุณฯ มั่นใจได้ว่า แนวคิดหรือทฤษฎีปัญญาบำบัดประสบความสำเร็จแล้ว ตัวอย่างคำบอกเล่าของผู้ที่เข้าโปรแกรมปรับแก้การตระหนักรู้ มีอาทิ ผู้ต้องขังชาวแอฟริกันคนหนึ่ง ต้องโทษประหารชีวิตและถูกจำคุกมา ๙ ปีแล้ว เดิมไม่เป็นมิตรกับใคร ไม่เคยคุยกับใครเลย หน้าตาไม่รับแขก ไม่เคยยิ้มในหมู่ผู้ต้องขังกว่า ๔,๐๐๐ คนนั้น เขาคุยแต่กับเพื่อนร่วมชาติคนเดียวเท่านั้น แบบนานๆ ครั้ง เขามีความเครียดมาก คิดจะฆ่าตัวตายก็หลายครั้ง แต่ตอนนี้ยิ้มง่าย เขาบอกว่า Now you can call me a smiley ตอนนี้ให้เรียกเขาว่าเจ้ายิ้มได้แล้ว เขาบอกเองว่ากล้ามเนื้อยิ้มเริ่มทำงาน ทำให้สมองเขาเริ่มทำงานอีกครั้ง หลังจากอยู่ในคุกนานจนสมองเขาปิดการทำงานไปนานแล้ว เพราะว่าตื่นเช้ามาก็ต้องทำอย่างที่ทางเรือนจำกำหนดตารางชีวิตไว้ให้ จนกลายเป็นหุ่นยนต์ไปแล้ว แต่ตอนนี้ ปัญญาบำบัดทำให้เขาเริ่มคิดได้คิดเป็น เริ่มมองหาโน่นนี่ทำ เริ่มคิดสร้างโลกในแง่ที่ดีได้แล้ว

ผู้ต้องขังจากอิหร่าน กำลังจะพ้นโทษ จะได้กลับบ้านแล้ว ก่อนที่จะกลับบ้าน มานั่งน้ำตาซึม ถามว่า ท่านจะมีโอกาสไปประเทศของเขาไหม คิดว่าท่านคงไปไม่ได้เพราะท่านเป็นพระ แต่ประเทศของเขาไม่มีอย่างนี้ อยากให้ท่านไปพูดกับผู้นำของเขาว่าทำอย่างไร เราถึงจะได้ความรู้

พวกเขาจะคิดได้ว่ายาเสพติดมันก็อยู่ของมันอย่างนั้น พวกเขาเองต่างหากที่เลือกที่จะทำเอง

แบบนี้บ้าง ผู้ต้องขังจากกลุ่มประเทศแอฟริกาที่กำลังจะกลับก็เช่นกัน บอกว่าอยากให้ไปช่วยพูดกับกษัตริย์ของเขาว่า ทำอย่างไรให้ประเทศเขามีความคิดแบบนี้บ้าง

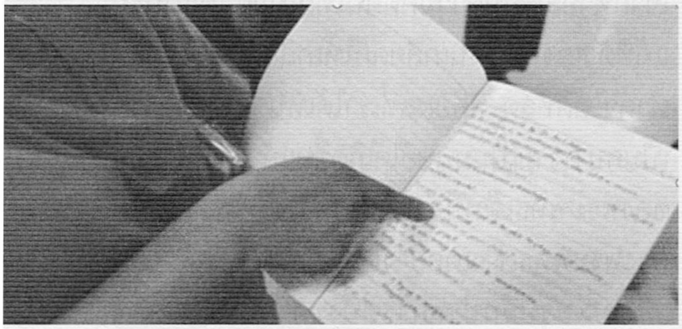
ขณะนี้ท่านเจ้าคุณฯ จะยุติโครงการนี้แล้วเพราะได้เห็นดอกผลที่ดีแล้ว ทั้งๆ ที่ในเวลาทำนั้นก็ไม่ได้คาดหวังที่จะได้อะไรมากมาย แต่ตั้งใจทำเต็มที่ เหมือนกับว่าเมื่อเราเริ่มปลูกดอกไม้ เราไม่อาจรู้ได้ว่าดอกไม้จะออกมาเป็นอย่างไร แต่เราขยันพรวนดิน ขยันใส่ปุ๋ย ให้น้ำ ให้ได้รับแดดดีๆ เมื่อดอกไม้บานออกมา ก็ได้ดอกไม้ที่สวยและมีกลิ่นหอมตอนนี้ผู้ต้องขังในคุกที่ท่านเจ้าคุณฯ ไปสอนไว้ก็เป็นเช่นนั้น เช่นมีคนมาบอกว่าอยากจะทำ Happiness Bank (ธนาคารความสุข) จะได้ไหม

ตั้งแต่พระอาจารย์เริ่มมา ก็เริ่มมีการเปลี่ยนแปลง ฉันรู้สึกเป็นอิสระมากขึ้น

นั่นคือเขาเกิดมีความคิดใหม่ๆ ดีๆ ขึ้นมาแล้ว มีผู้ต้องขังที่ใกล้จะพ้นโทษแล้วมาถามว่า เมื่อออกไปแล้วจะมาช่วยอาจารย์ได้ไหม คนที่ยังต้องติดคุกอยู่อีกนาน ก็ไปขอกับทางเจ้าหน้าที่ว่าจะไปช่วยสอนสิ่งที่เขาได้เรียนรู้มาให้กับผู้ต้องขังที่ไม่ได้โอกาสจะได้ไหม ตอนนี้กลายเป็นว่าผู้ต้องขังทุกคนไม่ได้มีจิตมุ่งเฉพาะตัวเองเท่านั้น แต่เมื่อเห็นว่าตัวเองรอดแล้ว ก็อยากจะช่วยคนอื่นต่อได้เห็นความเมตตากรุณา ความใจกว้าง เกิดขึ้นในหมู่พวกเขา เช่น เมื่อได้รับแจกขนมมาไม่เพียงพอทั่วถึงกัน คนที่ได้ก็กัดกินแค่ครึ่งเดียว แบ่งที่เหลือให้คนอื่น ทั้งที่ตัวเขาแทบไม่มีโอกาสได้รับบ่อยๆ เพราะเขาไม่มีเงินเลย ไม่มีญาติไปเยี่ยม ไม่มีแม้แต่สถานทูตของตนที่จะมาช่วยดูแล รวมทั้งเขาสามารถบริหารอารมณ์ได้ดีขึ้น เช่น จากที่เคยเศร้าและทุกข์มาก ที่ถูกผู้ต้องขังไทยเกลียดชัง และคิดต่อเขาในแง่ที่เลวร้ายมาก แต่ตอนนี้บอกว่าโอเคแล้ว ถ้าคนไทยคิดอย่างนั้นเขาก็ทำอะไรกับความคิดคนไทยไม่ได้ ได้แต่ปรับแก้ที่ตัวเอง จะโดนเกลียดก็ให้เกลียดไป เขาก็แค่ทำตัวให้ดีที่สุด นี่คือผลที่เราได้เห็นว่า เขามีความเป็นคน ความเป็นมนุษย์ได้เกิดขึ้นแล้ว จากคำสอนของพระพุทธเจ้าที่ไม่มีพระพุทธเจ้า เพราะไม่ได้อ้างพระพุทธเจ้าแต่อย่างใด

บทสรุปอีกประการหนึ่งของการทดลองใช้ปัญญาบำบัดก็คือ ในการปรับแก้ความคิดอ่านของคนนั้น ไม่ต้องไปสนใจที่ภูมิหลังใดๆ ของเขา ไม่ว่าจะในด้านระดับการศึกษา ซึ่งไม่ว่าคนเรียนแค่ประถมหรือจบปริญญาก็ทำได้เหมือนกันหมด หรือที่ฐานะ สถานะทางสังคม ตลอดจนเชื้อชาติ ศาสนา และแม้กระทั่งภาษา เพราะกระบวนการพัฒนาศักยภาพความเป็นคนมีเท่ากันหมด และทั้งที่เรื่องภาษาน่าจะเป็นอุปสรรค แต่ในกลุ่มผู้ต้องขังต่างชาติ ๑๐๐ คน ๓๐ ชาติ ๓๐ ภาษา ที่รู้ภาษาอังกฤษบ้าง ไม่รู้บ้าง คล่องบ้าง ไม่คล่องบ้างนั้น แต่เมื่อตรวจสอบเป็นรายคนตัวต่อตัวก็ปรากฏว่าเข้าใจได้หมด แม้พูดออกมาไม่คล่องก็เห็นได้ว่าเขาเข้าใจได้หมด สาระไม่เพี้ยน ส่วนในเรื่องศาสนานั้น แม้ว่าในตอนต้น ทุกคนนึกว่าจะมาถูกเปลี่ยนศาสนาให้หันมานับถือพระพุทธศาสนา แต่สุดท้ายทุกคนก็บอกว่าท่านเจ้าคุณฯ พูดถึงแต่เรื่องความเป็นมนุษย์เท่านั้น ท่านไม่เคยพูดถึงศาสนาเลย จนในที่สุดชาวคริสต์ก็บอกว่า Thank God for sending a Buddhist monk to us. (ขอบคุณพระเจ้าที่ส่งพระภิกษุสงฆ์มาให้พวกเรา)

ดังนั้น ไม่ว่า คุณจะเป็นอะไร เป็นแม่บ้าน เป็นพ่อบ้าน เป็นนักธุรกิจ เป็นอะไรก็ตาม คุณจะอยู่ในคุก คุณจะอยู่ข้างนอก ก็ไม่ต่างกัน เพราะถ้าหากคุณรู้จักปรับแก้ รู้จักเปลี่ยนความรู้ที่คุณมีให้เป็นกุศล ให้เป็นความดีขึ้นมาได้ คุณก็จะมีชีวิตที่มีคุณภาพได้ เพราะนั่นแหละคือปัญญาบำบัด

พุทธศาสนาในโลกตะวันตก

ปัจจุบันเราได้เห็นโลกตะวันตกหันมาสนใจพุทธศาสนากันมากขึ้น คนไทยก็มักไปดีใจว่าฝรั่งหันมานับถือพุทธ มาเป็นชาวพุทธ แต่เราไม่ค่อยรู้ว่า ความสนใจในพุทธศาสนาของฝรั่งนั้นเป็นคนละรูปแบบกับของเราโดยสิ้นเชิง สำหรับคนไทยส่วนใหญ่ เรายังไม่มองพุทธศาสนาในความหมายที่เป็น **"คำสั่งสอนที่เบียดเบียนกิเลส"** ซึ่งเป็นพุทธศาสตร์ แต่มองในแง่พุทธศาสน์ ในแง่ศาสนาที่มีรูปแบบพิธีกรรม แม้จะอธิบายคำสอนของพระพุทธเจ้าก็มักจะบอกว่า พระพุทธเจ้าสอนอย่างนั้นอย่างนี้ พยายามที่จะให้เป็นภาษาพระพุทธเจ้า พยายามดึงกลับไปสู่ ๒,๕๐๐ ปี ในสมัยชมพูทวีป นอกจากนั้น เราไม่เข้าใจด้วยซ้ำว่าสังคมตะวันตกมักมองคำว่าศาสนาในแง่ลบ เห็นว่าเป็นความงมงาย เพราะเกี่ยวข้องกับเรื่องโลกหน้า นรก สวรรค์ วันสิ้นโลก เป็นความลับของพระผู้เป็นเจ้า ฯลฯ ฝรั่งที่เข้ามาสนใจจึงไม่ได้เปิดรับพุทธศาสนาในแง่ศาสนาหรือ **"พุทธศาสน์"** มากขนาดนั้น

แต่ที่ฝรั่งสนใจเข้ามาศึกษาพุทธศาสนามากขึ้นจริงๆ นั้นคือ พุทธศาสนาในแง่ของพุทธศาสตร์ในความหมายที่ไปแก้ปัญหาสังคมได้ แก้ปัญหาชีวิตได้ ทำให้ชีวิตมีคุณภาพดีขึ้นได้ เขาจึงมุ่งตรงไปศึกษาพุทธธรรมจากพระไตรปิฎกเลย โดยจะมองแต่คำสอนของพระพุทธเจ้า ตัวพระพุทธเจ้าเขาจะมองไม่เห็น ฝรั่งทิ้งพระพุทธเจ้าเขาไม่ได้มองพระพุทธเจ้าว่า เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่จะดลบันดาลอะไรต่ออะไรให้ได้ แต่เขามองพระพุทธเจ้าเป็นตัวอ้างอิง เพื่อที่จะให้เห็นว่า พุทธธรรมมีที่มาที่ไปชัดเจน เขาจึงเอาแต่องค์ธรรม โดยเห็นชัดเจนว่าธรรมะคืออะไร **"ธรรมะ"** มาจากคำว่า ธรฺ ธาตุ แปลว่าสภาพที่ ทรงไว้ เขาก็จะมองเห็นกระบวนการเกื้อกูลของปัจจัยที่มีอยู่ในทุกสิ่งทุกอย่าง ไม่ว่าจะเป็นปัญหา ไม่ว่าจะเป็นความสุข สิ่งเหล่านั้นมีอยู่ได้ ทรงอยู่ได้อย่างไร เขาเห็นว่าในพระสูตรมีวิธีการที่ชัดเจนมาก และเขาสามารถดึงสาระของคำสอนเหล่านั้นออกมาได้ และเขาก็จะมาปฏิบัติมาสอน มาเขียน มาอธิบาย ทำคำสอนให้เข้ากับปัจจุบัน โดยไม่ได้เปลี่ยนแปลงอะไร เขานำหลักธรรมของพุทธไปพัฒนาให้ชีวิตเขามีคุณภาพมากขึ้น มีศักยภาพมากขึ้น เอาไปแก้ปัญหาสังคมของเขา เขาจึงมองว่า Buddhism is a science พุทธศาสนาเป็นศาสตร์ เป็นองค์ความรู้ที่จะเอาไปใช้อะไรก็ได้ ทำให้เขาเป็นพุทธะ คือ ผู้รู้ ผู้ตื่น ที่สามารถจะแก้ปัญหาได้ เขาจึงมองว่าพระไตรปิฎกเป็นองค์ความรู้ของโลกที่สามารถเปลี่ยนโลกได้ทุกอย่าง พวกที่เห็นคุณค่าของคำสอนของพุทธศาสนาเช่นนี้กำลังพยายามให้มีการเผยแผ่พุทธศาสตร์ไปทั่วโลกในแง่เดียวกับที่คนทั่วโลกได้มีโอกาสศึกษาปรัชญาของพลาโต้และอริสโตเติ้ล เมื่อเร็วๆ นี้ที่ประเทศอังกฤษ มีการระดมความคิดกันว่า จะเสนอยูเนสโกให้ประกาศพระไตรปิฎกเป็นมรดกโลก

ท่ามกลางกระแสนี้ เราก็ได้เห็นคลื่นลูกใหม่อีกแบบหนึ่งคือ บรรดามหาวิทยาลัยชั้นนำของตะวันตก ได้หันมาส่งเสริมการเรียนวิชาพุทธศาสน์ศึกษา และได้รับความสนใจอย่างล้นหลามจากนักศึกษาจากทุกสาขาวิชา แม้แต่นักศึกษากฎหมาย นักศึกษาวิทยาศาสตร์ นักศึกษาจิตวิทยา นักศึกษาภูมิศาสตร์ ทุกคนแย่งกันลงเรียนพุทธ-ศาสน์ศึกษา เพราะพากันตื่นตัวในแง่ที่ว่า **หลักพุทธศาสนาช่วยให้เข้าใจวิชาอื่นๆ ได้ดีขึ้นในทุกสาขาวิชา ช่วยแก้ไขปัญหาชีวิตได้ ช่วยทำให้เขาเป็นคนที่มีคุณภาพขึ้น** พุทธศาสนาจึงถูกมองอีกอย่างในเชิงเป็นคำคุณศัพท์ว่า **"ดี"** ที่เมื่อนำพุทธศาสนา ไปประกอบกับอะไร ก็ทำให้สิ่งนั้นดีขึ้นไปด้วย โดยแม้คนต่างศาสนาที่มาเรียนรู้หลักพุทธ เช่น ชาวคริสต์ เขาก็จะเป็นคริสตศาสนิกชนที่ดีขึ้นได้ ดังนั้น ในปัจจุบัน มหาวิทยาลัยดังๆ ต้องจัดตั้ง Buddhist studies (พุทธศาสน์ศึกษา) ถ้าไม่เปิดสอนสาขานี้ดูจะเชยในวงการศึกษาไปเสียแล้ว ซึ่งบ้านเราเปิด Buddhist studies หานักศึกษามาเรียนไม่ได้ แต่ที่นั่น ถ้าไม่มีคือ เชย ตกเทร็นด์ ล่าสุดคือที่มหาวิทยาลัยมิชิแกน กลุ่มพุทธมหายานประสบความสำเร็จในการตั้ง "Khyentse Professorship" (ตำแหน่งศาสตราจารย์ที่มูลนิธิ Khyentse สนับ-สนุน) เพื่อให้มาเป็น Chair of Buddhist Studies (คณบดีพุทธศาสน์ศึกษา) ฝ่ายมหายานเขาเห็นคุณค่านี้ เขาทุ่มเทเงินเพื่อที่จะให้องค์ความรู้นั้นมีการถ่ายทอดตามมหาวิทยาลัยได้ง่ายขึ้น เพราะเมื่อมีตำแหน่งวิชาการทางพุทธศาสนาโดยตรงและมีเงินทุนให้ ระบบจัดการศึกษาในมหาวิทยาลัยก็จะสร้างนักศึกษาเพิ่มได้โดยระบบของมันเอง ทางมหายานจึงมีความพยายามดำเนินการแบบนี้ในมหาวิทยาลัยดังๆ ในเรื่องนี้ พุทธศาสนาเถรวาทไม่ค่อยกระตือรือร้นเท่าไร

ที่มหาวิทยาลัยออกซ์ฟอร์ด มีความพยายามตั้งศูนย์พุทธศาสน์ศึกษา และโดยเฉพาะมีความพยายามตั้ง King Bhumibol Adulyadej Lectureship in Pali Buddhism ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๕๐ เรื่องได้ผ่านมหาเถรสมาคม และได้รับพระมหากรุณาธิคุณพระบรมราชานุญาตให้ใช้พระปรมาภิไธยได้แล้วด้วย แต่ไม่มีใครบริจาคทุนไปสนับสนุนเลยทำไม่สำเร็จ แต่ต่อมาใน พ.ศ. ๒๕๕๗ ด้วยความร่วมมือของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ และ ดร. อำนวย วีรวรรณ พระคุณเจ้าฯ ก็สามารถตั้ง **"กองทุนไทยเพื่อการศึกษาพุทธศาสนานิกายเถรวาท"** หรือ **The Thai Professorship of Theravada Buddhism ที่มหาวิทยาลัยมิชิแกนได้สำเร็จ เป็นกองทุนศึกษาพุทธเถรวาทแห่งแรกของโลก ด้วยเงินทุนจากประเทศไทย**

การจัดตั้ง "กองทุนไทยเพื่อการศึกษาพุทธศาสนานิกายเถรวาท" ณ มหาวิทยาลัยมิชิแกน เมื่อวันที่ ๑๘ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๗

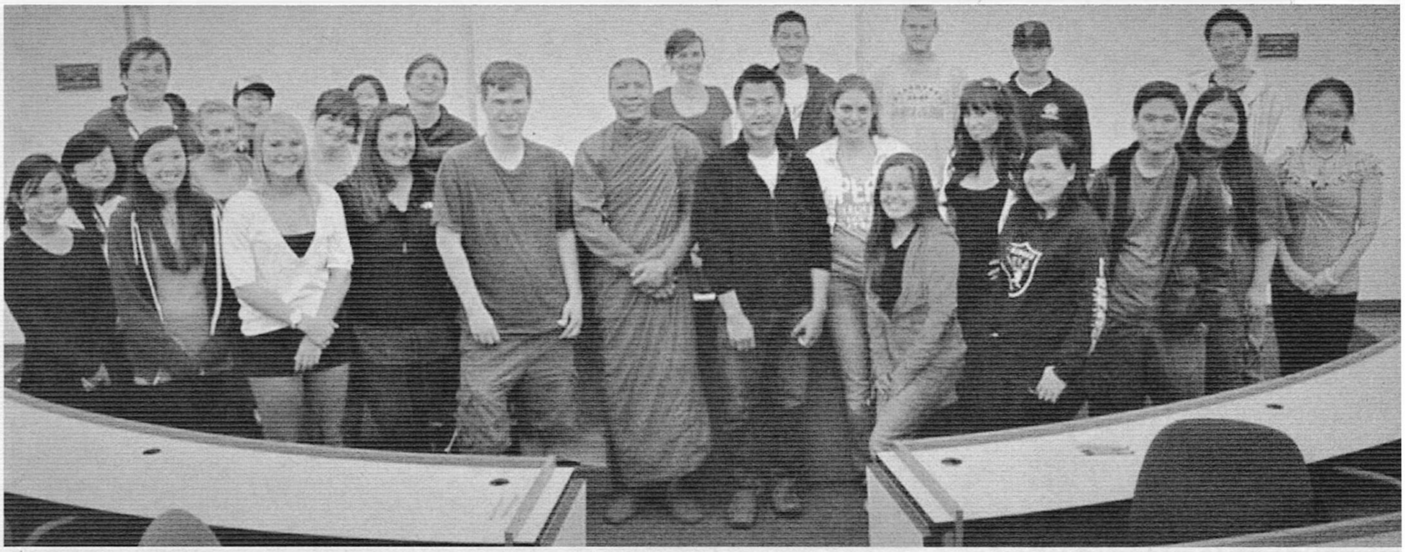
มหาวิทยาลัยซานตาคลารา (Santa Clara) ในแคลิฟอร์เนีย สหรัฐอเมริกา เป็นตัวอย่างหนึ่งของการตื่นตัวและความต้องการเรียนพุทธศาสน์ศึกษาในมหาวิทยาลัยตะวันตก ซานตาคลาราเป็นมหาวิทยาลัยเยซูอิต คือมหาวิทยาลัยของบาทหลวง และนักศึกษาที่มาเรียนส่วนใหญ่นับถือคริสตศาสนา และหลายๆ คนก็เป็นคริสตังที่เคร่ง เข้มงวดมาก แต่เมื่อมหาวิทยาลัยประกาศว่าท่านอนิลมาสอน ชั้นเรียนของท่านก็มีผู้สมัคร

เรียนเต็มภายใน 15 นาทีเท่านั้น มีผู้ที่ลงทะเบียนเรียนไม่ทัน มานั่งร้องไห้ขอเข้าเรียนให้ได้ เพราะเขาเห็นว่าวิชาพุทธศาสน์ศึกษา ทำให้วิชาอื่นทั้งหมดมีคุณค่าเพิ่มขึ้นมา เช่นเขาเรียนจิตวิทยาเป็นวิชาเอก แต่ถ้าเขาไม่ได้เรียน พุทธศาสน์ศึกษาก็เหมือนกับว่าเขายังไม่ได้เรียนจิตวิทยาจริงๆ ด้วยซ้ำ ใครจะเรียนอะไรก็ตาม แต่ต้องมาเรียนพุทธศาสน์ศึกษาเพื่อเพิ่มคุณค่าของวิชาที่เขาเรียน พุทธศาสน์ศึกษาได้กลายเป็นวิชาที่ยอดเยี่ยมที่นักศึกษาแย่งกันลงสมัครเยอะมาก ซึ่งทางมหาวิทยาลัยก็ชอบ และขอให้ช่วยสอนเพิ่มอีกหนึ่งชั้นเรียน (class) ซึ่งเมื่อเพิ่มแล้วก็เต็มอีกต่อมา มหาวิทยาลัยได้รับจดหมายฉบับหนึ่งซึ่งเขาภูมิใจมาก เนื่องจากเป็นคำชมของผู้ปกครองนักศึกษาคนหนึ่งที่ท่านเจ้าคุณฯ สอน เป็นคนที่มีปัญหามาก เกมาก ไม่เข้าเรียน ไม่ตั้งใจเรียน ทุกวิชาแย่มาก แต่เขามาลงเรียนวิชานี้ ผู้สอนก็ต้องให้การแนะนำปรึกษา ต้องเรียกมาคุย เพราะเป็นระเบียบว่า ถ้านักศึกษามีปัญหาก็ต้องเป็นปัญหาของอาจารย์ด้วย หลังเรียกคุยประมาณ 3 ครั้ง การเรียนของเขาก็เปลี่ยนจากหน้ามือเป็นหลังมือ จนพ่อแม่

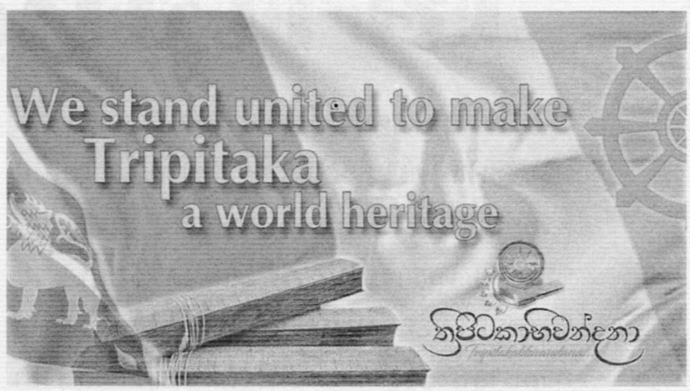
เขาเขียนมาขอบคุณมหาวิทยาลัยที่หาครูบาอาจารย์ดีๆ มาสอน ซึ่งได้กล่าวถึงท่านเจ้าคุณฯ ไว้ด้วย ทำให้ทางมหาวิทยาลัยตื่นเต้นมาก เพราะเรื่องแบบนี้ไม่เคยมีในประวัติศาสตร์ของมหาวิทยาลัย ท่านอนิลทำให้นักศึกษาผู้นี้ได้เข้าใจว่าเขาเรียนไปทำไม เพราะปัญหาไม่ได้อยู่ที่เขาไม่เข้าใจว่าจะต้องเรียนไปทำไม ในเมื่อเขาทำรายได้จากความสามารถพิเศษในการซ่อมรถของเขาได้มากมายอยู่แล้ว เมื่อถูกพ่อแม่บังคับให้มาเรียนเขาเลยไม่มีกะจิตกะใจที่จะเรียน ปัญหาอยู่ที่เขาไม่เข้าใจว่า นอกจากเรื่องรายได้แล้ว การเรียนมหาวิทยาลัยจะช่วยให้ชีวิตของเขาดีขึ้นได้อย่างไรอีก แต่ท่านเจ้าคุณฯได้สอนเขาให้ตระหนักรู้ว่าการเรียนที่มหาวิทยาลัยนั้นเกี่ยวกับชีวิตเขาโดยตรง เพราะเมื่อมาเรียนพุทธศาสน์ศึกษาแล้ว จะทำให้เขาซ่อมรถเก่งขึ้นด้วย เพราะจะได้รู้จักและมีสมาธิในการประกอบอาชีพ จากกระบวนการเรียนที่ทำให้แก้ปัญหาต่างๆ เป็นและถูกต้อง หลังจากนั้นเขาจึงกลับไปตั้งใจเรียนและได้เกรด A มาทุกวิชาจากคนที่เกือบจะถูกมหาวิทยาลัยรีไทร์ (ไล่ออก) ก็กลับดีขึ้นมาได้ขนาดนี้ ซึ่งเมื่อว่าไปแล้ว ก็คือปัญญาบำบัดอีกแบบหนึ่งนั่นเอง

จะเห็นได้ว่า กระบวนการของตะวันตกสามารถทำให้เกิดความสนใจในพุทธศาสน์ศึกษามากกว่าพวกเราทำเอง เพราะพวกเรายังมองไม่เห็นคุณค่าของพุทธศาสนาในรูปแบบนี้ บ้านเราไม่มีการตั้งกองทุนหรือทุนสำหรับเรียนพุทธศาสน์ศึกษาดังของมหายาน การสร้างคนแบบนี้เราไม่มีเงินทุนให้ แต่ถ้าสร้างโบสถ์สร้างวิหารเราจะแย่งกันไปสร้าง แต่ใครเรียนพุทธศาสน์ศึกษาก็ไปล้อว่าเป็นพวกธรรมะธัมโม พวกเข้าวัดเข้าวาที่สำคัญ เรายังขาดบุคลากรที่มีคุณภาพสูงเช่นสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ที่สามารถสอนผู้ที่

อยากเรียนได้ดี เราขาดบุคลากรที่สามารถให้ความรู้ความเข้าใจกับผู้ที่กำลังหิวโหย เราไม่สามารถจะมีแม้น้ำสักแก้วหนึ่งที่จะให้เขาได้ดื่มเย็นชื่นใจ เพราะฉะนั้น ความยากลำบากก็คือเขาต้องตระเวนหาครูบาอาจารย์ ตระเวนหาวิธีการศึกษากันเอง ก็เลยมีการเรียนรู้ผิดๆ ถูกๆ

ในบรรยากาศที่ตะวันตกตื่นตัวสนใจพุทธศาสนากันอย่างมาก เพราะเห็นกันได้ชัดเจนว่าพุทธศาสนาสามารถที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีได้ จึงไม่แปลกที่องค์การสหประชาชาติหรือองค์กรระหว่างประเทศทุกแห่งก็เห็นคุณค่านี้เช่นกัน และเปลี่ยนจากเมื่อก่อน ที่ไม่ต้องการเกี่ยวข้องกับศาสนา เพราะกลัวมีความยุ่งยากตามมา แต่ตอนนี้พุทธศาสนาเข้าไปได้อย่างสนิทใจ ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องกระบวนทัศน์เศรษฐกิจใหม่ของโลก (New Economic Paradigm) ที่ต้องมีแง่มุมด้านความสุขของประชาชนด้วย สหประชาชาติจึงให้ความสำคัญกับความสุข จนกำหนดให้มีวันแห่งความสุขโลก หรือวันความสุขสากล (๒๐ มีนาคมของทุกปี) ซึ่งมีบางประเทศ เช่น สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ มีความสนใจจริงจังจนเพิ่มตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงความสุขขึ้นมา ขณะที่รัฐบาลศรีลังกาก็กำลังดำเนินการให้ UNESCO ประกาศให้พระไตรปิฎกเป็นมรดกโลก แต่ในเรื่องที่ตะวันตกตื่นตัวที่จะเรียนรู้พุทธศาสน์ศึกษากันอย่างมากนั้น พระธรรมทูตของเรา ไม่สามารถมีส่วนมีบทบาทอะไรได้มากนัก เพราะมุ่งที่จะสนองความต้องการของคนไทยที่อยู่ในต่างประเทศเป็นหลักมากกว่าจะไปเผยแผ่ศาสนากับชาวต่างชาติ จึงน่าจะถามคนไทยที่ประกาศตัวว่าเราเป็นชาวพุทธ เป็นเจ้าของพุทธศาสนา มีชีวิตที่คุ้นเคยกับพุทธศาสนาอยู่ตลอดว่า จริงๆ แล้วพวกเรารู้จักพุทธศาสนากันมากน้อยเพียงใด

ขอบคุณภาพจาก : https://www.bbc.com/thai/ https://www.bangkokpost.com/, จาก https://www.matichon.co.th/,https://www.change.org, https://www.facebook.com/Anil-Sakya-191473707539951/

ขออนุโมทนาบุญผู้ร่วมจัดพิมพ์วารสารฉบับนี้

๑. ชมรมกัลยาณธรรม
๒. คุณจิรวรรณ ศิริจิตร และครอบครัว
๓. คุณสุวพร หทัยสุทธิธรรม และครอบครัว
๔. พล.อ.ต. สมโภค-สุจิตรา หงสไกรและครอบครัว

พระธรรมเทศนา

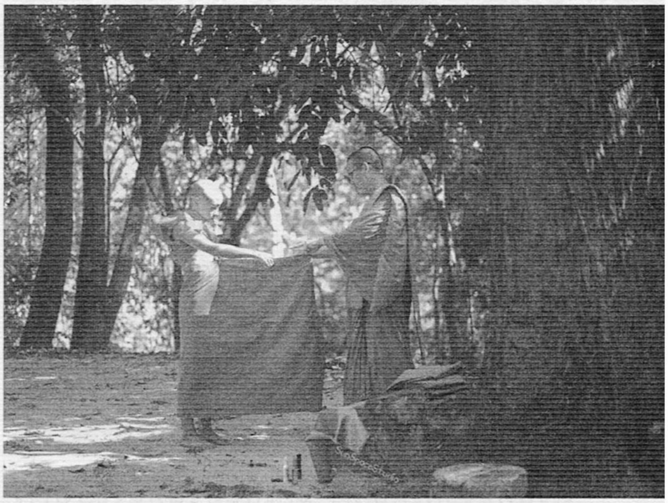
พระอาจารย์ชยสาโร*

เข้าใจหลักพุทธ

วันก่อนอาตมาได้ข่าวว่าทูตสหประชาชาติมาประเทศไทยแล้วก็แสดงความเห็นว่า ไม่เห็นด้วยกับโครงงานที่จะสอนพุทธศาสนาในโรงเรียนของไทย เพราะเป็นการล่วงเกินสิทธิมนุษยชนของคนนับถือศาสนาอื่น หรือจะเป็นอันตรายต่อศาสนาอื่น ประเทศไหนที่รัฐสนับสนุนศาสนาใดศาสนาหนึ่งก็จะนำไปสู่การกดขี่เอารัดเอาเปรียบศาสนาอื่น ซึ่งอาตมาว่าการพูดของทูต UN คนนี้ **"ปล่อยไก่"** แสดงว่าเขาไม่เคยทำการบ้านเรื่อง **"พุทธศาสนา"** ไม่รู้จักพุทธศาสนา ซึ่งเป็นปัญหาที่เจอกันบ่อย ทุกวันนี้มีคนเข้าใจว่า **"ศาสนา"** มีคุณลักษณะที่คล้ายๆ กัน โดยเอาศาสนาคริสต์ศาสนาอิสลามเป็นโมเดล แล้วก็ถือว่าทุกศาสนาต้องเหมือนกัน สิ่งที่เกิดขึ้นหรือเคยเกิดขึ้นในประเทศที่มีศาสนาคริสต์เป็นศาสนาประจำชาติศาสนาอิสลามเป็นศาสนาประจำชาติ ก็ย่อมเกิดขึ้นในเมืองพุทธเช่นกัน แต่ที่อาตมาพยายามพูดบ่อยๆ ก็คือ **พุทธศาสนาเป็นศาสนาคนละตระกูล คนละประเภท คนละพันธุ์ กับศาสนาเหล่านั้น** ศาสนาคริสต์ ศาสนาอิสลามให้ความสำคัญกับความเชื่อในคัมภีร์ กำหนดความเป็นศาสนิกชนด้วยความเชื่อในคำสอน โดยถือว่าผู้ที่เชื่ออย่างนี้เท่านั้นที่จะขึ้นสวรรค์ได้ หมายถึงเงื่อนไขสำคัญที่สุดที่จะนำไปสู่การขึ้นสวรรค์หรือการตกนรกคือ **ศรัทธาความเชื่อ** เราต้องเชื่ออย่างนี้เท่านั้น ฉะนั้นจึงทำให้เกิดความแตกแยกทันทีว่า **"พวกเรา" "พวกเขา"** ทำให้ศาสนาใดศาสนาหนึ่งเป็นศัตรูกับอีกศาสนาหนึ่ง ซึ่งความขัดแย้งจะมากหรือน้อย ก็ขึ้นอยู่กับเหตุปัจจัยหลายประการ

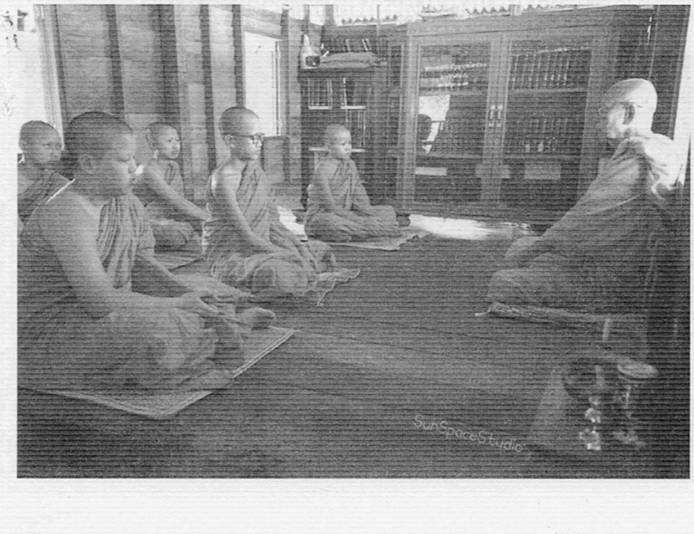
**พระราชพัชรมานิต วิ.*

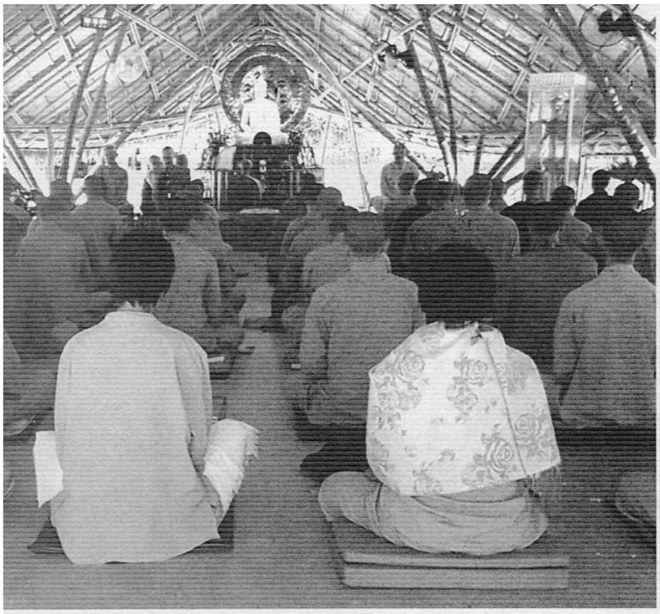
พุทธศาสนาสอนการฝึกตนให้พ้นจากการแบ่งแยก

ในประเทศไทยนี้ เรามีความพิเศษอย่างหนึ่ง คือ คนไทยนับถือพุทธศาสนานิกายเถรวาทกว่า ๙๐ เปอร์เซ็นต์ จึงทำให้ประเทศไทยได้เปรียบกว่าประเทศอื่น เพราะมีเอกภาพทางศาสนา มีความสมานฉันท์สูงมาก แล้ว**พุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งการฝึกตน ไม่ใช่ศาสนาที่เน้นความเชื่อ เป็นศาสนาแห่งการกระทำ ศาสนาแห่งการพัฒนากาย-วาจา-ใจ นี้คือหัวใจของศาสนาพุทธ** ฉะนั้น ในประวัติศาสตร์ตั้งหลายร้อยปี จะเห็นว่า ในเมืองไทยไม่เคยมีชาวพุทธไปเบียดเบียน หรือกดขี่ผู้ที่นับถือศาสนาอื่น มีแต่เป็นมิตรกับศาสนาอื่นตลอดเวลา นี่คือสิ่งที่เราภูมิใจมาก

ซึ่งถ้าใครเคยอ่านหรือศึกษาประวัติศาสตร์เรื่องนี้อัศจรรย์มาก ไม่มีที่ไหนในโลกที่เป็นอย่างนี้ ศาสนาที่คนในประเทศหนึ่งนับถือกันมากถึง ๙๐ กว่าเปอร์เซ็นต์ แต่ไม่เอาเปรียบคนที่นับถือศาสนาอื่น ที่มีจำนวนเพียงแสนหรือไม่กี่ล้านคน ทำไมจึงเป็นอย่างนั้น ไม่ใช่ว่าคนไทยจะมีความแตกต่างกับคนประเทศอื่นเท่าไหร่ แต่มันอยู่ที่**หลักศาสนา** อาตมาว่าความคิดเห็นของอาตมาตรงกันข้ามกับความคิดเห็นของทูต UN ยิ่งคนไทยมีความรู้ ความเข้าใจในพุทธศาสนา ยิ่งไม่เบียดเบียนศาสนาอื่น ยิ่งไม่เอารัดเอาเปรียบศาสนาอื่น แต่เมื่อคนไทยขาดความรู้ความเข้าใจในหลักพุทธศาสนา ก็มีสิทธิ์ มีโอกาสที่จะขัดแย้งกับศาสนาอื่นได้ เพราะ**ศาสนาพุทธเป็นศาสนาแห่งการฝึกตน** คนเราจะเกิดความรู้สึกว่า **"เรา"** ว่า **"เขา"** รู้สึกรังเกียจคนอื่นรังเกียจเพราะสีผิว เพราะเชื้อชาติ อันนั้นเป็นธรรมชาติของบุคคล แต่พุทธศาสนามีวิธีฝึกคนฝึกตนให้พ้นจากความแบ่งแยก ฝึกตนให้พ้นจากความยึดมั่นถือมั่นต่างๆ นานา พุทธศาสนาสอนให้เราเห็นว่าทุกคนในโลกนี้เป็นเพื่อนเกิดแก่เจ็บตาย ทุกคนในโลกนี้ **"รักสุข" "เกลียดทุกข์"** แล้วชาวพุทธเราเชื่อว่า ไม่ว่าจะนับถือศาสนาไหนหรือไม่นับถือศาสนาอะไรเลย ถ้าเป็นคนดี ซื่อสัตย์สุจริตมีเมตตา มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละเพื่อส่วนรวม ก็มีสิทธิ์ที่จะขึ้นสวรรค์ได้ ไม่ได้ขึ้นสวรรค์เพราะเชื่อในคัมภีร์ใดคัมภีร์หนึ่ง เหตุปัจจัยที่นำไปสู่การเกิดในภพภูมิที่ดี คือ การกระทำด้วยกายวาจา ใจ ไม่ได้ขึ้นอยู่กับชื่อว่าเราเป็นพุทธ ชื่อว่าเราเป็นคริสต์ หรือชื่อว่าเราเป็นอิสลาม

เพราะฉะนั้น **พุทธศาสนาจึงมีคำตอบเรื่องปัญหาความขัดแย้งระหว่างศาสนา** ไม่ใช่เป็น

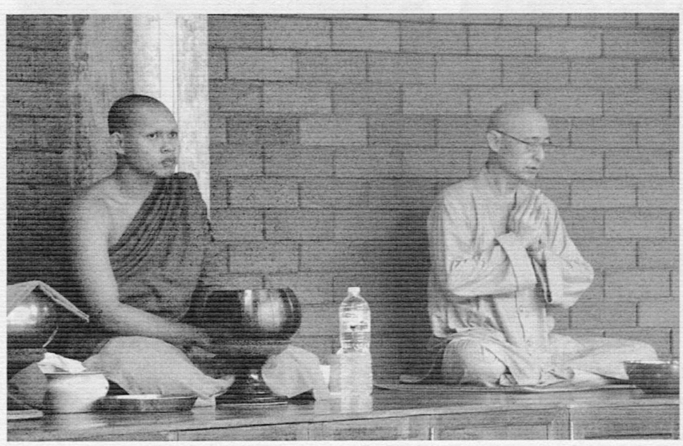

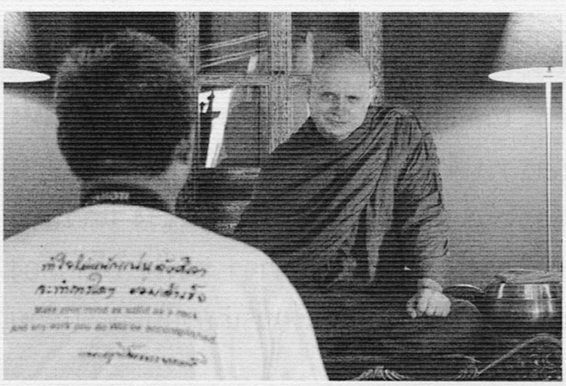
ส่วนหนึ่งของปัญหา แต่เป็นส่วนหนึ่งของการแก้ปัญหา การสอนหลักพุทธศาสนาที่ถูกต้องในโรงเรียน เป็นสิ่งที่จะนำไปสู่ประโยชน์และความสุขแก่คนไทย ๙๕ เปอร์เซ็นต์ และยังส่งผลดีต่อคนอีก ๕ เปอร์เซ็นต์ ที่ไม่เป็นพุทธด้วย ฉะนั้นสำคัญมากที่เราจะได้สำนึก และเข้าใจในเอกลักษณ์ของศาสนาพุทธของเรา เวลาพูดศาสนาทั้งหลายเป็นอย่างนั้นเป็นอย่างนี้ ถ้าศาสนาได้รับการสนับสนุนจากรัฐเมื่อไหร่ก็ยุ่งเมื่อนั้น เราต้องแยกประเด็น ที่เราเห็นในโลกตะวันตกเป็นอย่างนั้นจริง แต่ในเมืองไทยนี้ **ไม่เคยมี** อาตมาขอยกตัวอย่างหลังจากเหตุการณ์ทำลายตึกเวิลด์เทรดที่นิวยอร์ก ๙/๑๑ ชีวิตคนอิสลามในอเมริกาน่าสงสาร จะถูกคนรังเกียจ คนระแวงอยู่ตลอดเวลา เพราะการกระทำของคนไม่กี่คน คนที่เป็นชาวบ้านธรรมดาไปไหนก็รู้สึกไม่ปลอดภัย บางทีถึงกับถูกทำร้ายร่างกาย นี่แค่เพราะเหตุการณ์หนึ่งที่เกิดขึ้นเมื่อหลายปีก่อน ส่วนในประเทศไทยเราแม้มีปัญหาทางปักษ์ใต้ที่ค่อนข้างจะรุนแรง แต่อาตมาไม่เคยได้ยินว่า มีคนอิสลามในประเทศไทยในจังหวัดอื่นรู้สึกไม่ปลอดภัยเพราะเรื่องนี้ เพราะชาวพุทธเราไม่คิดอย่างนั้น ชาวอิสลามมีการก่อการร้ายในปักษ์ใต้ เพราะฉะนั้นชาวอิสลามทั้งหลายทั้งปวงน่าเกลียดน่ากลัว ไม่ใช่อย่างนั้น เราดูทีละคน แล้วเราก็ให้เกียรติคน เราก็ไม่ได้ประทับตราคนเพราะความเชื่อความนับถือหรือเพราะเชื้อชาติ แล้วเราก็ให้เกียรติว่าเป็นเพื่อน คือเราทุกคนเป็นเพื่อนเกิด แก่ เจ็บ ตาย อันนี้หลักสำคัญมาก

โกรธ คือ โง่

ฉะนั้น ถ้าหากเราไม่เข้าใจอย่างนั้น แล้วเราไปเชื่อตามที่เขาว่า เราก็กลายเป็นชาวพุทธที่เสียเปรียบ เสียเปรียบเพราะเกรงใจคนที่ไม่เข้าใจพุทธศาสนา การทำความเข้าใจในเอกลักษณ์ของพุทธศาสนาไม่ใช่เพื่อจะแบ่งแยก แต่ตรงกันข้ามอย่างน้อยเราจะได้รักษาความเป็นพุทธของเราเอาไว้ แล้วเมื่อมีใครกล่าวหาหรือวิพากษ์วิจารณ์ในทางที่ไม่ถูกต้อง พระพุทธองค์บอกว่าห้ามโกรธนะ ตั้งแต่ครั้งพุทธกาลมีคนว่าพระพุทธเจ้า หรือว่าพระศาสนาไม่ดี คนที่เลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนาก็โกรธ พระพุทธเจ้าท่านทรงห้ามโกรธไม่ได้ โกรธ คือโง่ คำนี้จำไว้ **"โกรธเมื่อไหร่คือโง่"** โกรธเมื่อไหร่ไม่ใช่สาวกของพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้ายังสอนอีกว่า ถ้าสมมติถูกโจรผู้ร้ายจับตัวไว้แล้วเขาเอาเลื่อยใหญ่มาเลื่อยแขนเลื่อยขาเรา ขณะที่เขากำลังเลื่อยแล้วเราโกรธ พระพุทธองค์บอกว่าเธอไม่ทำตามคำสอนพระพุทธเจ้า เขากำลังทำร้ายเราขนาดนี้ ท่านยังแนะให้เราบอกเขาว่าเอาถุงมือ

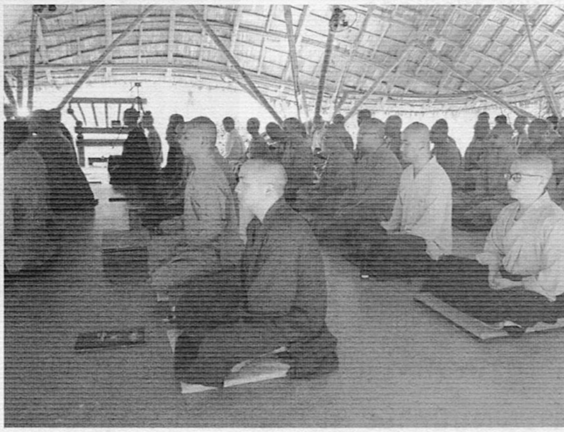

นี้ไปใส่เพื่อจับเลื่อยดีกว่านะ เดี๋ยวมือเขาจะพอง ท่านสอนให้เมตตาเขา ถ้าทำได้แบบนี้จึงจะนับว่าเก่ง แต่ถ้าทำถึงขั้นนี้ไม่ได้ อย่างน้อยก็ต้องไม่โกรธ คือบางทีพระพุทธองค์ท่านจะอุปมาอะไรที่เกินความจริงใช่ไหม ทำไมหรือ ? เพราะว่า ๑) มันชวนขำ ๒) ถ้าขนาดเขาเลื่อยแขนเลื่อยขาแล้วยังระงับโกรธไว้ได้ นับประสาอะไรกับปัญหาเล็กๆ น้อยๆ ในครอบครัว อันนี้เป็นวิธีคิด แล้วใครกล่าววิพากษ์วิจารณ์ใส่ร้ายพระสงฆ์ใส่ร้ายพระพุทธศาสนา เราก็ต้องรับมือด้วยปัญญาไม่ใช่รับมือด้วยอารมณ์ กรณีอื่นๆ ก็เหมือนกัน บางทีเรานึกว่าเรามีสิทธิ์ที่จะโกรธ เพราะว่าเราถูกกระทำ ไม่นะ ไม่มีสิทธิ์ที่จะโกรธ โกรธคือโง่ ไม่มีสิทธิ์ที่จะโง่ ทำไมโกรธจึงโง่ เพราะ "โกรธ" เกิดจากความคิดผิด "โกรธ" แล้วการแสดงออกจะเป็นไปในทางที่ไม่พอดี เกินพอดี พูดแรงกว่าที่ตั้งใจ จะพูด จะทำอะไรที่มันแรงๆ ตามพลังของโทสะ เมื่อความโกรธเข้าครอบงำจิตใจ จะคิดแบบละเอียดอ่อน คิดวิเคราะห์อะไรไม่ได้ "ปัญญา" ไม่ทำงาน เวลาเราโกรธ เราจึงโง่

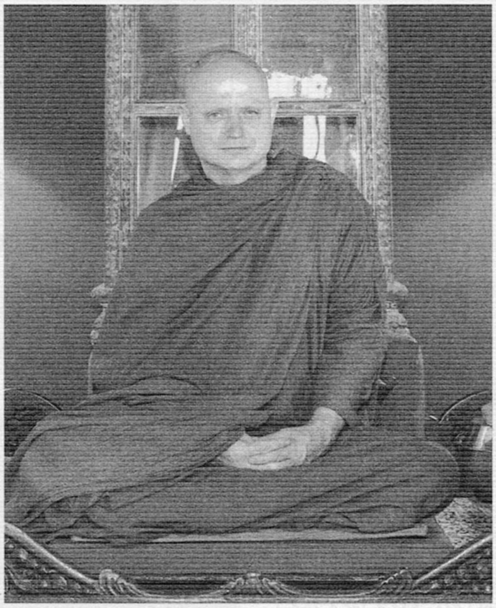
ธรรมดา ตามเหตุ ตามปัจจัย ทางนำไปสู่ปัญญา

เมื่อพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่มีเอกลักษณ์ที่ค่อนข้างจะแหวกแนวจากศาสนาอื่น จึงเป็นเรื่องธรรมดาที่คนนับถือศาสนาอื่นจะไม่เข้าใจ แม้แต่ผู้ที่มีชื่อว่า "พุทธ" ก็ไม่เข้าใจกันมาก เรียกว่าเป็นเรื่องธรรมดา แต่หน้าที่ของเราที่ควรศึกษาปฏิบัติในระดับหนึ่งก็คือ การชี้แจงด้วยความหวังดีกับเขา ไม่ต้องน้อยใจ ไม่ต้องเสียใจ ถือว่าธรรมดา คำว่า **"ธรรมดา" นี้เป็นคำศักดิ์สิทธิ์เหลือเกิน** คำว่าธรรมดามันแก้อารมณ์ได้มากมาย

ธรรมดาแปลว่าอะไร ที่จริงคำนี้ในปรัชญามหายานเขายกขึ้นสูงเลยนะ เรียกว่า **"ธัมมตา" หมายถึงว่า สิ่งทั้งหลายเป็นเช่นนี้เอง เป็นเช่นนั้นเองตามเหตุตามปัจจัยของมัน** ทำไมเป็นอย่างนี้ ก็เมื่อมีเหตุมีปัจจัยอย่างนี้มันก็ต้องเป็นอย่างนี้ มันจะเป็นอย่างอื่นได้อย่างไร เราต้องศึกษาความเป็นไปได้ตามเหตุตามปัจจัย นี่คือทางนำไปสู่ปัญญาทุกสิ่งทุกอย่าง อาตมาสังเกตตอนไปเยี่ยมบ้านที่อังกฤษ อาตมาจะไปปีละครั้ง ไปอยู่ยุโรปปีละครั้ง ไปเยี่ยมโยมแม่ และได้ซึมซับวัฒนธรรมอังกฤษที่บ้าน ตอนนี้ไปอังกฤษรู้สึกเหมือนไปต่างประเทศ ก็รู้สึกว่า โอ้... แปลกนะ สำหรับอาตมาอังกฤษเป็นสถานที่ที่เราเคยไปเรียนหนังสือ เคยอยู่ตอนเด็ก ที่มีความเปลี่ยนแปลงไป คือทุกวันนี้ คนโกรธตลอดเวลา ทำไมคนอังกฤษรู้สึกเครียด พร้อมที่จะโกรธตลอดเวลา คล้ายๆ อย่างนั้น จะดูถูกดูผิดก็ไม่แน่ใจ แต่คล้ายๆ อย่างนั้น ที่สังเกตคือ เมื่อมีปัญหาหรือมีอะไรเกิดขึ้น จะต้องลงโทษบุคคลใดบุคคลหนึ่ง เป็น

ความผิดของใครเป็น ความผิดของฝ่ายนั้น เป็นความผิดของฝ่ายนี้ คือ มันจะต้องตัดสินว่ามีฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดผิด และมีฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดถูก

ทางพุทธแล้ว เราไม่ต้องไปคิดไปตำหนิใคร ไม่โทษใคร เรื่องที่เกิดขึ้นแต่ละฝ่าย แต่ละคนล้วนมีส่วนร่วมในการสร้างปัญหา ทุกวันนี้กลายเป็นว่าถ้าใครโดนทำร้าย แล้วเราบอกว่าเพราะเขาทำอย่างนั้นทำอย่างโน้นไม่ค่อยดี เราพูดอย่างนั้นไม่ได้ มันเป็นการโทษผู้ถูกกระทำ อันนี้พูดกันมาก "Blaming the Victim" พูดไม่ได้ แต่ถ้าเป็นทางพุทธบอกว่า เรื่องใดเรื่องหนึ่งเกิดขึ้นเพราะมีเหตุปัจจัยมาประกอบกันเข้า เรื่องนั้นมันจึงจะเกิด ซึ่งเราก็เปลี่ยนจากว่าจะโทษใคร มาดู Contribution

Contribution คือ ส่วนร่วมของแต่ละฝ่ายแต่ละส่วนที่เกี่ยวข้องกัน คือ ให้เปลี่ยนมุมมองจากการมองคนไหนชั่ว คนไหนดี คนไหนถูกคนไหนผิด มาเป็นเรื่องความสลับซับซ้อนในเหตุปัจจัยที่ทำให้เกิดเรื่องนี้ขึ้น ต้องแยกแยะ ต้องดูให้ละเอียด ใช่คนนี้เป็นฝ่ายทำ แต่การที่อีกฝ่ายหนึ่งเขาพูดอย่างนี้ เขาทำอย่างนี้มันก็มีส่วน ฉะนั้นเราก็ต้องถือว่าทั้ง ๒ ฝ่ายมีส่วน ฝ่ายหนึ่งอาจจะมีส่วน ๘๐ – ๙๐ เปอร์เซ็นต์ อีกฝ่ายหนึ่งมีส่วนอีก ๑๐ - ๒๐ เปอร์เซ็นต์ ก็แล้วแต่ แต่เราจะพ้นจากการแบ่งแยกเป็นขาวเป็นดำ เป็นชั่วเป็นดี เป็นถูกเป็นผิด ด้วยการเห็นว่าใครมีส่วนอย่างไรบ้าง ปัญหาที่เกิดขึ้นกับเรา ปัญหาเกิดขึ้นกับครอบครัว ปัญหากับศาสนาของเรา ทุกอย่างล้วนเหมือนกัน ไม่ต้องตัดสินว่าใครถูกใครผิด บางทีไปพิจารณาว่าปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันนี้ฝ่ายไหนมีส่วนสร้างปัญหาบ้าง อย่างถูกเขากลั่นแกล้ง ถูกเขาเบียดเบียน ถูกเขาเอารัดเอาเปรียบ แต่เราไม่มีส่วนเลย นั่นอาจเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้เรื่องนี้เกิดขึ้นมาก็ได้ การที่เรายอมรับว่า ปัญหาทุกๆ อย่าง เรามีส่วนไม่มากก็น้อย ถึงจะน้อยนิด ก็ต้องยอมรับว่า เรามีส่วนอยู่เช่นกัน

ปัญหาสังคมก็เช่นกัน เราล้วนมีส่วนทำให้สังคมเป็นเช่นนี้ แล้วหลายสิ่งหลายอย่างในสังคมที่เราวิพากษ์วิจารณ์ว่ามันไม่ดี ถ้าถามตัวเองตรงๆ ว่าเราเคยมีส่วนในการปล่อยให้ปัญหามาถึงขั้นนี้หรือไม่ คงได้คำตอบว่า บางทีก็มีเหมือนกันนะ เพียงเพราะคำว่า ขี้เกียจยุ่ง หรือไม่พร้อม หรือว่าอะไรก็แล้วแต่

ปรับพฤติกรรมกาย วาจา ใจ ให้ถูกตรง

เมื่อกี้ก็ได้บอกว่าพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งการกระทำ การกระทำอย่างไร การกระทำที่ช่วยให้เราได้รู้เห็นตามความเป็นจริง แล้วปรับพฤติกรรมทางกาย ทางวาจา ทางใจ ให้ถูกต้องตรงกัน เราต้องศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับชีวิตทั้งด้านในด้านนอก

ปกติคนเราเมื่ออยู่ในช่วงที่สับสน ก็มักปล่อยชีวิตให้ลอยไปกับกระแสที่มันสลับซับซ้อน ไม่ค่อยอยู่กับตัวเองเท่าที่ควร และเมื่ออยู่กับตัวเอง มันก็ไม่เห็นรายละเอียด มันจะเห็นแต่ภาพหยาบๆ บางทีก็หลงอยู่กับความคิด หลงอยู่กับอารมณ์

อย่างวันก่อน อาตมาได้อ่านเรื่องของชาวตะวันตกผู้หนึ่งที่เป็นโรคซึมเศร้ามาหลายปี หลังจากเขารักษาตัวแล้วอาการดีขึ้น เขาได้เปรียบเทียบความรู้สึกช่วงชีวิตซึมเศร้าว่า เหมือนเป็นซีดีที่มีเพลงตั้ง ๑๐ กว่าเพลง แต่ว่าตลอด ๑๐ - ๒๐ ปีที่ผ่านมา เขาฟังเพลงเดียวซ้ำซาก นึกว่าซีดีนี้มีเพลงเดียว แต่ตอนหายป่วย ไม่ใช่ว่าเพลงนั้นมันจะหายไป แต่ตอนนี้มีเพลงเป็น ๑๐ เพลง

Quality Time ศึกษาด้านนอกและด้านในของตนเอง

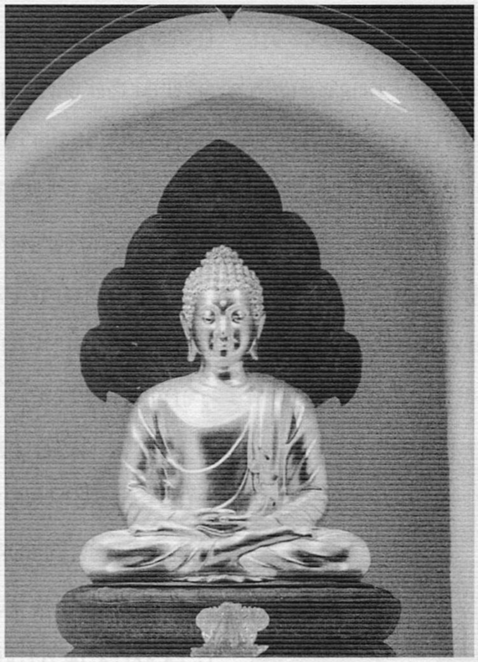
โรคซึมเศร้านี้ คือ อาการของจิตใจตกร่องว่าเราแย่ เราทำอะไรไม่สำเร็จ แล้วก็จะต้องเป็นอย่างนี้ตลอดกาล เป็นอย่างอื่นไปไม่ได้ คือ ฟังแต่เพลงนี้เพลงเดียว การที่เราจะประสบความสำเร็จที่จริงไม่ใช่อะไรที่ใครๆ ก็ทำได้ ที่ทำไม่ได้เพราะคนอื่นก็ไม่ยอมรับว่าตัวเราทำได้ เพราะมันไม่ใช่เพลงที่เราชอบฟังทุกวัน ฉะนั้น เราควรเปิดจิตให้กว้าง ต้องให้เวลากับตัวเอง มีสำนวนภาษาอังกฤษ Quality Time คือการให้เวลากับลูก หรือกับครอบครัว มันไม่ได้นับเป็นเวลาหรือนาฬิกา จะเป็นแบบไหน Quality Time ไม่ใช่รีบๆ ร้อนๆ คือ อยู่ตรงนี้ทำเต็มที่ในเวลานั้น เรียกว่าเป็น Quality Time ทีนี้เราก็ต้องให้ Quality Time กับตัวเองบ้าง เพราะว่า **เราจะเข้าใจตัวเอง เมื่อเราให้เวลากับตัวเอง เหมือนเราจะเข้าใจคนอื่นก็ต้องอยู่กับเขานานๆ ถึงจะรู้จักเขา** เวลาเจอกันในสังคมทั่วไป ดูเผินๆ กิริยามารยาทดี น่ารักไปหมด แต่เมื่อเราสนิทสนมมากขึ้นไม่ระมัดระวังตัวเองมากเท่าเดิม นิสัยจริงก็เริ่มออกมา ซึ่งเราก็ต้องใช้เวลากับคนๆ นั้นค่อนข้างมาก ถึงจะบอกได้ว่ารู้จักเขาดี

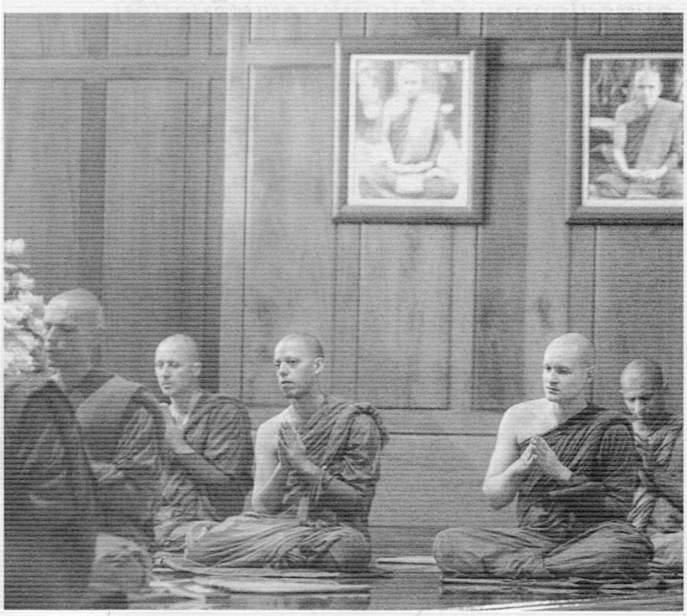
ตัวเราเองก็เหมือนกัน เราต้องให้เวลากับตัวเอง การให้เวลากับตัวเอง มันมีผลทำให้เรารู้จักคน เราจะรู้จักคน ทำได้คือ ต้องฟัง ต้องอ่านข่าว หรือนวนิยายที่มีคุณภาพ ละครที่มีคุณภาพ ซึ่งในนวนิยายหรือละคร จะมีการวิเคราะห์จิตใจของปุถุชนที่ดีมาก แน่นอน เรื่องศิลปะทั่วไปก็จะจบอยู่ในห้วงของปุถุชน แต่เรื่องการวิเคราะห์กิเลสวิเคราะห์อารมณ์มนุษย์ นักเขียนเขียนได้ดีมาก อาตมาได้ความรู้เรื่องธรรมชาติของมนุษย์ จากนวนิยาย จากละคร ตั้งแต่สมัยเป็นนักเรียน ตอนนั้นชอบอ่าน ชอบดู โดยเฉพาะผลงานของเชคสเปียร์อาตมาพูดตรงๆ นะอ่านไปสัก ๑๐ หน้าได้มากกว่าคัมภีร์ไบเบิลทั้งเล่มเลย แต่ไม่ได้อ่านทั้งเล่ม คือมนุษย์เป็นอย่างนี้ รู้สึกเข้าใจตัวเอง รู้สึกเข้าใจอะไรต่ออะไรมาก แต่นี้คือ **ด้านนอก** เป็นการศึกษาด้านนอก

แต่**ด้านในนี้** *เมื่อเรากำหนดลมหายใจเข้าลมหายใจออกแล้วจิตใจที่มันเคยเพลินอยู่กับ*

อารมณ์ หรือว่า ลอยตามอารมณ์หลากหลายนั้น มันก็จะต่อต้าน แล้วกิเลสต่างๆ ก็จะปรากฏขึ้น ซึ่งเหมือนกับเราเป็นหนูทดลอง เราจึงมีโอกาสได้ดูอารมณ์ต่างๆ เรียกว่าเป็น **อารมณ์ศึกษา** คือ บางคนเข้าใจว่านั่งสมาธิเพื่อจะได้ความสงบและทุกสิ่งทุกอย่างที่เกิดขึ้นก่อนที่จะสงบ มันน่ารำคาญ มันเป็นอุปสรรค หรือน้อยใจว่าทำไมจึงเป็นเช่นนั้น ที่จริงนี่แหละ คือตรงที่จะได้กำไรทางปัญญามากเลย เพราะจะเข้าใจในธรรมชาติของจิตใจ วิถีของจิต จะได้รู้ว่าความโลภ ความโกรธ ความหลง ความอิจฉาพยาบาท ความขี้เกียจขี้คร้าน ความฟุ้งซ่าน ความวุ่นวาย ความวิตกกังวล สิ่งเหล่านี้จะผุดขึ้นมาให้เราเห็น ให้เราได้ศึกษา แล้วเมื่อเราได้เห็นได้ศึกษา จำอันนี้ไว้ เราได้รู้จักตัวเองมากขึ้น และเมื่อเราเจออาการเหล่านี้ ในคนรอบข้าง เราก็รู้ทันเขาด้วย

ป้องกันตัวจากภัยทางโซเชียลมีเดีย ด้วยการภาวนา

ฉะนั้นถ้าเราภาวนาถูก*หลักพุทธศาสนา ข้อหนึ่งที่ควรจะรู้คือ รู้ทันคนมากขึ้น* รู้ทันเพราะอะไร เพราะเราเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่าง กาย วาจา ใจ เพราะเราก็ดูในตัวเราเองไม่ใช่เชื่อไม่ใช่สักแต่ว่าอ่าน สักแต่ว่ารู้ แล้วการรู้เท่าทันอารมณ์ทั้งฝ่ายอกุศลและฝ่ายกุศลก็เหมือนกัน เมื่อเรารู้เราเห็นคุณงามความดีผุดขึ้นมาในจิตใจ เราก็ต้องรู้สึกตัวโดยไม่เข้าข้างตัวเอง โอ้ นี่มันงาม เอ๊ะ อารมณ์นี้มันงามเหลือเกิน แต่เมื่อเราเห็นในคนอื่นๆ หรือรู้สึกซาบซึ้ง บางทีก็น้ำตาไหลเพราะเราเห็นความงามของกุศลธรรมภายในตัวเราเองแล้ว เราจึงพร้อมที่จะรับรู้เมื่อปรากฏในคนรอบข้าง คนที่บอกว่าเขารู้จักคนนั้นคนนี้ดี ส่วนมากเขาจะเป็นคนที่มองคนในแง่ร้ายมากกว่า **แต่ทางพุทธเราไม่มองในแง่ร้าย ไม่มองในแง่ดี เราฝึกให้รู้ทั้งแง่ร้ายแง่ดี ตามความเป็นจริง** แต่งานนี้ ความสามารถนี้ เกิดจากให้ Quality Time กับตัวเอง แล้วก็ศึกษาอารมณ์ของตัวเอง จึงจะมีโอกาสเรียนรู้ได้มาก

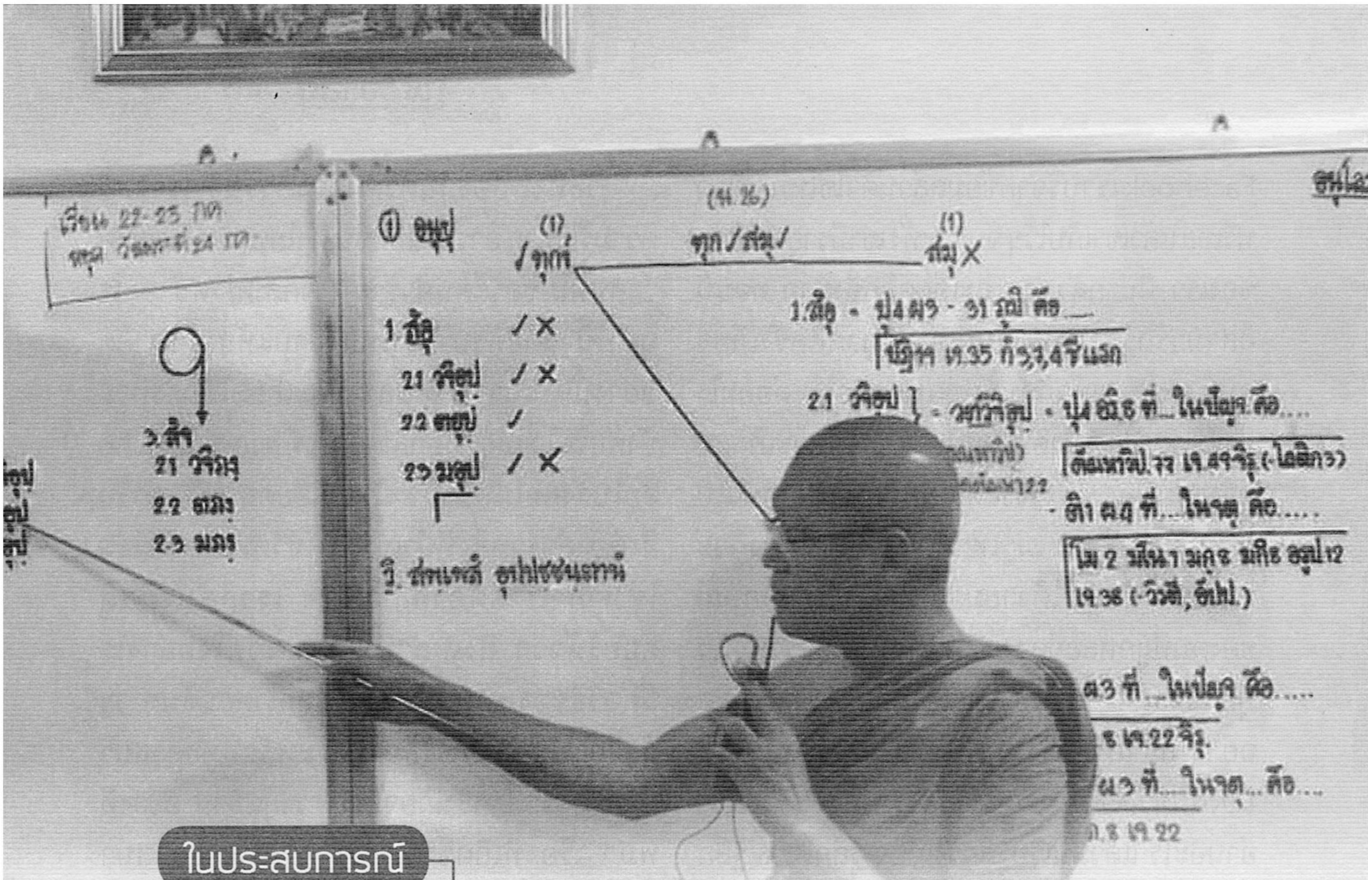
การรู้เท่าทันอารมณ์ นอกจากเป็นประโยชน์กับเราแล้ว ก็จะส่งผลดีกับคนรอบข้างด้วย แล้วยังมีความสำคัญมากขึ้นๆ เป็นลำดับ ในทางสังคมทางโลก อย่างเช่นว่า เมื่อวานอาตมาได้คุยกับผู้ปกครองโรงเรียนถึงเรื่องนี้ บทบาทของ Social Media ในการบ่อนทำลายระบบประชาธิปไตย เพราะว่าทุกวันนี้ แต่ละครั้งที่เราโพสต์อะไรใน

Facebook เราบริจาคข้อมูลส่วนตัวใช่ไหม ให้เขาฟรีเลย แล้วเขาเก็บไว้ๆ จนกระทั่ง เขามีรายละเอียดของเรา ที่น่ากลัวมาก ละเอียดลึกซึ้งมาก ตอนนี้ก็สามารถรู้ว่า คนกลุ่มนี้เขามีความคิดรังเกียจคนต่างชาติ แล้วก็ค้นข้อมูลจะเอาอะไรต่ออะไรมุ่งที่พวกนั้นเพื่อกดปุ่มของคนนั้น เพื่อจะเกิดผลทางการเมือง ทีนี้ไม่ใช่แต่โลกการเมือง โลกทั่วไปในทุกวันนี้ ถ้าเราไม่รู้เท่าทันอารมณ์ตัวเองก็จะตกเป็นเหยื่อเขาได้ง่ายมาก แล้วก็มีเอกลักษณ์ของคนที่ถูกหลอกลวงโดยสื่อ คือปฏิเสธว่าไม่จริงทุกคนจะเชื่อ คนอื่นอาจจะใช่แต่ฉันไม่ ทุกคนก็คิดอย่างนั้น แต่ที่จริงทุกคนเป็น *แต่เราสามารถป้องกันตัวได้ด้วย วิธีหนึ่งก็คือ เราต้องมีสติ* พอเราอ่านอะไร แล้วมันเริ่มรู้สึกรังเกียจ รู้สึกโกรธ รู้สึกขยะแขยง รู้สึกยึดมั่น มันจะรู้ตัว **สติจะเป็นผู้บอก โอ้ นี่ข้อความนี้มันพยายามกระตุ้นอารมณ์เรา** ระวังนะ มันเป็นพิษเป็นภัย ทีนี้เราจะอ่านอะไรก็อ่านไปเถอะ แต่ถ้าจะให้ปลอดภัย ก็สังเกตว่าสิ่งนั้นมีผลต่อจิตใจของเราอย่างไร เพราะสิ่งที่เราอ่านนี้มันเป็นอาหาร สิ่งที่เข้ามาสู่สมองผ่านตาผ่านหูนี้เป็นอาหารที่เข้ามา ปกติเมื่อเราทานอาหารเราหวังเรื่องความสะอาดใช่ไหม กลัวท้องเสีย แต่เมื่อสิ่งใดที่มาทางตาทางหู ทำไมไม่ระวังเลย ไม่กลัวสมองเสียหรือ ฉะนั้น สมองเสียนี้ มันอันตรายกว่าท้องเสียอีกนะ

วิธีที่จะป้องกันตัวคือการภาวนา เราจะมีความรู้ไวมาก อารมณ์เกิดขึ้น ทำไมเรารังเกียจหรือว่าคนที่ไม่ชอบโดนทำร้าย เราก็สมน้ำหน้าอะไรอย่างนี้ นี่คือตัวบาปใช่ไหม บาปแท้ๆ ถ้าเราคิดอย่างนั้น แล้วทุกวันนี้ความละเอียดในการที่จะบังคับจิตใจและหลอกลวงจิตใจที่พวกเราผู้บริโภคอยู่ในสังคมไม่ทันรู้ตัว มันละเอียดมากขึ้นทุกวันจึงต้องสำรวมสิ่งที่นำเข้ามาสู่ชีวิตทางตาทางหูให้มาก เราก็ต้องกลั่นกรอง **เราก็ต้องมีสติคอยรู้ตัวว่า สิ่งเหล่านี้มีผลทางจิตใจอย่างไร นี่คือวิธีของพุทธ** อาตมาจึงบอกไว้ตอนต้นๆ ว่าถ้ามีการสอน มีการอบรมตามหลักพุทธศาสนาจะทำให้ไม่มีใครรังเกียจใคร ตรงกันข้าม อย่างที่พม่า เรื่องที่เกิดขึ้นที่พม่า ทำให้พุทธศาสนาเศร้าหมองทั่วโลก เขาบอกว่ามันเป็นเรื่องของศาสนา ที่จริงอาตมาเข้าใจว่าไม่ใช่เรื่องของศาสนาเป็นเรื่องของเผ่าพันธุ์มากกว่า แล้วที่เขาวิเคราะห์ว่าเหตุปัจจัยที่ทำให้ชาวพุทธรุนแรงกับชาวโรฮิงญานี้ส่วนหนึ่งเขาบอกว่าอยู่ที่ Facebook ช่วงตั้งแต่พม่าเปลี่ยนแปลง Facebook เจริญมากคนใช้กันเยอะ แล้วก็ใช้ปลุกระดม เพื่อสร้างความรังเกียจต่อกันและกัน ฉะนั้น ถ้าเราชาวพุทธต้องระวังให้มากกับเรื่องนี้ โดยเฉพาะในการที่จะปล่อยให้อารมณ์อยู่เหนือธรรมะ เราต้องให้ธรรมะอยู่เหนืออารมณ์

ในประสบการณ์

พระอาจารย์มหไพโรจน์ ญาณกุสโล

ประสบการณ์สอบสนามบาลี

ตอนที่ ๒

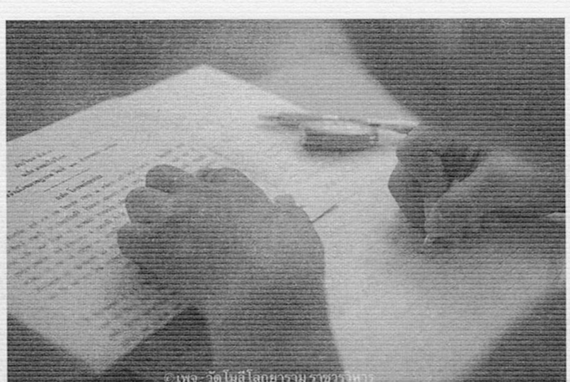

พระมหาไพโรจน์ ญาณกุสโล

จากที่ไม่เคยคิดจะบวชเรียนหรือเป็นนักเรียนสายพระเณรมาก่อน แต่เนื่องจากว่าพอจะมีบุญมาบ้าง สุดท้ายจึงได้มีโอกาสบวชเรียนมาโดยตลอด และก็มารู้เอาตอนที่ได้เรียนมาเรื่อยๆ นี่เองว่า บุญที่ส่งผลให้เราได้โอกาสบวชเรียนนั้น มีเท่าไรเราไม่ทราบ แต่ที่เราทราบแน่นอนก็คือว่า ถ้าไม่มีบุญ เราคงไม่ได้มีโอกาสได้บวชเรียน ดังนั้น เราจึงต้องเรียนไปเรื่อยๆ **ยิ่งเรียน ยิ่งอยากเรียน อยากเรียนไม่รู้จบ** เพราะความรู้ที่เราเรียนมา ย่อมให้ความรู้แก่จิตใจเราได้เป็นอย่างดี

แน่นอนว่า ในปีแรกๆ ในฐานะเป็นเด็กอายุเพียงแค่ ๑๓ ปี จะให้เข้าใจหรือใส่ใจอย่างมุ่งมั่นต่อการเรียนพระธรรมวินัยนั้น คงเป็นเรื่องยากสำหรับตนเอง

ในปีแรกที่ได้เรียนคือปี พ.ศ.๒๕๒๕ ชั้นแรกที่ได้เรียนในทางธรรม คือ ชั้น นักธรรมตรี และคำแรกที่ไม่เคยได้ยินมาก่อน มาได้ยินในห้องเรียนก็เวลาที่พระอาจารย์ที่สอน ณ เวลานั้นคือ พระอาจารย์อุรุปัติ จรณธมฺโม จำได้ว่า ท่านถามใน

ห้องเรียนว่า รู้ความหมายของคำว่า เสพเมถุนไหม ว่า หมายถึงอะไร ซึ่งท่านถามทุกรูปในห้องเรียน และจำได้ว่า ตนเองได้ตอบไปว่า คือการเสพกัญชา ครับ แต่จำไม่ได้ว่า ท่านเฉลยหรือไม่ อย่างไร

พอในปี พ.ศ.๒๕๒๘ ขณะกำลังอ่านบทเรียนในห้องเรียนบาลี ก่อนที่พระอาจารย์ผู้สอนจะเข้ามาในห้องสอน ได้อ่านพบภาษาบาลีประโยคหนึ่ง แล้วทำให้ เข้าใจว่า เป็นประโยคที่พูดถึงเราโดยตรง ซึ่งก็คือประโยคว่า **"พุทฺธสาสนตฺถาย ชีวิตํ ปริจฺจชามิ** มีความหมายว่า **ข้าพเจ้าขอสละชีวิตเพื่อประโยชน์แก่พระพุทธศาสนา"**

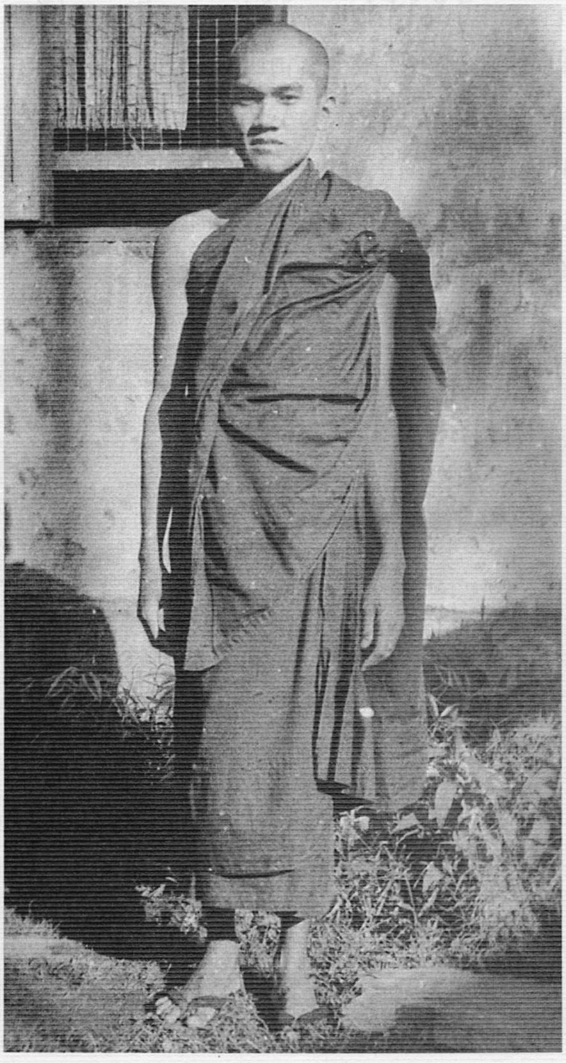
พอได้เรียนธรรมบท ก็ได้พบบาลีที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้อีกหลายประโยคมาก เช่น ประโยคที่พระพุทธเจ้าตรัสตอบคำถามแก่พระมหาปาละว่า **"คนฺถธุรํ วิปสฺสนาธุรนฺติ ทฺเวเยว ธุรานิ ภิกฺขุ** *กิจที่พระภิกษุในพระพุทธศาสนา พึงกระทำมีเพียงสองอย่างเท่านั้น คือ* **คันถธุระ** *การศึกษาพระปริยัติ และ* **วิปัสสนาธุระ** *การปฏิบัติตามหลักปริยัติ* เป็นต้น ธรรมะที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ด้วยภาษาบาลีนั้น มีจำนวนมากมาย ผู้ที่ทำการศึกษาเท่านั้น จึงจะมีโอกาสที่ดี ได้พบพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าได้มากมาย หลากหลายประการ และอาจได้เรียนรู้พระธรรมบทที่โดนใจหรือตรงใจตน แต่ถ้าไม่ได้ทำการศึกษา ก็จะไม่มีโอกาสได้ทราบ และได้พบเจอข้อธรรมที่ตรงใจหรือโดนใจตนอย่างแน่นอน

การสร้างความดีแต่ละอย่าง จำเป็นต้องอาศัยระยะเวลาที่ยาวนานอย่างแน่นอน ตรงข้ามกับการทำความชั่วที่ไม่ต้องอาศัยกาลเวลาเท่าไรนัก ก็มักจะมีความชำนาญกันได้ง่ายๆ ความจริงแล้ว ทุกชีวิตต้องมีการเรียนรู้ โดยเฉพาะเรียนรู้เรื่องบาปบุญคุณโทษ อะไรควร อะไรไม่ควร ชีวิตจึงจะมีโอกาสเลือกปฏิบัติ ในทิศทางที่ดีมีประโยชน์ได้

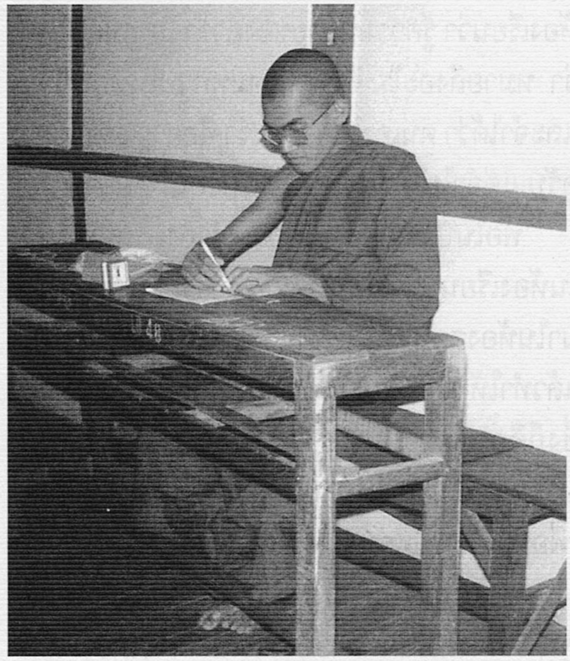
ในพระวินัยมีสิกขาบทฯ หนึ่ง ที่พระพุทธเจ้าบัญญัติไว้ว่า **"สิกฺขมาเนน ภิกฺขเว ภิกฺขุนา อญฺญาตพฺพํ ปริปุจฺฉิตพฺพํ ปริปญฺหิตพฺพํ อยํ ตตฺถ สามีจิ"**

"ภิกษุใดจงใจไม่อยากเรียนรู้พระธรรมวินัย ภิกษุนั้นต้องโทษเป็นอาบัติทุกกฏ"

ได้เรียนจึงได้รู้ไปเรื่อยๆ เช่นนี้ ยังได้ทราบวลีแปลกใหม่อีกวลีหนึ่ง ในพระวินัยปาติโมกข์ก็คือ **สมฺปชานมุสาวาททุกฺกฏ** รู้ทั้งรู้แต่ไม่ยอมพูดว่าตนมีอาบัติ หรือไม่ยอมแสดง หรือปลงอาบัติที่ตนต้องโทษอยู่ เรียกว่า เป็นอาบัติทุกกฏ เพราะการโกหกโดยการไม่พูด

สืบเนื่องมาจากว่า พระภิกษุทุกรูปที่จะเข้ารับฟังการสวดพระปาติโมกข์นั้น ต้องเป็นผู้ไม่มีอาบัติติดตัว ถ้ารู้ตัวว่ามีอาบัติ ก็ต้องปลงอาบัติก่อน โดยเพื่อเป็นการเตือนพระภิกษุรูปใดรูปหนึ่งที่อาจจะลืมไป หรือนึกไม่ได้ว่าตนต้องอาบัติอะไรไว้ ก่อนที่จะมีการแสดงพระปาติโมกข์ พระภิกษุองค์แสดงพระปาติโมกข์ จำต้องมีการถามในท่ามกลางพระภิกษุสงฆ์ในทุกๆ ครั้งว่า ถ้าพระภิกษุรูปใด ยังมีอาบัติอยู่ ก็ขอให้ปลงอาบัตินั้นเสียก่อน เป็นการถามย้ำถึงสามครั้งติดต่อกัน ถ้าพระภิกษุรูปใดรู้ตัวหรือนึกขึ้นมาได้ว่าตนยังมีอาบัติอยู่ ในระหว่างที่ถามอยู่นั้น ก่อนจะครบสามครั้ง ทางพระวินัยได้กำหนดไว้ว่า พระภิกษุรูปนั้นจำต้องปลงอาบัติทันที หากปล่อยไปชนิดแบบเลยตามเลย หรือ ไม่ประสงค์จะปลงอาบัติ ประสงค์จะปกปิด เป็นต้น จัดว่า เป็นผู้รู้ทั้งรู้ว่าตนมีอาบัติแต่จงใจปกปิด ต้องโทษอาบัติทุกกฏ ชนิดสัมปชานมุสาวาททุกกฏ

เหล่านี้ เป็นเกร็ดความรู้บางส่วน ที่ได้มาจากการเรียนพระธรรมวินัยด้วยภาษาบาลีทั้งสิ้น สำหรับประเด็นที่เหลืออื่นๆ อีกมากมาย จะได้นำเสนอให้ทราบในโอกาสต่อไป

ด้วยความปรารถนาดี สาธุ

แจกหนังสือ ชีวิตที่ดีที่สุด

หนังสือ **"ชีวิตที่ดีที่สุด"** เรียบเรียงมาจากธรรมเทศนาของ **พระอาจารย์ชยสาโร** ***(พระราชพัชรมานิต วิ.)*** ในการปฏิบัติธรรมถวายพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร จัดโดย ชมรมนักเรียนทุนเล่าเรียนหลวง ร่วมกับ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ ๑๖ ธันวาคม ๒๕๕๙ ซึ่งท่านได้สรุปแนวทางว่า **"ชีวิตที่ดีที่สุด"** คือชีวิตแห่งการศึกษาและปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธเจ้า เพื่อขจัดอวิชชา เพื่อปล่อยวางสิ่งเศร้าหมองทั้งหลายในจิตใจของตน เพื่อเข้าถึงปัญญา เข้าถึงความกรุณา เข้าถึงความบริสุทธิ์ หรือความเป็นอิสระภายใน

วารสารโพธิยาลัย ยินดีมอบให้ทุกท่านที่เขียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับวารสารโพธิยาลัย ส่งมาเพื่อคณะผู้จัดทำได้นำความคิดเห็นนั้นมาปรับปรุงคุณภาพของวารสารต่อไป ส่งความคิดเห็นมาที่ **ทพญ.อัจฉรา กลิ่นสุวรรณ์** อีเมลล์ acharak7153@gmail.com หรือ เขียนเป็นจดหมาย ส่งไปรษณีย์มาที่ **ชมรมกัลยาณธรรม เลขที่ ๑๐๐ ถนนประโคนชัย ตำบลปากน้ำ อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ ๑๐๒๗๐** วงเล็บมุมซองว่า **(วารสารโพธิยาลัย)** หนังสือมีจำนวนจำกัด กรุณาส่งด่วนก่อนหนังสือจะหมด โปรดแจ้งชื่อและที่อยู่ให้ชัดเจน สำหรับส่งหนังสือถึงท่านตามที่ขอมาด้วย

File Pdf Book

เรียนบาลี ให้เข้า (ไปใน) ใจได้อย่างไร

ธรรมกถา

พระราชปริยัติธาดา

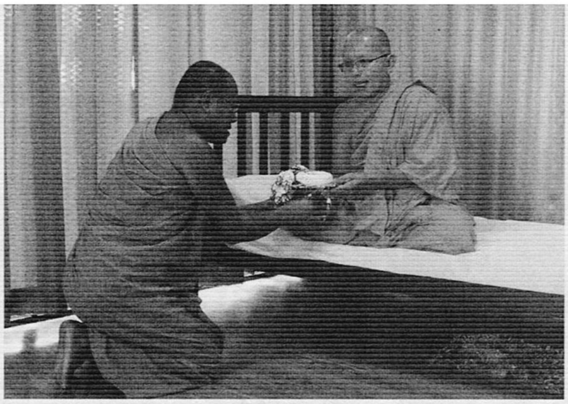
สวัสดี ดีใจที่ได้เห็นพระเรียนบาลีกันเยอะๆ สำหรับวัดผม พระเรียนบาลีกันน้อยลง เด็กๆ ไม่ค่อยบวช เณรก็น้อยลง บาลีจำเป็นอย่างไรต้องเรียน เมื่อก่อนญาติโยมมาถามว่าพระเรียนบาลีกันไปทำไม บาลีเป็นภาษาที่ไม่ได้ใช้ ทั่วโลกก็ไม่ได้ใช้ เคยถามอาจารย์มหาวิทยาลัยว่าถ้าไม่ให้พระเณรเรียนบาลี แล้วจะให้เรียนอะไร เขาก็แนะนำว่าให้เรียนวิชาทางโลกบ้าง เรียนแบบในมหาวิทยาลัย ให้พระเณรมีวิชาการให้ทันชาวโลก ผมก็ลองฟังเขาชี้แจงเกือบชั่วโมง พอดีเขาหมดคำพูด ผมเลยพูดให้เขาฟังว่า **ในพุทธศาสนานี้พระพุทธเจ้าไม่มีนโยบาย หรือมีคำสอน ให้พระศึกษาเล่าเรียนเพื่อไปเป็นลูกจ้างใคร ไม่ให้ไปเป็นผู้รับจ้างใคร คำสอนของพระพุทธเจ้าเริ่มจากภาษาบาลีเพื่อพัฒนาจิตของตน พัฒนาชีวิตของตน ให้ห่างไกลจากอบายเท่านั้น ห่างไกลจากอบาย เป็นสิ่งเริ่มต้นของการศึกษา**

ศาสนาพุทธได้บันทึกคำสอนของพระพุทธเจ้าไว้ด้วยภาษาบาลี ในอักษรของชาติต่างๆ จึงเป็นหน้าที่ของพระเณร ในการศึกษาภาษา หลักไวยากรณ์ของบาลีผ่านอักษรของตน ไม่ว่าจะเป็นอักษรไทยก็ดี อักษรพม่าก็ดี แล้วแต่ประเทศนั้นๆ ถามว่าเขาแปลอยู่แล้ว ทำไมไม่เรียนจากคำแปล แล้วเราอยากทราบหรือไม่ว่าพระพุทธเจ้าตรัสอะไรไว้บ้าง มีความหมายอย่างไร ถ้าเราเรียนเฉพาะภาษาไทยอย่างเดียวที่เขาแปลออกมา ภาษาไทยก็มีฐานรองรับบาลีได้เพียงส่วนหนึ่ง ไม่ใช่ทั้งหมด

“บาลี” ภาษาที่ตายแล้ว แต่รักษาคำสอนของพระพุทธเจ้าอย่างมั่นคง

บาลี เป็นภาษาที่ลึกซึ้ง ตอนที่ผมเรียนอยู่ที่วัดท่ามะโอ มีคนบอกว่า **ภาษาบาลีเป็นภาษาที่ตายแล้ว ไม่จำเป็นต้องเรียนก็ได้ หมายความว่ามันไม่เจริญในโลกแล้ว มันเติบโตไปไม่ได้แล้ว** ควรเรียนภาษาที่คนนิยมในโลกดีกว่า ก็ไม่ได้ตอบอะไร เพราะเขาไม่ได้พูดให้เราฟัง เขาพูดกับครูบาอาจารย์ แต่เราได้ยิน ท่านทั้งหลายได้ยินว่าภาษาบาลีเป็นภาษาที่ตายแล้ว ท่านรู้สึกอย่างไร คิดอย่างไร มันเป็นไปตามนั้น ใครมีความเห็นอย่างไร ผมเองก็คิดว่าบาลีเป็นภาษาที่ตาย มันไม่เหมือนภาษาอื่นๆ ภาษาไทยเป็นภาษาที่ยังเป็น ยังมีชีวิตอยู่ มีการเปลี่ยนแปลงไปเรื่อยๆ จากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง เราอาจฟังคำคนรุ่นเก่าไม่รู้เรื่อง เราฟังคำรุ่นปู่รุ่นย่าหรืออ่านหนังสือโบราณไม่เข้าใจ เพราะในรุ่นนั้นเขาเข้าใจภาษาของเขา พอมาถึงรุ่นเรา ภาษามันเปลี่ยนแปลงไปมาก ฟังภาษาเก่าก็ไม่รู้เรื่อง ถ้าเราเรียนภาษาไทยรุ่นของเราผ่านไปอีก ๑๐ ปี ๒๐ ปี เด็กในอนาคตก็ฟังภาษาเราไม่รู้เรื่องเช่นกัน อย่างนี้เป็นภาษาที่ยังไม่ตาย ภาษายังดิ้นอยู่ คือ ความหมายไม่คงที่

ผมคิดว่า**ส่วนเบื้องต้น ภาษาบาลีเป็นภาษาที่น่าศึกษา ส่วนลึกลงไปคือบันทึกคำสอนของพระพุทธเจ้า คำสอนของพระพุทธเจ้าไม่มีการเปลี่ยนแปลง** เพราะใช้ภาษาที่ไม่เปลี่ยนแปลงแม้ผ่านกาลเวลามานาน ถ้าเราเรียนภาษาบาลีเรียนหลักไวยากรณ์ จะกี่ยุคกี่สมัย ความหมายยังคงที่ พระเถระรุ่นก่อนเรามาเป็นพันๆ ปี ท่านอ่านบาลีแล้วมีความเข้าใจว่าอย่างไร ผ่านมาถึงเราสองพันกว่าปีแล้ว เราแปลบาลีนั้นเราอาจมีความเข้าใจได้เหมือนท่าน ถ้าเราเข้าใจหลักภาษาได้ถูกต้อง เราจะรู้พุทธประสงค์ได้ใกล้เคียงกับพระมหาเถระแต่กาลก่อนเลยทีเดียว

พระมหาประนอม ธมฺมาลงฺกาโร ถวายมุทิตา

อีกอย่าง *เมื่อเป็นภาษาที่ตายแล้ว ไม่ดิ้นความหมายไม่เปลี่ยน ยังคงรักษาเนื้อความได้ชัดเจน เมื่อเราเรียนแล้ว ใคร่ครวญด้วยจิต ด้วยปัญญาแล้ว เราสามารถปฏิบัติตามได้ถูกต้อง เมื่อปฏิบัติตามได้ถูกต้อง ผลของมันก็เป็นผลที่ถูกต้อง เราก็ได้รับผลที่ถูกต้องเช่นกัน* เพราะฉะนั้น ภาษาบาลีในความรู้สึกของผม เป็นภาษาที่เรียนแล้วไม่ก่อทุกข์ เป็นภาษาที่เรียนแล้วเริ่มเข้าใจตนเองมากขึ้นทุกวัน เริ่มเข้าใจชีวิตของตน เรียนแล้วมีศรัทธาในพระพุทธศาสนาจริง เพราะอะไรเราจึงเรียนคำสอนของพระพุทธเจ้าก่อนในภาษาบาลี เพราะแม้หลักการของภาษาก็ทำให้เราเลื่อมใสได้แล้ว ว่าภาษานี้ได้ปกป้องคำสอนของพระพุทธเจ้าไว้อย่างรอบคอบ ครบถ้วนกระบวนความจริงๆ ทำให้เราค่อยๆ แกะเข้าไปๆ แล้วเข้าใจพระพุทธประสงค์ได้ เมื่อศัพท์บางศัพท์ ประโยคบางประโยค หรือคำพูดบางคำพูด เราฟังแล้วก็ชื่นชมคำสอน

เมื่อเราได้อ่านพุทธพจน์ผ่านภาษาบาลี ทำให้เราเข้าใจสิ่งเหล่านี้ สิ่งที่เราเคยชื่นชม จริงๆ ตรงกันข้ามกับคำสอนของพระพุทธเจ้า ก็มีไม่ใช่น้อย ทำให้เราเปลี่ยนความคิดได้ มองเนื้อหาของคำที่เราได้ฟัง ได้ยินมา ที่เคยคิดและเข้าใจว่าถูกต้อง เมื่อใคร่ครวญด้วยปัญญาจริงๆ ด้วยวิธีของพระพุทธเจ้าจริงๆ จะเห็นว่าถูกนิดเดียว ผิดมาก เพราะฉะนั้นการเรียนบาลี จึงต้องสืบค้น ยิ่งเรียนยิ่งสนุก ยิ่งเรียนยิ่งมีความสุข เรียนแล้วไม่มีเบื่อ

บาลี พระเณรต้องรู้ เรียนแล้วยิ่งลึกซึ้ง

ที่จริงผมยังอยากเรียนบาลีอยู่ แต่มันอายุแก่เร็วไป ๓๐ ปี ก็เลยเรียนไม่ไหว แต่ก็แอบเรียนอยู่นะ คือผมก็อาศัยเรียนกับเณรทุกวัน ทุกวันนี้ยังเข้าห้องนั้น ออกห้องนี้ เวลาครูติดธุระ ก็เข้าไปคุย ไม่ใช่เข้าไปสอน ในความคิดของผมคือไปให้เณรสอน บางทีสิ่งที่เราพูด สิ่งที่อธิบายสองรอบสามรอบ ถามเณรเข้าใจไหม เงียบสนิท เหมือนไม่มีชีวิตอยู่ในโลกตรงนั้นเลย ถามอีกว่า ที่เงียบนี่เข้าใจใช่ไหม ตอบว่าไม่เข้าใจ ทำไมไม่เข้าใจ ไม่ได้ฟังครับ ทำไมไม่ได้ฟัง มันไปไหนไม่รู้ครับ ทำไมปล่อยให้มันไป มันเพลิน

เวลาเณรตอบอย่างนี้ ความรู้สึกของผม คือเณรกำลังสอนเรา ถ้าเราเอะอะโวยวาย เณรจะจับได้ว่าเราเรียนไม่ผ่านจะมาสอนอะไรเขา คิดอย่างนี้แล้วมีความสุข บางทีเณรตอบคำถามเรา ไม่ได้ดูคำถามเราเลย ไม่ได้ตอบคำถามเราเลย เราต้องขำ คิดได้อย่างไร เราคิดแบบนั้นไม่ได้นะ สิ่งที่เราไม่ได้สอนไม่ได้บอก เณรตอบได้ เณรไม่ใช่คนโง่นะ อย่างนี้เป็นคนเก่ง ที่นี่มีไหม ไอ้ที่สอนเกือบตายไม่ตอบ แต่คำถามเดิมนั่นแหละ ตอบไม่ตรงคำถามจนเราคิดว่าเราถามผิด ดังนั้น บาลี พระเณรต้องรู้ เรียนแล้วยิ่งลึกซึ้ง

หลายคำ หลายประโยค เรียนแล้วไม่เข้าใจ ต้องใช้เวลา อ่านธรรมะจากภาษาบาลี อ่านแล้วอ่านอีก ใคร่ครวญแล้วก็คิดไม่ออก ต้องอาศัยกาลเวลาผ่านไป อ่านไปๆ ถ้าวันหนึ่งเกิดโป้ง มันไม่ต้องนอนเลย มันมีแรงมากเลย มันมีความสุข เราเข้าใจธรรมะอะไรสักอย่าง แค่ครั้งเดียวก็คุ้มแล้วต่อการเรียนบาลี แล้วมันเป็นตัวอย่าง เป็นแบบอย่างให้เรา ทุกคำที่เห็น ต้องฟัง ต้องคิดให้มันละเอียด หลายๆ ครั้ง หลายๆ รอบ ท่านสังเกตไหม ท่านเรียนเรื่องสนธิ เรียนรอบที่หนึ่ง เราเข้าใจสูตรเหล่านี้ทำหน้าที่อะไร ว่าศัพท์ทำหน้าที่อะไร กระบวนการของสูตรกี่สูตรในชุดนี้ทำหน้าที่รับงานต่อเนื่องกันแล้วมันส่งต่อให้อีกชุด เป็นกระบวนการ รอบแรกเราเรียนไป เห็นแค่นี้ ถ้าเราทบทวนแล้วเรียนรอบสอง ใคร่ครวญให้ลึกซึ้ง และถ้าได้ฟังจากครูบาอาจารย์เพิ่ม เราจะรู้สึกว่าไม่ใช่แค่ฟัง ทำให้เราจับกลุ่มของสูตรได้เท่านั้น ท่านเรียนแล้วคิดอย่างไรไม่ทราบแต่ตอนผมเรียนสนธิ รอบแรก เรียนไปแล้วเกิดความอัศจรรย์ใจ

ผมเป็นคนนิสัยไม่ค่อยดี ฟังอะไร อ่านอะไร เรียนอะไร ชอบคิดตลอด แล้วคอยจับผิด เรียนแล้วกำหนดเนื้อหาไว้ แล้วจับผิดว่ามันจะซ้ำกันไหม ว่ามันจะผิดเพี้ยนกันไหม จะคัดค้านกันเองไหม เรียนแล้วหาไม่ได้หาไม่เจอ แต่กลับเจอว่าท่านกลัวเราจะคิดอย่างนั้น ท่านอธิบายให้เสร็จ ท่านทำประเด็นคำถาม - คำตอบ เพราะท่านรู้อยู่ว่า มาถึงรุ่นเรา ความลึกซึ้งคงไม่มี ต้องถามให้ด้วยเพื่อให้เรารู้ เณรขำนะ ว่าทำไมไม่บอกประโยชน์มาเลยมาถามทำไม

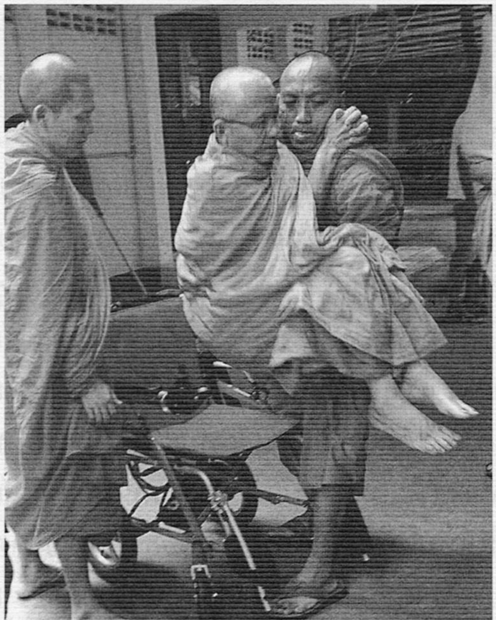
เณรก็คิดอีกอย่างก็คิดเก่งนะ แต่เรากลับเลื่อมใสผู้ที่ตั้งสูตรขึ้นมา นำอุทาหรณ์ขึ้นมา มันอัศจรรย์มาก คอมพิวเตอร์ก็ไม่มี ท่านรวบรวมด้วยอะไร ว่าบทนี้อยู่ที่ไหน อันนี้เป็นศัพท์อภิธรรม อันนี้เป็นพระสูตร รวบรวมมามากมาย

ด้วยอะไร ด้วยการเรียนของท่านมากมายหลายรอบ ทรงจำพระไตรปิฎกได้หมด อรรถกถาได้หมด อะไรได้หมด แล้วเปรียบเทียบ แล้วท่านก็รู้ว่าไอ้รุ่นต่อมา ต้องโง่กว่าแน่ ท่านก็เลยทำคำถาม - ตอบเพื่อให้ไอ้พวกโง่ๆ จะรู้ได้บ้าง ผมก็คิดอย่างนี้นะ

ถึงมึงโง่ขนาดไหน ถ้าลองตั้งใจเรียนคัมภีร์ที่เราเขียนไว้ให้ มันต้องฉลาดได้บ้าง ต้องตั้งใจเรียน มันเป็นวิธีที่อัศจรรย์ ท่านลองเรียนไปเรื่อยๆ แล้วเปรียบเทียบและจับผิดด้วย บางทีมันมีช่อง บางองค์เรียนแล้วจับผิด แต่จับผิดคนละแบบกับผม อย่างไปเรียนคัมภีร์ของท่านโมคคัลลานะ คัมภีร์นี้ละเอียดกว่า ไปเอาอาจารย์มาสู้กัน เอาอาจารย์มาทะเลาะกัน แต่ผมไม่คิดอย่างนี้ หลายคัมภีร์ท่านพยายามช่วยเรา คิดให้มันละเอียด แล้วบอกว่า ถ้าเธอไปเห็นตัวรูปเช่นนี้ ทำอย่างนี้ก็ได้ อาจารย์อีกคัมภีร์บอกว่าถ้าทำแบบนี้ไม่สำเร็จ ทำแบบนี้ได้อีก

อีกคัมภีร์บอกว่า ทำทั้งสองอย่างนี่ดีแล้ว เผื่อเธอลองคิดใหม่ ตั้งธาตุใหม่มันก็แปลได้อีก ก็มีอีกคัมภีร์หนึ่ง พระอาจารย์เหล่านั้นหลายๆ คัมภีร์ท่านพยายามทุกวิถีทาง ที่จะทำให้เราโง่น้อยที่สุด แต่บางองค์เรียนแล้วกลับไปเอาท่านมาทะเลาะกัน เรียนแบบไม่ถูกวิธี เรียนแบบนี้แล้วก็เครียดอย่างหยาบ สู้คัมภีร์นี้ไม่ได้ อันโน้นก็ว่าคัมภีร์นี้เราเรียนด้วยจิตที่ไม่เป็นกุศล ไม่คิดให้มันประณีต ไม่คิดอย่างชาญฉลาด จะทำให้เราเสียประโยชน์

พระลูกศิษย์อุ้มท่านเจ้าคุณฯ ในวันเดินทางมารับสมณศักดิ์ "พระราชปริยัติธาดา"

ถ้าสงสัย ผมจะนอนไม่หลับ

พระอาจารย์ทุกท่านที่เรียบเรียงคัมภีร์มา ความประสงค์ของท่านมีอย่างเดียวคือทำอย่างไรเราจึงจะรู้พุทธพจน์ เข้าใจพุทธพจน์ได้โดยวิธีที่สะดวก ฉะนั้น ในการเริ่มต้นเรียนหนังสือ ผมจะตั้งใจเรียนเวลาที่เบื่อที่สุดของผมคือเวลาป่วย ถึงเป็นไข้ก็ไปเรียน จนอาจารย์ต้องบอกว่า ถ้าไม่พักบ้าง อาจจะไม่ได้เรียน คือมันจะตายเสียก่อน เวลาที่เข้าห้องเรียนแล้วมันเงิบๆ ลอยๆ เหม่อลอย ในเวลาที่ผมเรียนภาษาศาสนาทั้งบาลี วินัย พระสูตร ผมนึกไม่ออกว่าผมเคยง่วงหลับสัปหงกตอนไหน เวลาเรียน เห็นอาจารย์อ่านแต่ละสูตร เห็นท่านจัดมาเรียบเรียง ผมชอบจินตนาการว่า ท่านนั่งอยู่ที่ไหน แล้วเขียนอย่างไร ท่านสอนเราอย่างไร อย่างเวลานี้ ที่นี่อาจารย์จึงมาสอน ท่านลองนึกว่าเรากำลังฟังอาจารย์พุทธัปปิยะผ่านอาจารย์จึง จริงๆ เราไม่ได้เรียนกับอาจารย์จึง ความรู้ทั้งหมดในนั้นเป็นของท่านอาจารย์พุทธัปปิยะ เพียงแต่ผ่านการแสดงของอีกคนหนึ่งเท่านั้น ผมชอบคิดอย่างนี้ แล้วผมนิสัยไม่ดีอีกอย่างเวลาอาจารย์สอน เมื่อผมสงสัยก็จะถามเลย อย่างนี้ใช่ไหมครับ ตรงนี้ไม่เข้าใจครับ ขออีกรอบได้ไหมครับ คิดจะถาม ถามเลย ไม่ใช่ถามเฉพาะในห้องเรียน นอกห้องเรียนก็ถาม

อาจารย์หลายรูป เณรก็ถามหมด อาจารย์มหาประนอมไปเรียน ตอนนั้นท่านเป็นเณร ท่าน

เรียนก่อนผม ผมถามท่านจนเบื่อเลย ไม่มีวันไหนที่ไม่ถาม เวลากวาดวัดก็ถาม ล้างจานก็ถาม คือมันมีเรื่องเยอะแยะให้ถามไปหมด ผมนี่นิสัยไม่ดี คือถ้าสงสัยจะนอนไม่หลับ ตัวหนังสือมันจะขึ้นลอยไปมาข้างเพดานให้คิดอยู่อย่างนั้น อาจารย์มหาสมใจ วัดสะพานสูง ท่านพักอยู่กุฏิเดียวกับผม อยู่คนละห้อง ผมไปขอพรท่านว่าถ้าผมสงสัยตอนไหน ผมขอถามท่านได้ทุกเวลาเลยได้ไหม อาจารย์ก็ใจดี๊ดี บอกว่า มาถามได้ทุกเวลา เว้นเวลาเข้าห้องน้ำเท่านั้น ผมก็ปฏิบัติตามเลย

บางคืนตีหนึ่งก็เคาะห้อง ป๊อก ป๊อก ป๊อก อาจารย์ครับ อาจารย์ตอบ ตอนฟังก็เข้าใจ พอกลับไปคิดก็สงสัย กลับมาเคาะห้อง ป๊อก ป๊อก ถามอีก เป็นอย่างนี้บ่อยๆ มีอาจารย์มหาสมใจคนเดียวที่ไม่เบื่อผม กลางวันก็ถาม กลางคืนก็ถาม บางองค์บอก (โดยเฉพาะเณร) เณรบางองค์บอก "หลวงพี่ อาทิตย์นี้ห้ามถามเลยนะ" ปิดโอกาสถามเลย ก็บอกเณร ไม่ถามก็ได้ กวาดวัดอยู่ ผมก็คุยกับแก คุยไป คุยไป พูดให้ฟังที ตรงนี้เป็นไง ไหนเป็นคนเรียนมารุ่นก่อนอธิบายซิ ไหนบอกไม่ให้ถามก็ไม่ได้ถามไง ให้คุย ไหนคุยให้ฟังหน่อยเรียนมาแล้วก็คุยให้ฟังหน่อย ไม่ได้ถาม ก็ต้องมีวิธีนี้

ญาติโยม สานุศิษย์วัดจากแดง ในงานถวายมุทิตา

จริงๆ ผมไม่ใช่คนเรียนเก่งนะ ในบรรดารุ่นเดียวกันผมว่าผมโง่ที่สุด คือมันสงสัยไปหมด ไอ้นี่ก็ถาม ไอ้นี่ก็ให้เขาเล่าให้ฟัง แล้วถ้าผมเรียนแล้วคิดอะไรได้นะ โอ มันภูมิใจ เราคิดได้นะ ผมจะเป็นคนบ้ายอนิดหนึ่ง กวาดๆ อยู่ จับข้อมือเขาไว้ เดี๋ยวจะมีอะไรพูดให้ฟัง แล้วๆ เล่าๆ แล้วก็ถามว่าถูกไหม ถูก ถูก ถูก เดี๋ยวๆ อย่าเพิ่งไป จับข้อมือไว้ อย่าให้ไป ท่านคิดว่าอย่างไร คิดอย่างผมไหม เหมือนไหม ไหนลองว่าไปซิ ท่านลองเรียน ท่องอะไรก็ดี อ่านอะไรมาก็ดี อ่านมา ๑ รอบ ฟัง ๑ รอบ คิด ๑ รอบ แล้วลองไปจับมือใครก็ได้ อย่าให้เขาเดินหนี แล้วเล่าให้เขาฟัง เล่า เล่า เล่า แล้วมันจะเป็นของเรา

"เข้าใจไหม" ไม่ใช่แค่ตอบได้ คือ มันต้องเข้าไปอยู่ในใจ

ท่านเคยได้ยินอาจารย์ถามไหม ว่า **เข้าใจไหม** แล้วเราตอบว่า เข้าใจ ผมชอบคิดคำนี้ ผมเอาคำนี้มาคิด มันคืออะไร เข้าใจไหม ตอบได้ก็ว่าเข้าใจ หลายคนก็ตอบได้ แต่มันจะผิดหรือถูก เท่านั้นเอง ผมเอาไปคิด นานๆ เข้า ผมก็รู้ว่า **เข้าใจ มันไม่ใช่แค่ตอบได้ คือ มันต้องเข้าไปอยู่ในใจ** ทำอย่างไรมันถึงจะเข้าไปอยู่ในใจของเรา มันต้องหาวิธี อ่านหลายรอบ ท่องหลายรอบเดี๋ยวมันก็ลืม ท่องอีก อ่านอีก นอนตื่นมาหายเรียบ ไปบิณฑบาตก็นึกไม่ออกเลยว่าเราอ่านอะไรมาบ้าง ต่อมาก็บอก มานี่เณร จับข้อมือเณรไว้ก่อนแล้วท่องให้ฟัง อธิบายให้ฟัง เขาจะฟังไม่ฟังช่างเขา เราอยากให้เขาได้ฟังคำของเรา **พอเวลาได้พูดออกไป มันจะไหลเข้าไปอยู่ในใจของเรา** เราท่องมา ๑๐ รอบ ฟังมา ๑๐ ครั้ง แต่ไม่เล่าให้ใครฟัง ไม่นานมันก็หายไป เพราะมันจะอยู่แค่หู แค่ตา แค่ปากเท่านั้น แต่เวลาไปจับมือใครแล้ว เราไปเล่าให้ใครฟัง ตามที่เราอ่านมา ฟังมา ท่องมา คิดมา มันกลับไหลสวนเข้าไป

อยู่ในใจของเรา แล้วเราจะจำได้นาน ท่านเคยทำอย่างนี้บ้างไหม ผมทำแบบนี้

ถ้าเรียน แล้วไม่เล่าให้ใครฟัง ท่องมาแล้วไม่ท่องให้ใครฟังเลย ไม่ได้ท่องส่งเลย ไม่นานมันก็หาย มันไม่ได้เข้าไปอยู่ในใจเรา กลางคืนผมชอบอ่านพระไตรปิฎก อ่านแล้ว คิดแล้ว ทบทวนแล้ว วางหนังสือ เช้าตื่นมาหายเลย ยังไม่ทันล้างหน้าหายแล้ว หายก่อนล้างหน้าเลย ตอนหลังก็ใช้วิธีเช้าตื่น ทำวัตรเสร็จ ต้องหาทางเล่าให้ญาติโยมฟัง หรือหลอกเณรมาฟังบ้าง ก็เล่าให้ฟัง มันก็จะอยู่ในใจเราเลย แล้วถ้ายิ่งเล่าหลายๆ ครั้ง ไม่ต้องท่อง มันจะอยู่น้าน นาน แล้วบางทีมันเหมือนกับจะหายไปแล้วนะ มันนึกไม่ได้แล้วเหมือนถูกปิดไป แต่พอได้ยินใครพูด ก็นึกขึ้นได้ ไหลเลย ไหลพรู มันไหลออกมาจากใจ ในคัมภีร์โลกนิติ ท่านกล่าวไว้ ท่องกันได้ใช่ไหม

โปตฺถเกสุ จ ยํ สิปฺปํ ปรหตฺเถ จ ยนฺธนํ
ยทา กิจฺเจ สมุปฺปนฺเน น ตํ สิปฺปํ น ตํ ธนํฯ

ความรู้อยู่ในตำรา ทรัพย์อยู่ในมือของบุคคลอื่น เมื่อมีเหตุจำเป็น ต้องใช้ในกาลใด ในกาลนั้นใช้ประโยชน์ไม่ได้เลย

ความรู้อยู่ในตำรา ลืมเอาตำรามา ถูกเขาถามหมดสภาพเลยตอนนั้น เป็นชาวบ้านทรัพย์อยู่ในกระเป๋าคนอื่น เกิดมีเหตุจำเป็นต้องใช้ด่วน จะไปรูดซิปเอาเงินในกระเป๋าคนอื่นก็เป็นการลักทรัพย์ติดคุกใช่ไหม มันใช้ประโยชน์ไม่ได้ ความรู้ต้องอยู่ที่ไหน ใช่ **ความรู้ต้องอยู่ในใจ** ทีนี้ทำอย่างไรมันจะเข้ามาสู่ใจ คนโบราณเลยถามว่าเรียนเข้าใจไหม เรียนแล้วเข้าไปสู่ในใจไหม ไม่ใช่เรียนแล้วตอบได้ไหม เรียนแล้วมันทรงไว้ มันเข้าไปขังไว้ในใจหรือเปล่า เรียนแล้วควรให้มันทรงไว้ ให้มันขังไว้อยู่ในใจเรา ให้มันใช้ได้ทุกเวลาที่ต้องการใช้ เพราะฉะนั้นอย่าเรียนแบบคนใบ้หลับฝัน มันเล่าไม่ออก อยากเล่าแต่เล่าไม่ได้ เรียนอย่างไร เรียนให้มันเข้าไปสู่ใจ ของเรา แล้วใช้ได้ทุกขณะที่ต้องการใช้

วิธีเรียนของบาลีใหญ่ ที่ท่านได้เรียบเรียงวิธีเรียนไว้อย่างดี ให้เราคิดอย่างนี้เองคงทำไม่ได้ ท่านทำเป็นลำดับ ตั้งอุทาหรณ์ไว้ มีกระบวนการท่องสูตร แปลสูตร ศัพท์ทุกตัวช่วยกันแปล ช่วยกันทำหน้าที่ อธิบายให้เราเข้าใจ ให้เรารู้เรื่อง มันเป็นวิธีที่เราเคยเรียนมาจากที่อื่นไหม มันเป็นวิธีที่เราเคยเรียนหนังสือมาตั้งแต่เด็กๆ ไหม ไม่มีครับ เป็นวิธีลำดับไว้ดีมาก ต่อมาเปิดเรียนอรรถกถาแล้วจะมีวิธีที่ไวยากรณ์เอามาอย่างนี้ ท่านเอามาจากไหน ท่านเอามาจากพุทธพจน์ ใช้วิธีนั้นเลย เพื่อทำความเข้าใจในคำสอนพระพุทธเจ้าอย่างชัดเจนในแต่ละเรื่อง แต่ละศัพท์ เพื่อไม่ให้คลาดเคลื่อนไป เพราะในการเรียนศาสนาแบบคลาดเคลื่อนก็ทำให้เราเสียประโยชน์ เมื่อจำผิด ก็เข้าใจผิด เข้าใจผิดก็ปฏิบัติผิด ปฏิบัติผิดผลก็ผิด อย่างนี้ เพราะฉะนั้น บาลีใหญ่จึงเป็นเรื่องที่น่าเรียนมาก เพื่ออะไร

ต่อไปนี้เป็นคำถามครับ ท่านมาเรียนบาลีใหญ่มีจุดประสงค์อะไรครับ องค์ไหนจะตอบครับ ไม่ต้องหันไปหาเพื่อน เป็นเรื่องของเราเอง องค์อื่นๆ นิ่งสนิทเลย คล้ายๆ ทะเลหลับ

"มึงอยากรู้ก็ไปเรียนบาลีซิ"

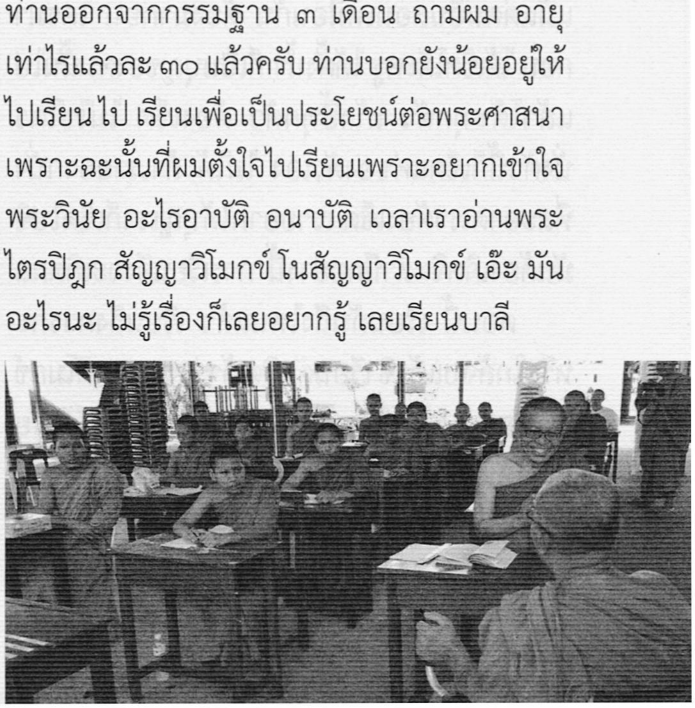
ผมเอง ที่ผมตั้งใจเรียนบาลี เดิมทีนั้น ผมถูกอาจารย์สอนให้อยู่ป่า จาริกไปทั่วๆ สอนกรรมฐาน สอนทั่วๆ ไป สอนวินัยการอยู่ป่า แล้วก็เที่ยวไปกับอาจารย์ หลายปี อาจารย์ก็ทิ้งแล้ว ห้ามตามอีก อาจารย์ทิ้งแล้วก็ต้องอยู่คนเดียว วันหนึ่งเดินไปใกล้ๆ จะถึงพิษณุโลก มีคนหนุ่มคนหนึ่งมาถาม ก็ถามเรื่องจิตๆ ใจๆ นี่แหละ เรายังไม่เข้าใจ ก็ตอบเขาว่าตอบไม่ได้ยังไม่ได้เรียน คนหนุ่มนั้นเขาบอกว่าเขาเป็นนายร้อยตำรวจเอก ก็เลยคุยกันตั้งแต่นั้นเลยคิดว่า เราต้องกลับไปเรียนให้มันเข้าใจ จึงจะได้ประโยชน์กับตนเอง กับคนอื่น นี่เดินมาเราตอบเขาไม่ได้ ประโยชน์เขาก็เสีย ประโยชน์เราก็เสีย แต่ที่มันได้ประโยชน์คือ ทำให้เรารู้ว่าเรายังไม่รู้ ต้องเรียน

ผมก็หันกลับไปเรียนอภิธรรม เรียนๆ อภิธรรมแล้วก็คิด รู้ได้อย่างไรว่าคาถานี้เป็นพุทธพจน์ที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ รู้ได้อย่างไรว่าเขาแปลถูก ที่เราอ่านๆ นั้นเขาแปลถูกไหม ก็ไปถามอาจารย์องค์แรกที่สอนผม เราจะรู้ได้ไงว่าคำนี้เป็นพุทธพจน์ เราจะรู้ได้ไงว่า คำที่เขาแปลมาให้เราอ่านให้เราจำเป็นภาษาไทยแบบนี้ถูกต้อง อาจารย์ตอบว่าถ้าอยากรู้ก็ไปเรียนบาลีซิ ก็ อ๋อ ถ้าอยากรู้ต้องไปเรียนบาลี แล้วก็ไปถามวินัยบ้างอะไรบ้าง เราก็สงสัย ถามเขาไปหมด ชีวิตเรามันโง่ ถาม ถาม ถาม แล้วเราก็ไม่ได้ความกระจ่าง

อาจารย์ก็บอกมึงอยากรู้ก็ไปเรียนบาลีซิ เพราะว่าพระวินัย พระสูตร พระอภิธรรม ก็เป็นบาลีหมด จากนั้นก็ออกจากป่า มาแสวงหาที่เรียนบาลี แต่ในสมัยนั้นไม่เหมือนสมัยนี้ จังหวัดหนึ่งจะมีที่เรียนบาลีสักหนึ่งแห่ง หรือบางจังหวัดไม่มีเลย และเวลาเข้าไปเรียนต้องให้อุปัชฌาย์มีหนังสือฝาก แล้วก็มีขันธ์ ๕ ไปขอมอบตัวเป็นศิษย์ แล้วใช่ว่าท่านจะรับปัจจุบันทันด่วน ท่านก็ให้อยู่พัก ใช้โน้นใช้นี่ บางทีดูว่าเราขี้เกียจขี้คร้านไหม มีน้ำใสใจจริงไหม ไม้กวาดวางขวางทางอยู่จะเก็บไหม ท่านถึงจะรับ ท่านรับหนังสือจากอุปัชฌาย์แล้ว แต่ยังไม่รับเรา แต่ส่วนมากก็จะรับแต่เณร เราโชคร้ายที่บวชเป็นพระ อุปัชฌาย์ท่านเลยไม่กล้าส่ง รุ่นผมมีอย่างมาก ๓ - ๔ พรรษา เรียนนักธรรมเอกจบก็สึก ส่วนมากมันเป็นอย่างนี้ ก็คล้ายกับปัจจุบันนี้ครบ ๓ วัน ๗ วัน ก็สึก

ผมตั้งใจเรียนอภิธรรม เพื่อตอบคำถามให้กับตนเอง กับคนอื่น ตั้งใจเรียนบาลี เพราะอยากรู้พระวินัยหลายข้อมาก ที่เราเรียนนักธรรมโท นักธรรมเอก แล้วคิดเองก็ไม่ออก มันโง่ ท่านทั้งหลายเป็นไหม จบนักธรรมเอกแบบโง่ๆ อาจารย์ผมไปเรียนบาลี เมื่ออุปัชฌาย์ไม่ฝาก เพราะเราเป็นพระ เพราะท่านเคยฝากพระเรียน ปี ๒ ปี เลิกไม่เรียน ฝากยากเกือบตาย จากบ้านนอก พาไปจังหวัดมันไม่ใช่ไปง่ายๆ ต้องพากันเดินไป ท่านเลยไม่ฝากพระ

ต่อๆ มาก็เรียนอภิธรรมยังไม่จบ สงสัยแบบนี้ก่อน ก็ไปพบอาจารย์ท่านอื่น ท่านเข้ากรรมฐาน ท่านออกจากกรรมฐาน ๓ เดือน ถามผม อายุเท่าไรแล้วละ ๓๐ แล้วครับ ท่านบอกยังน้อยอยู่ให้ไปเรียน ไป เรียนเพื่อเป็นประโยชน์ต่อพระศาสนา เพราะฉะนั้นที่ผมตั้งใจไปเรียนเพราะอยากเข้าใจพระวินัย อะไรอาบัติ อนาบัติ เวลาเราอ่านพระไตรปิฎก สัญญาวิโมกข์ โนสัญญาวิโมกข์ เอ๊ะ มันอะไรนะ ไม่รู้เรื่องก็เลยอยากรู้ เลยเรียนบาลี

แล้วที่ผมเรียน หลายอย่างกระจ่างหลุดออกไปแล้ว รู้สึกว่าผมเรียนมีความสุข อยู่ในเพศของภิกษุที่วัดท่ามะโอ ถามอะไรได้ความกระจ่างได้ทั้งหมด เลยมีกำลังใจ เรียนเอา เรียนเอา เณรก็ตอบให้เรากระจ่างได้ พระรุ่นก่อนก็ตอบให้เรากระจ่างได้ อาจารย์สอน อาจารย์ปู่ก็ทำให้เรากระจ่างได้ มันเลยมีความสุข เรียนแบบมีความสุข จะไปงึบๆ งาบๆ ไม่มีเสียเวลา เราอุตส่าห์ตั้งใจมา ดังนั้น ท่านทั้งหลายลองหาความตั้งใจ จุดเริ่มต้นว่า การมาเรียนบาลี อะไรเป็นเหตุให้เราอยากเรียน หากเราหาเหตุเจอหรือมีจุดหมายในการเรียน ท่านลืมไปได้เลย ไอ้จะง่วงๆ ไม่มี ผมไม่เคยเข้าห้องเรียนหลังจากอาจารย์สอนแม้แต่ครั้งเดียว ที่วัดท่ามะโอ

ฉะนั้น ถ้าเป็นชั่วโมงของอาจารย์ปู่สอน อาจารย์ปู่กำลังสอน มีเณรองค์หนึ่งตื่นมา หมอบๆ มาอยู่ขอบหน้าต่าง แล้วมาหน้าประตู พออาจารย์หันไปเขียนกระดาน เณรก็เข้ามานั่งโต๊ะ อาจารย์หันกลับมาเมื่อกี้โต๊ะตัวนี้ว่าง นี่อ่า เณรไม่สมควรนั่ง อาจารย์หยุดสอนเดินออกไปเลย ทุกคนไม่ได้เรียน อาจารย์กลับเลย เณรมาไล่ครูไม่ได้ไม่เรียน ครูก็ต้องออกไป ที่ท่ามะโอ ใครมาหลังครูไม่ได้เลย แม้แต่คนอื่นสอนเหมือนกัน ต้องมาก่อน ใครมาก่อน ได้เช็ดโต๊ะครู ได้ตั้งน้ำ ก็เป็นบุญของคนนั้นไป แล้วโต๊ะทุกตัว เก้าอี้ทุกตัว ต้องเช็ด ไม่ใช่ใครนั่งตัวนี้ก็เช็ดแค่ของตัวเอง ไม่ได้ ถ้าเราอยากนั่งที่สะอาดเราต้องเช็ด เราอยากได้บุญเราก็เช็ดไปซิ มันต้องเกิดจิตสำนึกอย่างนี้ การเรียนจึงจะเกิดผล

ตอนนี้ เรียนกันถึงไหนแล้ว เรียนถึงการกะหรือใกล้จบแล้วซิ เรียนตัทธิต ถ้าว่างเอาปาติโมกข์ขึ้นจอ แปลเสร็จแล้วสัมพันธ์ เราจะได้วินัย ไวยากรณ์ ได้สัมพันธ์ไปพร้อมๆ กัน ถามความหมาย อุทาหรณ์ คือ เรียนทีเดียวได้กันหลายๆ อย่าง มันดีนะ ลองเรียนด้วยวิธีนี้ ถึงไม่มีครูสอน

คณะสงฆ์วัดจากแดงร่วมถวายมุทิตา

ก็เอามาขึ้นเอง เราเรียนเองจะมีความสุข ไม่เบื่อ เพราะเราเรียนเอง ไม่ใช่ถูกบังคับ ไม่ขี้เกียจ มันจะมีเรื่องถกเถียง เรามีความเห็นอย่างนี้ เพื่อนเรามีความเห็นแบบนี้ เราก็อยากอธิบาย เพื่อนก็อยากอธิบาย ช่วยกันทำลายความเห็นผิดของกันและกัน ถ้าเรียนธรรมดาเหมือนกินข้าวต้มเปล่า มันแห้งๆ ถ้วยแรกก็ยังดี แต่พอถ้วย ๒ ถ้วย ๓ ก็ไม่อยากอ้าปากเลย ลองเปลี่ยนรสชาติ ลองปรุงดู ถ้าเรียนแบบอืดๆๆ แบบทะเลไม่มีคลื่น เดี๋ยวก็ไป เราต้องปรุง ให้การเรียนมีรสชาติ ก๋วยเตี๋ยวเรายังปรุงเลย

เราจะเรียนเอาความรู้เพื่อบูชาพระพุทธเจ้า

ตัณหา มันไม่ชอบของเก่า ชอบของใหม่ นี่เหมือนกัน เรียนเรื่องเดียวกันทุกวัน คงเบื่อ จัดสรรปรุงแต่งกันบ้าง ลองปรุงวิธีการเรียนบ้าง ช่วยกันกับอาจารย์ วิธีการทำลายความง่วงเหงาเศร้าซึม มันมีอะไรเป็นเหตุ มีความเกียจคร้านเป็นเหตุ ความไม่มีศรัทธาเป็นเหตุ เมื่อศรัทธาอ่อน ความเกียจคร้านก็ปรากฏ ความเซื่องซึมก็ตามมา

ฟุ้งซ่าน บางคนไม่สำรวม วางหนังสือปั๊บ มองไม่เห็นหนังสือ แต่มันไปเห็นอะไรไม่รู้เต็มไปหมด ลองเปิดไตรปิฎกดูพระสูตร ความฟุ้งซ่าน มีอะไร

เป็นเหตุ ความง่วงเหงาเศร้าซึม มีอะไรเป็นเหตุ เราจัดการกับมันเลย ด้วยวิธีของตนเองก่อน แล้วเอาวิธีภายนอก เราดูหนังเราง่วงไหม เพราะผู้กำกับรู้ว่า ทำอย่างไรคนไม่ง่วง จะใส่อะไรลงมาบ้าง เรามาเป็นผู้กำกับเอง เรียนไปฮาไป ปรุงกันไปช่วยกันไปก็จะดีขึ้นเอง บางทีเราก็ชวนตัณหามาทำความดี หลวงปู่ชาพูดว่าตัณหาชวนเราไปนรก เราก็ชวนตัณหา มึงพากูไปสวรรค์บางซิ ตัณหาบางอย่างเราก็อยู่กับมันได้ บางอย่างเราก็ทิ้งมันไป

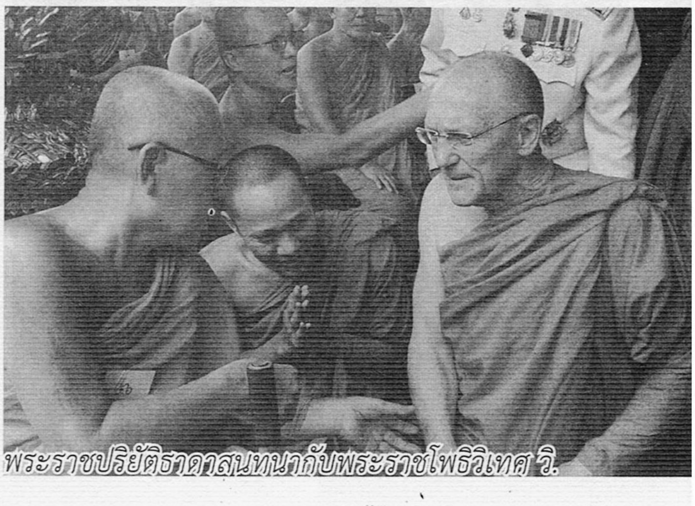
ใครมีปัญหาเรื่องเรียนบ้าง เรียนแล้วท้อแท้จังปัญหาคือจำไม่ได้ คือเวลาอยากให้มันจำมันไม่จำจริงๆ ใครจำ จริงๆ เราก็ไม่ได้จำ ลองตั้งใจใหม่เราจะเรียนเอาความรู้เพื่อบูชาพระพุทธเจ้า การสาธยายท่องบ่นของเรา เพื่อบูชาพระพุทธเจ้าคาถานี้เราจะท่อง ๕๐ เที่ยว ๒๐ เที่ยวแรกลืมตาท่อง จากนั้นท่องหลับตา พอท่องได้ ก็ไปจับมือใครก็ได้ แล้วโปรดฟังสาธยายท่องสัก ๒ - ๓ รอบแล้วเดินหนีเลย ขอบคุณแล้วหนี อย่าไปคุยมากเดี๋ยวลืม ความจำเป็นสัญญา มันไม่ใช่ตัวเรา เรามีสติ ท่องอย่างใคร่ครวญ อ่านช้าๆ มองให้ชัดๆทุกตัว ให้สัญญามันทำงานเอง อ่านช้าๆ หลายๆรอบ หลับตานึก หลับตาท่อง แต่ถ้าหลับตาแล้วง่วง อย่าหลับตา ลืมตาโตๆ แล้วนึก

พระอานนท์ ทรงจำพุทธพจน์ไว้ได้ ทบทวนพุทธพจน์นับรอบไม่ได้ ขนาดฟังครั้งเดียวก็จำได้แล้ว แต่ทรงทำเพื่ออนาคต ไม่มีวันไหนที่พระอานนท์ไม่สาธยายพุทธพจน์ เห็นไหม เวลาเราแปลพระอานนท์เดินสาธยายพุทธพจน์ เดินกลับไปกลับมาแบบนี้ในเวลาที่ไม่มีใครมาเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้า พระอานนท์เคยเบื่อไหม ไม่มี ทรงจำพุทธพจน์ด้วยการสาธยาย ไม่ให้เลอะเลือน เรานึกถึงพระอานนท์แล้วเราทำตามนั้น เราจะไม่เบื่อเลย เราไม่ต้องไปตั้งใจว่า **กูจะต้องจำให้ได้**

เราจะบูชาพระพุทธเจ้าด้วยการสาธยายบทนี้สักร้อยจบ ก็ว่าไป ว่าด้วยความใคร่ครวญ ไม่ใช่ว่าไปเพื่อให้ครบร้อย หากว่าไปแบบให้ครบร้อย เราก็จะไม่ได้อะไร แต่ถ้าว่าไปให้ครบร้อยด้วยการเอาสติตามไป บูชาพระพุทธเจ้าด้วยการสาธยายแบบนี้ให้น้อมนำเป็นบุญให้ตั้งใจให้ถูกต้อง สติก็จะทำงานดี เป็นกุศลอยู่ตลอด สัญญามีหน้าที่จำมันก็ระลึกได้ เพียงแต่เราตั้งใจให้ถูก ถ้าเราตั้งใจไม่ถูก เช่น แก่แล้วท่องเท่าไรมันก็ไม่จำ แบบนี้ท่องเท่าไรก็ไม่จำ ตามที่เราคิดนั่นแหละ

ตอนเป็นหนุ่มกูก็กินข้าวจานหนึ่ง แก่กูกินจานหนึ่ง ตอนเป็นเด็กเรียนกูก็จำได้ ตอนเป็นหนุ่มกูก็จำได้ แก่กูก็ต้องจำได้ มันต้องคิดอย่างนี้มันต้องคิดเทียบไป ถ้ามันขี้เกียจ ถามมันอีกมึงขี้เกียจใช่ไหม ขี้เกียจเรียน ขี้เกียจท่องใช่ไหมมึงต้องขี้เกียจนอน มึงต้องขี้เกียจกิน อ้าว มึงนั่งเรียน มึงต้องขี้เกียจลุก มึงต้องขี้เกียจไปทุกเรื่อง ไงมันถึงจะเป็นธรรม

ไหนมึงชอบนอนใช่ไหม มึงต้องนอนทุกเวลาเคาะระฆังฉันข้าว มึงต้องไปนั่งหลับ มึงนั่งหลับไปเขาก็ฉันกันไป ไม่หลับตบมัน ก็คิดแบบนี้ ไม่ใช่มาเรียนหลับ ทำวัตรหลับ ฟังธรรมหลับ พอมีขนมมามันตื่น แบบนี้มันไม่เป็นธรรมนี่นา

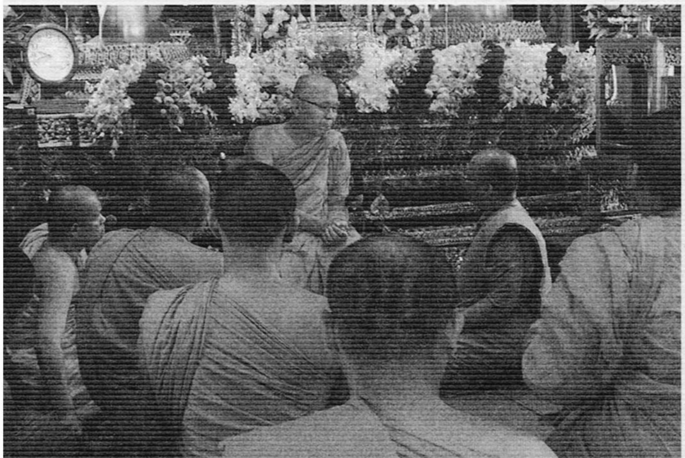
พระราชปริยัติธาดาสนทนากับพระราชโพธิวิเทศ วิ.

ลองทำแบบนี้กับตัณหากิเลส มึงเล่นงานกู กูก็เล่นงานมึงบ้าง อย่าปล่อยให้มันแย็บเราฝ่ายเดียว

คนเรียนบาลี มีบุญมากนะถึงได้เรียน

ท่านรู้สึกอย่างไรบ้าง ผมเห็นคนเรียนบาลี มีบุญมากนะถึงได้เรียน เพื่อนผมโทรมาหาผมทุกวัน มาขอพระสูตร เอาทรงจำไว้ แกท่องเยอะมาก ไปถึงก็เอาไปแปล ทรงจำ ท่อง สาธยาย วันหนึ่งเป็นร้อยๆ รอบ ได้เวลาก็ไปบิณฑบาต เอาพระสูตรไปด้วย ท่องไปด้วย ขาไปท่องได้ ขากลับท่องไม่ได้แล้ว ต้องทรงจำขนาดที่ชาตินี้ยังไม่ลืม แกอยากจะทรงจำให้ฝังในจิตสันดาน ในชาตินี้ เพื่อเกิดชาติหน้าจะได้จำได้ **ชีวิตนี้ ไม่มีอะไรดีเท่าการเรียนบาลี** แกว่า ผมนับว่าเป็นไอ้บอดมานาน

คนในโลกนี้เป็นคนบอด ผมเป็นคนหนึ่งในนั้น ไม่งั้นไม่ปล่อยชีวิตให้เลอะเทอะจนแก่ป่านนี้ ยังดีนะที่ยังออกจากไอ้บอดมาได้ ตอนนี้ตาเริ่มดีบ้างละ มาแปลบาลี แปลแล้วท่องพุทธพจน์ ทรงจำไว้ อย่างคิริมานนทสูตร หรือธัมมจักกัปปวัตตนสูตร แกท่องเป็นพันๆ จบ แล้วท่องอยู่ไม่เบื่อเลย ไม่เบื่อเพื่อทรงจำ แล้วถ้าท่องๆ อยู่มันตาย ชีวิตก็ไม่เกิดในอบาย พุทธพจน์ป้องกันสัตว์ไม่ให้ตกอบาย

ท่านเจ้าคุณฯ เดินทางไปเยี่ยมสำนักเรียน วัดโมลีโลกยารามฯ

ลองท่องดู สาธยายเพื่ออะไร แล้วเราก็จะไม่เบื่อที่จะท่องที่จะสาธยาย

เวลาเรานึกถึงตนเองเราเกิดมารู้ความตั้งนาน ทำไมเราไม่เคยฟังพุทธพจน์ ได้ยินพุทธพจน์แล้วไม่เกิดศรัทธา เออ เมื่อไม่เกิดศรัทธา ความเพียรจะมาจากไหน ชีวิตที่ขาดความเพียร ขาดศรัทธามันจึงเป็นชีวิตที่บัดซบ คิดแบบนี้บ่อยๆ เหมือนอยู่ใกล้กับพระพุทธเจ้า ลองเรียนแบบมีจุดหมาย เรียนแบบอยากจะแปลพุทธพจน์ตามเนื้อหาที่เป็นจริง ทุกคำต้องรู้ ต้องทำความเข้าใจ ถ้าไม่ได้ต้องรีบถาม เขียนเตือนตนเอง ไอ้โง่ ต้องท่อง ต้องถาม ต้องคิด เราจะเรียนอย่างกระตือรือร้น ไม่เบื่อ ผมไม่เคยคิดว่าจะจำไม่ได้ เณรท่อง ๓ รอบจำได้ เราต้องท่อง ๓๐๐ ก็ไม่เป็นไร จำได้เท่ากัน

หาวิธีสำหรับตัวเอง จัดการกับความเบื่อ ความเกียจคร้าน ความง่วง ผมไปพม่าไปถามพระเณรหลายสำนักที่นั่น ท่องๆ ไม่เบื่อหรือ เขาท่องบูชาพระพุทธเจ้า ท่องบูชาเจดีย์ ไม่เคยท่องที่จะจำเลย ถึงเวลาก็ท่องบูชา ท่องบูชา ทรงจำไว้โดยเฉพาะที่มันจะลืม ทรงจำไว้เพราะเรารับมรดกของพระพุทธเจ้า พระธรรมเป็นมรดกของพระพุทธเจ้า อะไรเป็นสิ่งที่ควรอยู่ในใจของเรา

เรื่องที่เราชอบ เช่น แบคแฮม (เดวิด แบคแฮม นักฟุตบอลชาวอังกฤษ) มีค่าตัวเท่าไร มีลูก มีเมีย บ้านอย่างไร เรารู้ละเอียดไปหมด จำได้หมด เหมือนกับท่อง เราไม่ได้ท่อง อาศัยความใส่ใจ สนใจเท่านั้น มันจำได้หมดเลย เราเกิดมาฟังอะไร คำต่างๆ เก็บเรื่องไร้สาระมามากมาย เราลองเขี่ยคำเหล่านั้นออก ใส่คำพุทธพจน์เข้าไปแทน เราตั้งใจว่าบรรจุพุทธพจน์ในใจเรา ขับไล่สิ่งไร้สาระที่ทรงจำไว้ออกไปจากชีวิต แค่นี้ก็มีกำลังใจแล้ว

เรื่องอายุอย่าไปคิดมัน แก่ก็ตายได้ หนุ่มก็ตายได้ เด็กก็ตายได้ แต่ตอนนี้ยังไม่ตาย ทรงจำไป

เดินทางไปเยี่ยมวัดหงส์รัตนาราม

ทำความเพียรไป ท่อง ท่อง ท่อง ไป ถ้าหัวใจวายตาย เราก็ท่องอยู่บนสวรรค์ก็ได้ แต่บนสวรรค์ไม่มีคัมภีร์ ไม่มีรูปสิทธิให้เรียน มันต้องจำไปจากมนุษย์ สังเกตซิ เทวดาตนใดที่มีความรู้ไปจากมนุษย์ ถึงวันอุโบสถทำอะไร แสดงธรรมได้ด้วยใช่ไหม แสดงธรรมให้เทวดาด้วยกันฟัง วันไหนที่พระอินทร์ไม่ว่าง เอามาจากไหน ก็เอามาจากมนุษย์ ตอนนี้เราจะต้องเอาไว้ก่อน ไล่เรื่องไร้สาระออกไปจากใจ

โดยเฉพาะไอ้จิ้มรูด จิ้มรูด (โทรศัพท์มือถือ) มันคือปากทางแห่งนรก มันฟุ้งซ่าน มันมีตัณหาเป็นตัวนำ แล้วอกุศลทั้งหลายก็ไหลมาตามมัน ฟังคำเขาด่ากัน ถูกใจจัง เอาไปพูดกันให้มัน ทั้งๆ ที่เขาก็ดูกันนะ แต่มันยังไม่พอ เราไปจับมือพูดให้มันฟังอีก จะให้มันเข้าไปในใจ เราเปลี่ยนวิธีนี้ เอาบาลีใส่ไปบ้าง เอามาเป็นพุทธพจน์บ้าง มันจะได้มีกำลังใจ ไม่ท้อ ไม่แท้ ไม่เหนื่อย

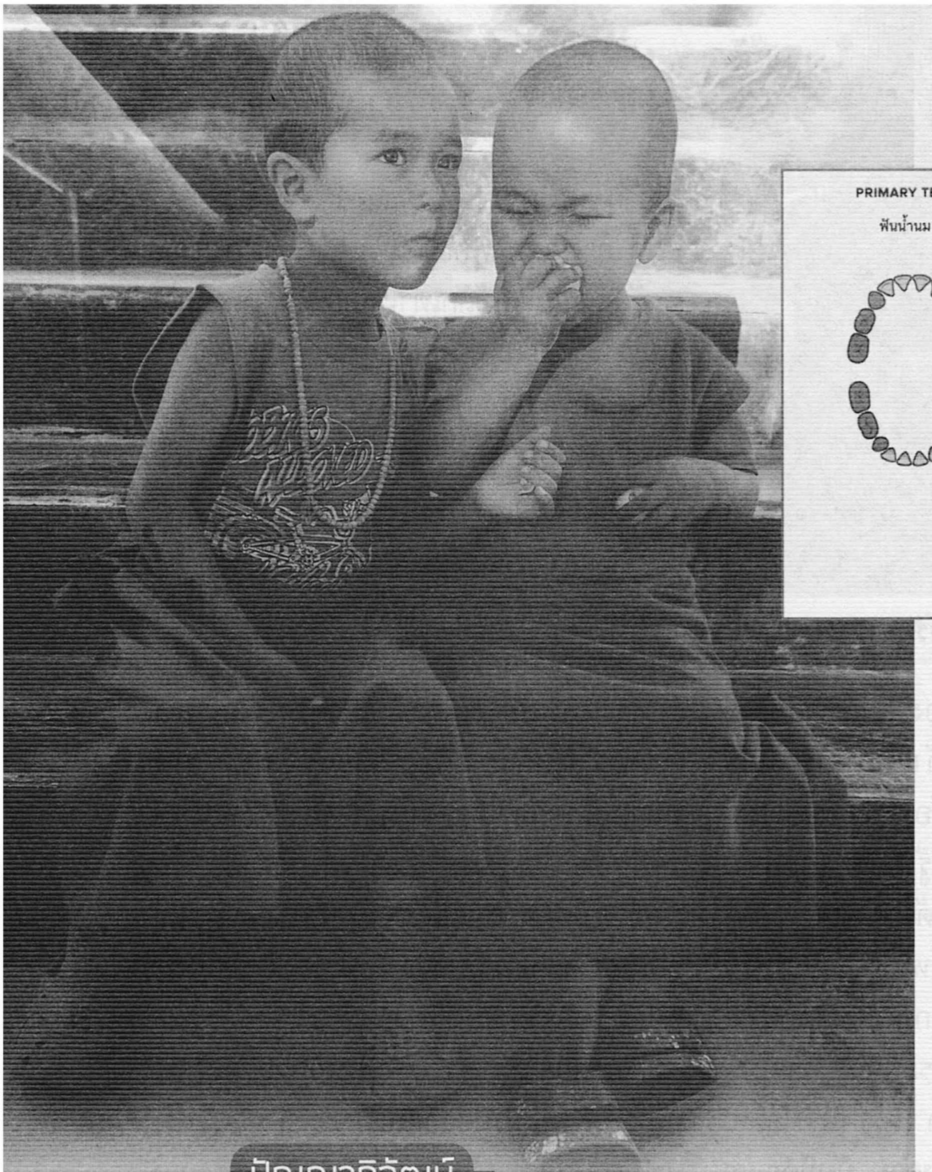
สู้กับมันบ้าง ไม่เกี่ยวกับแก่ ไม่เกี่ยวกับอายุ

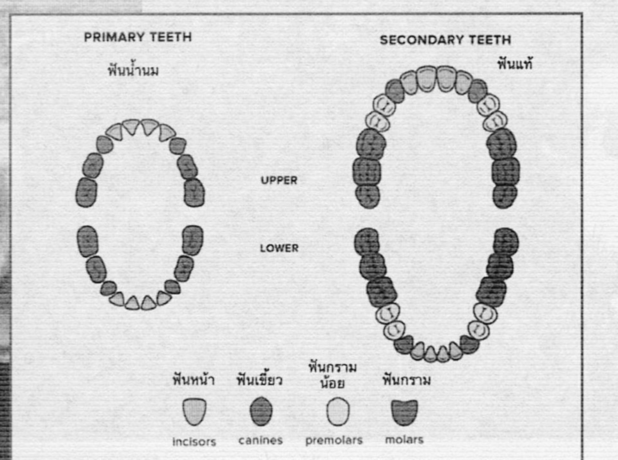
มีเรื่องที่พระอาจารย์ปู่เคยเล่าให้ฟัง มีพระหลวงตาพม่า กินข้าวแล้วนอนๆ เอนๆ เอาไม้ข่อยแปดนิ้วสีฟัน สีแล้วโยนออกข้างหน้าต่าง ทุกวันๆ นานไป ก็เอ๊ะ กินข้าวชาวบ้านมานาน กินแล้วก็สีฟันทุกวัน จนไม้สีฟันท่วมสูงจนถึงขอบหน้าต่าง โออายุ ๖๐ แล้ว ก็คิดว่ากินแล้วก็นอน ชีวิตไร้สาระสิ้นดี ถ้าเราท่องพุทธพจน์ แค่วันละคืบ (๘ นิ้ว) ทุกวัน ป่านนี้จะได้สักเท่าไร เลยต้องไปขออนุญาตพระราชา ขอลอกพุทธพจน์จากใบลาน พระราชาก็บอกว่าพูดหยอกเหย้าว่า ปกติตอไม้แห้งที่ถูกไฟไหม้มันไม่งอกยอด แล้วสากกะเบือที่แม่ครัวใช้มันไม่เคยงอกยอดเลย พูดกระทบหลวงตา หลวงตาก็ตื๊อ ลอกพุทธพจน์บนใบลานวันละคืบ จนท่องจำไว้ได้แล้ว ต่อมาได้เขียนคัมภีร์สาธยาย ในสาระของพระไตรปิฎก

จากนั้นก็เอาดอกไม้มาติดสากกระเบือ เอาคัมภีร์ไปด้วย เพื่อเข้าเฝ้าพระราชา ทหารมหาดเล็กถามว่ามาทำไม ก็ให้ไปทูลพระราชาว่าสากกะเบือออกดอกแล้ว พระราชาก็อุทานว่า สากกะเบือออกดอกแล้ว เสมือนถอนคำพูดที่เคยดูถูกหลวงตาไว้ นับจากนั้นพระราชาก็ประกาศอุปถัมภ์หลวงตาองค์นี้ตลอดชีวิต

เวลาใกล้เข้ามาแล้ว ขอขอบใจและอนุโมทนากับท่านทั้งหลายที่ช่วยกันเรียนบาลี โดยเฉพาะบาลีใหญ่ เรียนแล้วเก็บไว้ในใจให้ดี เพื่อจะแปลพุทธพจน์ให้ได้ถูกต้อง แล้วลงมือประพฤติ จะได้ผลอย่างถูกต้อง ชีวิตที่ได้ประพฤติธรรมของพระพุทธเจ้า ชีวิตที่ได้ศึกษาธรรมอย่างถูกต้อง เป็นชีวิตที่ได้ประโยชน์มาก เป็นชีวิตที่ประเสริฐห่างไกลจากอบาย ช่วงนี้เรายังไม่ต้องบรรลุนิพพาน ทำอย่างไร เรียนอย่างไรให้ห่างไกลจากอบายเพียงเท่านี้ บัณฑิตทั้งหลายก็ให้สาธุการแล้ว ก็ขอให้ทุกท่านเป็นผู้ดำรงมั่นในพระศาสนา ทำงานรับใช้พระพุทธเจ้า และพระศาสนาด้วยความสามารถตามสติกำลังด้วยกันทุกท่านทุกคนเทอญ

ที่มา : ธรรมกถาในพิธีถวายมุทิตา "พระราชปริยัติธาดา" จัดขึ้น ณ สุธัมมศาลา วัดจากแดง ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๖๒

ปัญญาภิวัฒน์

ธีรปัญโญ

พระเขี้ยวแก้ว ฟันซี่ที่ ๓๓

ใครที่พอจะมีความรู้เรื่องฟันอยู่บ้าง อ่านแล้วอาจจะงงๆ ว่า มีด้วยหรือ ฟันซี่ที่ ๓๓ ?

เพราะปกติ ในตอนเด็กๆ มนุษย์เราทุกคนจะมีฟันน้ำนมเพียง ๒๐ ซี่ เมื่อโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่แล้ว พอฟันน้ำนมหลุดไป ก็จะมีฟันแท้งอกขึ้นมาใหม่แทนที่ จนครบทั้งหมด ๓๒ ซี่ แต่ช้าก่อน ยังมีบุคคลพิเศษบางคนในโลกนี้ ที่ไม่หยุดการพัฒนาการแต่เพียงแค่นั้น พระโพธิสัตว์ เมื่อท่านบำเพ็ญบารมีมานาน ตลอดสี่อสงไขยแสนมหากัป สรีระของท่านจึงไม่ธรรมดา แต่จะมีลักษณะที่พิเศษเหนือกว่ามนุษย์ธรรมดาทั่วไปคือ มีฟันซี่ที่ ๓๓ ด้วย ตามหลักฐานที่มีมาในลักษณะของมหาบุรุษที่จริง ก็ไม่ใช่แค่ ๓๓ ซี่หรอก มีอยู่ถึง ๔๐ ซี่ แต่ซี่ที่ ๓๓ นี้ มีความสำคัญพิเศษอย่างไร พวกเราจะมาศึกษากันดูในบทความนี้

ก่อนอื่นมาดูเรื่องศัพท์กันก่อน ภาษาไทยเราใช้คำว่า ฟัน แต่ในภาษาบาฬี ศัพท์ที่หมายถึงฟันมีอยู่หลายคำ ทันตะ แปลว่าฟัน, ทาฐะ แปลว่าฟันเขี้ยว, อัฏฐิ แปลว่า กระดูก (ฟันก็เป็นกระดูกชนิดหนึ่ง) ส่วน ธาตุ จะแปลว่า กระดูกซึ่งเป็นธาตุดินที่เหลือจากการเผาก็ได้ ถ้าเป็นของพระพุทธเจ้าจะเรียกว่า พระบรมสารีริกธาตุ หรือสั้นๆ ว่า พระธาตุ ส่วนพระทาฐธาตุนั้น แปลเป็นไทยได้อย่างสละสลวยว่า **พระเขี้ยวแก้ว** ภาษา

ชาวบ้านก็คือ ฟันเขี้ยวของพระพุทธเจ้านั่นเอง ซึ่งแม้จะผ่านการถวายพระเพลิงพระพุทธสรีระแล้ว ก็ยังคงรูปทรงเดิมอยู่ ไม่เปลี่ยนแปลง

ฟันของมหาบุรุษ

ที่นี้มาดูลักษณะพระทนต์ (ฟัน) ของพระพุทธเจ้ากัน ตามหลักฐานในสารัตถทีปนี ฎีกาพระวินัย พระนางยโสธราพิมพาได้บรรยายลักษณะมหาบุรุษของพระพุทธบิดาให้ราหุลพระโอรสฟัง ใน**นรสีหคาถา** ซึ่งบรรยายลักษณะอาการ ๓๒ ของมหาบุรุษ มีคาถาหนึ่งกล่าวว่า

สินิฏฺฐะ - สุคัมภิระ - มัญชุสะ - โฆโส
หิงคุละพันธุกะ - รัตตะ - สุชิวโห
วีสะติ วีสะติ เสตะ - สุทันโต
เอสะ หิ ตุยหะ ปิตา นะระสีโห ฯ

ทรงมีพระสุรเสียง นุ่ม ทุ้ม กังวาน ลึก น่าฟัง มีพระชิวหา (ลิ้น) แดงเหมือนสีแดงชาดและดอกชบา

มีพระทนต์ (ฟัน) เรียงระเบียบดี สีขาวบริสุทธิ์บน ล่าง อย่างละยี่สิบ นั่นแหละคือพระบิดาของเจ้า พญาราชสีห์ในหมู่ชนฯ

มาดูเหตุของการที่มหาบุรุษมีลักษณะพิเศษอย่างนั้นกัน ตามที่บันทึกไว้ใน ลักขณสูตร ทีฆนิกาย ปาฏิกวรรค ได้บอกเหตุผลไว้ดังนี้

เพราะเหตุที่พระตถาคตเคยเป็นมนุษย์ในชาติก่อนภพก่อน เป็นผู้ละเว้นจากคำส่อเสียด คือ ฟังความจากฝ่ายนี้ แล้วไม่ไปบอกฝ่ายโน้นเพื่อทำลายฝ่ายนี้ หรือฟังความจากฝ่ายโน้นแล้วไม่มาบอกฝ่ายนี้ เพื่อทำลายฝ่ายโน้น สมานคนที่แตกกัน ส่งเสริมคนที่ปรองดองกัน ชื่นชมยินดีเพลิดเพลินต่อผู้ที่สามัคคีกัน พูดแต่คำที่สร้างสรรค์ความสามัคคี จึงทำให้ในพระชาติสุดท้าย ทรงมีพระทนต์สี่สิบองค์ (จตฺตาฬีสทนฺโต) และพระทนต์เรียบสนิท มิได้ห่างกันเลย (อวิรฬทนฺโต)

เพราะเหตุที่พระตถาคตเคยเป็นมนุษย์ในชาติก่อนภพก่อน เป็นผู้ละมิจฉาอาชีวะ ดำรงชีวิตอยู่ด้วยสัมมาอาชีวะ คือ เว้นขาดจากการโกงด้วยตาชั่ง การโกงด้วยของปลอม การโกงด้วยเครื่องตวงวัด การรับสินบน การล่อลวง การตลบตะแลง การตัดอวัยวะ การฆ่า การจองจำ การตีชิงวิ่งราว การปล้น และการขู่กรรโชก จึงทำให้ในพระชาติสุดท้าย ทรงมีพระทนต์เรียบเสมอกัน (สมทนฺโต) กล่าวคือ พระทนต์เสมอ ไม่ลักลั่นยาวสั้นดังสามัญมนุษย์ และพระทาฐะขาวงาม (สุสุกฺกทาโฐ) กล่าวคือ พระทาฐะ คือพระเขี้ยวอันขาวงาม

เอาละ ได้ปูพื้นมาพอสมควรแล้ว ถ้าใครได้กลับไปอ่าน **"ธรรมะ ๓๓"** ทั้งสี่ตอนอย่างต่อเนื่องกันแล้ว จะพบว่า ยังมีคำถามบางข้อที่เหลือค้างเอาไว้ ยังไม่ได้ตอบ จึงขอนำมารวมตอบไว้พร้อมกันเลยในที่นี้

ทำไมต้องเป็นพระทาฐธาตุ (พระเขี้ยวแก้ว) ที่ถูกนำไปเก็บที่ชั้นดาวดึงส์ ?

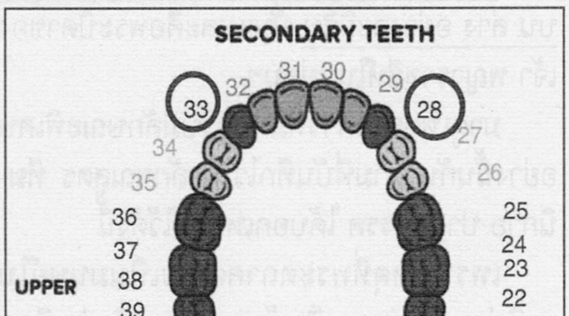
หลังจากพุทธปรินิพพาน และถวายพระเพลิงพระพุทธสรีระแล้ว เกิดการวิวาทเรื่องส่วนแบ่งพระบรมสารีริกธาตุ โทณพราหมณ์ซึ่งเคยเป็นอาจารย์ของเหล่ากษัตริย์ ได้เข้ามาช่วยไกล่เกลี่ยโดยตกลงแบ่งพระบรมสารีริกธาตุออกเป็น ๘ ส่วน มอบแก่กษัตริย์ที่เสด็จนำทัพมาขอ เพื่อนำไปสร้างสถูปเจดีย์บูชาในทิศทั้งหลาย ตอนแบ่งพระอัฏฐิธาตุของพระพุทธเจ้า โทณพราหมณ์ถือเอาจังหวะที่กษัตริย์ทั้งหลายเผลอ ฉวยเอาพระเขี้ยวแก้วเบื้องขวาเก็บซ่อนไว้ในมวยผม ท้าวสักกะจึงมาอัญเชิญพระเขี้ยวแก้วนั้นจากมวยผมของโทณพราหมณ์ นำไปเก็บไว้ในผอบทองคำ รักษาไว้ที่เจดีย์จุฬามณี บนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ คู่กับมวย

ผมของเจ้าชายสิทธัตถะตอนออกบวชที่พระองค์ตัดแล้วอธิษฐานโยนขึ้นไปในอากาศ ซึ่งถูกเก็บไว้ที่นี่ก่อนแล้ว เจดีย์จุฬามณีจึงมีทั้งสัญลักษณ์แห่งการออกบวช และสัญลักษณ์แห่งการปรินิพพานไปพร้อมกัน คือมีพระเกศาของพระโพธิสัตว์ (จุฬา) กับพระทาฐะแก้วของพระพุทธเจ้า (มณี) ขอสันนิษฐานว่า พระทาฐะหรือพระเขี้ยวแก้วนี้ยังเป็นสัญลักษณ์สื่อถึงการแสดงธรรมด้วย เพราะการมีพระเขี้ยวแก้วอยู่ ก็เหมือนยังมีพระสุรเสียงของพระพุทธองค์สถิตอยู่ เพราะพระองค์เองก็เคยเสด็จขึ้นไปแสดงพระอภิธรรมโปรดพระพุทธมารดาที่สวรรค์ชั้นดาวดึงส์นี้อยู่ถึงสามเดือน ธรรมาธิษฐานตรงนี้ จึงน่าจะสื่อว่า ทุกครั้งที่ได้ฟังพระบาฬี (ซึ่งมีพยัญชนะอักขระ ๓๓ ตัว) แสดงก็ให้เสมือนพระพุทธเจ้ายังทรงเทศน์ตรัสสั่งสอนด้วยพระองค์เองอยู่บนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ (ดาวดึงส์มาจากบาฬีว่า ตาวติงสะ ซึ่งแปลว่า ๓๓) นั่นเอง

ก็แล้วทำไมต้องเฉพาะเจาะจงเป็นพระเขี้ยวแก้วข้างขวาบนด้วยล่ะ ?

ฟันของคนทั่วๆ ไปจะมี ๓๒ ซี่ (เสี้ยวละ ๘) แต่สำหรับพระพุทธเจ้าซึ่งเป็นมหาบุรุษ จะมีทั้งหมด ๔๐ ซี่ (เสี้ยวละ ๑๐) ตามแผนภาพหน้า ๖๒ ด้านบน ซึ่งเป็นแผนภาพฟันของคนปกติ สำหรับพระพุทธเจ้าแล้วจึงต้องเติมฟันกรามลงไปในแต่ละเสี้ยวอีกเสี้ยวละ ๒ ซี่ จึงจะครบสี่สิบ (ดูภาพประกอบด้านล่างนี้) เติมเสร็จแล้ว ก็มานับตัวเลขกันไล่เรียงไปตั้งแต่เสี้ยวขวาล่าง เสี้ยวซ้ายล่าง เสี้ยวขวาบน เสี้ยวซ้ายบน เอาละลองนับดูซินับเสร็จหรือยัง ดูซิว่าตำแหน่งพระเขี้ยวทั้งสี่นั้นอยู่ที่ตำแหน่งที่เท่าไรบ้าง ข้างขวาล่างที่ตำแหน่งที่ ๘, ซ้ายล่าง ตำแหน่งที่ ๑๓, ซ้ายบนตำแหน่งที่ ๒๘, แล้วก็อัศจรรย์ไหมที่ **พระเขี้ยวแก้วข้างขวาบนจะอยู่ที่ตำแหน่ง ๓๓ พอดี** ที่นี้รู้หรือยังว่า ทำไมพระเขี้ยวแก้ว เฉพาะเจาะจงองค์ขวาบนนี้เท่านั้นที่จะต้องถูกพระอินทร์นำขึ้นไปเก็บรักษาไว้บนสวรรค์ชั้นตาวติงสะ ซึ่งก็แปลว่า ๓๓ เหมือนกัน (ตรงนี้ในบทความธรรมะ ๓๓ ก็เคยเสนอไว้ว่า มวยผมที่พระโพธิสัตว์ทรงตัด แล้วอธิษฐานโยนขึ้นไปค้างบนฟ้า ก็นับเป็นอวัยวะพิเศษที่ ๓๓ ได้เหมือนกัน - ถ้าถือกันว่าคนปกติทั่วไปมีแค่อวัยวะ ๓๒)

ตำแหน่งของพระเขี้ยวแก้วทั้ง ๔

พระอัฏฐิธาตุส่วนอื่นๆ

พระเขี้ยวแก้วหรือพระทาฐธาตุนี้ จัดเป็นพระอัฏฐิธาตุพิเศษที่ไม่แยกกระจัดกระจาย ลักษณะแข็งแกร่ง รวมกันแน่น จึงเป็นที่รวมใจและเป็นที่สักการะเคารพของชาวพุทธทั่วไปเป็นอันมาก ตามคัมภีร์ว่ามีเพียงพระอัฏฐิ ๗ องค์นี้ คือ พระอุณหิส (กระดูกหน้าผาก) ๑ องค์ พระเขี้ยวแก้ว ๔ องค์ และพระรากขวัญ (กระดูกไหปลาร้า) อีก ๒ องค์ ที่ไม่แตกกระจัดกระจาย

ส่วนพระบรมสารีริกธาตุที่เหลือ จะแตกย่อยเป็น ๓ สัณฐาน มีสีต่างกันคือ คือ ขนาดเท่าเมล็ดพันธุ์ผักกาด มีสีเหมือนดอกมะลิตูมบ้าง ขนาดเท่าเมล็ดข้าวสารหักครึ่งมีสีเหมือนแก้วมุกดาที่เจียรนัยแล้วบ้าง หรือขนาดเท่าเมล็ดถั่วเขียวผ่ากลาง มีสีเสมือนจุณทองคำบ้าง กระจายไปทั่วทุกสารทิศ เป็นจำนวน ๘๔,๐๐๐ พระธรรมขันธ์ เท่ากับจำนวนพระธรรมขันธ์ที่ได้ทรงแสดงไว้ น่าสังเกตที่ว่า พระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธเจ้าผู้มีอายุยืนทั้งหลาย ย่อมคงรูปเดิม ไม่กระจัดกระจาย (เช่น พระพุทธเจ้ากัสสปะ พระบรมสารีริกธาตุของพระองค์รวมอยู่ในพระเจดีย์ทองที่เดียว) ส่วนพระพุทธเจ้าโคตมะ ผู้เป็นพระผู้มีพระภาคของพวกเราพระองค์นี้ ด้วยทรงมีพระมหากรุณาธิคุณต่ออนุชนรุ่นหลัง จึงทรงอธิษฐานพระธาตุให้กระจัดกระจาย เพราะทรงดำริว่า พระองค์อยู่ได้ไม่นานก็จะปรินิพพาน พระศาสนายังไม่แพร่หลายไปในที่ทั้งปวง เมื่อพระองค์ปรินิพพานแล้ว มหาชนจะได้ถือเอาพระธาตุน้อยเหล่านั้นสร้างเจดีย์ไว้บูชา อย่างน้อยก็จะได้มีสวรรค์เป็นที่ไปในเบื้องหน้า

แล้วพระเขี้ยวแก้วอีกสามอันที่เหลือล่ะ ไปอยู่ที่ไหนกันบ้าง ?

หลังจากที่พระพุทธเจ้าศากยมุนีได้ปรินิพพานแล้ว **พระทาฐธาตุ** ทั้งหมดสี่องค์ของพระพุทธองค์ จึงได้กระจายไปอยู่ใน ๓ ภูมิดังนี้

ขวาบน - ดาวดึงส์

ซ้ายบน - แคว้นคันธาระ (ต่อมาถูกอัญเชิญไปอยู่ที่เมืองฉางอัน ประเทศจีน โดยภิกษุฟาเหียนเมื่อคราวจาริกไปสืบพระศาสนาที่ประเทศอินเดีย ปัจจุบันอยู่ที่พระมหาเจดีย์ วัดหลิงกวง กรุงปักกิ่ง)

ขวาล่าง - แคว้นกลิงคะ (ต่อมาหนีภัยสงครามมาอยู่ที่วัดพระเขี้ยวแก้ว เมืองแคนดี้ ประเทศศรีลังกา)

ซ้ายล่าง - นาคพิภพ

ดังนั้น บนภูมิโลกมนุษย์เรานี้ จึงมีพระเขี้ยวแก้วของพระศาสดาประดิษฐานอยู่แค่ ๒ องค์ อีกสององค์มิได้อยู่บนโลกมนุษย์ องค์หนึ่งไปประดิษฐานอยู่บนภูมิสวรรค์ อีกองค์หนึ่งอยู่ที่ภูมินาคพิภพหรืออยู่ใต้บาดาล จึงถือได้ว่า พระทาฐธาตุของพระพุทธองค์ได้ครอบคลุมไปในโลกภูมิทั้งสาม

มาดูความหมายเชิงสัญญลักษณ์ของพระเขี้ยวแก้วทั้งสี่นี้กัน

ก่อนอื่น ขอตั้งข้อสันนิษฐานว่า พระเขี้ยวแก้วทั้งสี่นี้ มีนัยที่บ่งได้ถึงพระดำรัสของพระพุทธองค์ที่ยังคงดำรงอยู่ แม้พระสรีระของพระองค์จะล่วงลับดับขันธปรินิพพานไปแล้วก็ตาม เอาละ ทีนี้มาดูว่ามีเหตุผลอะไร ทำไมถึงคิดอย่างนั้น

ทางขวา = ทักษิณ ซึ่งไม่ได้แปลว่า 'ขวา' อย่างเดียว แปลว่า 'ใต้' ก็ได้ ใช้คำเดียวกันในภาษาบาฬี (ตอนเช้าเมื่อเราหันหน้าไปทางพระอาทิตย์ขึ้น ข้างขวามือของเราจะเป็นทิศใต้) เป็นฝ่ายขวา หรือฝ่ายอนุรักษ์นิยม เทียบเท่ากับฝ่ายพุทธเถรวาทที่ไม่ปรับเปลี่ยนธรรมวินัย ตามมติ

ของพระอรหันต์เถระ ๕๐๐ รูป มีพระมหากัสสปะเป็นประธานในคราวสังคายนาครั้งแรก ที่ให้คงทุกอย่างที่พระพุทธเจ้าได้แสดงและบัญญัติไว้ตามเดิมทุกประการ (แม้จะมีพระพุทธานุญาตให้ลดหย่อนพระวินัยบางข้อได้ ถ้าสงฆ์ทั้งปวงเห็นสมควร) นี้จึงเป็นหลักการของพุทธเถรวาทมาจนถึงทุกวันนี้

เถรวาทนั้น สามารถเรียกได้อีกชื่อหนึ่งว่า *ทักษิณนิกาย* สายนี้จะสัมพันธ์กับสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ เพราะเป็นแหล่งกำเนิดพระอภิธรรม ซึ่งพระพุทธเจ้าได้เสด็จขึ้นไปแสดงพระอภิธรรมโปรดพระพุทธมารดาที่สวรรค์ชั้นนี้ในพรรษาที่ ๗ ต่อมา พระอภิธรรมนี้จะใช้เป็นหลักในการตัดสินพระธรรมที่ผิดเพี้ยนออกไปจากหลักวิภัชวาทของเถรวาท ในคราวสังคายนาครั้งที่ ๓ สมัยพระเจ้าอโศกมหาราช นอกจากนี้ยังโยงกับพระสารีบุตร (อัครสาวกฝ่ายขวา) ซึ่งเป็นผู้นำนัยพระอภิธรรมที่ได้ฟังมาจากพระพุทธเจ้ามาสู่โลกมนุษย์ จึงเหมาะสำหรับพวกธัมมานุสารี และพวกพุทธิจริต ซึ่งชอบหลักปรัชญา และธัมมวิจัย เรื่องที่ละเอียดลึกซึ้ง เหมาะแก่การทำงานของปัญญา

ในสมัยที่พระพุทธศาสนาเสื่อมลงไปจากอินเดีย มาเจริญรุ่งเรืองที่ศรีลังกา วัดมหาวิหารที่พระพุทธโฆษาจารย์ไปแปลอรรถกถา กลับมาเป็นภาษาบาฬีก็ช่วยเสริมหลักของเถรวาท ซึ่งรุ่งเรืองอยู่ทางใต้สืบมา ก่อนจะเผยแผ่ต่อมาทางพม่า ไทย ลาว เขมร จนถึงทุกวันนี้ พุทธเถรวาทจะเน้นวิถีชีวิตพระภิกษุ - ภิกษุณีสงฆ์เป็นแกนหลัก (ต่อมาภิกษุณีสงฆ์หมดวงศ์ลงไป) เป็นแกนนำของชุมชนแห่งไตรสิกขาศีล - สมาธิ - ปัญญา ทำหน้าที่เป็นตัวอย่างและให้ธรรมะแก่สังคม โดยมีฆราวาสญาติโยมหนุนช่วยเรื่องปัจจัยสี่ และพัฒนาตนตามแนวทางทาน - ศีล - ภาวนา วัดเป็นแกนกลางของชุมชน มี*ปัญญา*เป็นคุณธรรมสำคัญ มี*พระอรหันต์* เป็นอุดมคติ มุ่งหลุดพ้นเฉพาะตนให้ได้ก่อนที่จะมาสั่งสอนผู้อื่น มีภาษาบาฬีเป็นหลักในการสืบทอด

ทางซ้าย = อุตตร ซึ่งแปลได้ว่า ‘ซ้าย’ ก็ได้ ‘เหนือ’ ก็ได้ (ตอนเช้าเมื่อเราหันหน้าไปทางพระอาทิตย์ขึ้น ข้างซ้ายมือของเราจะเป็นทิศเหนือ) เป็นฝ่ายซ้ายหรือฝ่ายเสรีนิยม เทียบเท่ากับฝ่ายพุทธอาจริยวาท มีการปรับเปลี่ยนธรรมวินัยให้เหมาะกับสถานที่และบุคคลที่พุทธศาสนาแผ่เข้าไป ตามแต่อาจารย์เห็นสมควร เมื่อพระพุทธศาสนาแผ่ไปทางเหนือ ตามเส้นทางสายไหมมุ่งไปยังจีน ธิเบต เป็นต้น ก็ต้องปรับให้เข้ากับภูมิประเทศ ภูมิอากาศ และพื้นเพนิสัยของคนในถิ่นนั้น ธรรมวินัยก็ค่อยๆ เพี้ยนแปรไป เกิดเป็นมหายาน วัชรยานขึ้น เรียกได้อีกชื่อหนึ่งว่า อุตตร-นิกาย

ในที่หลายแห่ง พระภิกษุต้องพึ่งพาตนเอง เพราะประเพณีบิณฑบาตยังไม่เป็นที่รู้จัก หรือไม่เป็นที่ยอมรับกัน ทำให้ต้องผ่อนปรนวินัยบางข้อลงไป (เช่น การที่พระต้องทำนาเอง จึงต้องฉันมังสวิรัติ และฉันหลังเวลาเที่ยง หรือบางวัดเช่น วัดเส้าหลิน ต้องมีกองกำลังป้องกันตนเองเป็นต้น) เน้นที่การเข้าถึงของคนส่วนใหญ่ คือพวกฆราวาสครองเรือน มุ่งงานสังคมสงเคราะห์ เสียสละช่วยผู้อื่นก่อนช่วยตนเอง ถือเอา*ความกรุณา*เป็นคุณธรรมสำคัญ มี*พระโพธิสัตว์*เป็นอุดมคติ

ส่วนนาคภิภพนั้น มีสัมพันธ์กับพระอุปคุตที่เชื่อกันว่า เป็นพระอรหันต์ที่ประจำอยู่ที่สะดือทะเล คอยปกปักษ์รักษาพระพุทธศาสนา โดยใช้ฤทธิ์เดช เชื่อมโยงกับพระมหาโมคคัลลานะ (อัครสาวกฝ่ายซ้าย) ที่ใช้ฤทธิ์ปราบนาค เหมาะสำหรับพวกสัทธานุสารี หรือพวกสัทธาจริต

ซึ่งนิกายนี้ไปรุ่งเรืองอยู่ทางตอนเหนือของชมพูทวีป แล้วก็แพร่หลายต่อไปยัง ธิเบต จีน เกาหลี ญี่ปุ่น มีภาษาสันสกฤตเป็นหลักในการสืบทอดธรรมและวินัยได้แตกออกเป็นหลายร้อยนิกายตามความเห็นของอาจารย์ในแต่ละพื้นที่

บางแห่งที่เพี้ยนไปมากเช่นในญี่ปุ่น ถึงขนาดที่พระมีภรรยาและลูก เพื่อมาช่วยกันดูแลวัดซึ่งกลายไปเป็นสมบัติสืบทอดประจำตระกูลไป หรือได้ข่าวว่าบางวัดได้มีการลองนำหุ่นยนต์ AI (Artificial Intelligence) เข้ามาทำหน้าที่สอนธรรมะแทนพระกันแล้ว ผลจะเป็นอย่างไรคงต้องติดตามดูกันต่อไป ความที่คำสอนและวินัยของพุทธแบบอาจริยวาทมีความยืดหยุ่นกว่า ทำให้สามารถปรับเข้ากับคนหลากหลายได้ง่ายกว่า เป็นเหตุให้ได้รับความนิยมมากกว่า จึงเรียกได้อีกชื่อว่า พุทธมหายาน มหา แปลว่า ใหญ่ ยานใหญ่ เพราะสามารถนำคนไปได้ทีละมากๆ

ทั้งนี้ก็มิได้แบ่งกันเด็ดขาดตายตัว มีการหยิบยืมคติของกันและกันอยู่เสมอ เช่น พระภิกษุในเถรวาทหลายรูป ก็ถือคติแบบโพธิสัตว์ เน้นงานสังคมสงเคราะห์ช่วยชาวโลก หรือ หลวงปู่โลกอุดรในตำนาน ที่คนไทยหลายคนเชื่อว่า เป็นพระอรหันต์ที่ยังไม่เข้านิพพาน คอยปกปักษ์รักษาชาวพุทธในเมืองไทย มีคนเห็นท่านในที่ลี้ลับอยู่บางครั้ง น่าสังเกตที่คำว่า อุดร ก็มาจาก อุตตร หรือฝ่ายเหนือ/ฝ่ายซ้าย ซึ่งอาจจะเหมาะสำหรับคนที่ชอบอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ เรื่องลึกลับ และการมีเสรีนิยมในการตีความธรรมวินัยได้เองนั่นเอง

ส่วนฝ่ายมหายานเอง บางสายก็มีการเรียนอภิธรรมกันอย่างลึกซึ้ง มีการเรียนโต้วาทะกันจริงจังโดยใช้หลักวิภัชวาท หรือหลายแห่งก็มีการรื้อฟื้นวินัยกลับมาให้เคร่งครัดอีก ทั้งนี้ความเข้าใจของฆราวาสที่ช่วยอุดหนุนพระทางปัจจัยสี่ จะมีผลช่วยให้พระได้รักษาพระธรรมวินัยได้สะดวกขึ้น ฆราวาสจึงต้องมีการศึกษาพัฒนาตนควบคู่ไปด้วยไม่น้อยไปกว่าพระเลย **อย่าลืมว่า พระพุทธเจ้าฝากพระศาสนาไว้กับพุทธบริษัททั้งสี่ มิใช่เฉพาะนักบวชเท่านั้น**

ส่วนพระเขี้ยวแก้วที่อยู่เมืองมนุษย์สององค์นั้น หลังพุทธปรินิพพานช่วงแรก ก็อยู่ในอินเดีย พระเขี้ยวแก้วซ้ายบนอยู่แคว้นคันธาระทางตอนเหนือ ซึ่งถือเป็นตัวแทนของอุตตรนิกาย (มหายาน) ส่วนพระเขี้ยวแก้วขวาล่างอยู่แคว้นกาลิงคะทางตอนใต้ ซึ่งถือเป็นตัวแทนของทักขิณนิกาย (เถรวาท) แต่เมื่อพระพุทธศาสนาสูญสิ้นไปจากอินเดีย พระเขี้ยวแก้วซ้ายบนก็ย้ายไปเก็บรักษาอยู่ที่ประเทศจีน ส่วนพระเขี้ยวแก้วขวาล่างก็ย้ายไปอยู่ที่ประเทศศรีลังกา อันนับเป็นศูนย์กลางพระพุทธศาสนาสองนิกายหลัก ที่ยังคงสืบสายต่อมาจนถึงทุกวันนี้

เมื่อเราไปกราบไหว้พระธาตุ เราก็จะได้ระลึกถึงองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งเมื่อยังทรงพระชนม์อยู่ ทรงประกอบด้วยมหาปุริสลักษณะ ๓๒ อนุพยัญชนะ ๘๐ มีพระสรีระที่สมบูรณ์แบบ มีพระสุรเสียงประกอบด้วยองค์ ๘ (ดุจเสียงพรหม คือ แจ่มใส นุ่มนวล น่าฟัง กลมกล่อม ไม่พร่า ลึก มีกังวาน) มีกัมมชรูป (รูปที่เกิดจากกรรม) ที่งดงามวิจิตร ดุจนายช่างชั้นเลิศมาปั้นแต่งไว้ อย่างไม่มีที่ติ เพราะมีบุญสมภารบารมีที่ทรงบำเพ็ญมา ๔ อสงไขย แสนมหากัป ตกแต่งเป็นอย่างดี มีจิตตชรูป (รูปที่เกิดจากจิต) หรือพุทธลีลาที่แสดงออกมาด้วยพระปัญญาคุณ พระมหากรุณาธิคุณในมหากิริยาจิต เป็นสมุฏฐาน อันเป็นที่ตั้งแห่งความเลื่อมใสของปวงเทพเทวาและมนุษย์

บัดนี้ก็เหลือแต่เพียงพระสรีรธาตุเพียงเท่านี้ แต่ถ้าเรารู้จักเพียงแค่พระสรีรคุณ ศรัทธาของเราก็ยังไม่ตั้งมั่น จนกว่าเราจะรู้พระพุทธคุณ มีพระ

อรหันตคุณ เป็นต้น ศรัทธาของเราจึง จะเป็นศรัทธาที่ตั้งมั่น เป็นพุทธานุสติอย่างแท้จริง

ธาตุอันตรธาน

ธาตุอันตรธาน เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “พระบรมธาตุนิพพาน”

คำว่านิพพานนั้นมี ๓ ประการ คือ

๑. *กิเลสนิพพาน* คือการตรัสรู้ที่โคนต้นศรีมหาโพธิ์

๒. *ขันธนิพพาน* คือการดับเบญจขันธ์ ที่สาลวโนทยาน เมืองกุสินารา

๓. *ธาตุนิพพาน* คือพระบรมสารีริกธาตุสูญสิ้นไปจากโลก ซึ่งจักเกิดขึ้นในอนาคต (ตามคติของเถรวาทก็ว่า เมื่อพระศาสนามีอายุครบห้าพันปี) การนิพพานแห่งพระบรมสารีริกธาตุแห่งพระบรมศาสดา ที่ประดิษฐานอยู่ในที่ต่างๆ เมื่อไม่มีผู้สักการะบูชา พระบรมธาตุก็จะเสด็จไปยังถิ่นประเทศที่มีคนเคารพสักการบูชา จวบจนวาระสุดท้ายมาถึง ทั่วทุกถิ่นประเทศหาผู้สักการบูชาไม่ได้เลย พระบรมธาตุทั้งหลายทั้งหมดจากโลกมนุษย์ เทวโลก และนาคพิภพ ก็จะเสด็จมาสู่ต้นพระศรีมหาโพธิ์สถานที่ตรัสรู้ แล้วรวมกันเป็นรูปของพระพุทธองค์ประดิษฐานอยู่ ณ โคนต้นศรีมหาโพธิ์นั้น ประหนึ่งแท่งทองคำ แล้วเปล่งฉัพพรรณรังสี (รัศมีมีสี ๖ ประการ) แผ่ไปทั่วหมื่นโลกธาตุ (บางอาจารย์ว่า จะมียมกปาฏิหาริย์เกิดขึ้นในที่นั้นด้วย)

แต่ในครั้งนี้ มนุษย์และสัตว์โลกทั้งหลายจะมิมีผู้ใดได้เห็นพระองค์เลย ฝ่ายเทพยดาทั้งหลายในหมื่นจักรวาล จะพากันมาประชุม ณ ที่นั้น ต่างก็กรรแสง โศกาอาดูร เหมือนเมื่อครั้งที่พระพุทธองค์ปรินิพพานที่เมืองกุสินารา ลำดับนั้น เตโชธาตุก็เกิดขึ้นที่พระสรีรธาตุ เผาผลาญพระบรมธาตุจนหมดสิ้น หาเศษมิได้ เข้าถึงซึ่งความสูญหายไปจากโลก ได้ชื่อว่า **“พระบรมธาตุนิพพาน”** และอายุกาลแห่งพระพุทธศาสนาก็จะสิ้นสุดลง ในบัดนั้น

เมื่อพระบรมธาตุนิพพาน เหล่าเทพยดาจะพากันทำสักการบูชา แล้วทำประทักษิณ ๓ รอบ เสร็จสิ้นแล้ว ต่างก็พากันกลับสู่วิมานของตนๆ ในเทวโลก

ฟันซี่ที่ ๓๓ พร้อมทั้งพระบรมสารีริกธาตุทั้งหมด ก็จะหมดหน้าที่ แล้วอันตรธานเสื่อมสูญไปจากโลกมนุษย์ พร้อมทั้งพระปริยัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ และสมณเพศ ที่ได้ทยอยกันอันตรธานไปก่อนหน้านี้แล้ว เรื่องราวของพระพุทธเจ้าก็จะไม่มีผู้ใดรู้จักอีก และโลกก็จะเข้าสู่ยุคของอวิชชา ความมืดบอดทางปัญญาโดยสมบูรณ์... ตราบนานเท่านาน... จนกว่าจะมีพระพุทธเจ้าพระองค์ใหม่บำเพ็ญบารมีมาเต็มรอบอีกครั้งหนึ่ง แล้วเราจึงจะได้ยินเรื่องของฟันซี่ที่ ๓๓ นี้กันอีกครั้งหนึ่ง...

คิดว่าพวกเราบางคนหรือหลายคนที่กำลังอ่านกันอยู่ที่นี่ก็คงยังอยู่.... จนกว่าจะถึงวันนั้น

กวีนิพนธ์

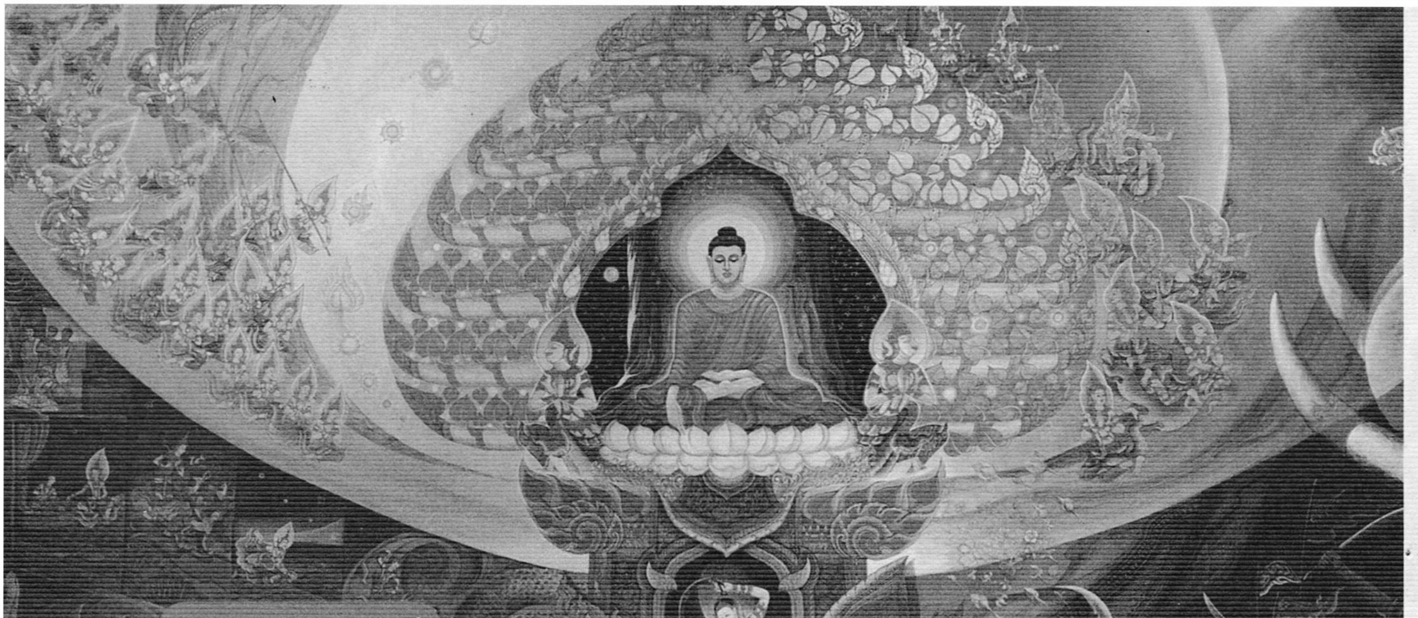
ปัจจัยสี่ ประคองกาย

อาหาร นั้นหรือ คือยาไส้ จีวร สไบ ใช้ปิดแผล
บาตร กระเบื้อง ใส่ยาแล ประคองกายแก่ๆ ไว้ ให้ภาวนาฯ

สติ ประคองใจ

ปัญญาจริง ต้องอ่อนน้อม ศรัทธาพร้อม ต้องศึกษา
วิริยะสู้ ต้องรู้เวลา สมาธิกล้า ต้องไม่หยุดเพียร ฯ

ธีรปัญโญ

สนทนาภาษาบาลี

นายจำรูญ ธรรมดา

ตอนที่ ๒
สนทนาภาษาพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

ฉบับที่แล้ว กระผม นายธรรมดา ได้พูดถึงความสำคัญของภาษาบัญญัติ การที่เราจะให้ความสำคัญหรือการประเมินค่าอย่างซาบซึ้งในสิ่งใดสิ่งหนึ่งนั้น ย่อมเกิดจากความศรัทธาอย่างแรงกล้าในสิ่งนั้นๆ ดังนั้น หากเราทั้งหลายมองเห็นคุณค่าของภาษาบาฬี เราก็จะมองภาษาบาฬีอย่างชื่นชม

ท่านผู้อ่านที่เคารพ การเรียนภาษาใดภาษาหนึ่งนั้น จำเป็นต้องมีเป้าหมายที่ชัดเจน ดังนั้น ก่อนที่ท่านจะตัดสินใจเรียนภาษาบาฬี ท่านต้องมองวัตถุประสงค์ของการเรียนให้ออกอย่างชัดเจน อย่ามองแบบเบลอๆ ยกเว้นแต่ท่านเคยมีบุญบารมีเก่าที่ตนสั่งสมมา เช่น ตอนที่กระผมเป็นเด็กอายุยังไม่ครบ ๑๓ ปี เพียงแค่ได้ยินคำว่า “บาฬีใหญ่” จิตใจก็ฟูขึ้น (อุทคฺคจิตฺโต) อย่างมีปีติ ทำให้เด็กน้อยบ้านป่าคนหนึ่ง สามารถตัดสินใจอย่างเฉียบขาดได้ จากวันนั้นถึงวันนี้ เป็นเวลาครึ่งศตวรรษที่กระผมโลดแล่นอยู่บนเวทีฉากละครชีวิต ในฐานะนักวิชาการบาฬี ผู้ทุ่มเทให้กับภาษาบาฬีแทบทุกลมหายใจ

เมื่อมีศรัทธาอย่างแรงกล้าแล้ว ก็จะเป็นแรงผลักให้เกิด **วิริยะ** ที่ทรงพลัง-สติ-สมาธิ และปัญญา ก็จะทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ จากนั้น การเรียนรู้ภาษาบาฬี ก็จะไม่ยาก อย่างที่หลายๆ ท่านกลัว (กลัวในสิ่งที่ไม่ควรกลัว ภาษาบาฬีเรียกว่า **อภายิตพฺเพ ภายนฺติ** ความจริง พระพุทธองค์ทรงสอนให้เรากลัวบาป บาปจึงเป็น ภายิตพฺพธมฺม สิ่งที่ทุกคนควรกลัว)

หลายท่านเห็นบาฬีแล้ว ไม่อยากอ่าน ไม่อยากฟัง คงเป็นเพราะไม่มีพื้นฐานความรู้มาก่อน แต่อย่าลืมว่า ไม่มีใครมีพื้นฐานมาแต่เกิดนะครับ พื้นฐานเป็นสิ่งที่ทุกท่านต้องสร้างขึ้นมา ดังนั้น หากท่านรู้ตัวเองว่ายังไม่รู้บาฬี ก็ควรที่จะเรียนรู้ปูพื้นฐานก่อนสักระยะ แต่ก็ไม่ควรนานเกิน ๖ เดือน เพราะว่าการใช้เวลาเปลืองกับการเรียนภาษาอย่างเดียวตลอดชีวิตนี้ ย่อมไม่เป็นผลดีกับผู้เรียนเท่าไรนัก ท่านต้องมองภาษาบาฬีเป็นดั่ง**นาวา**พาข้ามมหาสมุทรพระไตรปิฎก นั่นหมายความว่า จุดหมายปลายทางของเราจริงๆ หาใช่นาวาคือภาษาบาฬีไม่ แต่เราต้องการต่อเรือ

เพื่อใช้ข้ามมหาสมุทรอันลุ่มลึก กล่าวคือพระธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าต่างหาก

ด้วยเหตุนี้ แม้ท่านจะใช้ภาษาบาฬีได้คล่อง แต่ยังไม่มีโอกาสเรียนรู้พระไตรปิฎก คือพระธรรมคำสอนอันทรงค่าของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้วละก็ ก็เท่ากับว่า ท่านไปยังไม่ถึงฝั่ง ซึ่งเป็นจุดหมายปลายทางที่แท้จริงแห่งชีวิต

แล้วการสนทนาภาษาบาฬีมีประโยชน์อะไร? ตอบว่า การสนทนา เป็นการฝึกฝนทักษะในการเรียนภาษาทุกภาษาครับ นั่นหมายความว่า หากท่านสามารถฝึกฝน จนมีทักษะครบทั้ง ๔ ทักษะ (พูด ฟัง อ่าน เขียน) แล้ว ย่อมเป็นปทัฏฐานปัจจัยให้เกิดการเรียนรู้ภาษาธรรมอันลึกซึ้งได้เร็วและง่ายขึ้น จงจำไว้เสมอว่า **"ปริจโย สิทฺธมาวโห"** การฝึกฝนทำให้คนประสบความสำเร็จ (มีความชำนาญเชี่ยวชาญและแตกฉาน) มีคำพูดในภาษาอังกฤษว่า "Practice makes perfect" คำแปลก็เหมือนกับบาฬีข้างต้นนั่นแหละครับ

ท่านผู้อ่านที่เคารพรักทุกท่าน หากท่านมีความเคารพรักในพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ท่านก็จะต้องมีความเคารพศรัทธาในภาษาของพระพุทธองค์ด้วยนะครับ ซึ่งกระผมเองก็เชื่อมั่นว่า เราชาวพุทธส่วนใหญ่เป็นเช่นนั้น เพียงแต่เราไม่มีช่องทางที่จะเรียนรู้มากพอ ที่ผ่านมา (ตอนกระผมเป็นเด็ก) ประเทศไทยเราขาดหลักสูตร ขาดตำราคู่มืออุปกรณ์การเรียนรู้ภาษาบาฬีมากอยู่พอสมควร แต่ปัจจุบัน ต่างจากเมื่อก่อนมาก เรามีปัจจัยสำหรับการเรียนรู้ภาษาบาฬีพร้อม แต่ก็อย่างว่าอีกนั่นแหละครับ แม้ปัจจัยภายนอกจะพร้อม แต่หากทรัพยากรบุคคลไม่พร้อม ปัจจัยที่ว่านั้นก็แทบจะไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ใดๆ เลย

สรุปก็คือ การเรียนรู้จะต้องพร้อมทั้ง**บุคคล**และ**อุปกรณ์**ครับ ซึ่งบัดนี้ หากเรามีอุปกรณ์ที่เพียงพอต่อการเรียนรู้ภาษาบาฬีแล้ว จะมัวชักช้าอยู่ไย **ได้เวลาทุ่มสุดตัวลุยทำสิ่งที่ธรรมดาให้ดีที่สุดแล้วครับ**

อุฏฺเฐหิ ภิกฺขุ กึ เสสิ โก อตฺโถ สุปิเตน เต อาตุรสฺส หิ กา นิทฺทา สลฺลวิทฺธสฺส รุปฺปโต.

"ลูกรักเอ๋ย เจ้ามัวนอนอยู่ทำไม จงลุกขึ้นทำความเพียรเถิด ประโยชน์อะไรเล่า ด้วยการนอนดิ้นไปดิ้นมา การนอนของเธอ ผู้เร่าร้อนเนื่องจากถูกศรกิเลสปัก ช่างดูน่าสมเพชจัง"

ท่านผู้อ่านที่เคารพครับ ก่อนที่ท่านผู้อ่านจะฝึกพูดบาฬีนั้น เบื้องต้น ท่านจะต้องคิดก่อนแล้วตั้งสติสัมปชัญญะให้ดีก่อนครับ อย่าสักแต่ว่ามีปาก แล้วก็พูดออกไปอย่างพล่อยๆ เพราะอาจจะทำให้ท่านพูดผิดพลาดได้ ซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้วเรามักจะนิยมพูดประโยคแบบ ๓ แบบก่อนคือ

๑. ประโยคบอกเล่า บาฬีเรียกว่า **วิสชฺชนาวากฺย** หรือ **ปฏิญฺญาวากฺย** ตัวอย่าง :

พุทฺธํ สรณํ คจฺฉามิ. ข้าพเจ้าขอน้อมรับพระพุทธเจ้าว่าเป็นสรณะ(ที่พึ่งแห่งชีวิต)

๒. ประโยคคำถาม บาฬีเรียกว่า **ปุจฺฉาวากฺย** หรือ **โจทนาวากฺย** ตัวอย่าง :

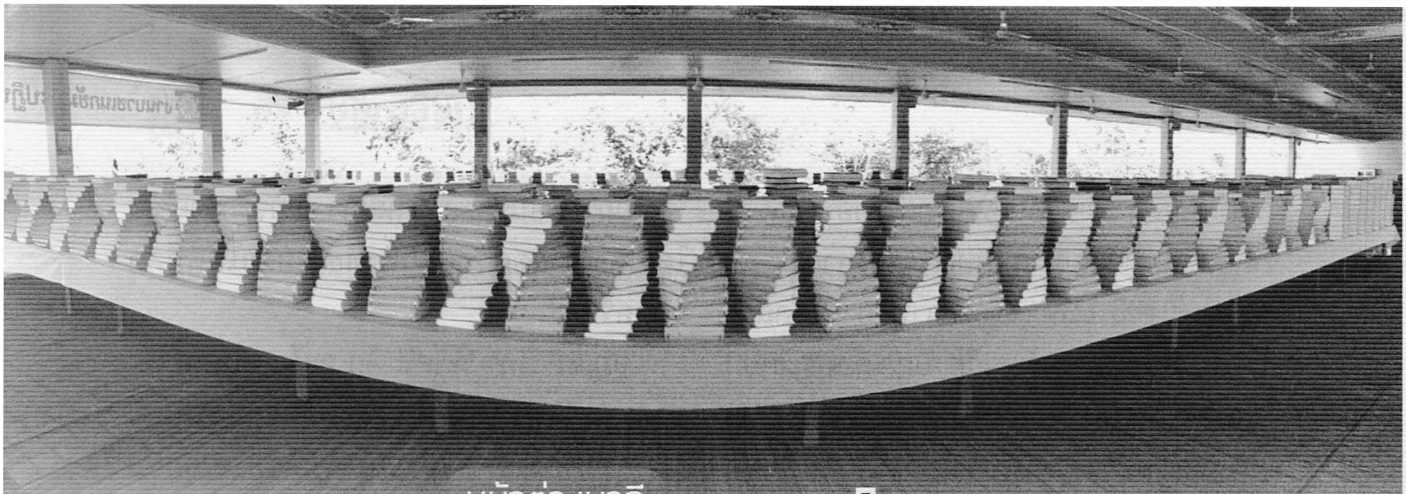
พุทฺธํ สรณํ คจฺฉามิ นุ ? ข้าพเจ้าน้อมรับนับถือพระพุทธเจ้าว่าเป็นสรณะ หรือ

๓. ประโยคปฏิเสธ บาฬีเรียกว่า **ปฏิเสธวากฺย** หรือ **ปฏิกฺเขปวากฺย** ตัวอย่าง :

พุทฺธํ สรณํ น คจฺฉามิ. ข้าพเจ้าไม่น้อมรับนับถือพระพุทธเจ้าว่าเป็นสรณะ

สำหรับในฉบับนี้ อยากให้ท่านผู้อ่านได้ฝึกประโยค ๓ แบบนี้ให้ขึ้นใจนะครับ

อชฺช อลเมตฺตาวตา อปรโปตฺถเก ปสฺสิสฺสาม. พอแค่นี้ก่อนครับ ฉบับหน้าพบกันใหม่

หน้าต่างบาลี

พระมหาสมปอง มุทิโต

ตอนที่ ๒

ชื่อและเสียงของอักษรภาษาบาลี

สุปภาตํ โว.

อรุณสวัสดิ์ นักศึกษาบาลีใหญ่และพระไตรปิฎกทุกท่าน

เมื่อวานพวกเราได้เรียนเรื่องอักษรในภาษาบาลีกันแล้ว จึงได้ความรู้เรื่องอักษรบาลี ๓ ส่วนใหญ่ๆ ดังนี้

๑. **อักษร** :- มีจำนวน ๔๑ ตัว คือ อ อา อิ อี อุ อู เอ โอ, ก ข ค ฆ ง, จ ฉ ช ฌ ญ, ฏ ฐ ฑ ฒ ณ, ต ถ ท ธ น, ป ผ พ ภ ม, ย ร ล ว ส ห ฬ อํ.

๒. **สระ** :- ในจำนวนอักษร ๔๑ ตัวนั้น เป็นสระออกเสียงได้ ๘ ตัว คือ อ อา อิ อี อุ อู เอ โอ, ในสระ ๘ ตัวนั้น เป็นรัสสะ ออกเสียงสั้น มี ๓ ตัว คือ อ อิ อุ, เป็นทีฆะ ออกเสียงยาว มี ๕ ตัว คือ อา อี อู เอ โอ.

๓. **พยัญชนะ** :- อักษรที่เหลือจากสระ เรียกว่าพยัญชนะ มีจำนวน ๓๓ ตัว คือ ก ข ค ฆ ง, จ ฉ ช ฌ ญ, ฏ ฐ ฑ ฒ ณ, ต ถ ท ธ น, ป ผ พ ภ ม, ย ร ล ว ส ห ฬ อํ. ในจำนวน ๓๓ ตัวนั้น เป็นพยัญชนะวรรค จัดเข้าเป็นพวกเดียวกันได้ มี ๕ วรรคๆ ละ ๕ ตัว คือ ก ข ค ฆ ง, จ ฉ ช ฌ ญ, ฏ ฐ ฑ ฒ ณ, ต ถ ท ธ น, ป ผ พ ภ ม, ที่เหลือเป็นพยัญชนะอวรรค จัดเข้ากันไม่ได้ มี ๘ ตัว คือ ย ร ล ว ส ห ฬ อํ.

จะเห็นได้ว่า ช่วงนี้พวกเรากำลังเรียนรู้เรื่อง “ชื่อ” และ “เสียง” ของอักษรภาษาบาลีอยู่นะ เช่น อักขระ สระ รัสสะ ทีฆะ พยัญชนะ วรรค อวรรค อโฆสะ โฆสะ สิถิละ ธนิตะ วิมุตตะ ฐานะ กัณฐะ ตาลุ มุทธะ ทันตะ โอฏฐะ นาสิกา กรณะ ชิวหามัชฌะ ชิวโหปัคคะ ชิวหัคคะ สกัฏฐานะ ปยตนะ สังวุตะ วิวฏะ ผุฏฐะ อีสังผุฏฐะ เอกชะ ทวิชะ สังโยคะ เป็นต้น ดังนั้น เราจึงควรเรียนให้รู้ลึกลงไปถึงความหมายของ “ชื่อ” และ “เสียง” เหล่านี้ด้วย มาเริ่มกันเลย

อักขระ ไม่หมดสิ้นไป คือ แม้จะมีเพียง ๔๑ ตัว ก็จริง แต่เขียนอ่านมากเท่าไรก็ไม่หมดไม่สิ้น

สระ อ่านออกเสียงได้ คือ ไม่ต้องอาศัยอักษรอื่นก็สามารถอ่านออกเสียงได้

รัสสะ สระเสียงสั้น

ทีฆะ สระเสียงยาว

พยัญชนะ อักษรที่ทำเนื้อความให้ปรากฏ แต่อ่านออกเสียงไม่ได้ อยากให้อ่านออกเสียงได้ต้องไปอาศัยสระ ๘ ตัวออกเสียง ถ้ายังไม่ได้อาศัยสระ คือยังไม่มีสระอยู่ด้วย จะเขียนโดยให้มีจุด อยู่ข้างล่างอย่างนี้ กฺ ขฺ คฺ ฆฺ งฺ, จฺ ฉฺ ชฺ ฌฺ ญฺ เป็นต้น

วัคคะ พยัญชนะที่จัดเข้าเป็นพวกเดียวกันได้ เพราะอาศัยฐานเสียงเดียวกัน มี ๕ วรรคๆ ละ ๕ ตัว ดังนี้ ก ข ค ฆ ง เป็น กวรรค, จ ฉ ช ฌ ญ เป็น จวรรค, ฏ ฐ ฑ ฒ ณ เป็น ฏวรรค, ต ถ ท ธ น เป็น ตวรรค, ป ผ พ ภ ม เป็น ปวรรค

อวัคคะ พยัญชนะที่จัดเข้าเป็นพวกเดียวกันไม่ได้ เพราะมีฐานเสียงแยกกัน

อโฆสะ เฉพาะพยัญชนะที่ออกเสียงไม่ก้อง ไม่กังวาล มี ๑๑ ตัว (๑ - ๒ ส อโฆสะ) คือ ก ข จ ฉ ฏ ฐ ต ถ ป ผ ส

โฆสะ พยัญชนะที่เหลือ ออกเสียงก้อง เสียงกังวาล ยกเว้น อํ

สิถิละ เฉพาะพยัญชนะที่ออกเสียงอ่อน เบา นุ่มนวล หมายถึงพยัญชนะตัวที่ ๑ และ ๓ ในวรรคทั้ง ๕

ธนิตะ เฉพาะพยัญชนะที่ออกเสียงแข็ง กระด้าง ดุดัน หมายถึงพยัญชนะตัวที่ ๒ และ ๔ ในวรรคทั้ง ๕

วิมุตตะ เฉพาะพยัญชนะที่ออกเสียงพ้นจากสิถิละและธนิตะ หมายถึงพยัญชนะตัวที่ ๕ ในวรรคทั้ง ๕ และที่ออกเสียงพ้นจาก อโฆสะ และโฆสะ หมายถึง พยัญชนะ อํ หรือ นิคคหิต

ฐานะ ฐานที่ตั้งที่เกิดของเสียงแต่ละอักษร

กัณฐะ คอ กล่องเสียงในลำคอ เป็นฐานที่ตั้งที่เกิดของเสียงอักษร

ตาลุ เพดานปาก เป็นฐานที่ตั้งที่เกิดของเสียงอักษร

มุทธะ ปุ่มเหงือก เป็นฐานที่ตั้งที่เกิดของเสียงอักษร

ทันตะ ฟัน เป็นฐานที่ตั้งที่เกิดของเสียงอักษร

โอฏฐะ ริมฝีปาก เป็นฐานที่ตั้งที่เกิดของเสียงอักษร

นาสิกา จมูก โพรงจมูก เป็นฐานที่ตั้งที่เกิดของเสียงอักษร

กรณะ อวัยวะส่วนที่เป็นเหมือนอุปกรณ์ไปกระทบกับฐานนั้นๆ (กรณ์)

ชิวหามัชฌะ ท่ามกลางลิ้น เป็นกรณ์ไปกระทบกับ ตาลุฐาน

ชิวโหปัคคะ ใกล้ปลายลิ้น เป็นกรณ์ไปกระทบกับ มุทธฐาน

ชิวหัคคะ ปลายลิ้น เป็นกรณ์ไปกระทบกับทันตฐาน

สกัฏฐานะ ฐานของตนนั่นแหละ เป็นกรณ์ไปกระทบกับ ฐานของตน คือ กล่องเสียงในลำคอกระทบกันเอง ริมฝีปากกระทบกันเอง โพรงจมูกกระทบกันเอง

ปยตนะ ความพยายามเปล่งออกเสียงของแต่ละอักษร

สังวุตะ ความพยายาม ปิดฐาน เปล่งเสียง

วิวฏะ ความพยายาม เปิดฐาน เปล่งเสียง

ผุฏฐะ ความพยายาม กระทบฐานหนัก เปล่งเสียง

อีสังผุฏฐะ ความพยายาม กระทบฐานเบา เปล่งเสียง

เอกชะ อักษรที่ออกเสียงจากฐานเดี่ยว เช่น ก ข ค ฆ ง

ทฺวิชะ อักษรที่ออกเสียงจากฐานคู่ มีเพียง ๓ ตัว คือ เอ โอ ว

สังโยคะ เฉพาะพยัญชนะ ๒ หรือ ๓ ตัว อาศัยสระเดียวกันออกเสียง เช่น ทฺวิ (ทฺว+อิ) สงฺขยา (ส+งฺขย+อา)

เป็นอย่างไรบ้าง ละเอียดเกินไปไหม เมื่ออยากรู้ ก็ต้องรู้ให้ลึก รู้ให้จริง จึงจะมีพื้นฐานเพื่อขึ้นไปเรียนรู้พระไตรปิฎก

เอาไว้เจอกันในวันฉบับหน้า ขอให้นักศึกษาบาลีใหญ่และพระไตรปิฎกทุกท่าน จงสามารถทำลายความไม่รู้ แล้วเจริญด้วยความรู้แจ่มแจ้งในพระสัทธรรมทุกประการเทอญ

ชวนอ่าน สังกันตบุตร ลูกแม่เคลื่อน

สาระสงกรานต์ที่แท้

วันสงกรานต์

วันนี้เป็นวันดี ศรีสงกรานต์ สนุกสนาน ชื่นบานสุขสันต์
ปีใหม่ใสสด รื่นรสทั่วกัน กลับบ้านเกิดนั้น ขวัญเยี่ยมครอบครัว
พ่อแก่แม่เฒ่า ต่างเฝ้ารอคอย เหล่าลูกหลานน้อย รดน้ำดำหัว
ต่างเอาใจใส่ ให้พรกันทั่ว แล้วตัวเข้าวัด ปฏิบัติธรรมทำบุญ
ประเพณีดีงาม ตามอย่างไทยไทย ผูกมั่นพันใจ พุทธศาสน์ค้ำจุน
ก้าวเคลื่อนเดือนปี จิตเอื้อเกื้อหนุน จำเริญจำรูญ จิตสูงจุ่งพัฒนา ฯ (13/4/61)

สงฺกนฺต = สงกรานต์, การเคลื่อนย้าย

วิ. สํ สุฏฺฐุ กมตีติ สงฺกนฺโต การก้าวไปพร้อม

(สํ บทหน้า, **กมุ** ธาตุ ในความหมายว่าก้าวไป, เคลื่อน, **ต** ปัจจัย) [1]

[วันเป็นที่เคลื่อนย้าย (ของดวงอาทิตย์ จากราศีหนึ่งไปสู่ราศีหนึ่ง)

วันแรกของเดือนที่ดวงอาทิตย์เคลื่อนย้ายจากราศีมีนเข้าสู่ราศีเมษ เรียกว่า วันมหาสงกรานต์ (ขึ้น ๑ ค่ำ เดือน ๕)]

สํ อุปสัค = ดี, งาม, ง่าย, การต่อ, การย่อ, เสมอกัน, ร่วมกัน, เบื้องแรก, รวบรวม, ปิด [2], พร้อม, กับ

สุ อุปสัค = ดี, งาม, ง่าย, ด้วยดี, บริบูรณ์ สุฏฺฐุ ดี เช่น สุฏฺฐุ คโต สุคโต เสด็จไปแล้วด้วยดี [2]

ฉะนั้น สงฺกนฺโต แปลว่า การก้าวไปด้วยดี ก็ได้

ท่านพุทธทาส แปลว่า ก้าวหน้า สำหรับคนที่รู้ธรรมะ ใช้ธรรมะในการดับทุกข์ ให้ออกไปเรื่อยๆ ลดความยึดมั่นถือมั่น ทำงานให้ลุล่วงโดยไม่ประมาท ถือว่าก้าวหน้าและมีวันสงกรานต์ที่แท้จริง

ก้าวหน้าได้ด้วยอะไร ด้วยน้ำชำระล้าง คือ **บุญ**

วิเคราะห์ความหมายบุญ

๑. อตฺตโน สนฺตานํ ปุนาติ วิโสเธตีติ ปุญฺญํ [1, 3]

ชื่อว่า บุญ เพราะชำระล้างสันดานของตนให้สะอาดบริสุทธิ์

๒. อตฺตโน การกํ ชนํ ปวติ ปุนาติ โสเธตีติ ปุญฺญํ [1, 3]

กรรมที่ชำระชนผู้ทำซึ่งตนให้สะอาด ชื่อว่า บุญ

ปุญฺญ มาจาก **ปุ** ธาตุ หรือ **ปู** ธาตุ **โสเธ ปวเน** ในอรรถ "การชำระ, ทำให้หมดจด, ทำให้สะอาด"

ทำบุญ ๓ แบบ เปรียบเหมือนการอาบน้ำ (ท่านพุทธทาส)

๑. อาบด้วยน้ำโคลน คือ พวกที่ฆ่าสัตว์เอามาทำบุญ ทำบุญอวดคน ทำบุญเอาหน้า ทำบุญค้ากำไร

๒. อาบน้ำแป้งหอม คือพวกที่ยึดมั่นถือมั่นในบุญ เมาบุญ เมาสวรรค์วิมาน

๓. อาบด้วยสบู่แล้วล้างด้วยน้ำสะอาด คือพวกที่ทำบุญเพื่อที่จะละเสียซึ่งความยึดมั่นถือมั่น ไม่ยึดมั่นว่าสิ่งใดเป็นตัวเราหรือของเรา เพื่อทำให้กิเลสหมดไป

บุญกิริยาวัตถุ ๑๐

๑) **ทานมัย** แบ่งปันช่วยเหลือผู้อื่นที่ขาดแคลน มีความต้องการ ด้วยปัจจัย ๔ แรงงาน วิทยาทาน แล้วเราก็สุขใจ เพราะเราได้ทำประโยชน์แก่ผู้อื่น และแก่ตัวเอง คือชำระล้างความโลภ หวงแหน ตระหนี่ ยึดติด ความเห็นแก่ตัว

๒) **สีลมัย** ด้วยการตั้งข้อกำหนดที่จะลดละไม่ละเมิดความชั่ว ศีล ๑. ไม่เบียดเบียนฆ่าสัตว์ ชำระล้างโทสะ อาฆาตพยาบาท ๒. ไม่ลักทรัพย์ ชำระล้างโลภอยากได้โดยไม่ถูกต้องชอบธรรม ๓. ไม่ผิดในกาม ชำระล้างกามราคะ ๔. ไม่พูดเท็จ ชำระล้างความหลอกลวง ไม่มีสัจจะ ๕. ไม่เสพของมึนเมา ชำระล้างความโง่หลงงมงาย ขาดสติสัมปชัญญะ

๓) ***ภาวนามัย*** ฝึกอบรมจิตใจปัญญาให้เจริญพัฒนาก้าวหน้า ด้วยวิธีต่างๆ ทำให้สงบ ข่มกิเลสเครื่องเศร้าหมอง นิวรณ์ เครื่องปิดกั้นความดี เรียก สมถะ ถ้าให้เข้าใจความจริงของชีวิต - ธรรมชาติว่าเป็น อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ไม่ควรยึดมั่นถือมั่น ก็เป็น วิปัสสนา

๔) **อปจายนมัย** ประพฤติอ่อนน้อม ละทิฐิมานะ อหังการ กระด้างถือตัว เย่อหยิ่ง จองหองพองขน อวดดี (บางครั้งคืออวดชั่ว) กร่าง ถ้าเป็นผู้ใหญ่ก็แสดงในรูปความเมตตา เป็นกันเองต่อผู้น้อย ไม่วางตัวถือตัว วางท่า วางฟอร์มเกินไป ถือยศศักดิ์ยศช้างขุนนางพระเกินไป เป็นการอ่อนน้อมเข้าหาผู้น้อย ทำให้ผู้น้อยกล้าน้อมเข้าไปหาด้วย ไม่ใช่แข็งเกินจนเหินห่างผลักไสให้ผู้น้อยเกรงกลัว ต้องหลบหนี การที่ผู้ใหญ่ไหว้ตอบผู้น้อยที่สมควร ก็เป็นความอ่อนน้อมน่ารักของผู้ใหญ่ (เว้นพระพุทธเจ้าไม่ต้องไหว้ตอบใคร กษัตริย์ไม่ต้องไหว้ตอบสามัญชน พ่อแม่ไม่ต้องไหว้ตอบลูก พระไม่ต้องไหว้ตอบฆราวาส)

ปูชโก ลภเต ปูชํ วนฺทโก ปฏิวนฺทนํ

บูชาผู้อื่น ย่อมได้บูชาตอบ ไหว้ผู้อื่น ย่อมได้ไหว้ตอบ (ขุ.ชา.๒๘/๔๐๑)

๕) **เวยยาวัจจมัย** ขวนขวายรับใช้ผู้อื่น สังคมสาธารณะ จิตอาสา จิตสาธารณะ อย่างน้องแบมนักศึกษากล้าขวนขวายแจ้งข่าวคนโกงกิน หรือพนักงานป่าไม้กล้าจับคนทำผิด ที่เป็นคนร่ำรวยและมีอิทธิพล คือไม่นิ่งดูดาย ใจจืดใจดำ ทอดธุระในสิ่งที่เหมาะควร บางทีคนมาอ้างว่า อุเบกขา แต่เป็นอัญญาณุเบกขา เฉยโง่ เฉยบื้อ เฉยเจ้าเล่ห์ เฉยเพราะไม่ได้ประโยชน์ เฉยเพราะอคติ ๔ เป็น วัญจกธรรม (ธรรมลวง)

๖) **ปัตติทานมัย** แบ่งปันเฉลี่ยส่วนแห่งความดีแก่ผู้อื่น เปิดโอกาสให้ผู้อื่นร่วมทำดีกับเรา ชำระความหวงแหน ตระหนี่ความดี หรืออานิสงส์ผลประโยชน์จากความดีของตนนั้น

๗) **ปัตตานุโมทนามัย** อนุโมทนาสาธุชื่นชมยินดีในความดี ความสุข ความสำเร็จของผู้อื่น ชำระล้างความริษยา

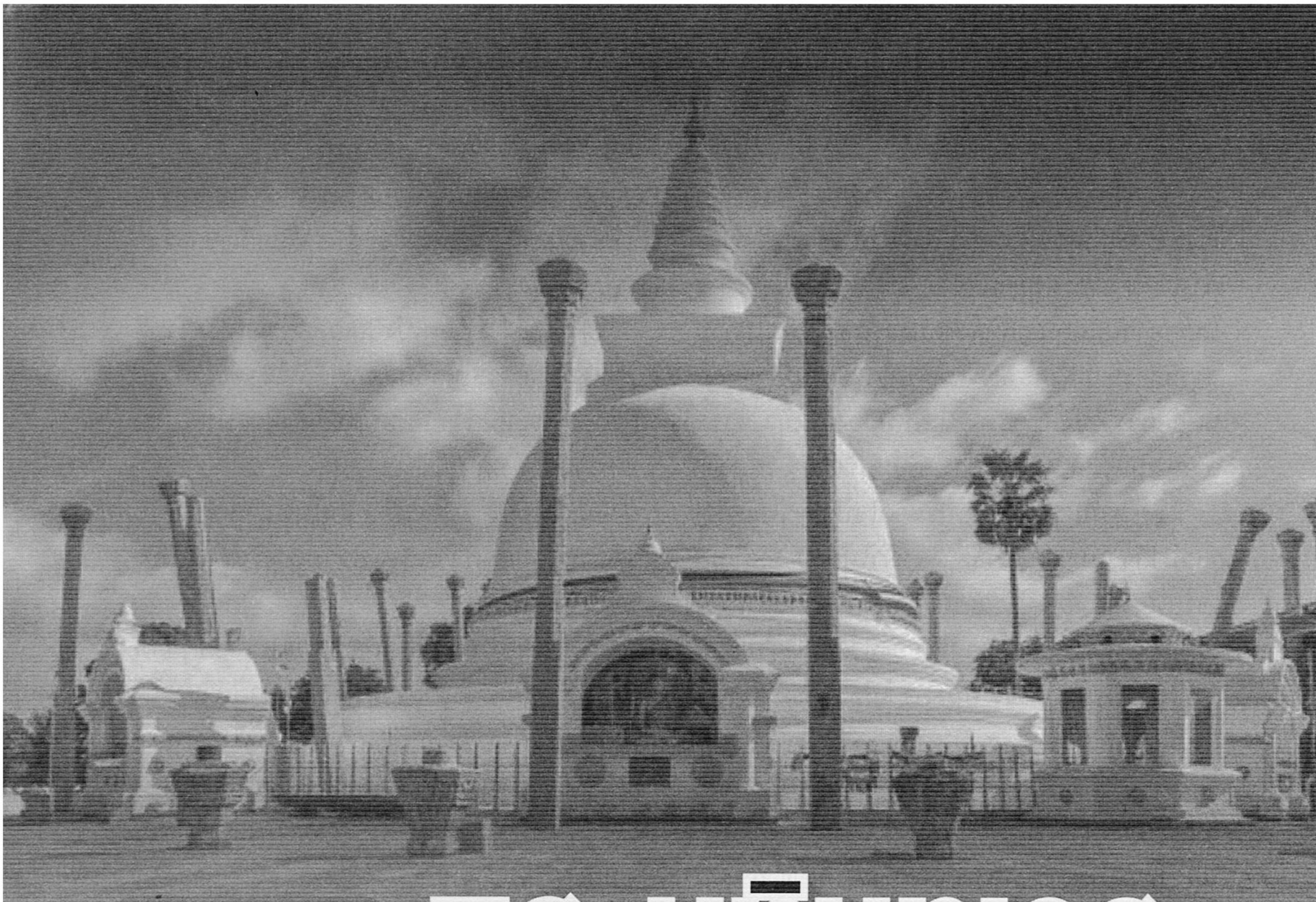
๘) **ธัมมัสสวนมัย** ฟังธรรมแสวงหาความรู้ ชำระล้างมิจฉาทิฐิ ความโง่เขลาเบาปัญญา ได้อานิสงส์การฟังธรรม ๕ ประการ คือ ได้ฟังสิ่งใหม่ที่ไม่เคยฟัง เข้าใจชัดสิ่งที่เคยได้ฟังแล้ว บรรเทาความสงสัยเสียได้ ทำความเห็นให้ถูกตรง จิตผู้ฟังย่อมเลื่อมใส ผ่องใส

๙) **ธัมมเทสนามัย** แสดงธรรม สั่งสอนเผื่อแผ่ความรู้ธรรมะแก่ผู้อื่น ชำระล้างความตระหนี่ขี้เหนียวธรรมะและความรู้ ได้อานิสงส์ ๕ เพราะเหมือนสอนตนเองด้วย เพราะตัวเองต้องพินิจพิจารณาธรรมใคร่ครวญ ทำธรรมวิจัยไปด้วย ชำระล้างมิจฉาทิฐิด้วย

๑๐) **ทิฏฐุชุกัมม์มัย** ทำความเห็นถูกตรง ชำระล้างมิจฉาทิฐิ อวิชชา ความโง่หลงที่ทำให้เราติดในวัฏสงสาร เวลาทำบุญข้ออื่นๆ ต้องมีข้อนี้กำกับด้วยทุกครั้ง จะทำให้การทำบุญถูกต้องตามความหมายสูงสุดทางพุทธศาสนา

นี่คือน้ำชำระล้างสันดานตนให้สะอาด บริสุทธิ์ ให้ตนก้าวหน้า เคลื่อนย้ายก้าวไปพร้อมสู่สิ่งที่ดีๆ ตามความหมายแท้จริงของ **สงฺกมติ สงฺกนฺต สงฺกนฺโต สงกรานต์** ขั้นสูงสุด ฯ

อ้างอิง : [1] พจนานุกรมศัพท์วิเคราะห์ : พระมหาโพธิวงศาจารย์ ทองดี; [2] ไวยากรณ์บาลีเบื้องต้น อัพยยศัพท์ ส์,สุ อุปสัค : พระมหาธิติพงศ์; [3] จูฬธาตุปจฺจยโชติกา

มองเทศ-มองไทย

วิเทศทัยย์

พระมหินทเถระ บูรพาจารย์ของพระธรรมทูต ๓

คราวที่แล้วสรุปลงตรงพระมหินทเถระและคณะพร้อมกันที่เมืองปาตลีบุตร รอเวลาเพื่อเดินทางไปเกาะลังกาตามคำสั่งของพระราชบิดาและพระอุปัชฌาจารย์โมคคัลลีบุตรติสสเถระ การรอเวลาดังกล่าวไม่สามารถระบุได้ว่าเพื่อเหตุผลใด สันนิษฐานว่าน่าจะรอความพร้อมของเรือเพื่อนำส่งถึงเกาะลังกา อีกทั้งเหล่าทหารหาญเสมือนกองเกียรติยศคอยติดตามอารักขา และอำนวยความสะดวกตลอดการเดินทาง ซึ่งถือว่าเป็นธรรมเนียมของเชื้อสายพระมหากษัตริย์

แปลกแต่จริงตำนานทิ้งเป็นปริศนาเฉยเลย !!!

ประเด็นนี้ผู้เขียนยังหาหลักฐานมาวิเคราะห์มิได้ คิดเอาเองคนเดียว ลำพังว่าเหตุที่ไม่กล่าวถึงกองเกียรติยศตรงนี้ ผู้แต่งตำนานน่าจะต้องการ focus ความสำคัญของพระมหินทเถระ ในฐานะพระธรรมทูตผู้เสมือนตัวแทนของพระพุทธเจ้าซึ่งนำพระสัทธรรมคำสอนไปเผยแผ่ยังต่างแดน

หลักฐานอีกแห่งหนึ่งระบุว่าขณะพระมหินทเถระรั้งรอเวลาอยู่นั้น ท้าวสักกะได้เข้าไปอาราธนาพระเถระ โดยอ้างถึงพระพุทธทำนายว่า *"พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงทำนายไว้ว่า อนาคตกาลภายภาคหน้า พระภิกษุชื่อว่ามหินทเถระจักทำชาวตามพปัณณิทวีปให้เลื่อมใสศรัทธา บัดนี้เป็นเวลาสมควรที่พระคุณเจ้าจะไปยังทวีปอันประเสริฐนั้น แม้ข้าพเจ้าก็จักร่วมเป็นเพื่อนเดินทางของพระคุณเจ้าด้วย"*

ผู้อ่านเห็นอะไรตรงนี้หรือไม่ ?

เหตุใดจึงเป็นท้าวสักกะ ?

เหตุใดจึงอ้างพุทธทำนาย ?

ประเด็นอ้างถึงท้าวสักกะมิได้เป็นเรื่องลึกลับซับซ้อนแต่อย่างใด เพราะธรรมดาวรรณกรรมของพุทธศาสนาเถรวาท มักยกท้าวสักกะหรือพระอินทร์เป็นเทวดาขี่ม้าขาวมาช่วยผู้ตกทุกข์ได้ยากเสมอ โดยเฉพาะผู้ทรงคุณธรรมของชาวโลก บทบาทเช่นนี้ เห็นชัดเจนในชาดกน้อยใหญ่ หรือพบเห็นแม้ในพระไตรปิฎกเอง

แต่การอ้างพุทธทำนายดูเหมือนว่าสายเถรวาท จะไม่ค่อยคุ้นกันนัก เพราะคติความเชื่อเช่นนี้เป็นแนวคำสอนของพระพุทธศาสนาสายมหายาน สันนิษฐาน plot นี้ น่าจะแต่งเสริมทีหลัง เพื่อความสมเหตุสมผล และน่าจะเสริมตอนพระพุทธศาสนามหายานบนเกาะลังการุ่งเรืองแพร่หลายแล้ว เพราะหลักฐานล้วนอ้างว่าพระพุทธศาสนามหายานบนเกาะลังกาเป็นที่รู้จักแพร่หลายเคียงคู่พระพุทธศาสนาเถรวาทในนามสำนักอภัยคิรีวิหาร นับแต่ยุคต้นประวัติศาสตร์ศรีลังกา

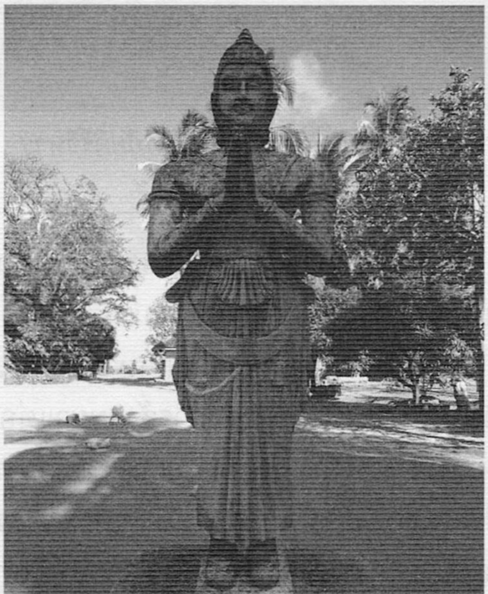
การละทิ้งเรื่องราวผู้ติดตามพระมหินทเถระแล้วจับพุทธทำนายใส่ปากท้าวสักกะ เห็นทีจะเป็นผลงานของพระนักปราชญ์ยุคหลัง และน่าจะเป็นธรรมเนียมพระสงฆ์เถรวาททำกันสืบทอดต่อมาจนถึงปัจจุบัน ไม่เชื่อไปอ่านตำนานพระเจ้าเลียบโลกของชาวเหนือดู จะเห็นดังคำของผู้เขียนอ้างไว้ทุกประการ

อ่านแล้วเห็นแย้งอย่างไร แจ้งให้ทราบด้วย

ตำนานศรีลังกากล่าวว่าพระมหินทเถระและคณะเดินทางถึงเกาะลังกาตรงกันกับเพ็ญเดือน ๗ (ก่อนเข้าพรรษาหนึ่งเดือน) ภาษาสิงหล เรียกเดือนนี้ว่า poson puja day ปัจจุบันวันนี้ชาวพุทธสิงหลทั่วเกาะลังกาและอีกหลายประเทศทั่วโลก ต่างเฉลิมฉลองเทศกาลสำคัญนี้อย่างยิ่งใหญ่ โดยเฉพาะมิหินตะเล ซึ่งเป็นสถานที่พระมหินทเถระประกาศศาสนาครั้งแรกบนเกาะลังกา มีศรัทธาชาวพุทธเดินทางไปกราบไหว้อย่างคับคั่ง ยามค่ำคืนก็มีการตกแต่งประดับประดาด้วยไฟฟ้าสว่างไสวตลอดมิหินตะเล เรียกเป็นภาษาสิงหลว่า Aloka puja

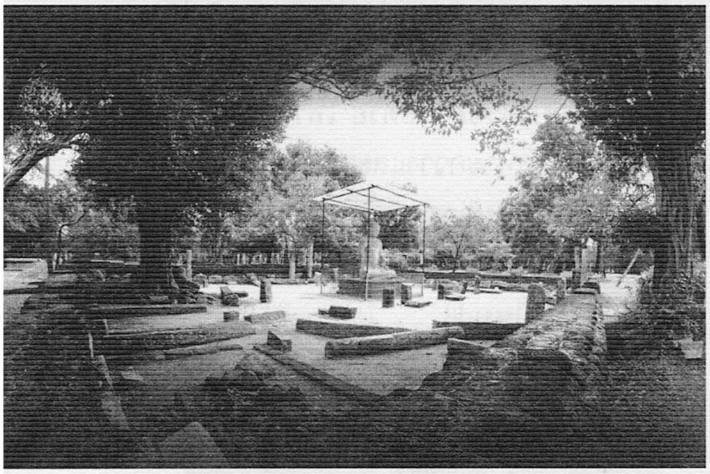
แต่หากย้อนหลังไปสมัยพระมหินทเถระย่างเหยียบบนบรรพตแห่งนี้ วันเพ็ญเดือนเจ็ดตรงกับเทศกาลประพาสล่าสัตว์ของกษัตริย์ลังกา โดยเฉพาะมิหินตะเล หรือมิสสบรรพตสมัยนั้น ถือว่าเป็นแหล่งสัปปายะของกษัตริย์ เพราะมากมีด้วยสรรพสัตว์โดยเฉพาะกวางและละมั่ง อีกทั้งไม่ไกลจากพระนครเมืองหลวงอนุราธปุระด้วย

เห็นหรือยังว่าพระมหินทเถระศึกษาข้อมูลศรีลังกามาดีแค่ไหน !!!

รูปปั้นพระเจ้าเทวานัมปิยติสสะ บริเวณมิหินตะเล นอกเมืองอนุราธปุระ

ตำนานกล่าวว่า พระมหินทเถระและคณะเหาะมาจากอินเดียอนุทวีป แต่หากวิเคราะห์เจาะลึกถึงศัพท์ภาษาบาลีจะพบว่า "ไม่ได้มาทางเรือ ไม่ได้มาทางบก" หมายความว่าพระเถระและคณะเดินทางมาทางเรือและต่อด้วยทางบก ส่วนการตีความว่าเหาะมา น่าจะเป็นสำนวนของนักปราชญ์สมัยโบราณ เหมือนลักษณะโจร ๕๐๐ มิได้หมายถึงครบจำนวนห้าร้อยคน แต่มุ่งถึงว่ามีจำนวนมาก อาจมากกว่าหรือน้อยกว่าห้าร้อยก็เป็นได้

ซากปรักหักพังภายในสำนักอภัยคิรีวิหาร เมืองเก่าอนุราธปุระ

คำถามต่อมาคือ เหตุใดพระมหินทเถระจึงเลือกโปรดกษัตริย์ลังกาเป็นคนแรก ?

หากถือตามหลักฐานในตำนานจะเห็นว่ากษัตริย์ลังกานั้นมีบุญญาธิการสั่งสมมาแต่อดีต บางแห่งอ้างว่าพระองค์ทรงเป็นผู้ฉลาดหลักแหลม มีปัญญาลึกซึ้ง จึงง่ายต่อการเข้าใจพระสัทธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า สังเกตได้จากบทสนทนาระหว่างพระเถระกับกษัตริย์ลังกามีความลึกซึ้งแตกฉานยิ่งนัก

ผู้เขียนมองต่างว่า การโปรดกษัตริย์ลังกาครานี้ มิได้ต่างจากพระพุทธเจ้าโปรดชฎิลสามพี่น้อง พระเจ้าพิมพิสารหรือพระเจ้าปเสนทิโกศลแต่อย่างใด เพราะชนชั้นสูงเหล่านี้ถือว่าเป็นยอดของผู้คน การเทศน์โปรดให้หันมานับถือพระศาสนาย่อมเป็นการง่ายต่อการเผยแผ่พระธรรมคำสอนในวงกว้าง การที่พระมหินทเถระเลือกโปรดกษัตริย์ลังกาก่อน ก็เป็นคติเดียวกันกับพระพุทธเจ้า นอกจากต้องการด้านราชูปถัมภ์แล้วยังสามารถเชื่อมโยงกับแคว้นอื่นได้ง่าย

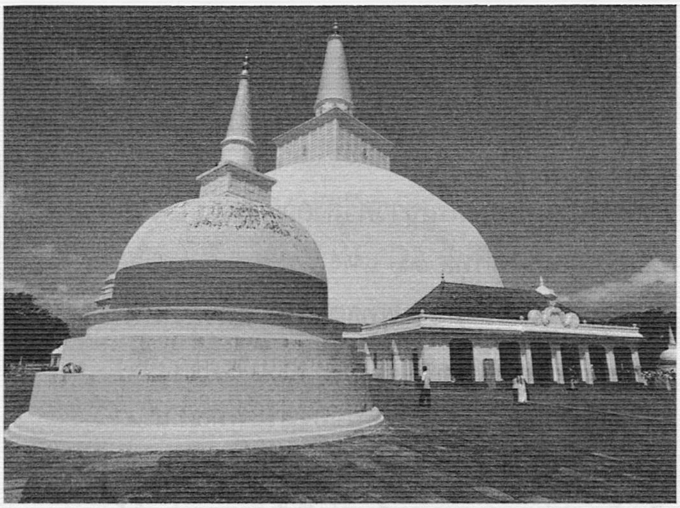
หลักฐานตามตำนานชี้ให้เห็นว่าพระเถระและคณะแสดงพระสูตรเป็นที่ถูกอกถูกใจชาวสิงหลยิ่งนัก สังเกตได้จากการเทศนาแต่ละครั้งประสบความสำเร็จอย่างสูงยิ่ง ดังเช่น แสดงจูฬหัตถิปโทปมสูตรแก่กษัตริย์ลังกา แสดงเปตวัตถุ วิมานวัตถุ และสัจจสังยุตแก่หญิงชาววังจนพากันบรรลุโสดาปัตติผล หรือแสดงเทวทูตสูตรและอาสีวิโสปมสูตรแก่ชาวเมือง จนมีผู้บรรลุโสดาปัตติผลเป็นจำนวนมาก

เชื่อหรือยังว่า พระมหินทเถระทรงรู้เบื้องหลังของชาวศรีลังกาจริง !!!

คำถามตามมาว่าพระเถระเทศนาด้วยภาษาอะไร ? ผู้เขียนเชื่อว่า น่าจะเป็นภาษาปรากฤต

ภาษาปรากฤตคืออะไรนั้นต้องอธิบายยาวหน่อย

ย้อนหลังไปสมัยพุทธกาล ผู้คนแบ่งออกเป็น ๔ วรรณะ กล่าวคือ กษัตริย์ พราหมณ์ แพศย์ และศูทร ต่างคนต่างดำเนินชีวิตตามกฎเกณฑ์ที่พวกพราหมณ์กำหนดไว้ เนื่องจากพวกพราหมณ์ทรงอิทธิพลจึงกำหนดว่าพวกตนเป็นเชื้อสายของพระพรหม สามารถติดต่อกับพรหมได้โดยตรง แต่ภาษาที่สนทนากับพรหมนั้นเป็นภาษาเทพ การจะสื่อกับมนุษย์เหล่าอื่นพวกพราหมณ์จึงบัญญัติภาษาสันสกฤตขึ้น แต่เพื่อต้องการสงวนสิทธิ์เฉพาะกลุ่มตน จึงกำหนดไว้ว่าภาษาสันสฤตนั้น

เจดีย์รุวันแวพิแสยะ เมืองเก่าอนุราธปุระ

เป็นภาษาศักดิ์สิทธิ์ ผู้จะสามารถสื่อสารหรือใช้งานต้องเป็นวรรณะพราหมณ์และกษัตริย์เท่านั้น ส่วนวรรณะอื่นหากใช้ภาษาสันสกฤตจะต้องถูกลงโทษอย่างรุนแรง ดังเช่น ต้มทองแดงกรอกปากหรือใช้คีมดึงลิ้น แล้วตัดด้วยมีดอันคม เป็นต้น

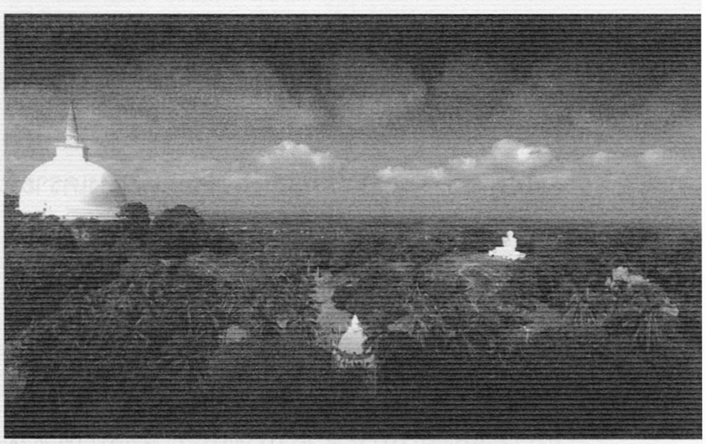
เมื่อเป็นเช่นนั้น คนวรรณะอื่นนอกจากพราหมณ์และกษัตริย์จึงพากันใช้ภาษาถิ่นเป็นภาษาสื่อสารกัน เรียกกันว่า ภาษาปรากฤต เนื่องจากแผ่นดินอินเดียสมัยนั้นกว้างใหญ่ไพศาล แต่ละแคว้นจึงมีภาษาปรากฤตเฉพาะตน เช่น ภาษาปรากฤตของแคว้นมคธชื่อว่าภาษามคธ ภาษาปรากฤตของแคว้นวัชชีชื่อว่าภาษาวัชชี และภาษาปรากฤตของแคว้นโกศลชื่อว่าภาษาโกศล ฯลฯ เป็นต้น นอกจากวรรณะต่ำจะใช้ภาษาปรากฤตแคว้นตนสนทนากันแล้ว ยังสามารถใช้ภาษาปรากฤตสื่อสารกับพวกพราหมณ์และกษัตริย์ได้ด้วย

บรรดาภาษาปรากฤตจำนวนมากของอินเดียอนุทวีปสมัยนั้น ภาษาปรากฤตของแคว้นมคธหรือภาษามคธทรงอิทธิพลมากกว่าภาษาของแคว้นอื่น เพราะสมัยนั้นแคว้นมคธเป็นศูนย์กลางการค้าสำคัญของอินเดีย อีกทั้งพระเจ้าพิมพิสารก็เป็นกษัตริย์ผู้ทรงอิทธิพลสูงสุด ด้วยเหตุนั้นพ่อค้าและชาวเมืองน้อยใหญ่ ผู้เดินทางมาแคว้นมคธจึงสามารถสื่อสารภาษามคธได้

ภาษามคธนี้เอง ต่อมาพัฒนาต่อยอดเป็นภาษาบาลี เพราะจุดเริ่มต้นมาจากการสังคายนาครั้งที่ ๑ เกิดขึ้นที่เมืองราชคฤห์ของแคว้นมคธนั่นเอง

ผู้เขียนเชื่อว่าภาษาปรากฤตของแต่ละแคว้นไม่น่าจะมีโครงสร้างภาษาแตกต่างกันมากนัก จะผิดเพี้ยนก็เพียงสำเนียงของแต่ละแคว้นเท่านั้น สาระหลักโดยรวมน่าจะคล้ายคลึงกัน สังเกตได้จากพระพุทธเจ้าโปรดให้พระสาวกประกาศพระศาสนาด้วยภาษาถิ่นหรือภาษาปรากฤต หากมีความแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง ไม่น่าจะมีพุทธานุญาตแบบนี้ เหนือสิ่งอื่นใดพุทธานุญาตดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงวิสัยทัศน์ของพระพุทธเจ้า เพราะหากให้พระสงฆ์ประกาศพระศาสนาด้วยภาษาสันสกฤต ป่านนี้พระพุทธศาสนาคงจะเป็นศาสนาของคนจำนวนน้อย และอาจจะหดหายไปไม่เป็นที่แพร่หลายถึงปัจจุบัน

ผู้เขียนพิเคราะห์ว่าพระมหินทเถระนั้นน่าจะทราบจากพ่อค้าชาวสิงหลแล้วว่า ชาวลังกาสมัยนั้นสามารถสื่อสารภาษาปรากฤตได้ อีกทั้งตำนานก็อ้างว่าบรรพบุรุษชาวสิงหลเป็นชาวอริยกะ เดินทางมาจากอินเดียตอนเหนือ จึงมิใช่เรื่องยากที่จะสื่อสารกัน สังเกตได้จากผลสำเร็จของการเทศนา

บริเวณมิหินตะเล นอกเมืองเก่าอนุราธปุระ

แต่ละครั้งของพระมหินทเถระและคณะ มีชาวสิงหลสามารถบรรลุธรรมเป็นจำนวนมาก

เรื่องภาษาจบแล้วนะ !!!

ตำนานระบุว่า เพียงเดือนเดียวภารกิจของพระมหินทเถระและคณะสำเร็จเป็นรูปธรรม **หนึ่ง**นั้นมีผู้บรรลุธรรมเป็นจำนวนมาก **สอง**นั้นมีผู้ออกบวชประพฤติตามคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจำนวนเกินครึ่งร้อย และ**สาม**นั้นกษัตริย์ลังกาโปรดให้สร้างเสนาสนะจำนวนมากแก่พระสงฆ์ผู้ออกบวชในบวรพุทธศาสนา

บันไดทางขึ้นมหินตะเล

ประเด็นเพิ่มเติมคือตำนานอ้างว่าพระพุทธเจ้าเสด็จเกาะลังกา

ตำนานลังกายืนยันว่าอดีตพระพุทธเจ้าในภัทรกัปนี้ล้วนเคยเสด็จมาเกาะลังกา ต่างกรรมต่างวาระ ดังเช่น พระกกุสันธพุทธเจ้า พระโกนาคมนพุทธเจ้า และพระกัสสปพุทธเจ้า เพื่อสงเคราะห์ชาวลังกาให้ศรัทธาเลื่อมใสใจบวรพุทธศาสนา อีกทั้งพระโคดมพุทธเจ้าของชาวเรา ก็เคยเสด็จเกาะลังกาถึง ๓ ครั้ง แต่ละครั้งนอกจากโปรดชาวพื้นเมืองลังกา ไม่ว่าจะเป็นยักษ์หรือเหล่านาคแล้ว ยังเสด็จไปประดิษฐานรอยพระพุทธบาท หรือประทับนั่งเข้านิโรธสมาบัติอีกหลายแห่งทั่วเกาะลังกา สถานที่เหล่านั้นชาวศรีลังกาเรียกว่า โสฬสบุณยสถานศักดิ์สิทธิ์ ๑๖ แห่ง

ผู้เขียนเคยถามชาวพุทธศรีลังกาแล้วล้วนฟันธงว่า พระพุทธเจ้าเหล่านั้นเสด็จมาเกาะลังกาจริง เพราะเกาะลังกาเป็นดินแดนของพระพุทธศาสนา เตือนไว้ก่อนใครไปค้านเห็นที่จะลำบากอาจจะเจ็บตัวเปล่า เพราะเขาอ้างว่ามีตำนานกล่าวไว้เช่นนั้น ทางภาคเหนือของเราก็มีตำนานลักษณะเดียวกันนี้ ตัวอย่างเช่น เวจกุฎีของพระพุทธเจ้าที่วัดพระบาทยั้งหวีด อ.สันป่าตอง จ.เชียงใหม่ ก็อ้างไว้ในตำนานพระเจ้าเลียบโลกเช่นกัน

ผู้เขียนเชื่อว่าตำนานลังกาลักษณะนี้ น่าจะเป็นการแต่งเสริมขึ้นภายหลังพระมหินทเถระหลายศตวรรษ โดยเฉพาะสมัยที่ผู้คนต้องการเชื่อมโยงเรื่องราวให้สมเหตุสมผลมากขึ้น อย่าลืมว่าพระมหินทเถระนั้นเผยแผ่ศาสนาประสบความสำเร็จเฉพาะคนชั้นสูงเท่านั้น แต่ชาวบ้านทั่วไปไม่ปรากฏเห็นมรรคผลอันใด การจะผูกศรัทธาผู้คนให้รวมลงเป็นหนึ่งเดียว จำต้องอาศัยศาสนวัตถุและพิธีกรรมผสมด้วย จึงไม่แปลกที่พระมหินทเถระจะกราบทูลให้กษัตริย์ลังกาอัญเชิญกิ่งพระศรีมหาโพธิ์จากพุทธคยา มาปลูกกลางเมืองอนุราธปุระ หรือแม้แต่แนะนำให้สร้างถูปารามเจดีย์เพื่อประดิษฐานพระธาตุไหปลาร้าด้านขวาของพระพุทธเจ้า

การแต่งตำนานเชื่อมโยงระหว่างพระพุทธเจ้ากับเกาะลังกา จึงเอื้อประโยชน์ต่อสามัญชน ผู้มากด้วยศรัทธา แต่น้อยปัญญาตรองด้วยเหตุผล หากขาดเรื่องราวเหล่านี้แล้ว เห็นทีพระพุทธศาสนาจะลีบลง จนกลายเป็นคำสอนเฉพาะกลุ่ม ดังเช่นศาสนาที่สูญหายไปหลายศาสนา

(คราวหน้าเรามาวิเคราะห์ถึงวิธีการเผยแผ่ของพระมหินทเถระและคณะ)

ตารางสอนวิชาภาษาบาลี และอภิธรรม วัดจากแดง

รายชื่ออาจารย์ผู้สอนอภิธรรมวันอาทิตย์ แต่ละชั้นปีการศึกษา ๒๕๖๒

ชั้น	ผู้สอน	วัน	เวลา	ห้อง
๑. จูฬอาภิธรรมิกะตรี	อ.เบญจางค์ เตียงพิทักษ์	อาทิตย์	๙.๐๐-๑๖.๓๐	สุธัมมาศาลา ชั้น ๑ ห้องขวา
๒. จูฬอาภิธรรมิกะโท	อ.อาทิตย์ พุกเจริญ	อาทิตย์	๙.๐๐-๑๖.๓๐	พระเจดีย์ชั้น ๑ (ห้องเล็ก)
๓. จูฬอาภิธรรมิกะเอก	อ.อุไร สว่างวงศ์	อาทิตย์	๙.๐๐-๑๖.๓๐	อาคารอเนกประสงค์(๔)
๔. มัชฌิมอาภิธรรมิกะตรี	อ.สุณี บวรวัฒนวานิช	อาทิตย์	๙.๐๐-๑๖.๓๐	พระเจดีย์ชั้น ๒
	อ.ชูศักดิ์ ฮวดสุนทร	อาทิตย์	๑๗.๓๐-๒๐.๓๐	พระเจดีย์ชั้น ๑(ห้องเล็ก)
๕. มัชฌิมอาภิธรรมิกะโท	อ.สุภาพร คูวัฒนาถาวร	อาทิตย์	๙.๐๐-๑๖.๓๐	พระเจดีย์ชั้น ๑(ห้องใหญ่)
๖. มัชฌิมอาภิธรรมิกะเอก	อ.ชัยภัทร ศรีอนันต์	อาทิตย์	๙.๐๐-๑๖.๓๐	อาคารโพธิยาลัย ๒ ชั้น ๑
๔. มหาอาภิธรรมิกะตรี	อ.สุธิดา โสลา	อาทิตย์	๙.๐๐-๑๖.๓๐	อาคารโพธิยาลัย ๑ ชั้น ๑ ห้องขวา
๕. มหาอาภิธรรมิกะโท	พระมหาจิรศักดิ์ จิรธมฺโม	อาทิตย์	๙.๐๐-๑๖.๓๐	อาคารอเนกประสงค์(๒)
๖. มหาอาภิธรรมิกะเอก	อ.อภิชัย อึ้งอร่าม	อาทิตย์	๙.๐๐-๑๖.๓๐	อาคารอเนกประสงค์(๓)

รายชื่ออาจารย์ผู้สอนอภิธรรมพม่าและบาลี ปีการศึกษา ๒๕๖๒

ผู้สอน	วิชา	วัน	เวลา	ห้อง
พอ.ซอ จนฺทสาโร (อภิวังสะจากพม่า)	ธัมมาจริยะ	พฤหัส	๙.๐๐-๑๑.๐๐	อาคารโพธิยาลัย ๒ ชั้น ๑
	ไตรปิฎก ๙๐๐ ชม. วินัย	จันทร์ อังคาร พฤหัส	๙.๐๐-๑๖.๑๕ ๑๓.๐๐-๑๖.๑๕ ๑๓.๐๐-๑๖.๑๕	สุธัมมาศาลา ชั้น ๑ ห้องขวา
	ไตรปิฎก ๙๐๐ ชม. อภิธรรม	ศุกร์	๙.๐๐-๑๖.๑๕	
	ภาษาพม่าพื้นฐาน	เสาร์	๑๙.๐๐-๒๑.๐๐	อาคารโพธิยาลัย ๒ ชั้น ๑
พอ.สุรชัย ปณฺฑิตธมฺโม	อนุสัยยมก	พุธ	๙.๐๐-๑๑.๐๐	สุธัมมาศาลา ชั้น ๑ ห้องขวา
	ธัมมยมก	พุธ	๑๒.๓๐-๑๖.๐๐	สุธัมมาศาลา ชั้น ๑ ห้องขวา
อ.ณัฐศักย์ ตันตยานุพนธ์	คัมภีร์ปัฏฐาน ฉวาระ	จันทร์	๑๒.๓๐-๑๖.๐๐	อาคารโพธิยาลัย ๒ ชั้น ๑
อ.รัฐการ ปีนแก้ว	มูลปาพิ มูลศัพท์	พฤหัส	๙.๐๐-๑๕.๓๐	อาคารอเนกประสงค์ ๔
	ภาษาพม่า	ศุกร์	๙.๐๐-๑๑.๑๕	อาคารโพธิยาลัย ๒ ชั้น ๑
อ.ชูศักดิ์ ฮวดสุนทร	คัมภีร์ปัฏฐาน	จันทร์	๙.๐๐-๑๑.๒๐	พระเจดีย์ชั้น ๑ (ห้องเล็ก)
	ปทรูปสิทธิ	เสาร์	๑๓.๐๐-๑๖.๓๐	พระเจดีย์ชั้น ๑ (ห้องเล็ก)
	บาพีเพื่อศึกษาพระไตรปิฎก (มูลปาพิ,มูลศัพท์ เป็นต้น)	เสาร์	๑๗.๐๐-๑๙.๓๐	พระเจดีย์ชั้น ๑ (ห้องเล็ก)
อ.น้อม ดาดขุนทด	บาลีเพื่อหลักสูตรพระไตรปิฎก ๓ ปี (ปี๑)	จันทร์- ศุกร์	๘.๓๐-๑๖.๐๐	โพธิ์ ๑ ชั้นล่างห้องฝั่งขวา
พระมหากฤษดา โอภาโส	บาลีเพื่อหลักสูตรพระไตรปิฎก ๓ปี (ปี๒ รุ่น๑)	จันทร์- ศุกร์	๘.๓๐-๑๖.๓๐	ศาลาสุธัมมาชั้น ๑
พระมหาไพบูลย์ จารุวณฺโณ	บาลีเพื่อหลักสูตรไตรปิฎก๓ ปี (ปี๒ รุ่น๒)	จันทร์- ศุกร์	๘.๓๐-๑๖.๓๐	โพธิ์๑ ชั้นล่างห้องฝั่งซ้าย
	บาลีเพื่อแปลธรรมบท	เสาร์- อาทิตย์	๙.๐๐-๑๖.๓๐	ศาลาสุธัมมาชั้น ๑
พระมหาพัชรพล ปิยสีโล (พระอาจารย์ปีเตอร์)	บาลีวันอาทิตย์ บาลีเรียนง่าย	อาทิตย์ เสาร์ –	๑๖.๓๐-๑๘.๐๐ ๙.๐๐-๑๕.๐๐ เสาร์และอาทิตย์	โพธิ์๑ ชั้นล่างห้องฝั่งขวา ห้องเรียนพระไตรปิฎกวัน อาคารเอนกประสงค์๑
	วิถีจิต	เสาร์	๑๕.๐๐-๑๗.๐๐	ห้องเรียนพระไตรปิฎก